

İLKOKUL

SOSYAL BİLGİLER

4. SINIF

DERS KİTABI

TOLGAHAN AYANTAŞ

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun **09.05.2022** tarih ve **36** sayılı kurul (ekli listenin 14. sırasında) kararı ile 2023-2024 öğretim yılından itibaren **5 (beş)** yıl süre ile Ders Kitabı olarak kabul edilmiştir.

Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarın sorumluluğunu kaldırmaz.

HECCE YAYINCILIK SAN. TİC. A.Ş.

Ostim OSB Mah. Alinteri Bul. No: 29/A

Ostim / ANKARA

Tel.: (0312) 385 37 27 • Belgeç: (0312) 385 16 17

Editör

ÖZCAN KARACA

Dil Uzmanı

GÜLAY ARIK

Görsel Tasarımcı

GİZEM DİLA YAZICI

Program Geliştirme Uzmanı

MUSTAFA BULUCU

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

PROF. DR. DEVRİM ALICI

Rehberlik Uzmanı

EMRAH EVREN

ISBN

978-625-94753-0-1

Baskı Yeri

Cem Web Ofset AŞ, ANKARA

Baskı Yılı

2025

Bu kitabın her hakkı © **HECCE YAYINCILIK SANAYİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ**'ne aittir. Fikir Eserleri Kanunu gereğince tamamı veya bir kısmı yayıncının izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayınlanamaz ve basılamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

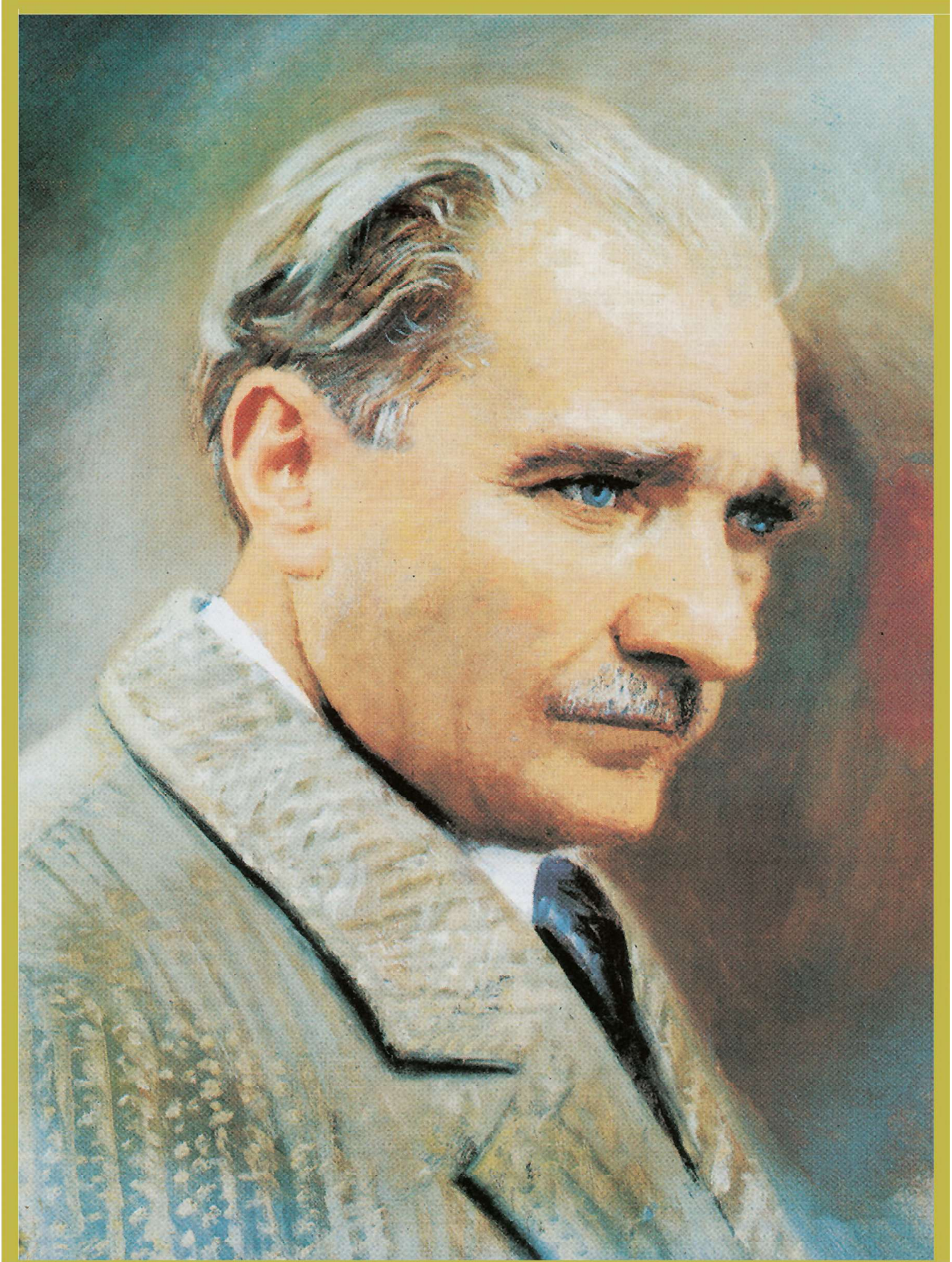
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Kitabımızı Tanıyalım	8
----------------------------	---

1. ÜNİTE FARKLIYIZ, ARKADAŞIZ

1.1. Kimliğim	12
1.2. Yaşam Öyküm	16
1.3. İlgî, İhtiyaç ve Yeteneklerim	20
1.4. Bireyler Arası Farklılıklar	24
1.5. Saygılıyız	28
1. Ünite Değerlendirme	31

2. ÜNİTE GEÇMİŞTE “BİZ”

2.1. Aile Tarihî	38
2.2. Kültürümüzün Öğeleri	42
2.3. Ailem Çocukken	48
2.4. Kurtuluş Destanımız	52
2. Ünite Değerlendirme	59

3. ÜNİTE SOSYAL VE DOĞAL ÇEVREMİZ

3.1. Ne, Nerede?	66
3.2. Mahallemiz	73
3.3. Çevremi Keşfediyorum	77
3.4. Hava Gözlemim	80
3.5. Nüfus ve Yer Şekilleri	84
3.6. Doğal Afetler	88
3. Ünite Değerlendirme	94

4. ÜNİTE ZAMAN İÇİNDE TEKNOLOJİ

4.1. Nedir, Ne Yapar?	100
4.2. Geçmişte ve Şimdi	104
4.3. Teknolojinin Öyküsü	109
4.4. Benim Ürünüm	114
4.5. Teknolojiyi Kullanıyorum	118
4. Ünite Değerlendirme	123

5. ÜNİTE

EKONOMİK FAALİYETLER

5.1. İstek ve İhtiyaçlarımız	130
5.2. Ailemizin Ekonomisi	134
5.3. Bilinçli Tüketiciyiz	139
5.4. Kendi Bütçem	142
5.5. İsrafa Karşı El Ele	144
5. Ünite Değerlendirme	147

6. ÜNİTE

BEN BİR VATANDAŞIM

6.1. Haklarımız	154
6.2. Sorumluluklarımız	159
6.3. Etkinliklere Katılıyorum	162
6.4. Özgürlüğümüzün Değeri	165
6. Ünite Değerlendirme	171

7. ÜNİTE

DÜNYA AİLESİ

7.1. Farklı Ülkeleri Tanıyorum	176
7.2. Komşularımız	183
7.3. Farklı Kültürler	190
7.4. Saygı Esastır	195
7. Ünite Değerlendirme	198

Sözlük	201
Kronoloji	205
Kaynakça	206
Genel Ağ Kaynakçası	206
Görsel Kaynakçası	206
Cevap Anahtarı	206
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası	207
Türk Dünyası Haritası	208

KİTABIMIZI TANIYALIM

Ünite numarasının gösterildiği bölümdür.

Ünite ile ilgili karekodların verildiği bölümdür.

Ünite başlığının gösterildiği bölümdür.

Ünitede işlenecek konu başlıklarının gösterildiği bölümdür.

Ünitede öğreneceğiniz konuların verildiği bölümdür.

Konuya hazırlanmanızı sağlayacak soruların yer aldığı bölümdür.

Konuyu işlerken yanıtlamanız gereken soruların yer aldığı bölümdür.

Söyleyelim

Yaşadığınız yerin geçmişi ile ilgili sınıfta getirdiğiniz metin ve görselleri inceleyiniz. Arkadaşlarınızla sizin getirdiğiniz içerikleri karşılaştırınız.

Aşağıda Jale'nin dedesiyle yaptığı sözlü tarih çalışmasından bir kesit sunulmuştur. Jale, bu çalışmasında dedesinin geçmişine odaklanarak dolayı yoldan o yerin geçmişini aydınlatmak istemektedir. Dolayısıyla Jale'nin yaptığı çalışma, yerel tarih çalışmasının bir parçası olarak da değerlendirilebilir. Aşağıdaki metni okuyunuz. Ardından verilen soruyu cevaplayınız.

Görüşme Tarihi: 17.01.2022

Görüşme Yeri: Jale'nin dedesinin evi

Jale: Dedeciğim, geçen gün bir konuşmamızda doğduğundan beri bu evde yaşadığını söylemiştin. Sen doğduğunda burası nasıl bir yerd? Nasıl bir yaşamınız vardı?

Dede: Ben bu evde doğmuşum. Küçükken burası bir köydü. Şimdiki gibi gelişmiş bir ilçe değildi. Köyde hayvancılık ve tarım yapıldı. Ben sabahları ineklerin başına giderdim. Öğlen ise eve gelir, aşıyı yerdim. Şimdiki gibi çeşit çeşit marketler o zaman tabii ki yoktu. Her şeyimizi kendimiz yapardık. Bahçede yetiştirdiğimiz meyve ve sebzeleri, odun ateşinde pişirdiğimiz ekmeği yerdik. Köyde o zamanlar birkaç aile vardı. Şimdi ise "Nüfus on bini geçmiş," diyorlar. Köyde okul yoktu. Şimdi ilçemizde bir Anadolu lisesi bile var. Okuma yazmayı askerdayken öğrendim. Sevdiğim torunum, benim çocukluk dönemimde hava tertemizdi. Tamamen doğal ürünlerle beslenmekteydik. Çok iyi komşularımız vardı. Birbirimizle yardımlaşardık. (...)

Görsel 2.19 Jale ve dedesi

Jale ve dedesi arasındaki konuşma nasıl devam etmiş olabilir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Bilgi Notu

Görüşme yapılmadan önce görüşülecek kişiye bu görüşmenin niçin yapıldığı belirtilmeli ve ondan randevu alınmalıdır. Görüşme soruları hazırlanmalıdır. Kişiy görüşme sırasında sorularla ilgili (varsa) bir gazete haberi, bir mektup ya da bir fotoğraf gösterilebilir. Görüşme sırasında konuşulanlar geçmişe ışık tutacağı için hiçbir konuşma atlanmadan hepsinin kaydedilmesi önemlidir. Ses ya da video kaydı alınmalıdır. Böyle bir imkân yoksa anlatılanlar not edilmelidir.

2. Etkinlik

Yakın çevrenizde yer alan farklı millî kültür öğelerine örnekler bularak bu örnekleri defterinize yazınız. Ardından yakın çevrenizdeki bir tarihi eseri görselleriyle birlikte tanıttığınız bir yerel tarih çalışması hazırlayınız. Çalışmanızı sınıfta sununuz.

44

Konuyla ilgili önemli bilgilerin bulunduğu bölümdür.

Konuyu daha iyi anlayabilmeniz için yapmanız gereken etkinliklerdir.

Aşağıda örnek sözlü ve yerel tarih görüşme formu verilmiştir. Okuyunuz.

ÖRNEK SÖZLÜ VE YEREL TARİH GÖRÜŞME FORMU

Görüşme Konusu: Erzurum ilimizin tarihi - Medreselerin sözlü ve yerel tarih çalışması ile incelenmesi.

Görüşme Yeri: Erzurum

Görüşme Tarihi: 22.12.2021

Görüşme Saati: 14.30

Görüşülecek Kişi Bilgileri: Ahmet Soylu-Emekli Tarih Öğretmeni, Erzurum'da ikamet ediyor - 72 yaşında.

Görsel 2.20 Çifte Minareli Medrese Erzurum

Sorular:

1. Çifte Minareli Medrese hakkında neler biliyorsunuz?

Çifte Minareli Medrese, Erzurum ilinin temel sembollerinden biridir. 13. yüzyılda Selçuklular tarafından yaptırılmıştır. Medresenin diğer adı Hatuniye Medresesi'dir.

2. Çifte Minareli Medrese ile ilgili çocukluk ya da gençlik döneminizden bir anınız var mı?

Çocukluk ve gençlik döneminizde içini merak ettiğimiz bir yeri burası. Ancak yapının zemininde kaymalar olduğu için içeri girmemiz uygun görülmemiştir. Medresenin ne demek olduğunu bilmiyorduk. Öğretmenimize sorduk diye hatırlıyorum. O da medreselerin bir tür yüksek okul ya da üniversite olarak düşünülebileceğini söylemişti.

3. Çifte Minareli Medrese ziyarete açıldığında bunun Erzurum ekonomisine katkısı ne oldu?

Medresedeki restorasyonlar tamamlandıktan sonra ziyarete açılması turistlerin dikkatini çekti. Binlerce turist ziyaret ettiği önemli bir yer burası. Turistler sadece medreseyi ziyaret etmiyor, çevredeki farklı dükkanlara girip arada alışveriş yapıyorlar ya da buradaki otellerde kalıyorlar. Bunlar, Erzurum'un ekonomisine katkı sağlıyor.

Deneyelim

<https://sanalmuze.gov.tr/muzeler/ankara-anadolu-medeniyetleri-muzei/> genel ağ adresinden Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni ziyaret ediniz. Müze binasının tarihini araştırınız. Bu bina hep müze olarak mı kullanılmıştır? Binanın geçmişten günümüze değişen ve sürekli olan yani değişmeyen ne gibi özellikler vardır? Defterinize yazınız.

Görsel 2.21 Anadolu Medeniyetleri Müzesi - Ankara

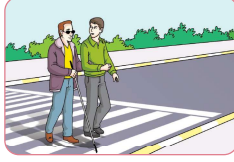
45

Edindiğiniz bilgileri kullanabileceğiniz etkinliklerin yer aldığı bölümdür.

Arkadaşlarınızla sınıf ortamında tartışabileceğiniz konuların yer aldığı bölümdür.

Örneğin engelli bireylere pek çok destek sunulmaktadır. Ancak toplumun bu konuda farkındalık geliştirmesi ve sunulan desteklere katılarda bulunması son derece önemlidir (Görsel 1.28). Engelli bireylerin yakın çevrelerindeki tüm insanlar, duyarlı ve anlayışlı olmalıdır.

Dezavantajlı bireyler arasında yoksul insanlar da vardır. Yoksul insanlarla kaynaşmamızı paylaşıyoruz. Bakım ve desteğe muhtaç bireyler ve kronik sağlık sorunu yaşayan hastalar için de toplumsal bilinç oluşturulmalıdır.

Görsel 1.28 Görmeye engelli kişiye yardım eden kişi

Tartışalım

Dezavantajlı bireylere yönelik çevrenizde hangi çalışmalar yapıyor? Söyleyiniz. Sizce bu çalışmalar, kendimizi o bireylerin yerine koyduğumuzu yani empati yaptığımızı gösteriyor mu? Bu çalışmalar yeterli midir? Başka ne tür çalışmalara ihtiyaç vardır? Tartışınız.

İnsanlar arasındaki temel farklılıklar konusunda bilgi sahibi oldunuz. Tüm bu farklılıkların yanında, düşünce farklılıklarının yeri ve önemi çok büyüktür. Dünya tarihi boyunca herkes tek ve aynı fikri, sorgulamadan kabul etseydi insanlık bir adım bile ileri gidemezdi.

Aynı konularda farklı fikirlere sahip olabiliriz, aynı oyunları oynamaktan hoşlanmıyor olabiliriz fakat bu durum birbirimizi karşı olumsuz tavır takınmamızı gerektirmez.

Farklı düşüncelerin ifade edilebildiği en güzel yönetim biçimi demokrasidir. Demokrasilerde farklı fikirler, özgürce ifade edilerek en doğru sonuca birlikte varılır. İnsanlar görüşlerini seçimler yoluyla da belirtirler. Demokrasiyi yaşam biçimi haline getirmiş insanlar, çevrelerindeki farklı fikirlerdeki insanlara saygılı olurlar ve onların bu fikirleri savunması konusunda rahatsızlık duymazlar.

Görsel 1.29 Sınıf başkanlığı seçimi

26

Konuyla ilgili daha fazla bilgi almanız için elektronik içeriklere yönlendirildiğiniz bölümdür.

Batı Cephesinde Yunanlılara karşı öncelikle Birinci İnönü Savaşı ve İkinci İnönü Savaşı yapılmıştır. Bu savaşlar sayesinde Yunan kuvvetlerinin ilerleyişi önemli ölçüde engellenmiştir. Ancak Yunan kuvvetlerinin genel taarruza geçmesi sonrası zorlu bir savaş yaşanmıştır. Bu savaş Kütahya-Eskişehir Savaşıdır. Bu savaş kaybedilmiş ve ordunun Sakarya Nehrinin doğusuna çekilmesi gerekmiştir. Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, ordumuzun ihtiyaçlarını karşılamak için halkı sadece canıyla değil malıyla da savaşa davet etmiştir. Bunun üzerine dünya tarihindeki en önemli millî dayanışma örneklerinden biri gösterilmiştir. Bu olay, tarihimize Tekalif-i Milliye emirleri olarak geçmiştir.

Görsel 2.50 Tekalif-i Milliye (Millî Yükümlülüklerin Uygulanışı) Anıtı - Ankara

Öneri

Tekalif-i Milliye emirleri ile ilgili daha fazla bilgi almak için "https://ders.eba.gov.tr" genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

YÖRÜK ALİ EFE (1895-1951)

Yörük Ali Efe, 1895 yılında Aydın'da doğmuştur (Görsel 2.51). 1919 yılında, Çine'de bulunan 57. Tümen Komutanı Albay Şefik Bey'in davetiyle beraberindeki birliklerle Millî Mücadele'de yerini almıştır.

Yörük Ali Efe, 16 Haziran 1919 tarihinde Sultanhisar İlçesi Malgaç demir yolu köprüsündeki düşman karakoluna baskın yaparak burayı tamamen imha etmiştir. Bu baskın Batı ve Güney Anadolu'da düzenli, bilimsel ve planlı olarak düşmana yapılan ilk baskındır. Yörük Ali Efe verilen emirle Aydın'ı Yunan işgalinden kurtarmıştır. Ancak daha sonra Yunanlılar takviye kuvvetlerle Aydın'ı yeniden işgal etmiştir. Yörük Ali Efe'nin öncülük ettiği hareketin yayılması sayesinde düşmanın ilerleyişi durdurulmuş ve yapılan baskınlarla önemli kayıplar verdirilmiştir.

Düzenli ordunun kurulmasından sonra ise savaş sona erene kadar Millî Aydın Cephesi Komutanı olarak vatani görevini sürdürmüştür.

Savaş sonrasında başarılarından dolayı TBMM tarafından İstiklal Madalyası ile ödüllendirilen Yörük Ali Efe, 23 Eylül 1951 tarihinde vefat etmiştir.

Görsel 2.51 Yörük Ali Efe

55

Ünite sonlarında kendinizi değerlendirebileceğiniz bölümdür.

1. ÜNİTE DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız. Yanlış olduğuna düşündüğünüz ifadelerin doğrularını, altlarında verilen boşluklara yazınız.

1. Kimliğimiz, kişisel bilgilerimizi içeren resmi bir belgedir. (...)
2. Bireylerin ilgi ve yetenekleri ayndır. (...)
3. Yaşadığımız olayları geçmişten günümüze doğru sıralıyorsak kronolojik sıralama yapmış oluruz. (...)
4. Toplumdaki dezavantajlı bireylere bazı destekler sunularak toplum yaşamına katılmaları sağlanabilir. (...)
5. Arkadaşlarımızı, özelliklerini bizim istediğimiz şekilde değiştirme konusunda ikna etmeliyiz. (...)

B. Aşağıda kutucuklar içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanları cümlelerde boş bırakılan yerlere yazınız.

eğitsel ve sosyal empati becerisi kimlik doğum günümüz

1., bir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan bireylerin sahip oldukları resmi belgedir.
2. Yaşamımızdaki önemli olayların başında gelmektedir.
3. İlgili ve isteklerimiz doğrultusunda okulumuzda ve yakın çevremizde gerçekleştirilen etkinliklere katılmamız.

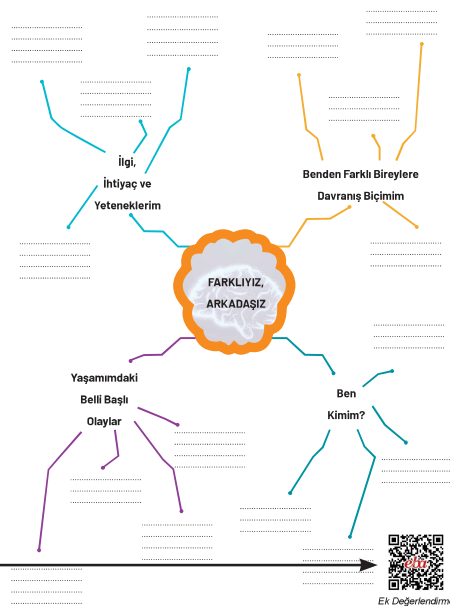
C. Aşağıda verilen soruların yanıtlarını defterinize yazınız.

1. Toplumdaki dezavantajlı bireylere yönelik proje önerileri yazınız.
2. Bireyler arası farklılıklara saygı duymakla ilgili bir şiir, öykü ya da gazete haberi bularak yazınız.

31

Kendinizi değerlendirebileceğiniz ek değerlendirme çalışmalarının verildiği bölümdür.

D. Aşağıda verilen zihin haritasını uygun şekilde doldurarak bu ünite de öğrendiklerimizi gösterelim.

Ek Değerlendirme

36

1. ÜNİTE

EBA

Ünite
Tanıtımı

FARKLIYIZ, ARKADAŞIZ

**Kimliğim
Yaşam Öyküm
İlgi, İhtiyaç ve Yeteneklerim**

**Bireyler Arası Farklılıklar
Saygılıyız**

Neler Öğreneceğiz?

- Resmî kimlik belgemizi inceleyerek kişisel kimliğimize ilişkin çıkarımlarda bulunmayı,
- Yaşamımıza ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koymayı,
- Bireysel ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerimizi tanımayı,
- Kendimizi farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koymayı,
- Diğer bireylerin farklı özelliklerini saygı ile karşılamayı öğreneceğiz.

1.1. KİMLİĞİM

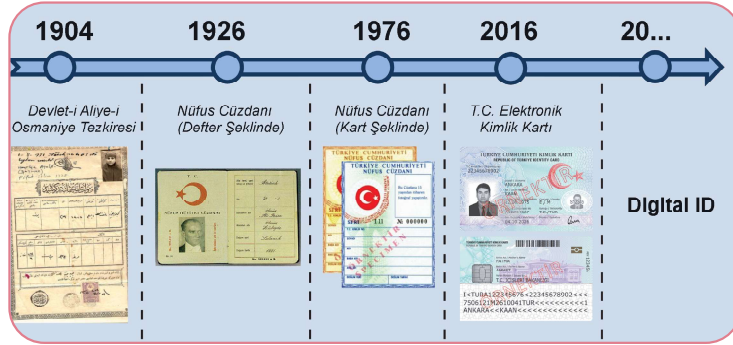

Hazırlanalım

Sınıfınıza yeni gelen bir öğrenci ile nasıl tanışırsınız? Kendinizle ilgili hangi bilgileri onunla paylaşırsınız?

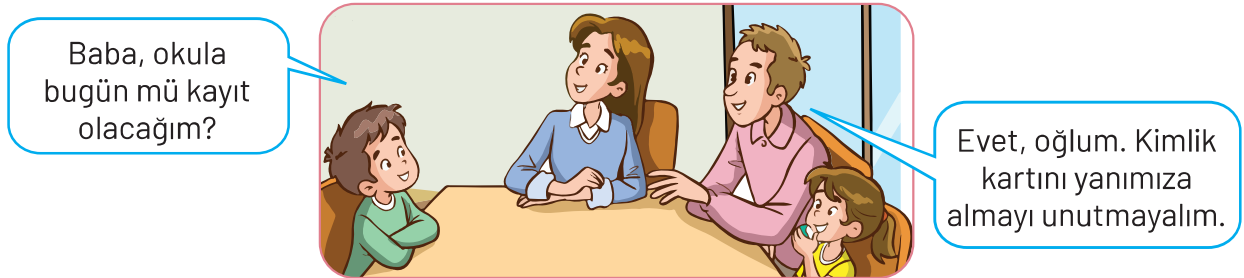
İnsanların toplum içerisinde birbirinden ayırt edilebilmeleri için kendi adlarına düzenlenmiş kimlik belgeleri vardır. Kütüphane kartı, spor klübü kartı gibi kimlik belgeleri özel; ehliyet, pasaport ve kimlik kartı gibi kimlik belgeleri ise resmî kimlik belgeleridir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğumuzu gösteren Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı en önemli kimlik belgemizdir (Görsel 1.1). Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı, anne veya babası Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan her çocuğa doğumdan sonra verilir.

Aşağıda Türkiye'de kimlik belgesinin tarihçesine ilişkin bir zaman çizelgesi verilmiştir. Çizelgeyi inceleyiniz ardından gelecekte kimlik kartlarının ne gibi teknolojiler kullanılarak geliştirilebileceğini tartışınız.

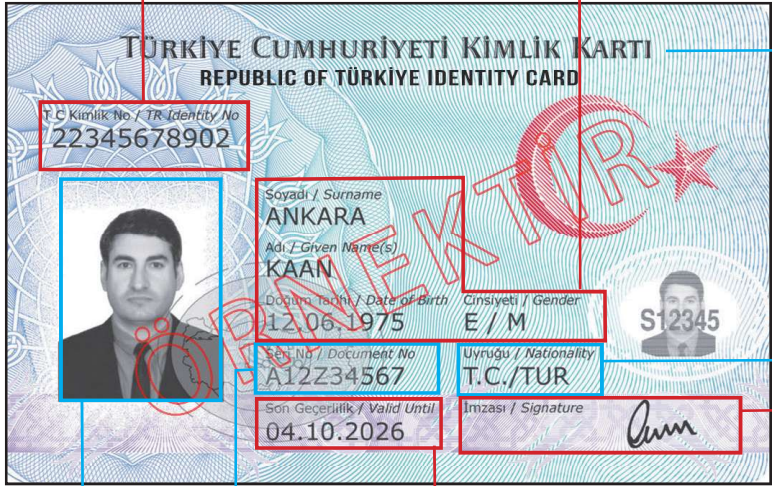
Görsel 1.1 Türkiye'de kimlik belgesi tarihçesi

Günlük hayatımızda kimlik kartımızı kullanmamız gereken birçok olay yaşarız. Özellikle resmî kurumlara yaptığımız başvurularda kimlik bilgilerimiz istenir. Aşağıda Nedim ve babası arasında geçen bir konuşma verilmiştir, bu konuşmayı okuyunuz (Görsel 1.2). Ardından kimlik kartınızı hangi durumlarda kullandığınızı düşününüz. Ulaştığınız sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.2

Bu bilgiler, bireyi tanımlayan (adı, soyadı, doğum tarihi ve cinsiyeti) bilgilerdir.

Kimliğe özgü barkot bu kısımda yer alır.

13

Bilgi Notu

Yeni kimlik kartlarımız, 2017'nin Ocak ayından itibaren tüm Türkiye'de dağıtılmaya başlanmıştır. Yeni kimlik kartlarımız, taklit edilemeyecek şekilde tasarlanmıştır. En az on yıl dayanabilecek bir maddeden üretilmiştir. Bu yüzden yeni kimlik kartlarımız, güvenli ve dayanıklıdır. Ayrıca boyutları nedeniyle kullanışlı bir kart özelliğindedir. Küçük olduğu için de çantamızda ya da cüzdanımızda çok yer kaplamamaktadır.

Kartta bulunan çip (yonga) sadece eşleştirilmiş olduğu T.C. kimlik numarasıyla ilgili bilgilere yönelik hazırlanmıştır. T.C. kimlik numaramız tıpkı parmak izimiz gibi benzersizdir. Bu nedenle kimlik numaramızla ilişkilendirilen bilgiler de bize özgüdür. Çipin içindeki bilgiler; kişinin varsa önceki soyadı, doğum yeri, medeni hâli yani bekâr ya da evli olması, dinî inancı, kan grubu, nüfusa kayıtlı olduğu il, ilçe, kimlik kartının verilmiş nedeni ve verilmiş tarihi gibi bilgilerdir. Çipe, gerekli görülebilecek farklı bilgilerin eklenmesinde de bir engel yoktur. Yeni kimlik kartları, nüfus müdürlüklerinden alınabilmektedir.

T.C. kimlik kartımız dışında bizi tanıtan başka belgeler de vardır. Örneğin öğrenci kimliğimizde adımız, soyadımız, okulumuzun adı ve bulunduğumuz sınıf ile okul numaramız gibi bilgiler bulunur (Görsel 1.5). Okulumuza girerken gerektiğinde bu belgeyi gösteririz. Böylece okulumuzun bir öğrencisi olduğumuzu kanıtlamış oluruz.

Üye tanıtım kartları da kimlik belgemize oldukça benzemektedir. Üye tanıtım kartı, bir kuruluşa üye olduğumuzu gösterir. Bu kartta kuruluşun ismi, adımız, soyadımız, üyelik numaramız, iletişim bilgilerimiz gibi bilgiler bulunur (Görsel 1.6). Üyesi olduğumuz kuruluşla ilgili etkinliklere katılırken bu belgeyi gösterebiliriz.

**Ankara Yenimahalle
Ergazi İlkokulu**

Öğrenci Kimlik Kartı

Adı

Soyadı

Sınıfı

Okul No.

Görsel 1.5 Okul kimlik kartı

KİMLİK KARTI / /

Üye No :

Soyadı Adı :

Adres İş :

Tel :

Adres Ev :

Tel :

..... **KÜTÜPHANESİ**

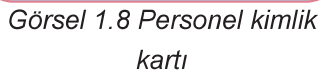
TEL :

Görsel 1.6 Kütüphane üye kartı

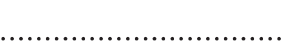
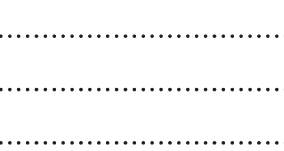

Söyleyelim

Siz bir kimlik belgesi hazırlayacak olsanız belgenin üzerine sahibi ile ilgili hangi bilgileri yazma gereği duyardınız? Niçin? Söyleyiniz.

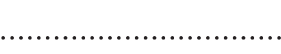
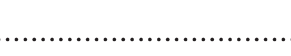
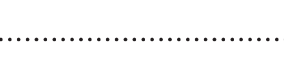
Yukarıda tanıtılan belgelerde yer alan ortak özellikler nelerdir?

.....

.....

.....

Ailenizden yardım alarak günümüze kadar yaşadığınız önemli olayları tarih sırasına göre defterinize yazınız.

1.2. YAŞAM ÖYKÜM

Hazırlanalım

Yaşadığınız önemli bir olayı anlatırken neden heyecanlanırsınız? Yaşamınızdaki hangi olaylar sizler için önemlidir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Her bireyin bir yaşam öyküsü vardır. Yaşam öykümüzdeki önemli olayları araştırdığımızda bunu daha iyi fark etmişizdir.

Aşağıda Elif arkadaşımızın kendi yaşam öyküsünü anlattığı bir bölüm vardır. Okuyunuz, ardından kendi yaşamınızla ilgili yaptığınız araştırmadaki ulaştığınız bilgilerle Elif'in yaşam öyküsü arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyleyiniz.

Görsel 1.9 Elif

Merhaba arkadaşlar. Benim adım Elif, soyadım Candan (Görsel 1.9). 21 Mart 2012'de Ankara'nın Demetevler semtinde doğmuşum.

11 aylıkken ilk sözcüklerimi söylemeye başlamışım. Anneme "nenne", ayakkabıya ise "akaba" dermişim.

Annemin anlattığına göre ben 1 yaşındayken yürümeye başlamışım ve en sevdiğim oyuncağımı elimden hiç düşürmezmişim.

İlk yaş günümde annem bir pasta yapmış (Görsel 1.10). Doğum günü pastamı yemek isterken yüzüme, üstüme, ellerime pasta buluşturmuşum. Babamın o an çektiği fotoğrafa baktıkça çok gülüyorum.

Ailemle, ilk kez ben 6 yaşındayken tatile gitmiştik. Ablamın bana yüzmeyi öğrettiği o tatili hiçbir zaman unutamam. O yaz, çok eğlenceli geçmişti.

Görsel 1.10 Elif'in ilk doğum günü

Tatil dönüşü annem beni okula yazdırdı. Okulumu gördüğüm ilk andan beri çok sevdim. Öğretmenimi çok iyi dinledim.

Birinci, ikinci ve üçüncü sınıfları başarı ile geçtim. Geçtiğimiz sene küçük bir kardeşim oldu. Adı Arda. Okuldan eve geldiğim zaman Arda ile oyunlar oynuyorum. Ödevlerimi artık ablamdan yardım almadan tek başıma yapıyorum. Boş zamanlarımda kitap okuyorum ve bisiklet sürüyorum. Arkadaşlarım Hülya ve Yasin'le oyunlar oynuyorum. Üçümüz de artık 4. sınıfa geçtik. Ben büyüyünce veteriner olmak istiyorum. Yardıma muhtaç, sağlığı bozulmuş hayvanlara yardım etmek istiyorum. Çünkü hayvanları çok seviyorum.

Söyleyelim

Elif arkadaşımızın yaşam öyküsünde hangi önemli olaylar var? Yaşam öykümüzü anlatırken neden özellikle böyle önemli olaylara değiniriz? Fikrinizi söyleyiniz.

Yaşamımızın ilk yılları, ihtiyaçlarımızı kendi kendimize karşılayamadığımız için annemizin ve babamızın ilgi ve şefkatine muhtaç olduğumuz yıllardır (Görsel 1.11). Bebeklik dönemimizde beslenmemiz, giyinmemiz ve temizlenmemiz için annemiz ve babamız bizimle çok yakından ilgilenmişlerdir. Bu dönemde konuşmayı ve yürümeyi öğrenmemiz bizim için önemli gelişmelerdir.

Konuşmak, düşüncelerimizi ifade edebilmek açısından en temel yöntemlerden biridir (Görsel 1.12). Herkes gelişimsel özelliklerine ve yetiştiği ortama göre farklı bir konuşmayı öğrenme süreci yaşar. Yaşamımızın ilerleyen yıllarında düşündüklerimizi, sadece konuşarak değil aldığımız eğitimler sayesinde farklı yöntemler kullanarak da (resmederek, besteleyerek, model oluşturarak, yazarak vb.) ifade edebiliriz.

Yaşamımızın ilerleyen dönemlerinde, büyüdükçe ve geliştikçe bazı ihtiyaçlarımızı kendimiz karşılamaya başlarız ve daha bağımsız hareket ederiz. Büyüdükçe kendimizi daha iyi ifade edebilir hâle geliriz. Biz, büyüdükçe ailemize ve toplumumuza karşı sorumluluklarımızı daha iyi fark eder ve yeni arkadaşlar ediniriz. Çocukluk dönemimizde oyunlar oynamayı çok severiz, yeni şeyler öğreniriz, eğitim alırız ve dünyayı keşfederiz.

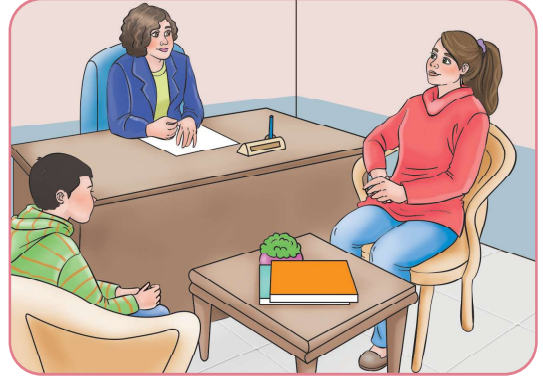
Görsel 1.11

Görsel 1.12

Yaşamımızdaki bir diğer önemli olay ise okula başlamamızdır (Görsel 1.13). Okulumuz, ailemizden aldığımız bilgilerin üstüne bize yaşamda gerekli olabilecek bilgileri katan önemli bir sosyal kurumdur. İnsanlar, okullarda aldıkları eğitim sayesinde gelecek planlarını şekillendirebilir ve farklı mesleklere yönelebilir.

Yaşamımızdaki diğer önemli olaylar ise ilk kez arkadaşlık kurduğumuz, ilk kez bir geziye katıldığımız, ilk kez hediye aldığımız, ilk karnemizi aldığımız, ilk evcil hayvanımızı edindiğimiz (Görsel 1.14), ilk dişimizi çektirdiğimiz vb. günlerdir.

Görsel 1.13 Okula kayıt görüşmesi

Görsel 1.14 Evcil hayvanını besleyen çocuk

Söyleyelim

Yaşamınızdaki diğer önemli günler nelerdir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Bilgi Notu

Olayları oluş sırasına göre sıralama işlemine, “kronolojiye göre” sıralama adı verilmektedir.

Bir bireyin yaşamında meydana gelen olayların tarihsel olarak sıralanması olan kronolojik sıralama bizim için oldukça önemlidir. Çünkü kronolojik sıralama sayesinde olayları daha iyi anlayabilir ve aralarındaki bağlantıları, neden-sonuç ilişkilerini görebiliriz. Aşağıda Yasemin’in yaşam öyküsündeki belli başlı olaylar kronolojik sıra hâlinde verilmiştir. Okuyunuz.

- Yasemin 2012 yılında doğmuştur.
- Yasemin 2013 yılında yürümeye başlamıştır.
- Yasemin 2018 yılında okula başlamıştır.

Görsel 1.15 Yasemin

2. Etkinlik

Aşağıda verilen alana yaşamınızdaki en önemli beş olayı ve bu olaylar hakkındaki duygu ve düşüncelerinizi örnekteki gibi kronolojik olarak sıralayınız.

Yıl	Yaşadığım Önemli Olaylar	Bu Olay Hakkındaki Duygu ve Düşüncelerim
2018	Okula kayıt oldum.	Heyecanlandım ve mutlu oldum. Okulda öğreneceğim bilgileri ve edineceğim arkadaşlarımı merak ettim.
2020	İlk kez okul gezisine katıldım.	Mutlu oldum, eğlendim. Yeni şeyler öğrendim.

Yıl	Yaşadığım Önemli Olaylar	Bu Olay Hakkındaki Duygu ve Düşüncelerim

Sonraki Konuya Hazırlık

İlgi duyduğunuz konularla ilgili (sanatsal, sportif vb.) bir afiş hazırlayarak sınıfa getiriniz. Hazırladığınız afişi sınıf panosunda sergileyiniz.

1.3. İLGİ, İHTİYAÇ VE YETENEKLERİM

Hazırlanalım

Hangi yeteneklere sahip olduğunuzu düşünüyorsunuz? Fikirlerinizi söyleyiniz.

İnsanların ilk bakışta gözlemlenen özelliklerini “fiziksel özellik” olarak adlandırırız. Birbirimizden farklı fiziksel özelliklerimiz olduğu gibi benzer fiziksel özelliklerimiz de vardır (Görsel 1.16). Fiziksel özelliklerimiz gibi ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerimiz de benzerlik ve farklılık gösterebilir. Örneğin barınma, beslenme ve giyinme gibi temel ihtiyaçlarımız benzerdir. Fakat ilgi duyduğumuz müzik türü, izlemekten hoşlandığımız filmler, okumaktan hoşlandığımız kitap türleri, oynarken keyif aldığımız oyunlar ve spor etkinliklerimiz birbirinden farklı olabilir. Gezmeyi, görmeyi tercih ettiğimiz yerler ya da tüketmekten keyif aldığımız yiyecekler de diğer insanlardan farklı olabilmektedir.

Görsel 1.16 Farklı fiziksel özelliklere sahip çocuklar

Kendi ihtiyaçlarımızı, ilgilerimizi ve yeteneklerimizi tanımamız başka insanları tanıyıp anarken bize yardımcı olur. Kendi ilgi ve yeteneklerimize benzer ilgi ve yetenekleri olan insanlarla daha kolay iletişime geçebilir ve iyi anlaşabiliriz. Fakat bu, bizimle aynı ilgi ve yeteneklere sahip olmayan insanlarla iyi iletişim kuramayacağımız anlamına gelmez.

İnsanlara özgü yetenekler de farklılık gösteren özellikler arasındadır. Kimimiz müzik alanında yetenekliyizdir, kimimiz çok güzel resimler yapabilir, kimimizin yazısı çok güzeldir, kimimiz belli bir spor alanında yeteneğe sahiptir. Kimi insanlar bilgisayar kullanmada çok yeteneklidir, kimi insanlar en zor hesaplamaları bile bir dakikadan az sürede yapabilecek matematiksel beceriye sahiptir. İlgi duyduğumuz konulara yönelik hazırladığımız afişlerde de bunu görebiliriz.

Söyleyelim

Sınıf panosundaki afişleri inceleyiniz. Arkadaşlarınızın ilgi ve yeteneklerinin neler olduğunu, bu ilgi ve yeteneklerinden hareketle nelere ihtiyaç duyabileceklerini söyleyiniz.

İnsanlar, mesleklerini ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçerler. İlgi ve yeteneklerine uygun olmayan işlerde başarılı olma olasılıkları düşer. Bir birey için farklı ilgi ve yeteneklere sahip olmak çok önemlidir. Örneğin bir insanın hem müziğe hem spora karşı ilgisinin ve yeteneğinin olması ona çok önemli özellikler katar. Bazı ilgi ve yeteneklerimizi meslek hâline getirirken bazılarını hobi olarak sürdürürüz.

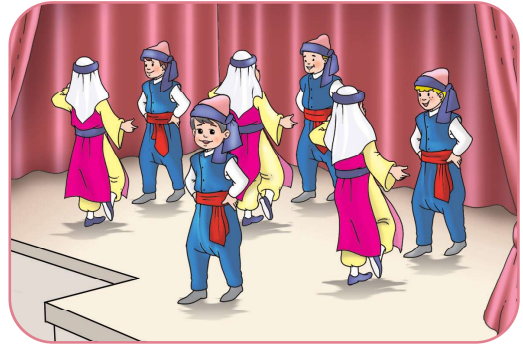
Bilgi Notu

Çoğunlukla boş zamanlarımızda takip ettiğimiz ya da gerçekleştirdiğimiz uğraş ve etkinlikler “hobi” olarak adlandırılır.

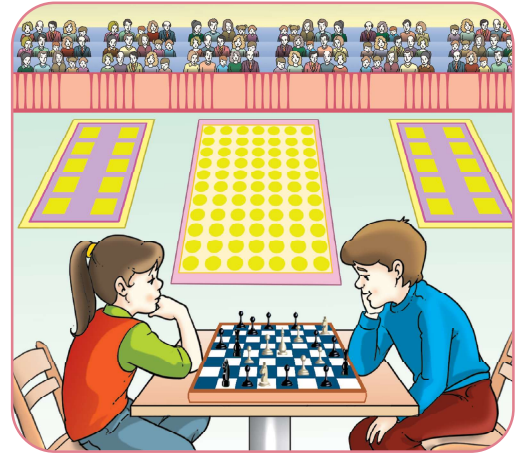
Pek çok kişi bir hobi edinerek hem yeni bilgiler öğrenmekte hem de sosyalleşebilmektedir. Hobi olarak yapabileceğimiz birçok uğraş vardır. Örneğin okulumuzda ya da yakın çevremizde katıldığımız halk oyunu etkinlikleri bizim hobimiz olabilir (Görsel 1.17). Satranç kursuna gitmemiz (Görsel 1.18), yüzmeyi öğrenmemiz, ahşap boyamamız ya da fotoğrafçılık da keyifli vakit geçirebileceğimiz hobiler arasında sayılabilir.

Okulumuzda ve yakın çevremizde gerçekleştirilen birçok etkinlik vardır. Bunlardan bazılarını izleyici olarak katılırız. Bazı etkinliklerde ise biz de görev alırız.

Genel olarak kendi ilgi ve yeteneklerimize uygun olan etkinliklere katılırız. Etkinliklere katılarak yeteneklerimizi gösterebilir ve geliştirebiliriz. Yeteneklerimiz sayesinde çevremizde katıldığımız etkinlikleri başarı ile sonuçlandırır ve mutlu oluruz. Ayrıca bu tür etkinlikler, yeni arkadaşlar edinmemizde bize yardımcı olur. Katıldığımız etkinliklerde yeteneklerimizi geliştirme fırsatı buluruz ya da hobi kurslarımızda öğrendiklerimizi okullarımızda da sergileyebiliriz.

Görsel 1.17 Halk oyunu oynayan çocuklar

Görsel 1.18 Satranç oynayan çocuklar

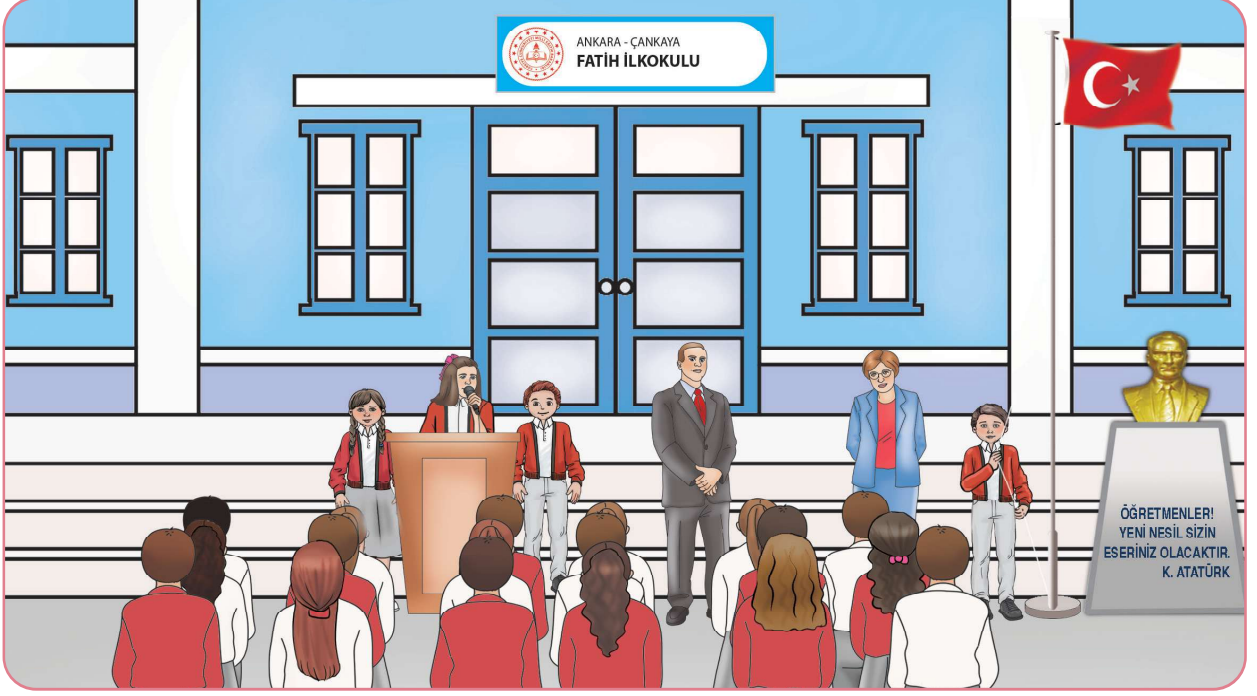

Öneri

Okullarda yapılan etkinliklerle ilgili daha fazla bilgi almak için <http://www.meb.gov.tr/baglantilar/okullar/> genel ağ adresine giderek “etkinlikler sekmesinden” hem kendi okulunuzda hem de farklı okullarda yapılan etkinlikleri inceleyebilirsiniz.

Örneğin millî bayramlarımızı kutladığımız törenlerde öğretmenlerimiz ilgi ve isteklerimiz doğrultusunda bize görevler verebilmektedir. Aldığımız görevlerde yeteneklerimizi kullanabiliriz. Görevlerimizi başarı ile yerine getirdiğimizde sorumluluk sahibi bireyler oluruz.

Aşağıda verilen görseli inceleyiniz. Okulunuzda düzenlenen bayram törenlerinde hangi görevleri üstlendiğinizi söyleyiniz. Bu görevlerde hangi yeteneklerinizi nasıl kullandığınızı açıklayınız.

Görsel 1.19 Okulda 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı töreni

İlgi ve isteklerimiz doğrultusunda okulumuzda ve yakın çevremizde gerçekleştirilen eğitsel ve sosyal etkinliklere katılım sağlamamız bireysel gelişimimiz için oldukça önemlidir. Sizler de ilgi ve isteklerinizden hareketle okulunuzda ve yakın çevrenizde gerçekleştirilen böyle etkinliklere katılabilirsiniz. Bu tarz etkinliklere katılarak kişisel gelişiminiz açısından pek çok yarar elde edebilirsiniz. Ayrıca daha kapsamlı etkinliklerde okulunuzu temsil etme fırsatı bulabilirsiniz. Ödüllü etkinliklerde de çeşitli ödüller kazanabilirsiniz. Yeteneklerinizi geliştirebilmek başta olmak üzere pek çok amacınızı ilgi ve istekleriniz doğrultusunda katıldığınız eğitsel-sosyal etkinlikler sayesinde gerçekleştirebilirsiniz.

Tartışalım

Okulunuzda hangi etkinliklerin gerçekleştirilmesini istersiniz? Arkadaşlarınızla tartışınız. Belirlediğiniz etkinlikleri öğretmenlerinize ya da okul yönetimine bildiriniz.

3. Etkinlik

Görselleri inceleyiniz. Ardından defterinize aşağıdaki gibi bir tablo çizip tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

Çocukların katıldığı etkinlik	Çocukların yeteneği	Ben bu yeteneklere sahip miyim?	Daha önce bu etkinliği yaptım mı?

Görsel 1.20

Görsel 1.21

Görsel 1.22

Görsel 1.23

Görsel 1.24

Görsel 1.25

4. Etkinlik

Aşağıda verilen özelliklerden sizinle ilgili olanların yanına (✓) işareti koyunuz. Ardından arkadaşlarınızın hangi özelliklere (✓) işareti koyduğuna bakınız. Böylelikle arkadaşlarınızla aranızdaki ortak ve farklı ilgi alanlarını belirleyebilirsiniz.

1. Çizgi film izlemeyi seviyorum. (....)	6. Boş zamanlarımda gezerim. (....)
2. Futbol oynamayı biliyorum. (....)	7. Macera filmlerini seviyorum. (....)
3. Müzik dinlemekten hoşlanıyorum. (....)	8. Voleybol oynamayı seviyorum. (....)
4. Satranç oynamayı biliyorum. (....)	9. Robotik yapboz yapmayı seviyorum. (....)
5. Bilgisayar oyunları oynuyorum. (....)	10. Boş zamanlarımda kitap okurum. (....)

Sonraki Konuya Hazırlık

Empati kurmak nedir? Empati nasıl kurulur? Araştırınız. Ulaştığınız sonuçlarla ilgili resim yaparak sınıfa getiriniz. Resminizi sınıf panosuna asınız.

1.4. BİREYLER ARASI FARKLILIKLAR

Hazırlanalım

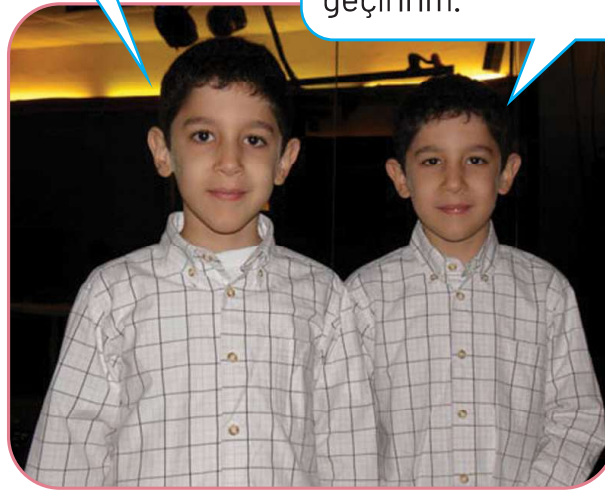
Farklı yaşlarda ve farklı özelliklere sahip kardeşi olan bireylerin aralarındaki iletişimi güçlendirmeye yönelik neler önerirsiniz? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

İnsanların benzer özellikleri olduğu gibi birbirinden farklı özelliklerinin de olduğunu biliyoruz. Bu farklı özellikler; giyim tarzı, eğitim durumu, ilgi gösterilen konular, beğeniler, sahip olunan yetenekler, zevkler gibi kişiliğe özgü özellikler olabilir. Parmak izimiz, kilomuz, boyumuz, saç şeklimiz, saç rengimiz, göz rengimiz gibi fiziksel özellikler de olabilir. Her insanın kendisine özgü bir duruşu, ses tonu ve kişiliği vardır. Herkesin kendisini ifade etme biçimi de farklıdır.

Aşağıda Emre ve Cenk'in kendilerini tanıttıkları konuşmalar verilmiştir. Emre ve Cenk'in ilgi ve yeteneklerinin neler olduğunu söyleyiniz.

Ben Emre. Konuşkan bir insanım, duygularımı belli ederim. Arkadaşlarım sakın bir insan olduğumu söyler. Resim yapmayı ve müzik dinlemeyi çok severim. Arkadaşlarım resme yeteneğim olduğunu söyler.

Ben Cenk. Kardeşim Emre kadar konuşkan değilimdir. Dinlemeyi tercih ederim. Arkadaşlarım heyecanlandığım zaman daha çok konuştuğumu söyler. Spor yapmaktan hoşlanırım. Hemen hemen tüm boş vaktimi spor yaparak geçiririm.

Görsel 1.26 Emre ve Cenk

Söyleyelim

Dünya'daki bütün insanların özellikleri aynı olsaydı ne olurdu? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Toplumu oluşturan farklı bireysel özelliklere sahip insanların bir arada, mutlu ve huzurlu yaşayabilmesi önemli bir erdemdir. Bu erdemli davranışın geliştirilebilmesi, farklılıklarımızı kabul etmekten geçmektedir. Farklı özelliklere sahip insanları anlayabilmemiz noktasında kendimizi onların yerine koymak önemli bir yaklaşımdır. Empati kurmanın ne olduğuyla ilgili yaptığınız resimlerde de bunu görmüşünüzdür.

Söyleyelim

Sınıf panonuza astığınız resimlerde kimler hangi durumlarda nasıl empati yapıyor? Resimleri karşılaştırınız. Günlük yaşamda empati yapmanızı gerektiren diğer örnek durumları paylaşınız.

Farklı fiziksel özelliklere sahip olmamız, arkadaş olmamıza engel değildir. Fiziksel özelliklerimiz; vücudumuz geliştikçe değişebilecek, kalıcı olmayan özelliklerimizdir. Biz büyüdükçe boyumuz uzayabilir, fazla kilolarımız gidebilir ya da kilo alabiliriz.

Toplumda özellikleri nedeniyle dezavantajlı durumda olan bireyler de vardır. Bu insanlar yaşlılar, engelliler, yoksullar, bakım ve desteğe muhtaç ve sürekli devam eden hastalığı olan insanlardır. Söz konusu bireylere gerekli destekler sunularak bu bireylerin toplum hayatına katılmaları sağlanabilir. Örneğin insanlar, ilerleyen yaşlarında pek çok ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma gelebilirler (Görsel 1.27). Yaşlı bireylere devlet kurumları elini uzatsa da toplumun tüm kesimleri onlara yardımcı olmalıdır.

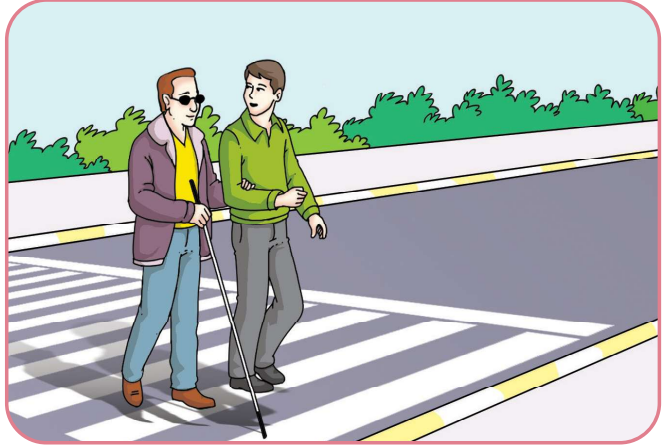

Görsel 1.27 Yaşlı komşusuna alışverişte yardım eden çocuk

Toplumdaki dezavantajlı bireyler; ulaşım, gıda, barınma ve sağlık gibi temel ihtiyaçlara erişimde zorluklar yaşarlar. Onlara sunulacak desteklerin dezavantajı daha da pekiştirebilecek bir bağımlılık duygusuna yol açmaması gerekir. Bunun yerine, onları güçlendirecek destekler sunmamız ve kendi kendine yeterlilik oluşturmalarını amaçlamamız önemlidir.

Örneğin engelli bireylere pek çok destek sunulmaktadır. Ancak toplumun bu konuda farkındalık geliştirmesi ve sunulan desteklere katkılarda bulunması son derece önemlidir (Görsel 1.28). Engelli bireylerin yakın çevrelerindeki tüm insanlar, duyarlı ve anlayışlı olmalıdır.

Dezavantajlı bireyler arasında yoksul insanlar da vardır. Yoksul insanlarla kaynaklarımızı paylaşmalıyız. Bakım ve desteğe muhtaç bireyler ve kronik sağlık sorunu yaşayan hastalar için de toplumsal bilinç oluşturmamız.

Görsel 1.28 Görme engelli kişiye yardım eden kişi

Tartışalım

Dezavantajlı bireylere yönelik çevrenizde hangi çalışmalar yapılıyor? Söyleyiniz. Sizce bu çalışmalar, kendimizi o bireylerin yerine koyduğumuzu yani empati yaptığımızı gösteriyor mu? Bu çalışmalar yeterli midir? Başka ne tür çalışmalara ihtiyaç vardır? Tartışınız.

İnsanlar arasındaki temel farklılıklar konusunda bilgi sahibi oldunuz. Tüm bu farklılıkların yanında, düşünce farklılıklarının yeri ve önemi çok büyüktür. Dünya tarihi boyunca herkes tek ve aynı fikri, sorgulamadan kabul etseydi insanlık bir adım bile ileri gidemezdi.

Aynı konularda farklı fikirlere sahip olabiliriz, aynı oyunları oynamaktan hoşlanmıyor olabiliriz fakat bu durum birbirimize karşı olumsuz tavır takınmamızı gerektirmez.

Görsel 1.29 Sınıf başkanlığı seçimi

Farklı düşüncelerin ifade edilebildiği en güzel yönetim biçimi demokrasidir. Demokrasilerde farklı fikirler, özgürce ifade edilerek en doğru sonuca birlikte varılır. İnsanlar görüşlerini seçimler yoluyla da belirtirler. Demokrasiyi yaşam biçimi hâline getirmiş insanlar, çevrelerindeki farklı fikirlerdeki insanlara saygılı olurlar ve onların bu fikirleri savunması konusunda rahatsızlık duymazlar.

5. Etkinlik

Aşağıda verilen şiiri ve metni okuyup soruları yanıtlayınız.

FARKLIYIZ

Ceren sevgi dolu, Emre güzel sözlü,
Fatih sarı saçlı, Arda siyah gözlü,
Berat uzun boylu, Civan tombul yüzlü,
Pelin'in hayal gücü geniş, Gökçe ise güçlü,
Küçük Ömer duygu dolu, biraz da sulu gözlü,
Şimdi size söyleyeyim, sözün özü:
Hepimiz farklıyız, hepimiz arkadaşız.

Tolgahan AYANTAŞ

- Şiirin sizde uyandırdığı duygu ve düşünceleri arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Şiirde bireyler arası hangi farklı özelliklere değinilmektedir? Açıklayınız.
- Şiirde değinilenler dışında bireyler arası farklılıklara sizler de örnekler veriniz.

DOĞRU İLETİŞİM

Günlük yaşamımızda karşılaştığımız iletişim problemlerinin önemli bir bölümü empati yapmadığımız için gerçekleşmektedir. Bizden farklı özelliklere sahip insanları daha iyi anlayabilmemiz, farklılıkları zenginlik olarak görmemizle yakından ilişkilidir. Doğru iletişimin önemli unsurları, bizden farklı kişisel özelliklere sahip diğer bireyleri anlamaya çalışmamız ve onları saygıyla dinlememizdir. Farklılıklarımızı bir zenginlik olarak görmeliyiz. Toplumumuzun huzurunu ve barışını sürdürmek konusunda istekli olmalıyız.

Tolgahan AYANTAŞ

- İnsanlar birbirinin farklı özelliklerini tanıyıp kabul etmezse doğru iletişim kurabilir mi? Neden? Fikirlerinizi söyleyiniz.
- Doğru iletişim kurmak için metinde değinilenler dışında başka hangi özelliklere sahip olunmalıdır? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Sonraki Konuya Hazırlık

Toplumumuzda yaşayan insanlar arasında saygı olmasaydı ne gibi sorunlarla karşılaşabilirdik? Dosya kâğıdına bununla ilgili bir metin yazınız. Yazdığınız metni sınıf panosuna asınız.

1.5. SAYGILIYIZ

Hazırlanalım

“Saygı duyuyorum.” cümlesini kullandığımız durumlar hangileridir? Fikirlerinizi paylaşınız.

Farklılıklarımız, birbirimizle iletişim kurmamıza ve birlikte yaşamamıza engel değildir (Görsel 1.30). Dış görünüşleri, ilgi ve yetenekleri birbirinden farklı insanlar, birlikte mutlu bir şekilde yaşayabilirler. Önemli olan, olumlu iletişim ve yaklaşım geliştirebilmektir yani birbirimize karşı saygı duymayı öğrenmektir. Bizden farklı özelliklere sahip bireylere saygı duyduğumuzda aramızda gelişen iletişimin niteliğinin arttığını görürüz.

Görsel 1.30 Farklı özelliklere sahip çocuklar

Söyleyelim

Sınıf panosundaki metinleri inceleyiniz. Metinlerde hangi durumlar örneklendirilmiştir? Saygının olmadığı bir ortamda sevgi ve güven gelişebilir mi? Söyleyiniz.

6. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyunuz. Konya Büyükşehir Belediyesi sizce neden böyle bir çalışma yapmıştır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

< > ↺

GENEL AĞ HABERİ

Konya Büyükşehir Belediyesi ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü iş birliğiyle, “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi” kapsamında, 29 okulda kurulan geçici eğitim merkezlerindeki öğrencilere, üç bin adet kitap seti hediye edildi.

Konya’nın Karatay ve Meram ilçelerinde, Genç Komek Yaz Okulu eğitimlerinin verildiği 29 okulda kurulan geçici eğitim merkezlerinde eğitim gören savaş mağduru Suriyeli çocukların, Türkçe dil seviyelerini geliştirmeleri amacıyla 3 bin adet kitap dağıtıldı.

Genel ağ / Erişim Tarihi: 11.12.2021 (Özetlenmiştir.)

7. Etkinlik

Aşağıda verilen metni okuyarak farklılıklara saygı duymanın önemini düşününüz. Ardından konuyla ilgili sloganlar hazırlayarak sınıf panosuna asınız.

İNSANLAR VE BİTKİLER

Çocukluğumdan beri bitkilerin yaşam mücadelesi her zaman dikkatimi çekmiştir. Bitkilerin toprağa sıkı sıkı bağlı olması, bana insan yaşamı hakkında ipuçları verir. Onları; işitmeyen, görmeyen, duymayan, hissetmeyen varlıklar sanmayın sakın! Bitkiler de tıpkı insanlar gibi hayatları boyunca zorluklarla karşılaşır.

Bitkiler birbirleriyle yarışmaya bayılırlar. Daha fazla güneş ışığı ve su için mücadele ederler. Ben bu yüzden bitkileri bazı yönlerden insanlara benzetiyorum. İnsanlar da birbirleriyle yarış hâline gelirler. Güzel şeyler konusunda yarışmak, iyi bir davranış olabilir. Böyle rekabetler tatlıdır. İyilik yapmada yarışmak, bilime katkı sağlamada yarışmak gibi. Malesef bazı insanlar birbirlerine yeterince saygı duymuyorlar ve farklı alanlarda yarışmayı tercih ediyorlar. İnsanlar birbirleriyle böyle yarışırken hayatın güzelliklerini kaçırıyorlar. Birbirlerine küsüyorlar. Hatta bazen birbirlerine haksızlık yapıyorlar. Örneğin kendilerinden farklı insanları yok sayıyorlar. Yardıma muhtaç insanlara el uzatmıyorlar. Farklılıkları nedeniyle dışlanan insanların yaşamı zorlaşmaktadır. Saygı, toplumda yaşayan insanları birbirine bağlayan en temel değerlerden biridir. Farklılıkları nedeniyle yok sayılan insanlara el uzatmanız yeterlidir. Çünkü böyle yaparak gerçekten insan olmuş sayılırsınız ve hayatın tadına varırsınız. Sevin ve sayın.

Tolgahan AYANTAŞ

Görsel 1.31 Bitkiler

8. Etkinlik

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Leopar Lily

Leopar Lily'nin benekleri tanıdığı diğer leoparların aksine siyah değil pembeydi (Görsel 1.32). Eğer diğer leoparlar onu bu hâli ile kabul etmiş olsalardı durumu bu kadar korkunç olmayacaktı. Diğer leoparlar onu önemsemedi ve ona güldü. Lily, bu durum karşısında bazen korktu ve kendini üzgün hissetti. Bazen de kızdı. Bu yüzden her zaman yalnız kalmayı tercih etti.

Görsel 1.32 Leopar Lily

Bir gün dört yavru leopar, kendilerine benzemediğini öne sürerek onu uzaklaştırdı. Lily saatlerce koştu, evinden uzaklaştı, sonra ağladı. Sonunda dinlenmek için ormanda uyumaya başladı. Uyandığında karşısında parlak yeşil benekleri olan bir leopar duruyordu. Adının Lenny olduğunu söyleyen leopar o kadar kendinden emin ve mutluluk içinde ışık saçarak konuşuyordu ki Lily kendini güvende hissetti ve ona hikâyesini anlattı.

Bir süre sonra leopar Lucy ve Lovra geldi. Lucy mavi, Lovra mor beneklere sahipti. Onlar Lily'i görür görmez onu sevdiler. Hep birlikte zaman geçirip oyunlar oynadılar. Lily, farklılığının normal ve özel bir durum olduğunu düşündü.

Lily sonunda evine döndüğünde annesi, babası ve iki erkek kardeşi ona doğru koşular. Lily onlara sıcak bir şekilde gülümsedi.

John McConnel (Con Mekkonel) - Diane Tillman (Diyan Tilman)

Yaşayan Değerler Eğitimi Etkinlikleri (Özetlenmiştir.)

1. Diğer leoparlar neden Lily'e saygısızca davranıyorlarmış?
2. Diğer leoparlar Lily'e kötü davrandıklarında Lily neler hissetmiş?
3. Buna benzer şeyleri siz yaşasanız neler hissedersiniz?
4. İnsanlar birbirlerine saygılarını nasıl gösterir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Sonraki Konuya Hazırlık

Aile üyelerinizi gösteren aile ağacınızı aile büyüklerinizden yardım alarak hazırlayınız.

1. ÜNİTE DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadelerin doğrularını, altlarında verilen boşluklara yazınız.

1. Kimliğimiz, kişisel bilgilerimizi içeren resmî bir belgedir. (...)
.....
2. Bireylerin ilgi ve yetenekleri aynıdır. (...)
.....
3. Yaşadığımız olayları geçmişten günümüze doğru sıralıyorsak kronolojik sıralama yapmış oluruz. (...)
.....
4. Toplumdaki dezavantajlı bireylere bazı destekler sunularak toplum yaşamına katılmaları sağlanabilir. (...)
.....
5. Arkadaşlarımızı, özelliklerini bizim istediğimiz şekilde değiştirme konusunda ikna etmeliyiz. (...)
.....

B. Aşağıda kutucuklar içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanları cümlelerde boş bırakılan yerlere yazınız.

eğitsel ve sosyal

empati becerisi

kimlik

doğum günümüz

1., bir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan bireylerin sahip oldukları resmî belgedir.
2. Yaşamımızdaki önemli olayların başında gelmektedir.
3. İlgi ve isteklerimiz doğrultusunda okulumuzda ve yakın çevremizde gerçekleştirilen ..
..... etkinliklere katılmalıyız.

C. Aşağıda verilen soruların yanıtlarını defterinize yazınız.

1. Toplumdaki dezavantajlı bireylere yönelik proje önerileri yazınız.
2. Bireyler arası farklılıklara saygı duymakla ilgili bir şiir, öykü ya da gazete haberi bularak yazınız.

Ç. Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

1. Kimlik kartınızı incelediğinizde aşağıdaki bilgilerden hangisinin kartınızda olmadığını görürsünüz? İşaretleyiniz.

☐

Adınız

☐

Annenizin adı

☐

Doğum tarihiniz

☐

Kardeş sayınız

- 2.** I. 2018’de Adana’ya taşındık.
II. 2012’de Sivas’ta doğdum.
III. 2019’da piyano kursuna gitmeye başladım.
IV. 2013’te konuşmayı öğrendim.

Yukarıda Hatice arkadaşımızın yaşam öyküsündeki önemli olaylar verilmiştir.

Bu olayları kronolojik olarak sıralayınız.

3. Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi doğrudur? İşaretleyiniz.

☐

Okul korosunda şarkı söylemek - Yetenek

☐

Yıldızların oluşumunu öğrenmek - Yetenek

☐

Hikâyeler anlatarak arkadaşlarını güldürmek - İhtiyaç

☐

Bir tiyatroda başrolü oynamak - İhtiyaç

4. Kişisel ve fiziksel özelliklerimiz farklıdır. Kişisel özelliklerimiz bireyden bireye farklılaşan ve karakterimizi yansıtan özelliklerimizdir. Fiziksel özelliklerimiz ise dış görünümümüzle ilgilidir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bir kişilik özelliğidir?

☐

Uzun boylu olmak

☐

Mavi gözlü olmak

☐

Açık sözlü olmak

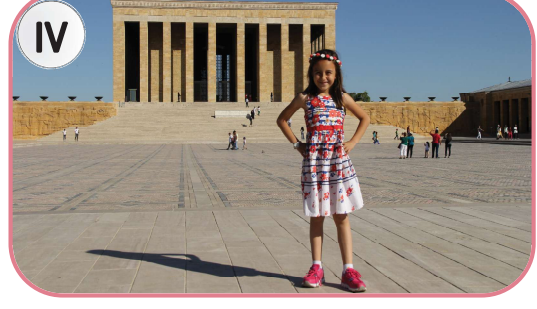
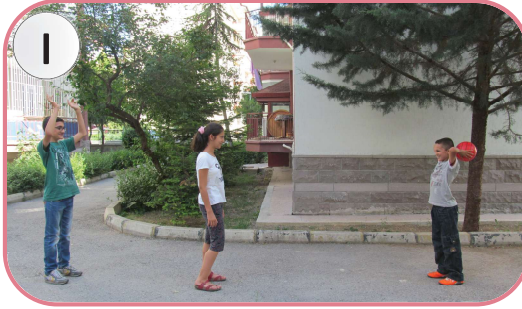
☐

Kıvrıkcık saçlı olmak

5. Trafikte aracıyla seyrederken acil bir durum gören Doktor Melahat Hanım, aracını durdurarak rahatsızlanmış vatandaşın yanına gelmiştir. Kalabalığın arasından geçtikten sonra hastaya ilk müdahaleyi yapmaya niyetlenmiştir. Bu esnada hastanın başında duran bir vatandaş "Durun, rahatsızlanan bir kimseye acil durum ekipleri gelene kadar müdahale edilmez. Durum kötüye gidebilir. Biz doktor değiliz." demiştir. Melahat Hanım ise kendisinin doktor olduğunu söyleyerek meslek tanıtım kartını göstermiştir. **Yukarıdaki durumda Melahat Hanım'ın meslek tanıtım kartı hangi işlevi görmüştür? İşaretleyiniz.**

- ☐ Kişisel ve mesleki açıdan kimliğine ilişkin tanıtıcı bilgi sunmuştur.
- ☐ Acil durum ekiplerinden daha iyi bilgiye sahip olduğunu kanıtlamıştır.
- ☐ Kendisinin de hastanın yakınlarından biri olduğunu göstermiştir.
- ☐ Çalıştığı kurumun tanıtımını ve reklamını yapmıştır.

6.

Defne, Sosyal bilgiler dersi için "Benim Hikâyem" adlı bir ödev hazırlamıştır. Ödevini hayatındaki dört önemli olaya ilişkin fotoğraflardan oluşturmuş ve bunları kronolojik olarak sıralamıştır. Ancak sınıfına giderken ödevini yere düşürmüştü ve başlıkların sırası karışmıştır.

Defne'nin ödevinin kronolojik olarak doğru sıralayınız.

.....

7. Arkadaşları ile bir araya gelen Teoman, yaz tatilini nasıl geçirdiğini onlarla paylaşmaktadır. Bir süre sonra arkadaşları Teoman'a "Anlattıklarından dolayı aklımız karıştı, neyi ne zaman yaşadın anlayamadık." demiştir.

Teoman anlatımında aşağıda verilenlerden hangisine dikkat etmemiş olabilir? İşaretleyiniz.

- ☐ Gezdiği yerlerden ve deneyimlerinden bahsetmemiştir.
- ☐ Arkadaşlarının bilmediği kelimeleri kullanmıştır.
- ☐ Özellikle anlamasınlar diye arkadaşlarına şaka yapmıştır.
- ☐ Olayları kronolojik sıraya dikkat etmeden anlatmıştır.

8. Harun küçüklüğünden beri müzik dinlemeyi ve şarkı söylemeyi çok seviyordu. Ailesiyle bir gün İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nı dinlemeye gittiler. Müzik başladığında ilgisini çeken tek şey keman oldu. Harun, konser bitiminde ailesine keman çalmak istediğini söyledi. Ertesi gün ailesi Harun'u bir keman kursuna kaydettirdi.

Harun'un ailesi Harun'un bu isteğini gerçekleştirerek aşağıdakilerden hangisini yapmıştır? İşaretleyiniz.

- ☐ Harun'un ilgi, istek ve yeteneklerini fark etmişlerdir.
- ☐ Harun'a farklı alanlarda kendisini geliştirmesini öğütlemişlerdir.
- ☐ Harun'un kardeşi ve arkadaşlarına örnek olmasını istemişlerdir.
- ☐ Harun'a müzik aleti çalmak yerine şarkı söylemesini önermişlerdir.

9. Defne, arkadaşı Sefa ile birlikte okulunda açılan resim kursuna gitmeye başlamıştır. Birkaç gün kursa gittikten sonra resim çizmenin aslında ilgi alanı olmadığını fark etmiş, Sefa'nın ise resim çizerken çok ilgili olduğunu görmüştür.

Defne'nin resim yapmaya ilgi duymaması ama Sefa'nın ilgi duymasının sebebi nedir? İşaretleyiniz.

- ☐ Sefa'nın sorumluluk sahibi olması
- ☐ Defne ile Sefa'nın bireysel farklılıkları
- ☐ Defne'nin resme yeteneğinin olmaması
- ☐ Sefa'nın resim konusunda bilgi sahibi olması

10. Merve hafif görme yetersizliği olan ama aynı zamanda da çok güzel resim çizebilen bir öğrencidir. Sosyal bilgiler öğretmeni Hakan Bey, Merve'nin durumunu daha iyi anlamaları için sınıftaki öğrencilerle bir etkinlik yapmak ister. Etkinlik, farklılıklara saygıyla ilgili bir resim çizilmesini kapsamaktadır. Herkese kalın camlı gözlükler dağıtır ve herkesin bu şekilde resim yapmasını ister. Resimler bitince herkes bu işin ne kadar zor olduğunu anlar. Tüm öğrenciler, Merve'yi alkışlar ve onu tebrik eder.

Hakan Öğretmen, bu etkinliği yaparak sınıftaki diğer öğrencilerin aşağıdakilerden hangisini öğrenmelerine katkı sağlamıştır? İşaretleyiniz.

☐ Hoşgörülü davranmak	☐ Sorumluluk sahibi olmak
☐ Yardımsever olmak	☐ Empati kurmak

11. Farklı özelliklere sahip insanların birbirleri ile uyumlu bir şekilde yaşaması için nasıl davranmaları gerekmektedir? İşaretleyiniz.

☐ Sorumluluk sahibi olmalıdırlar.	☐ Birbirlerine güvenmelidirler.
☐ Duygusal olmalıdırlar.	☐ Farklılıklara saygılı olmalıdırlar.

12. Aşağıda verilen durumlardan hangisinde toplumdaki dezavantajlı bireylerle yardımlaşma yoktur? İşaretleyiniz.

- ☐ Ayşe'nin görme engelli arkadaşı Süha'ya okulda yardımcı olması
- ☐ Fulya Hanım'ın müze görevlisinden müzedeki eserlerle ilgili bilgi alması
- ☐ Mehmet Bey'in 75 yaşındaki Hulusi amcanın faturalarını ödemesine yardımcı olması
- ☐ Niyazi Bey'in ağır hasta komşusuna yemek götürmesi

13. Ayşe sosyal bilgiler dersinde kimlik kartlarının kullanım alanlarıyla ilgili sunum yapmaya karar vermiş ve bir hafta boyunca ailesi ve yakın çevresinin kimlik kartlarını kullandığı alanları gözlemlemiştir.

Ayşe'nin sunumunda aşağıdaki durumlardan hangisi yer almaz? İşaretleyiniz.

- ☐ Anne ve babam seçimde oy kullanırken kimlik kartlarını kullandı.
- ☐ Ablam araba kiralarken kimlik kartını kullandı.
- ☐ Kuzenim spor salonuna kayıt olurken kimlik kartını kullandı.
- ☐ Dayım market alışverişi yaparken kimlik kartını kullandı.

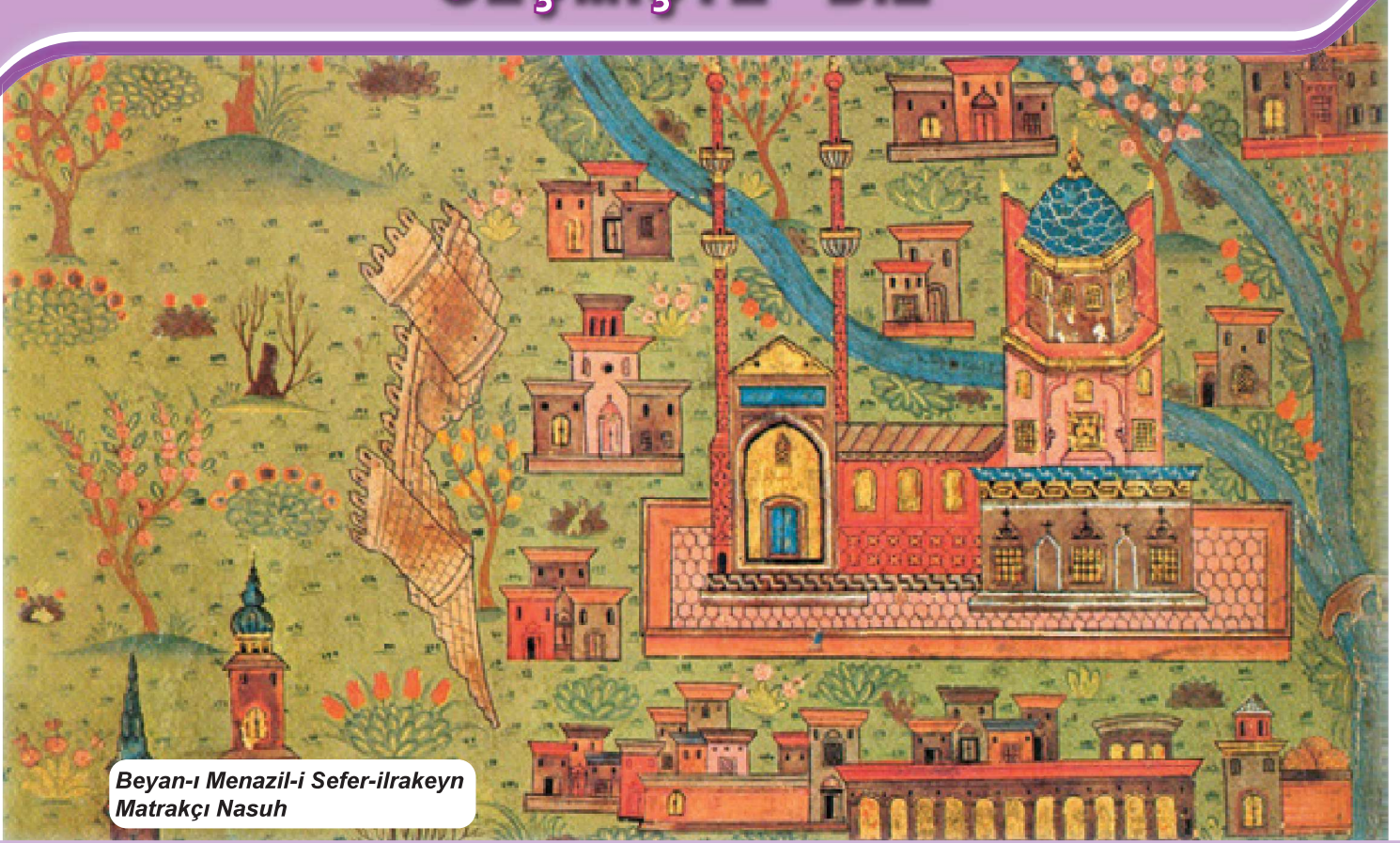

EBA

Ünite
Tanıtımı

GEÇMİŞTE “BİZ”

Beyan-ı Menazil-i Sefer-ilrakeyn
Matrakçı Nasuh

**Aile Tarihim
Kültürümüzün Öğeleri**

**Ailem Çocukken
Kurtuluş Destanımız**

Neler Öğreneceğiz?

- Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapmayı,
- Ailemiz ve çevremizdeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler vermeyi,
- Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırmayı,
- Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini öğreneceğiz.

2.1. AİLE TARİHİM

Hazırlanalım

Sınıfınıza yeni gelen bir öğrenci ile nasıl tanışırsınız? Kendinizle ilgili hangi bilgileri onunla paylaşırsınız?

Her insanın dünyada geçirdiği bir süre ve yaşam öyküsü vardır. Evlilik ve kan bağına dayanan; anne, baba, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliği aile olarak tanımlayabiliriz.

Aşağıda verilen görselde yer alan konuşmaları okuyunuz ve görselde yansıtılan aile üyelerini söyleyiniz.

Görsel 2.1 Sohbet eden aile

Büyüklerimiz de bizim gibi bir zamanlar birer çocuktuk. Yaşamlarını devam ettirip birer yetişkin oldular ve kendi ailelerini kurdular. Biz bu ailenin bir üyesi olarak dünyaya geldik. Bizden önceki dönemde yaşayan akrabalarımızın yaşam öyküleri ile bizim yaşam öykülerimiz arasında benzer ve farklı yönler fark etmişizdir.

Toplumlar hafızaları sayesinde ayakta kalırlar. Günümüzde yazılı olmayan birçok toplumsal kural, gelenek, görenekler, çok çeşitli söz ve davranış biçimleri, sözel olarak kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Aile büyüklerimiz, geçmişe tanıklık etmiş insanlardır.

Her ailenin kendine özgü bir geçmişi vardır. Buna aile tarihi diyebiliriz. Aile tarihimiz açısından en önemli unsur bizden önceki nesillerin ne zaman, nerede yaşadıkları ve ne tür faaliyetlerle toplum yaşamına katıldıklarıdır. Aile tarihimizde doğumlar ve ölümler kadar bir yerden başka bir yere taşınması, aile bireylerinin meslekleri, aileyi gururlandıran bazı başarılar ya da aileyi derinden etkileyen olumsuz olaylar da önemlidir. “Aile ağacımızı” hazırlarken bu unsurlarla karşılaşmışızdır.

Söyleyelim

Aile ağacınızı arkadaşlarınızın hazırladıklarıyla karşılaştırınız. Benzerlikler ve farklılıklar nelerdir? Söyleyiniz.

Aile tarihimizi öğrenirken bizden büyük aile üyelerimizle sohbetler edebiliriz. Böyle yaptığımızda aile tarihimize ilişkin sözlü kaynaklara başvurmuş oluruz.

Aile büyüklerimizden bize kalan bazı yazılı belgeler de aile tarihimize tanıklık edebilir. Örneğin eski bir mektup, öğrenci karnesi (Görsel 2.2), tapu senedi gibi. Aile tarihimizi araştırırken çok sayıda fotoğrafa ya da videoya da ulaşabiliriz. Bunlar görsel kaynaklardır.

Son olarak aile tarihimize tanıklık etmiş bazı nesneler ya da eşyalara ulaşabiliriz. Bu eşyaların her birinin bir hikâyesi olabilir. Bir eşya ile ilgili herkesin farklı bir anısının olduğunu kolayca fark edebilirsiniz.

Görsel 2.2 Öğrenci karnesi

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Ailenizde ya da yakın çevrenizde bu eşyalardan hangileri var? Eğer çevrenizde böyle eşyalar yoksa bu eşyalarla nerelerde karşılaşılabilir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Görsel 2.3 Gaz lambası

Görsel 2.4 İbrik

Görsel 2.5 Köstekli saat

Görsel 2.6 Dikiş makinesi

Görsel 2.7 İşlemeli sandık

Görsel 2.8 Bakır güğüm

Geçmişte kullanılan ancak günümüzde müzede sergilenen ya da evde süs eşyası olarak görülen pek çok eşya olabilir. Bu eşyalar, hem ailelerin hem de toplumun geçmişine ışık tutar. Okullarımızda da okullarımızın tarihini yansıtan geçmiş dönemlerde kullanılan ancak günümüzde kullanılmayan kimi eşyalar olabilir. Bu eşyalar, okulumuzun geçmişini öğrenmemizde bize yardımcı olabilir. Okul zili bu eşyalara örnek olarak verilebilir (Görsel 2.9).

Görsel 2.9 Okul zili

Aşağıda verilen görselleri inceleyerek çocukların hangi eşyaları kullandığını söyleyiniz. Sizin evinizde veya yakın çevrenizde bu eşyalardan hangilerinin olduğunu söyleyiniz.

Görsel 2.10

Görsel 2.11

Görsel 2.12

Görsel 2.13

Geçmiş öğrenirken tarihsel düşünme becerilerimizi kullanırız. Geçmişte yaşamış insanların yaşam öykülerini dinlerken onların yaşadıkları olayları, durumları ve karşılaştıkları güçlükleri düşünürüz. Bunu yaparken kendimizi geçmişte seyahate çıkmış gibi hissedebiliriz. Geçmişte yaşamış insanlarla empati kurarak tarihsel empati becerimizi geliştiririz. Tüm bunlar, aile tarihi çalışmalarımızın bize sunduğu katkılar arasında yer alır. Aile tarihi çalışmalarında gerekli durumlarda ailemizin arşiv belgelerine de bakılabilir. Aile üyelerimizin arşivlerindeki bilgi ve belgeler de bizi tarihte yolculuğa çıkarır.

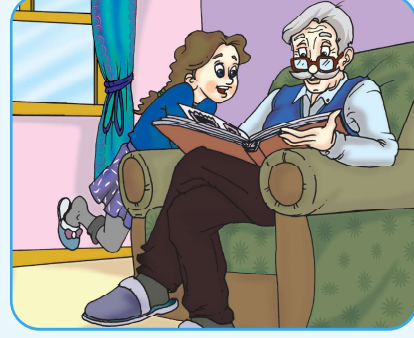

1. Etkinlik

Sözlü, yazılı, görsel, işitsel kaynaklardan, nesnelerden ve eşyalardan yararlanarak ve aşağıda sizlerle paylaşılan ilkelere dikkat ederek bir aile tarihi çalışması yapınız. Çalışmanızı sınıfınızda sunarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 2.14 Büyükanne ve torun

Görsel 2.15 Büyükbaba ve torun

Aile tarihi çalışması yapılırken dikkat edilmesi gereken ilkeler şöyledir:

- Aile tarihinizle ilgili görüşme yapacağınız aile büyüğünü belirleyiniz.
- Aile büyüğünüze sormak istediğiniz soruları belirleyiniz (Onlara doğum, evlenme tarihleri, meslekleri, kendi ve çocuklarının hayatlarındaki önemli olayları soru olarak sorabilirsiniz.).
- Sorularınıza verilen yanıtları farklı yöntemlerle kaydedeceksiniz. Buna ilişkin hazırlık yapınız. Örneğin bir ses / görüntü kayıt cihazı alabilirsiniz ya da görüşme anında yanıtları not edebilirsiniz.
- Edindiğiniz bilgileri raporlaştırınız.

Öneri

"Aile Tarihim" adlı etkinliği yapınız.

Sonraki Konuya Hazırlık

Yaşadığınız yerin geçmişi hakkında neler biliyorsunuz? Bildiklerinizle ilgili kısa metinler ve fotoğraflar oluşturarak sınıfınıza getiriniz. Yaşadığınız yerin geçmişiyle ilgili bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2. KÜLTÜRÜMÜZÜN ÖGELERİ

Hazırlanalım

Tarihî bir cami, köprü ya da bir okul neden kültürümüzün bir ögesi sayılmaktadır? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Evimizden dışarı adımımızı attığımız anda yaşadığımız yerin bileşenleri bizi kucaklar. Yaşadığımız yerin bileşenleri, kentte ya da köyde yaşıyor olmamıza bağlı olarak değişir. Bu bileşenlerden bazıları tarihî öneme sahiptir. Güzel vatanımızın her köşesinde tarihî bir alan ve hatıralarla dolu bir köşe bulmak mümkündür. Tarihî öneme sahip bu bileşenlerin tamamı bize millî kültürümüzü yansıtır.

Aşağıda Selin ve Ömer arkadaşımız arasında geçen konuşmalar verilmiştir. Okuyunuz.

Yakın çevremizde yer alan tarihî yerlerin listesini çıkaracağız.

Hayır, Ömer! Biz Amasra'da yaşıyoruz. Sadece yakın çevremizdekileri yazmalıyız listeye.

Öğretmenimizin verdiği ödev neydi Selin?

Türkiye'deki tüm tarihî yerleri yazalım listeye ne dersin?

Öyleyse Kemere Köprüsü ile başlayalım yazmaya.

Görsel 2.16 Selin ve Ömer tarihî yerler listesi hazırlarken

Selin ve Ömer'in hazırladığı tarihî yerler listesini inceleyiniz. Ardından siz de onlar gibi yakın çevrenizde (yakın çevrenizde yoksa ilinizde) yer alan tarihî yerlerin listesini çıkararak defterinize yazınız.

Kemere Köprüsü

Fatih Cami

Güzelcehisar Koyu

Amasra Müzesi

Görsel 2.17 Kemere Köprüsü - Amasra

Yakın çevremizdeki millî kültürü yansıtan öğeleri sözlü tarih ve yerel tarih çalışmalarıyla araştırabiliriz.

Sözlü tarih, geçmişe ilişkin tarihî öneme sahip öykülerin iki kişi arasındaki sohbet yoluyla bir araya getirilmesidir. **Sözlü tarih;** kültüre yerleşmiş davranışları, gelenekleri, ailelerin geçmişindeki öyküleri ortaya çıkarmaya yardımcı olan çalışmadır. Sözlü tarih çalışması için görüşülecek kişinin yaşadığınız çevre hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Bu kişi geçmişte yaşanmış belli başlı olaylara tanıklık etmiş olmalıdır. Ayrıca bölgenin ve ailenizin geçmişini iyi biliyor olmalıdır.

Görsel 2.18 Sözlü tarih çalışması yapan bir öğrenci ve anneannesi

Yerel tarih çalışmalarında ise bir köyün, mahallenin, ilçenin ve buralarda yaşayan insanların tarihi araştırılır. Yukarıdaki örnekte Selin ve Ömer'in gerçekleştirdiği çalışma, yerel tarihin bir parçasını oluşturur. Yerel tarih kapsamında da tıpkı sözlü tarihte olduğu gibi geçmişe tanıklık etmiş insanlarla görüşmeler yapılabilir, yerleşim merkezindeki tarihî eserlere ya da müzelere odaklanılabilir. Yerel tarih çalışmalarında devletin yerel yöneticilerinin resmî kayıtlarına da başvurulabilir.

Sözlü tarih çalışmamızda bölgenin geçmişinde öne çıkan insanlar, olaylar ve mekânlarla ilgili sorulara yer verirse yerel tarih çalışması da yapmış oluruz. Örneğin "Gündelik yaşamda insanların hayatları nasıldı? Bir köyün, mahallenin ya da sokağın hikâyesi neydi? Bir meslek kolu, bir gelenek ya da görenek insanların hayatını nasıl etkilemiştir? Bölgenin önde gelen insanları bölgenin tarihine ne gibi katkılar sağlamıştı?" gibi sorular, yerel tarih çalışmamıza destek sunar. Sözlü tarih ve yerel tarih çalışmalarımız, geçmişle günümüz arasında daha kolay bağlantılar kurmamızı sağlar.

Sözlü ve yerel tarih çalışmalarımızla geçmişten günümüze değişen ve süreklilik gösteren özellikleri tanıyabiliriz. Yaşadığımız yerin geçmişine ilişkin yaptığımız araştırmadan ulaştığımız bilgi ve fotoğraflarda da bunu görmüşüzdür.

Söyleyelim

Yaşadığınız yerin geçmişi ile ilgili sınıfınıza getirdiğiniz metin ve görselleri inceleyiniz. Arkadaşlarınızla sizin getirdiğiniz içerikleri karşılaştırınız.

Aşağıda Jale'nin dedesiyle yaptığı sözlü tarih çalışmasından bir kesit sunulmuştur. Jale, bu çalışmada dedesinin geçmişine odaklanarak dolaylı yoldan o yerin geçmişini aydınlatmak istemektedir. Dolayısıyla Jale'nin yaptığı çalışma, yerel tarih çalışmasının bir parçası olarak da değerlendirilebilir. Aşağıdaki metni okuyunuz. Ardından verilen soruyu cevaplayınız.

Görüşme Tarihi: 17.01.2022

Görüşme Yeri: Jale'nin dedesinin evi

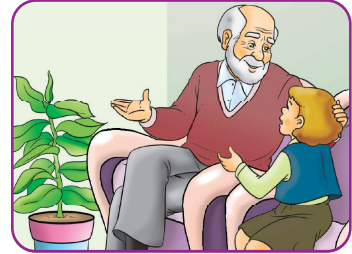
Jale: Dedeciğim, geçen gün bir konuşmamızda doğduğun günden beri bu evde yaşadığını söylemiştin. Sen doğduğunda burası nasıl bir yerdi? Nasıl bir yaşamınız vardı?

Dede: Ben bu evde doğmuşum. Küçükken burası bir köydü. Şimdiki gibi gelişmiş bir ilçe değildi. Köyde hayvancılık ve tarım yapılırdı. Ben sabahları ineklerin başına giderdim. Öğlen ise eve gelir, aşımı yerdim. Şimdiki gibi çeşit çeşit marketler o zaman tabii ki yoktu. Her şeyimizi kendimiz yapardık.

Bahçede yetiştirdiğimiz meyve ve sebzeleri, odun ateşinde pişirdiğimiz ekmeği yerdik.

Köyde o zamanlar birkaç aile vardı. Şimdi ise "Nüfus on bini geçmiş." diyorlar. Köyde okul yoktu. Şimdi ilçemizde bir Anadolu lisesi bile var. Okuma yazmayı askerdeyken öğrendim. Sevgili torunum, benim çocukluk dönemimde hava tertemizdi. Tamamen doğal ürünlerle beslenmekteydik. Çok iyi komşularımız vardı. Birbirimizle yardımlaşardık.

(...)

Görsel 2.19 Jale ve dedesi

Jale ve dedesi arasındaki konuşma nasıl devam etmiş olabilir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Bilgi Notu

Görüşme yapılmadan önce görüşülecek kişiye bu görüşmenin niçin yapıldığı belirtilmeli ve ondan randevu alınmalıdır. Görüşme soruları hazırlanmalıdır. Kişiye görüşme sırasında sorularla ilgili (varsa) bir gazete haberi, bir mektup ya da bir fotoğraf gösterilebilir. Görüşme sırasında konuşulanlar geçmişe ışık tutacağı için hiçbir konuşma atlanmadan hepsinin kaydedilmesi önemlidir. Ses ya da video kaydı alınmalıdır. Böyle bir imkân yoksa anlatılanlar not edilmelidir.

2. Etkinlik

Yakın çevrenizde yer alan farklı millî kültür öğelerine örnekler bularak bu örnekleri defterinize yazınız. Ardından yakın çevrenizdeki bir tarihî eseri görselleriyle birlikte tanıttığınız bir yerel tarih çalışması hazırlayınız. Çalışmanızı sınıfınızda sununuz.

Aşağıda örnek sözlü ve yerel tarih görüşme formu verilmiştir. Okuyunuz.

ÖRNEK SÖZLÜ VE YEREL TARİH GÖRÜŞME FORMU

Görüşme Konusu: Erzurum ilimizin tarihi - Medreselerin sözlü ve yerel tarih çalışması ile incelenmesi.

Görüşme Yeri: Erzurum

Görüşme Tarihi: 22.12.2021

Görüşme Saati: 14.30

Görüşülecek Kişi Bilgileri: Ahmet Soylu-Emekli Tarih Öğretmeni, Erzurum'da ikamet ediyor - 72 yaşında.

Sorular:

1. Çifte Minareli Medrese hakkında neler biliyorsunuz?

Çifte Minareli Medrese, Erzurum ilinin temel sembollerinden biridir. 13. yüzyılda Selçuklular tarafından yaptırılmıştır. Medresenin diğer adı Hatuniye Medresesi'dir.

2. Çifte Minareli Medrese ile ilgili çocukluk ya da gençlik döneminizden bir anınız var mı?

Çocukluk ve gençlik dönemimizde içini merak ettiğimiz bir yerdi burası. Ancak yapının zemininde kaymalar olduğu için içeri girmemiz uygun görülmemiştir. Medresenin ne demek olduğunu bilmiyorduk. Öğretmenimize sorduk diye hatırlıyorum. O da medreselerin bir tür yüksek okul ya da üniversite olarak düşünülebileceğini söylemişti.

3. Çifte Minareli Medrese ziyarete açıldığında bunun Erzurum ekonomisine katkısı ne oldu?

Medresedeki restorasyonlar tamamlandıktan sonra ziyarete açılması turistlerin dikkatini çekti. Binlerce turist ziyaret ettiği önemli bir yer burası. Turistler sadece medreseyi ziyaret etmiyor, çevredeki farklı dükkânlara girip arada alışveriş yapabiliyorlar ya da buradaki otellerde kalabiliyorlar. Bunlar, Erzurum'un ekonomisine katkı sağlıyor.

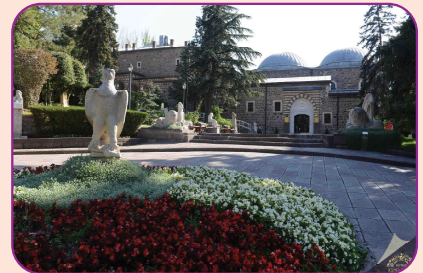

Görsel 2.20 Çifte Minareli Medrese
Erzurum

Deneyelim

<https://sanalmuze.gov.tr/muzeler/ankara-anadolu-medeniyetleri-muzesi/> genel ağ adresinden Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni ziyaret ediniz. Müze binasının tarihini araştırınız. Bu bina hep müze olarak mı kullanılmıştır? Bina'nın geçmişten günümüze değişen ve sürekli olan yani değişmeyen ne gibi özellikler vardır? Defterinize yazınız.

Görsel 2.21 Anadolu Medeniyetleri
Müzesi - Ankara

Bir mekânın tarihi üzerine bir söyleşi yaparken fark etmeden millî kültürümüzün gelenek ve göreneklerinden de söz edebiliriz. Örneğin bir caminin tarihi hakkındaki bir sohbet; eskiden dinî günlerde camilere kandil asıldığını, ramazan ayının geldiğini anlayabilmek için minarelerden hilalin gözlemlendiğini, bayram sabahları namazdan sonra insanlara şerbet dağıtıldığını da öğrenebiliriz.

Millî kültürümüzün öğeleri, sadece tarihî yapılarla sınırlı değildir. Bunların yanında somut olan ve olmayan birçok millî kültür öğemiz vardır.

3. Etkinlik

Aşağıdaki fotoğrafları inceleyiniz. Çevrenizde fotoğraftakilere benzer hangi kültürel öğeler olduğunu söyleyiniz. Bu öğelerin özelliklerini ve kullanım amaçlarını anlatınız.

Görsel 2.22 Hereke halısı

Görsel 2.23 Nakış örneği

Görsel 2.24 Yün çorap

Görsel 2.25 Bindallı kıyafeti

Türk kültürünün en önemli öğelerinden biri de mânilerdir. Halk şiirimizin yaygın türlerinden biri olan mâniler; kır eğlencelerinde, düğünlerde, özellikle kına törenlerinde söylenir. Mâniler, kendilerine özgü bir ezgi ile okunur. Aşağıda verilen mâni örneklerini sınıfça aynı anda ezgiyle okumayı deneyiniz.

Yüklensin arabalar
Seksen okka çuvallar
Fındık hazır olunca
Şenlensin çarşı pazar

Dağda gezer keklikler
Çifte gelir mektuplar
Önlerinde iskemle
Mektup yazar kâtipler

Türk toplumunun önemsendiği geleneklerden biri de kına gecesidir (Görsel 2.26). Kına geceleri; düğün öncesinde gelin ve damada, sünnet zamanı sünnet çocuğuna ve askere uğurlama öncesinde askerlere yapılan bir etkinliktir. Kına gecesinde kına yakılır, türküler söylenir, dualar edilir.

Görsel 2.26 Kına gecesi

Millî kültürümüzün en bilinen gelenekleri arasında Nevruz Bayramı ve Hıdırellez de vardır. Yöreden yöreye değişmekle beraber bu kutlamalarda kırdan gezme, çiçek toplama, geleneksel yemeklerden yapıp dağıtma, ateşin üstünden atlama, dua ve dileklerde bulunma, geleneksel oyunları oynama vb. birçok gelenek yaşatılır. Eski Orta Asya Türkleri döneminden beri geleneksel olarak Nevruz Bayramı 21 Mart'ta kutlanır. Hıdırellez (5-6 Mayıs); Orta Doğu, Anadolu ve Balkanlarda kutlanan bir başka geleneksel mevsimlik bayramdır. Bu bayramlar, Türk Cumhuriyetlerinde de kutlanır (Görsel 2.27).

Görsel 2.27 Geleneksel Nevruz Bayramı yemeği - Kazakistan

Aşağıda Atatürk'ün millî kültür ile ilgili bir sözü verilmiştir. Atatürk'ün bu sözüyle ilgili fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

“Milletimizin dehasının gelişmesi ve bu sayede lâayık olduğu uygarlık düzeyine ulaşması, hiç kuşkusuz ki, yüksek meslekler sahiplerini yetiştirmekle ve millî kültürümüzü yüceltmekle mümkündür.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

Görsel 2.28 Mustafa Kemal Atatürk

Sonraki Konuya Hazırlık

Aile bireylerinizin çocukluk dönemi hakkında onlarla bir görüşme yapınız. Görüşmeden elde ettiğiniz bilgileri yazarak sınıfınıza getiriniz. Yazılarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.3. AİLEM ÇOCUKKEN

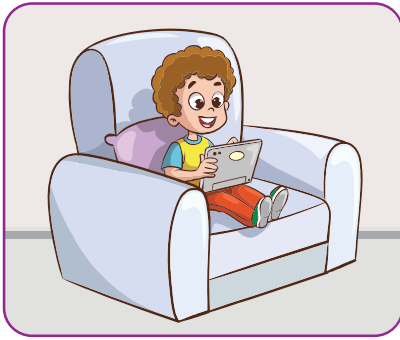

Hazırlanalım

Eskiden çocukların oynadığı oyunlarla ilgili neler biliyorsunuz? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Çocuk oyunları; çoğunlukla çocuklar tarafından oynanan, harekete, bilgiye, kurallara ve bazen de strateji geliştirmeye dayalı keyif veren etkinliklerdir. Oyunlar, tek başına oynanabileceği gibi eşler ya da rakiplerle kurulan bir etkileşim içinde de oynanabilir.

Aşağıda verilen görselleri inceleyerek günümüzde çocukların tercih ettiği oyun ve etkinliklerle ilgili fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 2.29 Tablet bilgisayarla oyun oynayan çocuk

Görsel 2.30 Parkta oynayan çocuklar

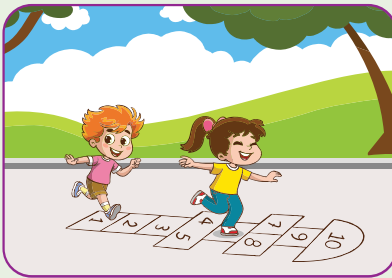
Görsel 2.31 Uçurtma uçuran çocuk

Ailelerimizin çocukken sahip oldukları olanaklar, oynadıkları oyunları da etkilemiştir. Günümüzde bu oyunlar kurallarında değişiklikler yapılarak ve teknolojik olanaklarla birleştirilerek oynanabilmektedir. Büyüklerimiz çocukken kendi oyuncaklarını kendileri üretti. Biz de böyle yapabiliriz ancak çoğunlukla oyuncaklarımızı oyuncakçılardan ya da alışveriş merkezlerinden satın alırız.

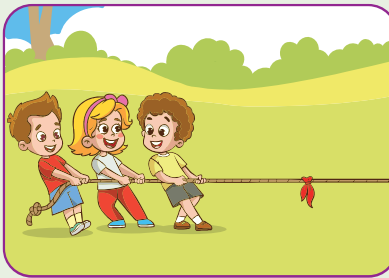

Söyleyelim

Geleneksel çocuk oyunlarımızdan seksek, yakantop, halat çekme, mendil kapmaca, tombik, elim sende, saklambaç, akşam ebesi, aşık, istop, tıp, kulaktan kulağa ve çuval yarışı oyunlarından hangilerinin kurallarını biliyorsunuz? Bu oyunların sizin oynadığınız oyunlarla ne gibi benzerlik ve farklılıkları vardır? Söleyiniz.

Görsel 2.32 Seksek

Görsel 2.33 Halat çekme

Görsel 2.34 Saklambaç

Tarihte çocukların oynadığı ve severek gerçekleştirdikleri etkinlikler arasında tel tekerlek çevirme, Osmanlı macunu ve elma şekeri yeme, Karagöz-Hacivat izleme, güreş tutma, asma sallıncaklara ve atlıkarıncaya binme gibi oyun ve etkinlikler vardır. Bu etkinliklerin bir kısmı günümüzde de gerçekleştirilmektedir. Aile bireylerimizle, çocukluklarına ilişkin yaptığımız görüşme- de bu bilgilere ulaşmış olabiliriz.

Görsel 2.35 Hacivat ve Karagöz

Söyleyelim

Aile bireylerinizle yaptığınız görüşmelerden oluşturduğunuz metinleri okuyunuz. Arkadaşlarınız sizden farklı olarak hangi konulara değinmiştir? Bunları tespit ederek görüş alış-verişinde bulununuz.

4. Etkinlik

Aşağıdaki oyunları ve kuralları okuyunuz. Bu oyunları kendi oynadığınız oyunlarla değişim ve süreklilik açısından karşılaştırınız. Ders arasında arkadaşlarınızla birlikte okul bahçesinde bu oyunlardan istediklerinizi oynayınız.

1. Körebe

Oyuncular arasından bir ebe belirlenir ve ebenin gözleri bağlanır. Oyun, adını ebe- nin gözlerinin bağlanmasından alır. Ebe, bu sırada kollarını öne doğru uzatarak dokunduğu oyuncunun başını, yüzünü ve üstünü elleriyle yoklar. Kim olduğunu anlayabilirse adını söyler. Eğer tanırsa dokunduğu oyuncu ebe olur. Tanıyamazsa, oyun aynı ebeyle sürer.

2. Telden arabalar yapma

Kolay şekil alabilen teller, araba şekli verilecek bir biçimde birbirlerine bağlanır. Tekerler özel olarak oluşturulur ve ana yapıya monte edilir. Böylece telden arabalar üretilmiş olur ve keyifle oynanır. Günümüzde çocukların oynadığı bu oyun değişmiştir. Çocuklar araba oyunlarını ekran karşısında oynayabilmektedir. Direksiyonla arabanın nereye gideceğine karar verirler. Hatta bu oyunların bir kısmında araba yarışı yapılmaktadır.

5. Etkinlik

Aşağıda verilen görselleri inceleyiniz. Görsellerdeki çocuklar, hangi oyunları oynamakta ya da hangi etkinliklere katılmaktadır? Görsellerin altlarında verilen boşluklara yazınız. Bu oyun ve etkinlikleri günümüzde kendi oynadığınız oyun ve yaptığınız etkinliklerle karşılaştırınız. Benzer ve farklı yanlarını söyleyiniz.

Görsel 2.36

Görsel 2.37

Görsel 2.38

Görsel 2.39

Görsel 2.40

Görsel 2.41

Görsel 2.42

Görsel 2.43

Öneri

"<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoyu izleyerek geçmişten günümüze çocukların oynadığı bazı oyunlarla ilgili farklı bilgiler öğrenebilirsiniz.

"<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoyu izleyerek video-nun sonundaki soruyu yanıtlayınız.

6. Etkinlik

Aşağıda verilen tabloya kurallarını bildiğiniz iki geleneksel oyun adı da siz yazınız. Ardından tabloyu oyunların kurallarına göre doldurunuz.

Oyunlar	Kaç Kişiyile Oynanır?	Gerekli Araç ve Gereçler
Yakantop		
Çuval yarışı		
Mendil kapmaca		
.....		
.....		

Görsel 2.44 Çinçan oynayan çocuklar

Çinçan oyununun elektronik içeriğini inceleyiniz. Bu oyun ile ilgili fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız. Arkadaşlarınızla bu oyunu oynayınız.

Sonraki Konuya Hazırlık

Öğretmeninizden size ülkemizin kuruluş sürecini anlatan videolar önermesini isteyiniz. Videoları izlerken hissettiğiniz duygu ve düşüncelerinizi not alarak bir sonraki derste yanınızda getiriniz.

2.4. KURTULUŞ DESTANIMIZ

Hazırlanalım

Mustafa Kemal Atatürk'ün yaşamı hakkında bildiğiniz olayları kronolojik sırayla defterinize yazınız. Ardından öğretmeninizden yazdığınız bilgileri kontrol etmesini isteyiniz.

Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan önce Osmanlı Devleti vardı. Osmanlı Devleti, 1600'lü yıllardan itibaren yaşadığı iç karışıklıklar, kaybedilen savaşlar ve diğer etkenler nedeniyle zamanla güçsüzleşti. Devlet zor durumdaydı ve hızla toprak kaybediyordu. Osmanlı Devleti, Balkan ve Trablusgarp Savaşlarında kaybettiği toprakları geri almak amacıyla Almanya'nın yanında Birinci Dünya Savaşı'na girdi. Çanakkale ve Kut-ül Amare'de ordularımız büyük zaferler kazanmışlardır. O güne kadar dünyanın gördüğü en büyük deniz kuvvetlerinin Çanakkale Boğazı'ndan geçememesi tüm dünyada yankılanmıştır. Ordumuzun başarılar kazandığı cephe-ler olduğu gibi ne yazık ki başarısızlık yaşadığı cephe-ler de olmuştur. Ardından Birinci Dünya Savaşı kaybedilmiştir. Osmanlı Devleti Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır ve topraklarımız işgal edilmeye başlanmıştır. Milletimiz Mondros Ateşkes Antlaşma-sı'na itiraz ederek büyük bir Millî Mücadele'ye girişmiştir. Bu mücadeleye katılanlardan biri de Hasan Tahsin'dir.

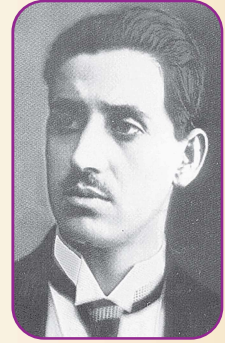
HASAN TAHSİN (1888-1919)

İzmir'in Yunanlılarca işgal edilmesinin ardından şehri Yunanlara teslim etmek istemeyenler tarafından bir dernek kurulmuştu. 14 Mayıs'ı 15 Mayıs'a bağlayan gece binlerce İzmirli eski mezarlıkta toplanmıştı. Bu esnada İngiliz, Fransız, Amerikan, İtalyan ve Yunan zırhlıları İzmir Körfe-zinde bulunuyordu. Kalabalığa hitap eden önemli bir isim Hukuk-u Beşer gazetesinin başyazarı olan Hasan Tahsin'di (Görsel 2.45). Halkı direnme-ye çağırıyordu.

15 Mayıs 1919 sabahı saat 08.55 sıralarında Yunan askerleri gemiler-den inerek karaya çıktı. Askerler yaya olarak Hükümet Konağı, kışla, Kokaryalı istikâmetinden Karantina'ya doğru yürüyüşe geçmişti. Hasan Tahsin, Konak Meydanı Kordonboyu'nda koyu renkli takım elbisesi ile bekliyordu.

Düşman askerlerinin geldiğini gören Hasan Tahsin, kalabalığın arasından sıyrılarak öne geçti. Sesli bir şekilde "Olamaz, olamaz, böyle ellerini sallaya sallaya giremezler." dedi. Ha-san Tahsin, daha sonra yanında bulunan silahla düşmana ilk ateşi açtı ve iki düşman askerini öldürdü. Hasan Tahsin'in tabancasındaki tüm fişeklerin bitmesi üzerine Yunan askerleri Ha-san Tahsin'e ateş açmış, ardından süngüleyerek onu şehit etmişlerdir.

Genel ağdan alınmıştır.

Görsel 2.45 Gazeteci
Hasan Tahsin

Milletimizin varlık mücadelesine girdiği bu yıllarda Mustafa Kemal Paşa ve bir grup Osmanlı subayı, memleketimizin düştüğü bu kötü durumu düşünüyor, buna çareler üretmeye çalışıyordu. Mustafa Kemal Paşa, Çanakkale Savaşı'nda gösterdiği başarılar nedeniyle milletimiz tarafından tanınan ve takdir edilen bir komutandı.

Görsel 2.46 Mustafa Kemal ve silah arkadaşlarının bal mumundan yapılmış heykeli
Gazi Müzesi - Samsun

İstanbul'dan önce 19 Mayıs 1919'da Samsun'a (Görsel 2.46), ardından Havza ve Amasya'ya geçen Mustafa Kemal Paşa; gittiği bu merkezlerde genelgeler yayımlayıp toplantılar düzenledi. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın maddelerine uyulmaması gerektiğini söyledi. Halkı işgalcilere karşı tepki göstermeleri ve yurdun nasıl kurtarılabileceği konusunda bilinçlendirdi.

Mustafa Kemal Paşa, çalışmalarına Erzurum ve Sivas'ta devam etti. Erzurum ve Sivas'ta iki büyük kongre düzenlendi. Bu kongrelerde vatanın bir bütün olduğu ve parçalanamayacağı kararı benimsendi. Mustafa Kemal Paşa'nın liderlik ettiği Temsil Heyeti kuruldu ve bu Heyet, Millî Mücadele'nin merkezi olarak seçilen Ankara'ya 27 Aralık 1919'da geldi. İstanbul Mebusan Meclisinin işgalci devletlerce kapatılmasının ardından Ankara'da 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldı (Görsel 2.47).

Görsel 2.47 Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışı

Bu arada işgalci güçler, savaş sonrası bir barış antlaşması yapmak için Osmanlı hükûmetinin üyelerini Paris'e davet etmişlerdi. 10 Ağustos 1920'de şartları oldukça ağır olan ve mağlup bir devlet olarak Osmanlı Devleti'nin imzalamak zorunda kaldığı Sevr Barış Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma, millet olarak Millî Mücadele'ye giriştiğimiz için geçersiz kalmış ve uygulanmamıştır.

Öneri

Sevr Barış Antlaşması'nın imzalanmasına giden süreç ile ilgili daha fazla bilgi almak için "<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

Millî Mücadele'mizin başarıya ulaşmasında başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere İsmet (İnönü) Paşa, Fevzi (Çakmak) Paşa ve Kâzım (Karabekir) Paşa gibi komutanlarımızın varlığının etkisi büyük oldu. 23 Nisan 1920'den itibaren Meclisimizin yönettiği Millî Mücadele, yaklaşık olarak iki buçuk sene sürmüştür.

Meclisimiz savaş süresince sadece düşman kuvvetleriyle değil, yurdumuzda çıkan isyanlarla da mücadele etmek zorunda kaldığı için zor dönemler geçirmiştir. Vatanın kurtuluşu için halkımız tarafından örgütlenen Kuvayımillîye birlikleri düşman kuvvetleri ile etkin mücadele edilebilmesi için düzenli orduda toplanmıştır.

Millî Mücadele sürecinde askerlerimiz üç cephede düşmanla savaşmıştır. Doğu Cephesi: Kâzım Karabekir komutasındaki ordumuz doğuda Ermenilerle mücadele etmiş ve onları mağlup etmiştir.

KÂZIM KARABEKİR (1882-1948)

Millî Mücadele'nin önemli komutanlarından biri olan Kâzım Karabekir 1882'de İstanbul'da doğdu (Görsel 2.48). 1905'te Harp Akademisini bitirerek Manastır'a atandı. Milli Mücadele'de Doğu Cephesi Komutanlığı yaptı. 1946'da TBMM Başkanlığına seçildi ve vefat ettiği 1948 yılına kadar bu görevde kaldı. Kâzım Karabekir, Osmanlı'nın son döneminde ve Millî Mücadele yıllarında çok önemli askerî görevlerde bulunmuş ve üstlendiği görevleri başarmış seçkin bir komutandır.

Görsel 2.48 Kâzım Karabekir

Güney Cephesi: Maraş, Antep ve Urfa'da Fransızlara karşı yapılan mücadelenin olduğu cephe. Bu cephede gönüllü askerlerimizden hiç beklemedikleri bir direnişle karşılaşan Fransızlar, işgal ettikleri toprakları bırakıp çekilmişlerdir.

ŞAHİN BEY (1877-1920)

1877'de Antep'te doğan Mehmet Sait, Trablusgarp'ta asker olarak görev almıştır. Balkan Savaşlarında Çatalca Cephesi'nde savaşmış, 1917 yılında Sina Cephesi'nde görev almıştır. 19 Aralık 1919'da Antep'e yakın Birecik ilçesi Askerlik Şube Başkanlığına tayin edilen Mehmet Sait, halk tarafından Şahin Bey olarak anılmaya başlanmıştır (Görsel 2.49). Şahin Bey, düşmanlarla mücadele edebilmek için gönüllülerden oluşan küçük birlikler kurmuştur.

Görsel 2.49 Şahin Bey

24 Mart 1920'de Kilis'ten Antep'teki düşman askerlerine yardım ve erzak gideceğini öğrenen Şahin Bey, birlikleri ile buna engel olmak üzere yolu kesmiştir. Mermisi bitene kadar düşman askerleriyle mücadele eden Şahin Bey, mermisi bitince süngü ile düşmana hücum etmiş ve düşman askerleri tarafından şehit edilmiştir.

Batı Cephesi'nde Yunanlılara karşı öncelikle Birinci İnönü Savaşı ve İkinci İnönü Savaşı yapılmıştır. Bu savaşlar sayesinde Yunan kuvvetlerinin ilerleyişi önemli ölçüde engellenmiştir. Ancak Yunan kuvvetlerinin genel taarruza geçmesi sonrası zorlu bir savaş yaşanmıştır. Bu savaş Kütahya-Eskişehir Savaşı'dır. Bu savaş kaybedilmiş ve ordunun Sakarya Nehri'nin doğusuna çekilmesi gerekmiştir. Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, ordumuzun ihtiyaçlarını karşılamak için halkı sadece canıyla değil malıyla da savaşımaya davet etmiştir. Bunun üzerine dünya tarihindeki en önemli millî dayanışma örneklerinden biri gösterilmiştir. Bu olay, tarihimize Tekalif-i Millîye emirleri olarak geçmiştir.

Görsel 2.50 Tekalif-i Millîye (Millî Yükümlülüklerin Uygulanışı) Anıtkabir - Ankara

Öneri

Tekalif-i Millîye emirleri ile ilgili daha fazla bilgi almak için "<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

YÖRÜK ALİ EFE (1895-1951)

Yörük Ali Efe, 1895 yılında Aydın'da doğmuştur (Görsel 2.51). 1919 yılında, Çine'de bulunan 57. Tümen Komutanı Albay Şefik Bey'in davetiyle beraberindeki birliklerle Millî Mücadele'de yerini almıştır.

Yörük Ali Efe, 16 Haziran 1919 tarihinde Sultanhisar ilçesi Malgaç demir yolu köprüsündeki düşman karakoluna baskın yaparak burayı tamamen imha etmiştir. Bu baskın Batı ve Güney Anadolu'da düzenli, bilinçli ve planlı olarak düşmana yapılan ilk baskındır. Yörük Ali Efe verilen emirle Aydın'ı Yunan işgalinden kurtarmıştır. Ancak daha sonra Yunanlılar takviye kuvvetlerle Aydın'ı yeniden işgal etmiştir. Yörük Ali Efe'nin öncülük ettiği hareketin yayılması sayesinde düşmanın ilerleyişi durdurulmuş ve yapılan baskınlarla önemli kayıplar verdirilmiştir.

Düzenli ordunun kurulmasından sonra ise savaş sona erene kadar Millî Aydın Cephesi Komutanı olarak vatani görevini sürdürmüştür.

Savaş sonrasında başarılarından dolayı TBMM tarafından İstiklal Madalyası ile ödüllendirilen Yörük Ali Efe, 23 Eylül 1951 tarihinde vefat etmiştir

Görsel 2.51 Yörük Ali Efe

Savaşa hazırlanan ordumuz, 22 Ağustos 1921'de taarruza geçmiştir. Sakarya Meydan Muharebesi ismi verilen bu savaş Millî Mücadele'miz açısından bir dönüm noktası olmuştur (Görsel 2.52). Bu savaşta büyük bir zafer kazanılmıştır.

Görsel 2.52 Başkomutan Mustafa Kemal Duatepe'de - Sakarya Meydan Muharebesi / Anıtkabir - Ankara

Zaferden sonra Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, TBMM tarafından mareşal rütbesine yükseltildi ve kendisine gazi ünvanı verildi. Hazırlıklarına bir süre daha devam eden ordumuz, Yunan ordularını kesin olarak yenilgiye uğratmak ve düşman işgalindeki yerleri kurtarmak için büyük bir taarruza geçti. 26 Ağustos 1922'de Dumlupınar Meydan Savaşı ile Yunanlıları kesin bir yenilgiye uğrattı. Ordumuz, 9 Eylül 1922'de İzmir'e girdi ve bu büyük zafer tüm dünyada yankılandı.

Zaferden sonra Mudanya Ateşkes Antlaşması imzalandı. Ordumuz, Marmara'da İngiliz kuvvetleri tarafından işgal altında tutulan yerlere yöneldi. İngilizler savaşın daha fazla uzamasını göze alamadı. İsviçre'nin Lozan kentinde barış görüşmelerine başlandı. Türkiye'nin kararlılığı sayesinde sonsuz fedakârlığın ve emeğin karşılığı alındı. Nihayet, 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması imzalandı. 6 Ekim 1923'te Türk orduları, İstanbul'a girdi ve işgal resmen son bulmuş oldu.

Konuya hazırlık çalışmasında izlediğiniz videolarda da gördüğünüz gibi Millî Mücadelemiz kadın, erkek, çocuk, genç ve yaşlı demeden milyonlarca insanın fedakârlığı sayesinde yürütülebilmiş ve başarıya ulaştırılmıştır. Milyonlarca vatansever, Anadolu'nun kurtuluşu için sayısız mücadele vermiş ve büyük fedakârlıklar yapmıştır. Bu süreçte kahramanlıklarıyla ön plana çıkan pek çok vatandaşımız yaşam öyküleri ve gerçekleştirdikleri direnişle örnek olmuştur.

Söyleyelim

Millî Mücadele'ye ilişkin izlediğiniz videolarda dikkatinizi çeken unsurlar nelerdir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Millî Mücadele Kahramanımızın Biyografisi

Kahramanımız: Fatma Seher Hanım (Kara Fatma, Görsel 2.53)

Doğum Tarihi ve Yeri: 1888'de Erzurum'da doğmuştur.

Ailesi: Erzurumlu Yusuf Ağa'nın kızı ve Binbaşı Derviş Bey'in eşidir.

Millî Mücadele'den Önceki Yaşamı: Fatma Seher Hanım Balkan Harbi'nde eşiyle birlikte Edirne'de mahsur kalmış, askerlik hayatını Yanık Kışla'da çok zor şartlar altında yaşayarak öğrenmiştir. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Binbaşı Derviş Bey'in orduda bıraktığı yeri doldurmayı aklına koyarak birçok savaşa katılmıştır. İznik Cephesi'nde göğsünün sağ tarafına bir mermi saplansa da kanlar içinde çarpışmaya devam etmiştir.

Görsel 2.53 Fatma Seher Hanım (Kara Fatma)

Millî Mücadele'de Yaptıkları: Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas'ta faaliyette bulunduğunu haber alınca onu görmek için Sivas'a gitmiştir. Paşayla konuşmasında Paşa ona "Bütün kadınlar senin gibi olsaydı Kara Fatma" demiş, bu hitaptan sonra Fatma Seher'in adı Kara Fatma olarak kalmıştır. Paşa'nın verdiği talimatları İstanbul'a giderek yerine getirmiştir. Girdiği pek çok yerel çarpışmanın yanında, I. İnönü Savaşı'na, II. İnönü Savaşı'na, Dumlupınar Savaşı'na ve Sakarya Savaşı'na katılmıştır. Müfrezesindeki pek çok asker şehit olmuş kendisi de yaralanmıştır. İyileştikten sonra Düzce çevresinde faaliyetlerine devam etmiştir. Büyük Taarruz'da Afyon çevresinde Sürmeli köyünde Yunanlara yaptığı bir taarruzda esir düşmüştür. Sonra bir yolunu bulup kaçmıştır. Sürmeli köyündeki birliğine dâhil olup Bursa'nın kuruluşuna katılmıştır. Zaferden sonra kendisine bağlanan üsteğmenlik maaşını "Ben bütün mücadeleleri vatanım ve milletim için yaptım, bir beklentim yok." diyerek Kızılay'a bağışlamıştır.

Önemi: Millî Mücadele'nin en ünlü kadın savaşçılarından biridir. Kara Fatma ve emrindekiler işgal edilen İzmit'teki cephanelerin Anadolu'ya kaçırılmasında çok önemli roller üstlenmişlerdir. Kahramanlıkları başka birliklere örnek gösterilmiş, üsteğmenlik rütbesine kadar yükselmiştir.

Vefatı: 2 Temmuz 1955'te vefat etmiştir.

7. Etkinlik

Konu anlatımında yer almayan ve yaşadığınız yerin tarihinde ön plana çıkan bir Millî Mücadele kahramanının yaşam öyküsünü araştırınız. Edindiğiniz bilgileri defterinize yazınız.

Savaştan sonra Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde toplum yaşamının her alanında yenilikler yapılmaya başlandı. 29 Ekim 1923'te cumhuriyet ilan edildi ve ilk cumhurbaşkanımız olarak Gazi Mustafa Kemal Paşa seçildi.

Yurdumuzun dört bir yanında yıllar süren savaş nedeniyle tarımsal üretim son derece düşmüştü. Nüfus azalmıştı ve insanlar salgın hastalıklarla mücadele ediyordu. Anadolu'nun kentleri yıkılmış, yeniden inşa edilmeyi bekliyordu. Milletimiz kendisini büyük bir varlık mücadelesi vermeye zorlayan, medeni dünyanın koşullarından geri bırakan her şeyden kurtulmak istiyordu. Bu amaçla Atatürk önderliğinde toplum yaşamının hemen hemen her alanında devrimler yapıldı. Biz de tarihsel düşünme becerilerimizi kullanarak ülkemizin bir kez daha o zorlu günlere dönmemesi için elimizden geleni yapmalıyız. Atatürk'ün ülkemiz ve milletimiz için belirlemiş olduğu hedeflere var gücümüzle çalışarak ulaşmalıyız.

Söyleyelim

Aşağıdaki görsellerden de yararlanarak Mustafa Kemal Atatürk'ün Millî Mücadele sonrasında ne gibi yenilikler yaptığını söyleyiniz.

Görsel 2.54 Atatürk Kayseri'de yeni harfleri vatandaşlara öğretirken, 1928

Görsel 2.55 Atatürk Ankara Kız Lisesinde, 1933

Sonraki Konuya Hazırlık

Pusula nedir, hangi amaçla kullanılır? Araştırınız. Edindiğiniz bilgileri özetleyip defterinize yazınız.

2. ÜNİTE DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadelerin doğrularını, altlarında verilen boşluklara yazınız.

1. Aile tarihi çalışması yaparken ulaştığımız fotoğraflar sözlü kaynaklardır. (...)
.....
2. Geleneksel sanat ürünlerinin sergilendiği bir müze millî kültürümüzü yansıtan öğeler içerir. (...)
.....
3. Çuval yarışı, geleneksel çocuk oyunları arasında yer alır. (...)
.....
4. Mustafa Kemal Paşa liderliğinde 23 Nisan 1920'de meclisimiz açılmıştır. (...)
.....
5. Büyüklerimizin oynadığı oyunların bir kısmı günümüzde de oynanmaktadır. (...)
.....

B. Aşağıda kutucuklar içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanları cümlelerde boş bırakılan yerlere yazınız.

mendil kapmaca

yerel tarih

eşyalar

millî kültürümüzü

müzeler

1. Aile tarihi çalışmaları yaşanan yerin tarihine odaklanarak biraz daha genişletildiğinde çalışmalarına dönüştürülebilir.
2. Osmanlı döneminden kalma tarihî bir köprü yansıtan bir ögedir.
3. geleneksel çocuk oyunları arasında yer alır.
4. toplumsal hafızamızın ve millî kültürümüzün sergilendiği bilgi depolarıdır.

C. Aşağıda verilen soruların yanıtlarını defterinize yazınız.

1. Ailenizin soyadı nasıl belirlenmiştir? Bununla ilgili olarak aile büyüklerinizle bir görüşme gerçekleştiriniz. Görüşmede elde ettiğiniz bilgileri yazınız.
2. Geleneksel çocuk oyunları ile günümüzde çocukların tercih ettiği bilgisayar oyunları arasında ne gibi farklılıklar vardır? Yazınız.
3. Millî kültürümüzün temeli olan dilimiz Türkçenin gelişim dönemlerini genel ağdan araştırınız. Ulaştıklarınızı yazınız.

Ç. Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

**1. Aile tarihimizi oluştururken yararlanabileceğimiz eski eşyalar arasında yer almaya-
nı işaretleyiniz.**

☐ Siyah beyaz fotoğraflar	☐ Etkileşimli tahta
☐ Şalvar ve bindallı gibi giysiler	☐ Mektuplar

2. Aşağıdakilerden hangisi geleneksel çocuk oyunları arasında gösterilemez? İşaretleyiniz.

☐ Seksek oyunu	☐ Çinçan oyunu
☐ Mendil kapmaca	☐ Tablet oyunu

3. Aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur? İşaretleyiniz.

- ☐ Millî Mücadele ilk olarak düzenli ordu kurulduktan sonra başlamıştır.
- ☐ Mustafa Kemal Paşa'ya gazi ünvanı I. İnönü Savaşı'ndan sonra verilmiştir.
- ☐ Millî Mücadele'nin kazanılmasında tüm milletimizin emeği vardır.
- ☐ Sevr Antlaşması, Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan önce imzalanmıştır.

4. I. Sakarya Meydan Savaşı
II. Cumhuriyet'in İlanı
III. Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkması

Yukarıda verilen tarihsel olayların kronolojik olarak doğru sıralamasını yazınız.

.....

5. Buket, sosyal bilgiler dersi için aile tarihi çalışması yapacaktır.

Bu çalışmayı yapmak için aşağıdaki yöntemlerden hangisini kullanması uygun olur? İşaretleyiniz.

☐ Görüşmeler yapma	☐ Sınıf gazetesi oluşturma
☐ Deneyler yapma	☐ Hikâye yazma

6. Millî Mücadele döneminde İzmir'de Yunan işgaline karşı bölgesel direnişin öncüsü olan kahramanımız kimdir? İşaretleyiniz.

☐ Hasan Tahsin	☐ Tayyar Rahmiye Hanım
☐ Şahin Bey	☐ Şerife Bacı

7. Mehmetçik İlkokulu, millî kültürümüzü tanıtmak için bir sergi düzenlemek istemektedir. Bunun için öğrencilerden evlerindeki millî kültürü yansıtan öğeleri getirmeleri istenir. Sosyal bilgiler öğretmeni Burcu Öğretmen de bunu öğrencilerine iletir. Öğrencilerden;

- Asya → yöresel kıyafet,
- Cem → bakır cezve,
- Mehmet → akıllı saat,
- Fadime ise dokuma kilim getirmiştir.

Yukarıdaki öğrencilerden hangisi millî kültürü yansıtan öğeler konusunu anlamamıştır? İşaretleyiniz.

☐

Asya

☐

Cem

☐

Mehmet

☐

Fadime

8. Güneş Mahallesi'ndeki çocuklar parktaki oyuncaklarla oynamaktan sıkılmıştı. Farklı oyunlar oynamak istiyor ama bir türlü oyun bulamıyorlardı. Ayşe'nin aklına mahallenin büyükleri ile konuşmak geldi. Onlarla konuşup çocukluklarında hangi oyunları oynadıklarını öğrendiler. Sonra hep birlikte bu oyunları oynadılar.

Aşağıdaki oyunlardan hangisi çocukların mahallenin büyüklerinden öğrendiği oyunlar arasında yer almaz? İşaretleyiniz.

☐

Yakantop

☐

Genel ağ oyunu

☐

Çuval yarışı

☐

Mendil kapmaca

9. Yurdumuz düşmanların işgallerine uğramaya başlayınca başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere birçok vatansever buna karşı çıkmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın çağrısına uyarak vatanın kurtuluşu için emek veren ismi bilinen ve bilinmeyen milyonlarca kahramanımız vardır.

Buna göre Millî Mücadele kahramanlarının ortak özelliklerini yazınız.

I. Sabırlı olmak

II. Azimli olmak

III. Çalışkan olmak

10. Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde başlayan Millî Mücadele'nin kazanılmasında yurdumuzun her yerinden destek olan kahramanlarımızın fedakârlıkları oldukça önemlidir. Yurdumuzu işgalden kurtarmak için bölgesel direnişi başlatan bu kahramanlardan biri de Trablusgarp'ta ve Balkan Savaşlarında bulunmuş, Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale, Yemen ve Sina cephelerinde savaşarak subaylığa yükselmiştir. Son görevi Fransız işgalinde olan Antep'i savunmak olmuş, üç gün boyunca direndikten sonra şehit düşmüştür.

Bu metinde bahsedilen Millî Mücadele kahramanımız kimdir? İşaretleyiniz.

☐

Şahin Bey

☐

Hasan Tahsin

☐

Yörük Ali Efe

☐

Ali Saip Bey

11. Millî kültürümüzü yansıtan öğelerin bir kısmı obje (çeşitli eşyalar, tarihsel kanıt ve belgeler gibi) bir kısmı ise birer yapıdır (köprü, devlet binaları vb.).

Buna göre millî kültürümüzü yansıtan objeyi işaretleyiniz.

☐

Safranbolu evleri

☐

Çifte Minareli Medrese

☐

Malabadi Köprüsü

☐

Avanos çömleği

12. Aile tarihi çalışmaları yapılırken dikkat edilmesi gerekenleri işaretleyiniz.

☐

Görüşme yapılan kişilere yönlendirici sorular sorulmalıdır.

☐

Aile tarihini yansıtan her öge ve bilgi değerlendirilmelidir.

☐

Aile üyelerine geçmişteki davranışlarıyla ilgili eleştiri yapılmalıdır.

☐

Aile tarihi araştırılırken yerel tarihe ilişkin öğeler göz ardı edilir.

13. Bu oyunda bir tane ebe olur. Ebe bir duvara ya da ağaca gözünü koluyla kapatarak başını yaslar. Oyuncular hep birlikte bir sayıya kadar sayar. Sayma işi bittikten sonra oyuncuları aramaya koyulur.

Yukarıda hakkında bazı bilgiler verilen geleneksel çocuk oyununu işaretleyiniz.

☐

Kovalamaca

☐

Saklambaç

☐

Seksek

☐

Tombik

14. Aşağıdakilerden hangisi millî kültür öğelerimiz arasında gösterilemez? İşaretleyiniz.

☐

Sanat ve edebiyat ürünlerimiz

☐

Sosyal kurallar ve değerlerimiz

☐

Geleneksel giyim ve modamız

☐

Son teknolojik cihazlar

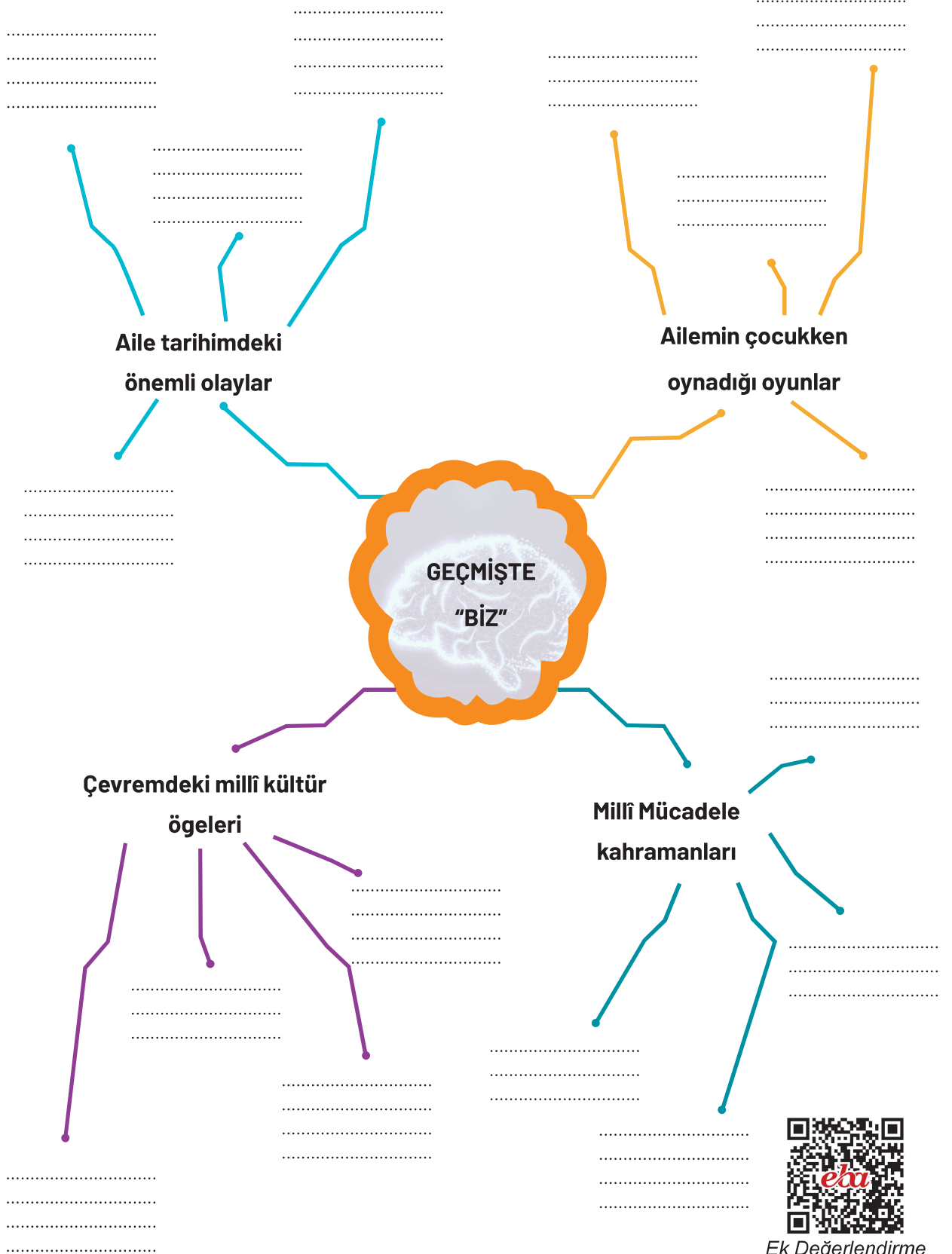
D. Aşağıda verilen haritayı inceleyiniz. Haritada renklerle boş bırakılan yerlere cephe-lerin ismini yazınız. Genel ağdan ve öğretmeninizin önereceği kaynaklardan araştırma yaparak verilen soruları cevaplayınız.

Harita 2.1 Millî Mücadele Cepheler Haritası

..... Cephesi Savaşılan Devlet:	 Cephesi Savaşılan Devlet:	 Cephesi Savaşılan Devlet:
Şehir: Öne Çıkan Millî Kahramanlar:	Şehir: Öne Çıkan Millî Kahramanlar:	Şehir: Öne Çıkan Millî Kahramanlar:
Şehir: Öne Çıkan Millî Kahramanlar:	Şehir: Öne Çıkan Millî Kahramanlar:	
Şehir: Öne Çıkan Millî Kahramanlar:	Şehir: Öne Çıkan Millî Kahramanlar:	
Şehir: Öne Çıkan Millî Kahramanlar:		
Şehir: Öne Çıkan Millî Kahramanlar:		

D. Aşağıda verilen zihin haritasını uygun şekilde doldurarak bu ünite de öğrendiklerimizi gösterelim.

3. ÜNİTE

EBA

Ünite
Tanıtımı

SOSYAL VE DOĞAL ÇEVREMİZ

**Ne, Nerede?
Mahallemiz
Çevremi Keşfediyorum**

**Hava Gözlemim
Nüfus ve Yer Şekilleri
Doğal Afetler**

Neler Öğreneceğiz?

- Çevremizdeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunmayı,
- Günlük hayatımızda kullandığımız mekânların krokisini çizmeyi,
- Yaşadığımız çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt etmeyi,
- Çevremizde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularımızı resimli grafiklere aktarmayı,
- Yaşadığımız yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunmayı,
- Afet öncesi, sırası ve sonrasına yönelik gerekli hazırlıkları yapmayı öğreneceğiz.

3.1. NE, NEREDE?

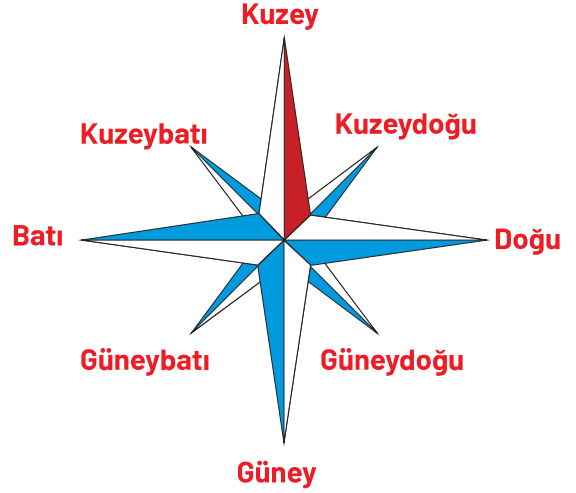

Hazırlanalım

Yön bulmaya neden ihtiyaç duyarız? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Herhangi bir yeri bulmak ya da bildiğimiz bir yeri soran bir kişiye tarif etmek için yönlerden faydalanmaktayız.

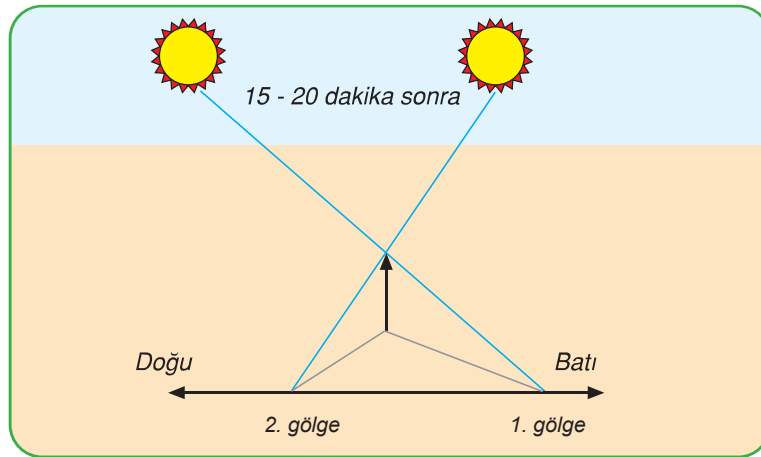
Yönler, bir yerin bir başka yere göre konumunu gösteren sözcüklerdir. Dört tane ana yön vardır. Bunlar; kuzey, güney, doğu ve batıdır. Ana yönler arasında kalan yönler ise ara yön ismini almaktadır. Dört tane ara yön vardır. Bunlar; kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu ve güneybatıdır (Görsel 3.1).

Görsel 3.1 Yön oku

Güneşli bir günde bir çubuk yardımıyla aşağıdaki işlemleri sırayla yaparak yönümüzü bulabiliriz (Görsel 3.2):

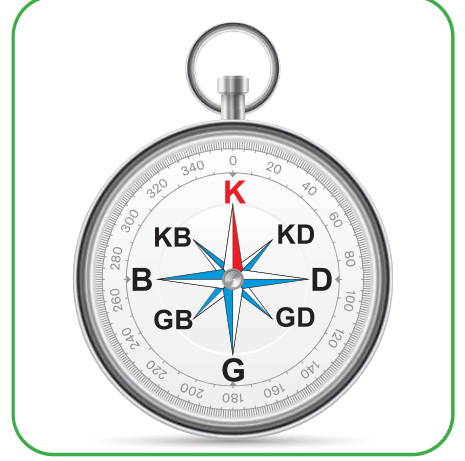
1. Güneşli bir havada yere bir çubuk (yaklaşık 50 cm) çakılır.
2. Çubuğun gölgesinin ucu işaretlenir (1. gölge).
3. Gölge 20 cm'lik hareket yapıncaya kadar en az 15-20 dakika beklenir.
4. Oluşan ikinci gölgenin ucu tekrar işaretlenir (2. gölge).
5. İşaretlenen iki uç, bir çizgi ile birleştirilir. İlk işaretlenen nokta batıyı, ikinci işaretlenen nokta ise doğuyu gösterir.
6. Bu doğru doğu - batı istikametini gösterir. Bu durumda sağ kolumuzu doğuya, sol kolumuzu batıya uzattığımızda önümüz kuzeyi, arkamız güneyi gösterir.

Görsel 3.2 Güneş'in konumuna göre yön bulma

Yönlerin belirlenmesinde genellikle Güneş'in konumu esas alınır. Güneş'in doğduğu taraf doğu, battığı taraf batı yönünü gösterir. Bulduğumuz yerde sağ kolumuzu Güneş'in doğduğu yani doğu yönüne doğru uzatırsak solumuz batı, önümüz kuzey, arkamız güney yönünü gösterir.

Güneş dışında yönümüzü bulmak için kullanabileceğimiz çeşitli yöntem ve araçlar vardır. Yönleri bulmanın en kolay yolu pusula kullanmaktır (Görsel 3.3). Pusula, şekil olarak saate benzeyen fakat saatten oldukça farklı bir araçtır. Ortasında hareket eden ibrenin bir ucu farklı renge ile dikkat çeker. Pusulada ibrenin renkli ucu her zaman kuzey yönünü göstermektedir. Pusuladan doğru şekilde yararlanabilmek için pusulanın yatay olarak düz bir zemine konması gerekir.

Görsel 3.3 Pusula

Söyleyelim

Pusulanın kullanım amacıyla ilgili defterinize yazdığınız yazıları okuyunuz. Arkadaşlarınızın ulaştığı bilgiler ile sizin yazdıklarınız benzerlik gösteriyor mu? Bu çalışmayı yaparken hangi bilgi kaynaklarını kullandınız? Söyleyiniz.

Diğer yön bulma yöntemleri ise ağaçların yosun tutan kısmına bakma, karınca yuvalarına bakma ve gece Kutup Yıldızı'na bakma şeklindedir.

Ülkemizin yer aldığı kuzey yarım kürede ağaç ve taşların kuzeye bakan yamaçları yosunludur (Görsel 3.4). Güneş'i daha az gördükleri için yosun tutan bu tarafları kullanarak yönümüzü bulabiliriz.

Karıncalar yuvalarının girişine toprak yığarlar (Görsel 3.5). Bu toprakları yuvanın kuzeyine yığarlar. Bunun amacı yuvayı rüzgâr ve yağmurdan korumaktır.

Görsel 3.4 Yosun tutmuş ağaç

Görsel 3.5 Karınca yuvası

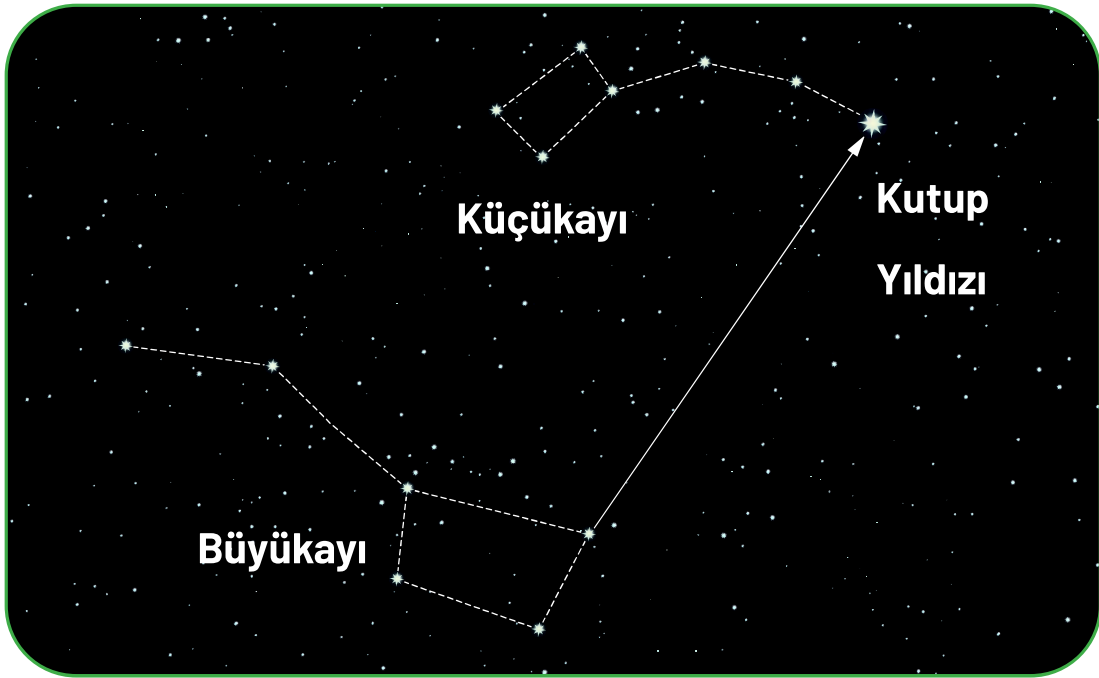

Öneri

Yön bulma yöntemleriyle ilgili daha fazla bilgi almak için "<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoları izleyebilirsiniz.

Geceleri ise yönümüzü Kutup Yıldızı sayesinde bulabiliriz (Görsel 3.6). Kutup Yıldızı her zaman kuzeyi gösterir. Bulutsuz bir gecede gökyüzüne baktığımızda, ilk olarak Büyükayı ve Küçükayı takımyıldızlarını fark ederiz. Sıralanış biçimleri ile dikkat çeken bu yıldızların içinde bir tanesi parlaklığı ile dikkat çeker. Bu yıldız Kutup Yıldızı'dır ve her zaman kuzey yönünü gösterir.

Görsel 3.6 Kutup Yıldızı

Öneri

Kutup Yıldızı'ndan yararlanarak yön bulmayla ilgili daha fazla bilgi almak için "<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

Teknoloji geliştikçe yön bulmak ya da gideceğımız bir yere ulaşmak daha kolay hâle gelmiştir. Örneğın akıllı telefonlarda yer alan GPS teknolojisi yön bulmamızı sağlayabilir (Görsel 3.7). Bu teknoloji yoluyla GPS alıcısı bulunan cihazın uydulara gönderdiği sinyaller sayesinde o cihazın dünya üzerindeki yeri net bir şekilde saptanabilmektedir. Ardından bize yakın ve uzakta olan doğal ve beşerî unsurları ve hangi yönlerde olduklarını görebiliriz. Bu teknoloji araçlara takılan navigasyon cihazında da kullanılır. Cihaz, bulunduğumuz konumu tespit ederek gitmek istediğimiz yere ulaşmamızı sağlar. Genel ağ üzerinden elde edilebilen uydu görüntülerinin de bulunduğumuz yerdeki bize yakın ve uzak unsurları tanımamızda önemi büyüktür. Yakın çevremizi tanımaya yönelik yaptığımız araştırmada da bunu fark etmişizdir.

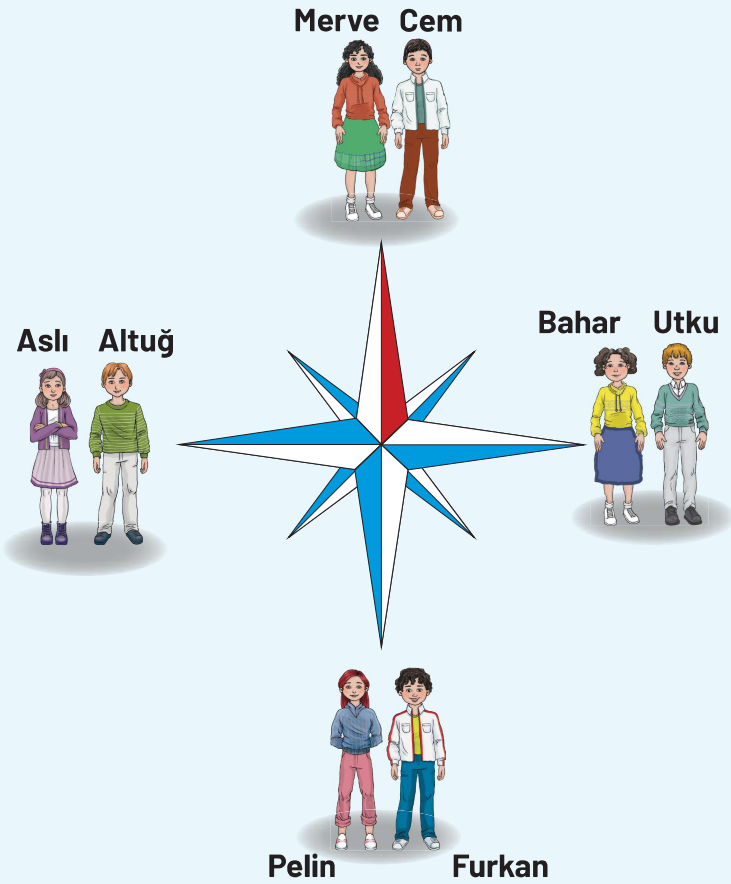

Görsel 3.7 GPS alıcısı

1. Etkinlik

Aşağıda verilen görselden yararlanarak çocukların hangi yönlerde olduğunu isimlerinin karşlarına yazınız.

Altuğ:

Cem:

Bahar:

Pelin:

Aslı:

Merve:

Utku:

Furkan:

Görsel 3.8

Yön bulma konusu, özellikle doğa yürüyüşlerinde çok önemli bir yere sahiptir. Doğa yürüyüşüne çıkan ve kaybolan insanlarla ilgili pek çok haber okumuşsunuzdur. Neyse ki yön bulma ve doğal çevreyi tanıma konusunda uzman kuruluşlar vardır. Bunlardan biri de Arama Kurtarma Teşkilatıdır (AKUT) . Bu kuruluş her yıl, kaybolan pek çok insana yardım etmektedir.

2. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyunuz. Benzer bir durum ailenizle birlikte doğa yürüyüşüne çıktığınızda sizin başınıza gelseydi ne yapardınız? Söyleyiniz.

< > ↺

GENEL AĞ HABERİ

Antalya'dan Fethiye'ye tatile gelen Selahattin A. ve Pemra K. ormanlık alanda yürüyüşe çıktı. El fenerlerini kaybeden çift, havanın kararmasıyla orman içerisinde kayboldu. Jandarmadan yardım isteyen çift, AKUT ekiplerinin saatler süren araması sonrası kurtarıldı.

Genel ağdan özetlenerek alınmıştır.

Yönler doğrultusunda bir yerleri bulma ya da çevremizdeki doğal ve beşerî unsurları tespit etme zamanla bir spor dalı hâline gelmiştir. Doğada yön bulma sporu yani oryantiring ilk olarak 1800'lü yıllarda İsveç, Norveç ve Danimarka gibi Kuzey Avrupa'da yer alan ülkelerde doğdu. Oryantiring, pusula ve özel olarak hazırlanmış bir harita yardımıyla yön bulunan ve zamana karşı yarışılan bir spordur (Görsel 3.9). Oryantiring yapılacak alanda yarışmacıların belirlenmiş hedeflerdeki kontrol noktalarına uğraması gerekmektedir. Bu hedefler harita üzerinde gösterilir ve yarışmacılar harita ve pusula yardımıyla bu hedeflere sırasıyla ulaşmaya çalışır. Bu hedeflere ulaşırken yakın ve uzaktaki doğal unsurlar (şelale, yamaç ya da mağara) keşfedilir. Ülkemizde ve pek çok ülkede farklı yaş gruplarına uygun ulusal ve uluslararası birçok oryantiring yarışması düzenlenmektedir. Ülkemizde bu yarışmalarla ilgilenen kuruluş, Türkiye Oryantiring Federasyonudur.

Yakın çevremizde bulunan bir dere, çayır ya da tepe gibi doğal unsurların bize göre konumunu ifade ettiğimizde yönlerden yararlanabiliriz. Aynı durum bir alışveriş merkezi, okul binası ya da tarihî bir köprü gibi beşerî unsurlar için de geçerlidir. Yönleri kullanarak ve mesafeler konusunda tahminler yürüterek çevremizdeki doğal ve beşerî unsurların bize ne kadar yakın ya da uzak olduğuna ilişkin çıkarımlarda bulunabiliriz.

Görsel 3.9 Oryantiring yapan sporcu

3. Etkinlik

Aşağıda verilen bilgilerden hareketle şehir merkezine en yakın ve en uzak beşerî unsurların hangileri olduğunu söyleyiniz. Harita üzerinde işaretli olan ilçelerin, şehir merkezine göre hangi yönlerde olduğunu noktalı alanlara yazınız.

BEYPAZARI EVLERİ

Görsel 3.10

Tarihî güzellikleriyle dikkat çeken bu evler, günümüzden geçmişe bir köprü kurmamızı sağlar. Şehir merkezine 101 kilometre uzaklıktadır ve tarih kokan sokakları ile ziyaretçilerini selamlar.

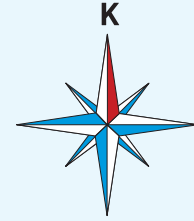
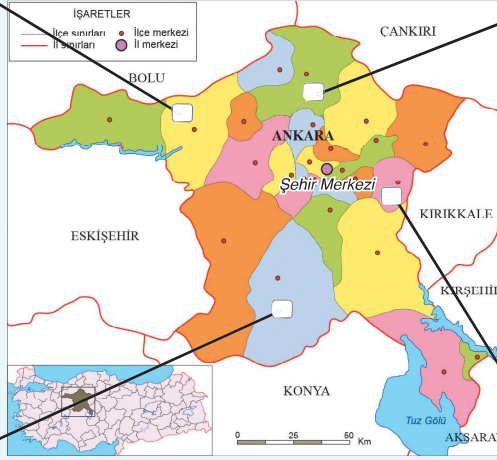
KIZILCAHAMAM SOĞUK SU MİLLÎ PARKI

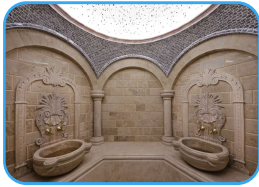
Görsel 3.11

Doğal güzellikleri nedeniyle herkesin görmek istediği bir yerdir. Şehir merkezine 80 kilometre uzakta yer alan bu millî park, yemyeşil doğası ile ziyaretçilerini selamlar.

ANKARA İLİ HARİTASI

HAYMANA KAPLICALARI

Görsel 3.12

Şehir merkezine 63 kilometre uzakta yer almaktadır. Her yıl binlerce turist buraya dinlenmek ve tedavi olmak için gelmektedir.

ELMADAĞ KAYAK MERKEZİ

Görsel 3.13

Şehir merkezinin 32 kilometre uzağında yer almaktadır. Özellikle kışın kayak yapmak isteyen turistler için güzel bir ortam sunmaktadır.

Deneyelim

Okulunuzun çevresindeki doğal ve beşerî unsurların size göre hangi yönde olduğunu aşağıda verilen alana yazınız. Bunu yaparken her bir unsur hakkında birkaç cümlelik bilgi de verebilirsiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Öneri

Elektronik içerik olarak sunulan temsilî krokiyi inceleyiniz ve soruları yanıtlayınız.

Sonraki Konuya Hazırlık

Ailenizden yardım alarak adresinizi tarif ettiğiniz bir metin yazınız. Metninizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.2. MAHALLEMİZ

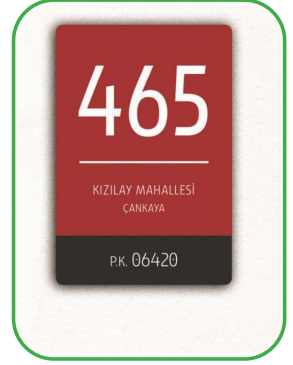
Hazırlanalım

Mahallenizde sığınak, acil toplanma yeri, acil çıkış vb. alanlar nerelerde bulunmalıdır? Bu konuda bildiklerinizi söyleyiniz.

Yaşadığımız evi ya da apartmanı düşünelim. Çevremizde sadece evler değil insanların yaşamlarında önemli yerleri olan bazı yapılar da vardır. Örneğin hastaneler, okullar, marketler, ibadethaneler bu yapılara örnektir. Mahallemiz bu yapıları kapsar. Tüm bu yapılarla birlikte içinde yaşayan insanlar için yaşadıkları yerleri tarif etmek önemli bir ihtiyaçtır.

Adresimizi öğrenmek için yaptığımız çalışmada da bunu fark etmişizdir.

Yaşadığımız yeri başkalarına tarif ederken yaşadığımız mahalleyi, caddeyi ya da sokağı söyledikten sonra mutlaka apartman numaramızı (Görsel 3.14) ve ismini de belirtiriz.

Görsel 3.14 Apartman numarası

Söyleyelim

Evinizin adresini arkadaşlarınızla paylaşınız. Adresinizi yazarken nelere dikkat ettiniz? Söyleyiniz.

Yaşadığımız yeri bunca yapı arasında doğru tarif edebilmek için krokilerden yararlanabiliriz. Krokiler, bir bölgeyi kuş bakışı gösteren ve o bölgede var olan yapıları ana hatlarıyla belirten basit çizimlerdir.

Kroki çizerken dikkat etmemiz gerekenler şunlardır:

- Kroki çizeceğimiz alanı doğru bir biçimde yansıtmalıyız.
- Kroki çizerken yapıların büyüklüklerini göz kararı çizmeliyiz.
- Kroki çizerken kuş bakışı olarak görüntüyü yansıtmalıyız.
- Krokide çizilecek unsurların tüm detaylarıyla çizilmesine gerek yoktur. Yolları çizgiler hâlinde yapıları kutucuk şeklinde gösterebiliriz.
- Krokimizde hangi tarafların hangi yönler olduğunu belirtmeliyiz.
- Krokimizde önemli gördüğümüz yapılara yer vermeliyiz.
- Krokimizde sokak ve caddelerin isimlerine yer vermeliyiz.
- Krokimizde acil durumlarda kullanılacak olan sığınak, acil toplanma yeri, acil çıkış ve diğer güvenli alanları göstermeliyiz.

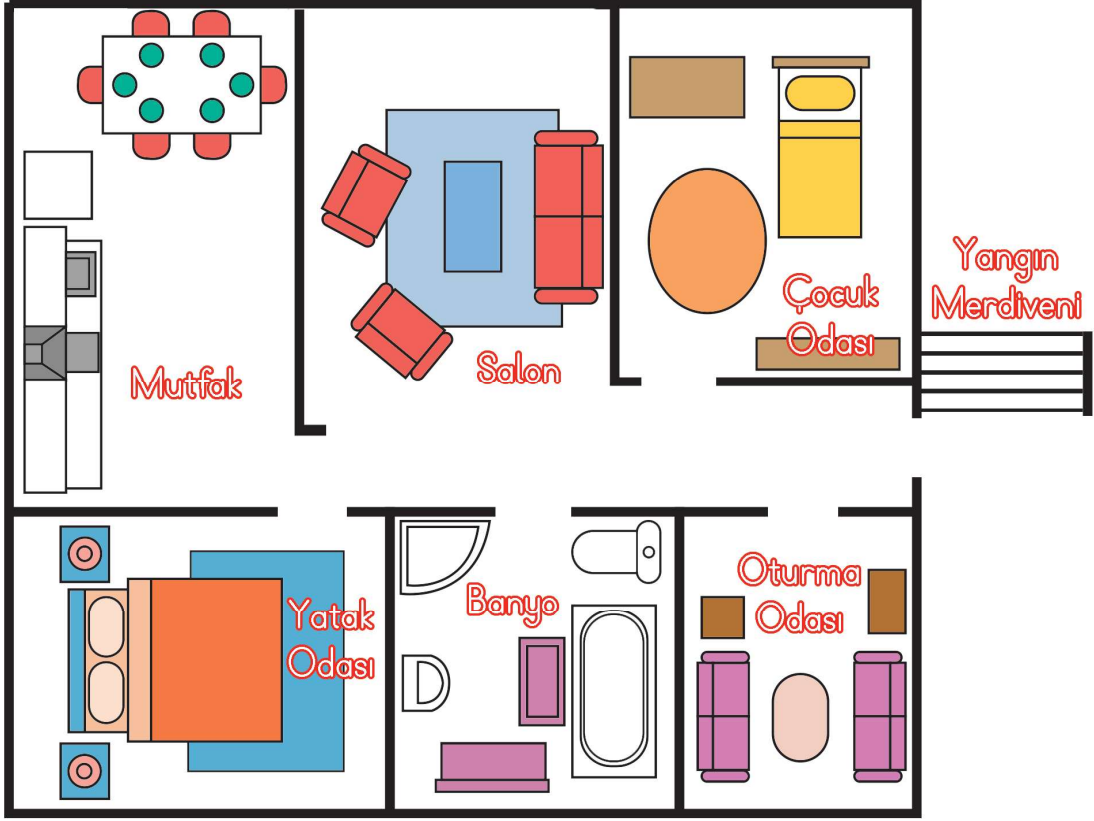
4. Etkinlik

Aşağıda verilen krokiyi inceleyerek siz de yaşadığınız sokağın krokisini verilen alana çizersiniz.

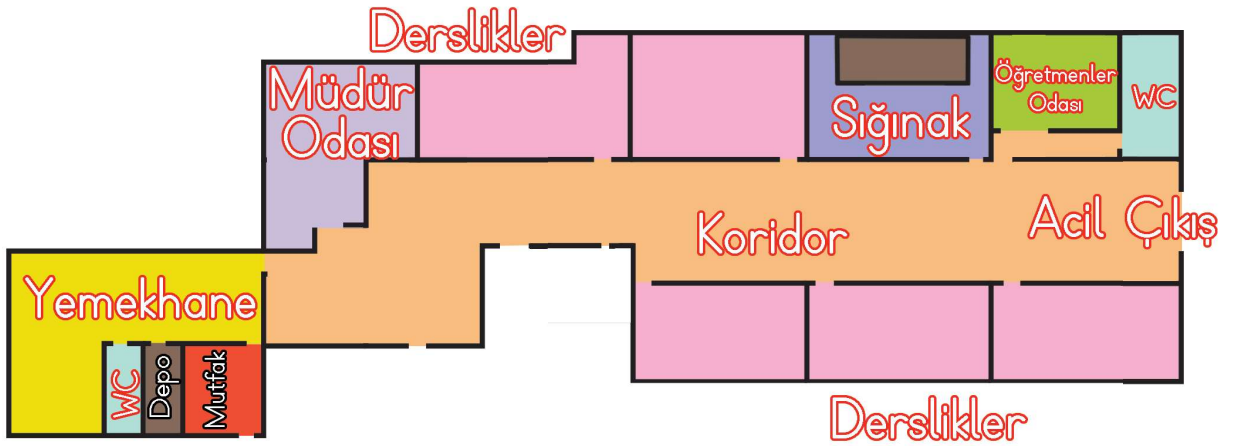

Görsel 3.15 Bir mahallenin krokisi

Kroki, sadece mahallemiz için çizebileceğimiz bir gösterim değildir. Evimizin, sınıfımızın, okulumuzun hatta aklımıza gelebilecek çeşitli yapıların bulunduğu her yerle ilgili kroki çizimi yapabiliriz. Krokilerimizde sığınak, acil toplanma yeri, acil çıkış ve diğer güvenli alanları belirtiriz. Böylece acil bir durumda insanların ne yönde hareket etmeleri gerektiğini belirtmiş oluruz. Bununla ilgili olarak aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

Görsel 3.16 Bir evin krokisi

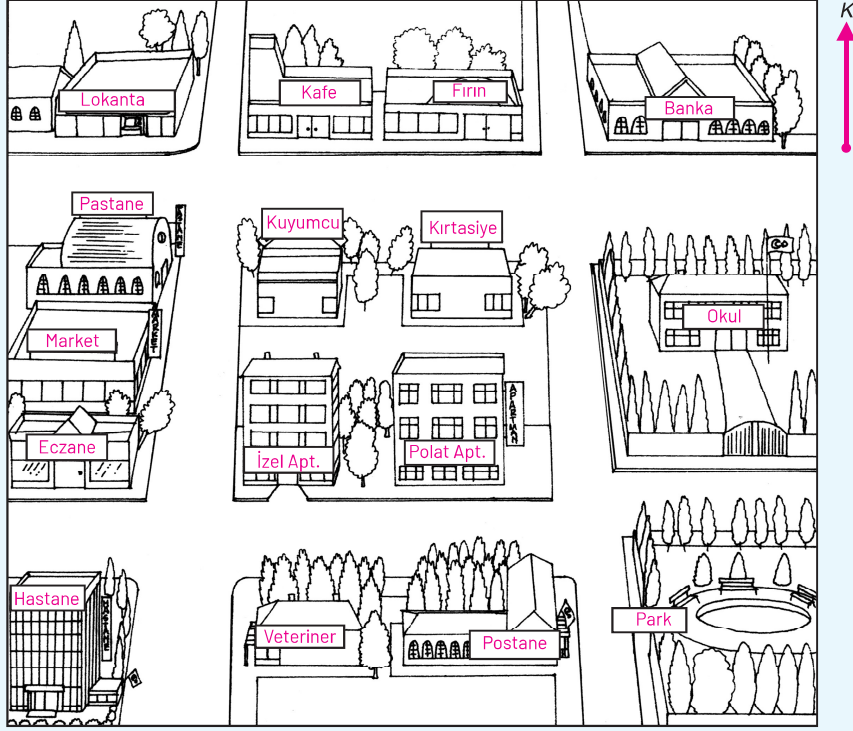

Görsel 3.17 Bir ilkokulun zemin kat krokisi

5. Etkinlik

Aşağıdaki kroki örneğini inceleyerek krokide görülen yapılara ait birer sembol oluşturunuz. Ardından soruları yanıtlayınız.

Görsel 3.18 Bir mahallenin krokisi

1. Polat Apartmanı'nın kuzeyinde hangi yapılar vardır?
2. Lokantanın güneyinde hangi yapılar vardır?

Yapılar	Semboller	Yapılar	Semboller
Lokanta		Kirtasiye	
Kafe		İzel Apt.	
Fırın		Polat Apt.	
Banka		Okul	
Pastane		Hastane	
Market		Veteriner	
Eczane		Postane	
Kuyumcu		Park	

Sonraki Konuya Hazırlık

Yakın çevrenizde ailenizle birlikte nereleri ziyaret ediyorsunuz? Ziyaret ettiğiniz yerlerde dikkatinizi çeken özellikler nelerdir? Bununla ilgili bir metin hazırlayarak sınıfta arkadaşlarınıza sununuz. Metninizi ziyaret ettiğiniz yerlerde çektiğiniz fotoğraflarla süsleyebilirsiniz.

3.3. ÇEVREMİ KEŞFEDİYORUM

Hazırlanalım

Yaşadığınız yerde insanlar tarafından oluşturulmamış ne gibi unsurlar vardır? Örnekler vererek söyleyiniz.

Yaşamımızı sürdürdüğümüz mahalle bizim yakın çevremizdir. Mahallemizde bir gezintiye çıktığımızda farklı unsurlarla karşılaşırız. Dünyamızda doğal süreçlerle oluşan, oluşumunda insan katkısı olmayan unsurlara **doğal unsur**, insanların oluşturduğu yapılara ise **beşerî unsur** adı verilir.

Ormanlar, dağlar, tepeler, göller, ovalar, akarsular, şelaleler, mağaralar ve denizler birer doğal unsurdur. Yani oluşumlarında insanların etkisinin olmadığı doğal yapılardır. Tüm bu oluşumlar doğanın bir parçasıdır (Görsel 3.19, 3.20, 3.21, 3.22, 3.23, 3.24, 3.25, 3.26, 3.27). Aşağıdaki görsellerde yer alan doğal unsurların benzerlik ve farklılıklarını söyleyiniz.

Görsel 3.19 Orman

Görsel 3.20 Dağ

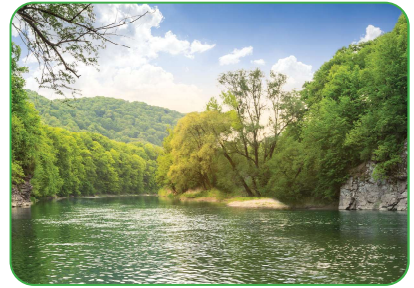
Görsel 3.21 Tepe

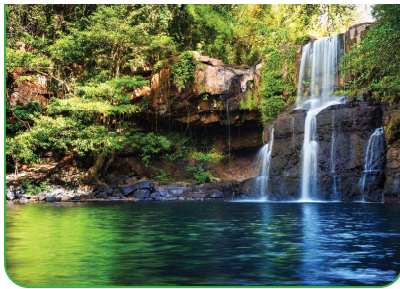
Görsel 3.22 Göl

Görsel 3.23 Ova

Görsel 3.24 Akarsu

Görsel 3.25 Şelale

Görsel 3.26 Mağara

Görsel 3.27 Deniz

Okul, hastane, yol, bina, köprü, park ve daha birçok yapı ise beşerî unsurdur. Her bir beşerî unsur, insan yaşamını kolaylaştırmak ve güzelleştirmek amacıyla insanlar tarafından oluşturulmuştur.

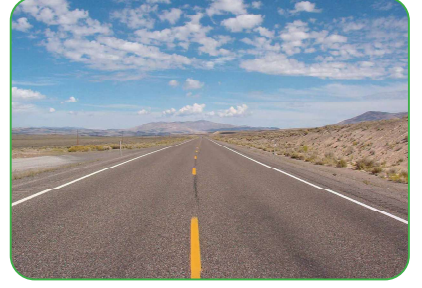
Beşerî unsurlar, ihtiyaçlarımızı karşılamamız için doğadaki malzemeler kullanılarak inşa edilir. Örneğin barınma ihtiyacımızı evler inşa ederek karşılarız (Görsel 3.28). Eğitim ihtiyacımızı güvenli ve korunaklı bir ortamda karşılayabilmemiz için okul binalarına ihtiyaç vardır (Görsel 3.29). Bir yerden bir yere konforlu ve hızlı bir biçimde seyahat edebilmemiz için yollara, köprülere, tünellere ve viyadüklere ihtiyacımız vardır (Görsel 3.30, 3.31, 3.32, 3.33). İçme ve kullanma suyunu, inşa ettiğimiz barajlardan elde ederiz (Görsel 3.34). Üretim ihtiyacımızı karşılamak için fabrikalar (Görsel 3.35), ibadetimizi gerçekleştirebilmemiz için ibadethaneler, sağlık problemleri yaşadığımızda başvurabileceğimiz hastaneler (Görsel 3.36) inşa edilir.

Görsel 3.28 Ev

Görsel 3.29 Okul

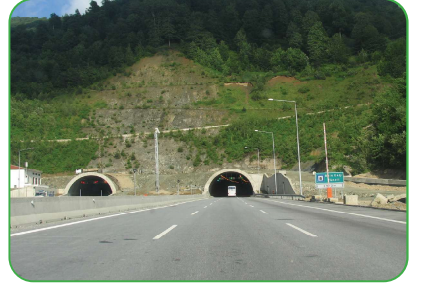
Görsel 3.30 Yol

Görsel 3.31 Köprü

Görsel 3.32 Viyadük

Görsel 3.33 Tünel

Görsel 3.34 Baraj

Görsel 3.35 Fabrika

Görsel 3.36 Hastane

Söylelim

Konuya hazırlık çalışmasında ailenizle birlikte ziyaret ettiğiniz yerleri ve bu yerlerin özelliklerini yazmıştınız. Bunlardan hangilerinin doğal hangilerinin beşerî unsur olduğunu söyleyiniz.

6. Etkinlik

Aşağıdaki mektubu okuyunuz. Mektupta geçen doğal unsurların altını yeşil, beşerî unsurların altını mavi kalemle çiziniz.

10.12.2021

Sevgili Arkadaşım Ece,

Mektubuma başlamadan önce seni ve aileni sevgi ile kucaklıyorum. Sizleri çok özledim. Umarım herkes iyidir. Beni soracak olursanız oldukça yorgunum. Bu hafta sonu dayımı ziyarete gittik.

Ben yolculuk boyunca uyurum diye düşünürken çevremdeki yapıları izlemekten gözümü kapatamadım. Büyük bir caddeden geçtiğimiz sırada dev apartmanlar gördüm, ardından şehrimizdeki üniversitenin giriş kapısını gördüm. Tramvay duraklarını geçtikten sonra biraz daha ileride bir otopark gördüm. Otopark, şehrimizin hayvanat bahçesini ziyarete gelenler içindi. İçinde çok fazla araba vardı. Yavaş yavaş şehirden uzaklaştığımızı fark etmeye başladım çünkü uzaklarda dağları ve tepeleri görmeye başlamıştım.

Otobüsümüz, tepelere doğru bir çıkıyor bir iniyordu. Bu sırada ben de dağın eteklerinde kurulmuş köyleri ve yol kenarındaki ormanları izliyordum. Sonrasında otobüsümüz büyük bir köprüye geldi. Köprünün altından gürül gürül akan büyük bir akarsu gördüm. Bir süre sonra büyük bir gölün kenarından geçtiğimizi fark ettim. Göldeki ördekler bana çok şirin göründü. Bir an keşke otobüsten insem ve bu manzarayı izlesem diye düşündüm.

Sonrasında uykuya dalmışım sevgili arkadaşım. Uyandığımda otobüsten inmemize çok az kalmıştı ve masmavi denizi görüyordum. Diğer mektubumda ise dönüş yolculuğumuzu anlatacağım. Lütfen sen de bana bu hafta sonu neler yaptığını mektubunda yaz.

Seni çok seven arkadaşın Funda...

Deneyelim

Mahallenizde bir gezintiye çıkınız. Hangi doğal ve beşerî unsurlarla karşılaştınız? Aşağıda verilen örnek tablodaki gibi tablolaştırınız.

Unsurlar	Doğal	Beşerî	Kaç tane?
Okul binası		X	1 tane
Ağaç	X		15 tane

Sonraki Konuya Hazırlık

Hava gözlemleri neden ve kimler tarafından yapılır? Araştırınız. Ulaştığınız sonuçları bir rapor hâline getirerek sınıfta sununuz.

3.4. HAVA GÖZLEMİM

Hazırlanalım

Okula giderken hangi elbiseleri giyeceğinize nasıl karar veriyorsunuz? Havanın nasıl olacağını bilmenin sağladığı faydalar nelerdir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Dört mevsimin yaşandığı ülkemizin farklı yerlerinde birbirinden farklı hava olayları görülebilmektedir. Belirli bir alanda kısa süreler içinde etkili olan hava olaylarına **hava durumu** denir. Hava durumunu bilmek günlük hayatımızdaki etkinlikleri gerçekleştirebilmemiz için önemlidir. Örneğin yağmurlu günler için yanımızda şemsiye taşıyabiliriz. Hava durumu; yağmur (Görsel 3.37), kar (Görsel 3.38), rüzgâr (Görsel 3.39), sis (Görsel 3.40) vb. hava olaylarının belli aralıklarla gözlemlenmesiyle elde edilir.

Görsel 3.37 Yağmur

Görsel 3.38 Kar

Görsel 3.39 Rüzgâr

Görsel 3.40 Sis

Hava durumunu öğrenmek gün içinde gerçekleştirilecek etkinlikler için önemlidir. Örneğin rüzgârın şiddetli eseceği bir günde piknik yapmak uygun olmayabilir. Çünkü piknik ateşi rüzgâr nedeniyle başka yerlere sıçrayabilir ve yangınlar çıkabilir. Çok sıcak bir günde dışarı çıkmak özellikle yaşlılar, tansiyon hastaları ve çocuklar için tehlikeli olabilir.

Bilgi Notu

Konuya hazırlık çalışmasında edindiğiniz bilgilerden de anlayacağınız gibi hava gözlemi ve hava durumunu raporlama aynı zamanda bir uzmanlık alanıdır. Ülkemizde yaptığı çalışmalarda hava olaylarını konu edinen kuruluş Meteoroloji Genel Müdürlüğüdür. Merkezi Ankara'da olan bu kuruluş hava tahminlerini rapor hâline getirir.

Görsel 3.41 Meteoroloji Genel Müdürlüğü logosu

Hava durumunun kolaylıkla takip edilmesi amacıyla Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün belirlediği görseller vardır. Aşağıda bu görsellerden bazıları sunulmuştur. İnceleyiniz.

Açık

Parçalı bulutlu

Az bulutlu

Çok bulutlu

Yağmurlu

Kar yağışlı

Kuvvetli sağanak yağışlı

Kuvvetli gökgürültülü sağanak yağışlı

Karla karışık yağmurlu

Dolu

Rüzgârlı

Sisli

Görsel 3.42

7. Etkinlik

Öğretmeninizden yardım alarak etkileşimli tahtadan yararlanıp Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün genel ağ adresini ziyaret ediniz. Bu kurumun görevlerini okuyunuz.

Aşağıda bir yerleşim yerindeki hava olaylarının yedi gün boyunca gözlemlenmesiyle oluşturulan tablo verilmiştir. Tabloyu inceleyerek altındaki soruları cevaplayınız.

Bir Haftalık Hava Gözlem Tablosu

Günler Zaman	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi	Pazar
Öğleden Önce	Yağmurlu 	Parçalı Bulutlu 	Parçalı Bulutlu 	Rüzgârlı 	Rüzgârlı 	Parçalı Bulutlu 	Kar Yağışlı
Öğleden Sonra	Parçalı Bulutlu 	Açık 	Rüzgârlı 	Yağmurlu 	Kar Yağışlı 	Yağmurlu 	Parçalı Bulutlu

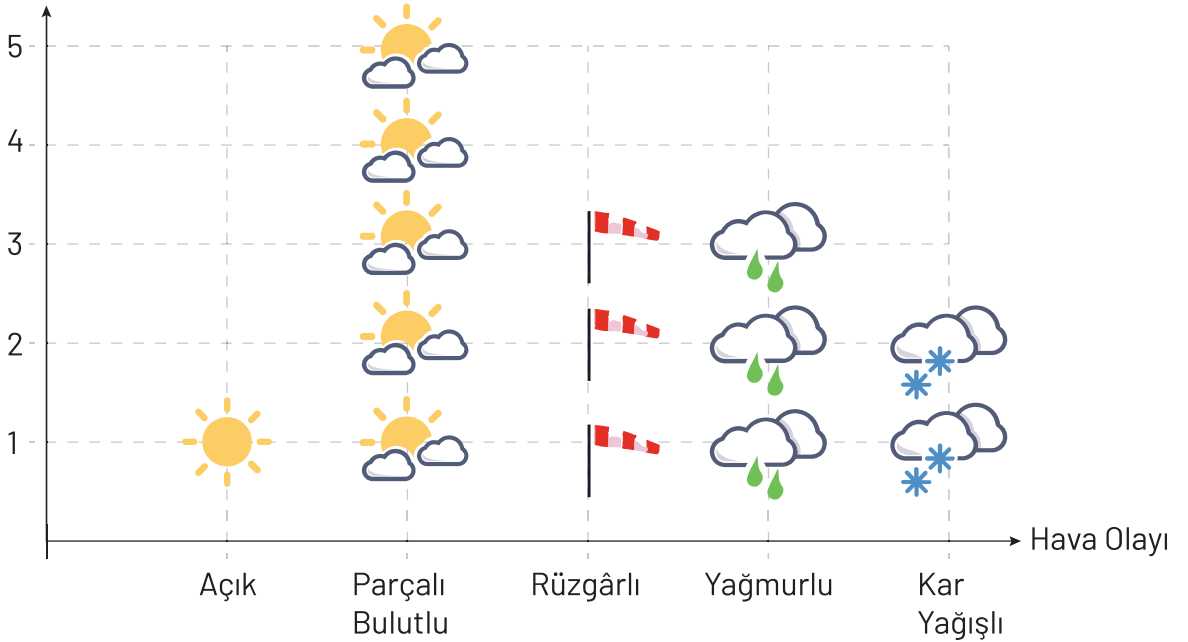
Söyleyelim

1. Tabloya göre bir haftada en çok hangi hava olayları gözlemlenmiştir?
2. Tabloya göre bir haftada en az hangi hava olayı gözlemlenmiştir?

Yukarıdaki tablodan yararlanarak aynı yerleşim yeri için hazırlanan bir haftalık hava gözlem grafiğini inceleyiniz. Grafikteki verilerden yararlanarak altındaki soruları cevaplayınız.

Bir Haftalık Hava Gözlem Grafiği

Görülme Sayısı

Söyleyelim

1. Grafiğe göre bir haftada kaç kere hava rüzgârlı olmuştur?
2. Grafiğe göre bir haftada kaç kere kar gözlemlenmiştir?

8. Etkinlik

Yaşadığınız yerdeki hava olaylarını bir hafta süreyle gözlemleyerek gözlemlerinizi aşağıdaki tabloya yazınız. Bu hava olaylarıyla ilgili birer sembol oluşturunuz. Her olayın kaç kez görüldüğünü tespit ediniz. Daha sonra tablodan yararlanarak yaşadığınız yere ait hava olaylarının resimli grafiğini oluşturunuz.

Günler	Sembol	Öğleden önceki hava olayları	Öğleden sonraki hava olayları
Pazartesi			
Salı			
Çarşamba			
Perşembe			
Cuma			
Cumartesi			
Pazar			

Görülme Sayısı

Hava Olayı

Sonraki Konuya Hazırlık

Yaşadığınız bölgenin nüfusunu araştırınız. Yaşadığınız bölge sizce neden daha kalabalık ya da daha az nüfuslu değildir? Ulaştıklarınızı maddeler hâlinde bir tabloda gösteriniz. Tablonuzu sınıfınıza getirerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.5. NÜFUS VE YER ŞEKİLLERİ

Hazırlanalım

Yaşadığınız bölgede hangi yer şekilleri vardır? Yaşadığınız bölgenin nüfus özellikleri nasıldır? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Yaşadığımız yerin coğrafi özelliklerini tanımak ülkemizi tanımakla yakından ilişkilidir. Ülkemizin coğrafi özellikleri nüfusun dağılımı başta olmak üzere pek çok faktörü etkilemiştir.

Ülkemizin coğrafi özelliklerini daha iyi anlayabilmek için haritalardan yararlanabiliriz. Yer-yüzünün tümünün ya da bir parçasının belli oranda küçültülüp düzlem üzerinde gösterilmesine **harita** denir. Haritalar coğrafya, dil, nüfus, doğa vb. olguların dağılımını göstermek üzere kullanılabilir.

Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri İle Kara ve Deniz Komşuları Haritası

Harita 3.1 Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri İle Kara ve Deniz Komşuları Haritası

Türkiye'nin mülki idare bölümleri ile kara ve deniz komşuları haritası üzerinde ülkemizin komşu ülkelerle sınırları, il sınırları ve il merkezleri gibi idari bilgileri görebiliriz (Harita 3.1).

Söyleyelim

Yukarıdaki haritadan yararlanarak yaşadığınız şehre komşu şehirleri söyleyiniz.

Dağ, ova, göl, vadi, ırmak vb. yer şekillerinin gösterildiği haritalar **fiziki harita** olarak adlandırılır. Fiziki haritalarda yer şekilleri renklerle belirtilir. Yükselti kahverengi renklerle gösterilir. Yükselti arttıkça renk koyulaşır. Yükseltinin az olduğu yerler ise sarı, deniz seviyesinde ve çukur olan yerler yeşil renklerle gösterilir. Deniz, göl ve akarsular ise mavi renklerle gösterilir (Harita 3.2).

Türkiye Fiziki Haritası

Harita 3.2 Türkiye Fiziki Haritası

9. Etkinlik

İncelediğiniz Türkiye siyasi ve Türkiye fiziki haritaları arasındaki farklar nelerdir? Aşağıda verilen alana kısaca yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Ülkemizi tanımaya yönelik araştırmalar yaparken nüfusun ülkemizin her yerinde aynı şekilde dağılışı göstermediğini fark ederiz. Bunun en temel sebebi ülkemizin sahip olduğu yer şekilleridir. Yer şekilleri nüfusun dağılışı etkiler. Yer şekillerinin ülkemizin her yerinde aynı olmadığını onun uydu görüntüsünü inceleyerek fark edebiliriz (Görsel 3.43).

Görsel 3.43 Ülkemizin uydudan görünümü

Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrilidir. Ülkemizin kuzeyinde ve güneyinde yüksek sıradağlar vardır. Ülkemizin doğusunda ise bir bütün olarak yüksek ve engebeli kesimler yer alır. Ülkemizin engebeli yerlerinde nüfus seyrekken yeryüzü şekillerinin sade olduğu yerlerde nüfus fazladır.

Söyleyelim

Konuya hazırlanırken yaptığınız çalışmada yaşadığınız bölgenin dikkatinizi çeken hangi özellikleri vardır? Yer şekilleri yaşadığınız bölgede nasıldır? Bölgenizin nüfusuna ilişkin hangi bilgilere ulaştınız? Bölgenizdeki yer şekilleriyle nüfus arasında nasıl bir ilişki vardır? Hazırladığınız tablodaki maddeleri okuyunuz.

10. Etkinlik

Aşağıda verilen şiiri okuyunuz. Şiirde Ahmet Hamdi Tanpınar hangi durumdan yakınmaktadır? Şiirde, şiire konu olan yerin, yeryüzü şekilleri ve nüfusu hakkında ne gibi ipuçları vardır? Tartışınız.

DAĞLAR

Göklere dayanan karlı tepesi
Ey sıra yolunu bağlayan dağlar!
Üstünde rüzgârın geniş nefesi
Eteğinde seller çağılayan dağlar!

Her akşam ufkunuz kızıl bir nehre
Bürünüp yanarken bulutlu dağlar,
Hıçkırır ve derim doğduğum şehre
Kavuşursam bir gün ne mutlu dağlar!

Ahmet Hamdi TANPINAR

Görsel 3.44

11. Etkinlik

Terri Cohlene (Teri Kohlin) tarafından yazılan “Büyük Kanyon Nasıl Oluştu?” isimli hikâye-
den alınan bölümü okuyarak altındaki soruları yanıtlayınız.

Bir zamanlar —eh, çok uzun zaman önce— şimdi Amerika’nın güneybatısı olan top-
raklar, uçsuz bucaksız çöller, kuru tepeler ve kıvrımlı kanyonlardan oluşan sıcak bir
yerdı. Bu toprakların ortasında, adı henüz Colorado (Kolorado) olmayan, ancak bugün
sahip olduğu kudreti ve görkemi koruyan gururlu ve güçlü bir nehir vardı. Nehir her
gün arazide akıyor, kayaları hareket ettiriyor ve kum taşı ve kireç taşından kanallar
açıyordu. Ama bir gün başına garip bir şey geldi.

Nehir, geniş ve yüksek bir kaya duvarına rastladığında huzur içinde ilerliyordu. An-
cak önüne yüksek bir engebe çıkmıştı. O kadar yüksek ve o kadar geniş ki, nehir
etrafından akamaz veya üzerinden geçemezdi. Böylece nehir yapabileceği tek şeyi
yaptı —duvarın tam ortasından bir yol açmaya başladı—.

İlk başta nehrin girişimleri küçük ve zayıf-
tı. Ancak zamanla suyun gücü, kayaya tüm
gücünü vuran bir su ordusu gibi olana kadar
güçlendi de güçlendi. Nehir binlerce yıldır
gümbürdüyor, kıvrılıyor ve oyularak duvarın
kalbinde büyük ve güçlü bir uçurum oluştu-
ruyordu.

Ve iş bittiğinde, nehir duvarı oyduğunda,
arkasında dünyanın gördüğü en muhteşem
kanyonu, Büyük Kanyon’u bıraktı (Görsel 3.45).

Görsel 3.45 Büyük kanyon

(Özetlenmiştir.)

1. Yaşadığınız yer ya da yakınlarında bir nehir ve kanyon olduğunu düşünün. Bunun yaşamınıza yerleşim yerinize katkısı nasıl olurdu?
2. Nehirlerin yeryüzünü şekillendiren önemli bir güç olduğunu düşündüğünüzde bu durumdan insan nüfusu nasıl etkilenirdi?
3. Dağların arasından giden nehirlerin ulaşım ve insan yerleşmesine katkıları neler olabilir?

Sonraki Konuya Hazırlık

Doğal afetlere karşı çevrenizde ne gibi hazırlıklar yapılmalıdır? Araştırınız. Bir sınıf gaze-
tesi tasarlayarak ulaştığınız sonuçlara gazetenizde yer veriniz.

3.6. DOĞAL AFETLER

Hazırlanalım

Doğal afetler sonrası halka yardımcı olan kuruluşlar hangileridir? Bu konuda uzmanlaşmış kuruluşlara neden ihtiyaç duyulduğunu örneklerle anlatınız.

Doğal afetler; can ve mal kayıpları ile büyük yıkım ve zararlara neden olan, insan eliyle önlenemeyen felaketlerdir. Doğal afetlerin nerede ve ne zaman ortaya çıkacağını önceden kesin olarak belirlemek çok zordur. Ülkemizde en sık görülen doğal afetler deprem (Görsel 3.46), sel (Görsel 3.47), orman yangınları (Görsel 3.48), heyelan (Görsel 3.49) ve çığ düşmesidir. Çölleşme, erozyon (Görsel 3.50), fırtınalar (Görsel 3.51), tsunami, aşırı sıcaklar ve aşırı soğuklar da doğal afetlerdir. Doğal afetler toplum yaşamını olumsuz etkiler. Doğal afetlerin yol açtığı olumsuzluklar çeşitli önlemler alınarak büyük ölçüde giderilebilir.

Aşağıda verilen görselleri inceleyerek doğal afetlerin neden olduğu zararlarla ilgili fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.46 Deprem

Görsel 3.47 Sel

Görsel 3.48 Orman yangını

Görsel 3.49 Heyelan

Görsel 3.50 Erozyon

Görsel 3.51 Fırtına

Ülkemiz pek çok ülkede olduğu gibi sık sık çeşitli doğal afetlerin görüldüğü bir coğrafya üzerinde yer almaktadır. Bu doğal afetlerin başında **deprem** gelmektedir. Deprem, yer-yüzünün şiddetle sarsılması olayıdır. Depremler, yer kabuğunda yer alan fay hatlarından kaynaklanmaktadır. Ülkemiz, şiddetli depremler oluşturabilen önemli fay hatları üzerindedir (Görsel 3.52, Görsel 3.53).

Görsel 3.52 Depremde yıkılmış bina

Görsel 3.53 Depremde yıkılmış binada yapılan arama kurtarma çalışmaları

Ülkemizde görülen bir diğer doğal afet ise **heyelan**dır (Görsel 3.54). Zemini kayalardan oluşan bir yamacın üstündeki toprak kütlelerinin yer çekimi, eğim, su ve benzeri diğer kuvvetlerin etkisiyle yerlerinden koparak yer değiştirmesine heyelan ya da toprak kayması adı verilir. Heyelan, bazen çok ani gelişen bir afetken bazen zamanla gerçekleşebilir. Bu nedenle heyelana yatkın olduğu bilinen bölgelerde yerleşim yerleri kurulmamalı, bu bölgelere yakın yerlerde yaşayan insanlar iyi birer gözlemci olmalı ve fark ettikleri kütleli hareketleri yerel yöneticilerle paylaşmalıdır.

Görsel 3.54 Heyelan

Heyelan sadece yumuşak toprak örtüsünün kayması olarak düşünülmemelidir. Bu örtüyle birlikte dev kayalar, ağaçlar, yol ve dolgu malzemeleri de yerlerinden kopup gelir. Bu nedenle heyelanın yıkıcı bir etkisi vardır. Heyelan tehdidi fark edildiğinde yerleşim birimleri acilen boşaltılmalıdır. Heyelan anında heyelanın takip ettiği yoldan uzak durmak, mümkün olduğunca yüksek kesimlere çıkmak ya da farklı yerlere doğru uzaklaşmak ve çevredeki insanları uyarmak gerekir. Gelen kütlelerden kaçmak için yeterince zaman yoksa etrafınızda arkasına saklanabileceğiniz ve sağlam olduğunu düşündüğünüz bir yapı bulmanız ve baş ve boynunuzu koruyarak güvenli bir pozisyon almanız gerekir. Heyelanların zararlarının önlenmesi için yerleşim alanları yer bilimleri ve mühendislik açısından incelenmelidir. Heyelana yatkın yerlerin haritası çıkarılmalı, yeni veriler geldikçe güncellenmelidir ve halk bilinçlendirilmelidir.

Ülkemizde sık sık görülen bir başka doğal afet ise **orman yangınları**dır (Görsel 3.55). Orman yangınlarının oluşmasında hem doğal sebepler hem beşerî sebepler etkilidir. Orman yangınlarının önüne geçebilmek için ormanlık arazilerde ateş yakılmamalıdır. Piknik için ateş yakılmışsa ateşin söndürüldüğünden emin olunmalıdır. Ormanlara yanıcı kimyasal maddeler, cam ve metal parçalar kesinlikle atılmamalıdır. Orman yangınlarının sadece bitki topluluklarına değil tüm canlılara zararı dokunur. Çünkü yangınlarda sadece bitkiler değil aynı zamanda orman içindeki diğer canlılar da zarar görür. Yangınlar sırasında oksijen kaynağı ağaçlarla birlikte geleceğimiz de yanar. İnsanlara, yangınlara karşı alınabilecek önlemler ile ilgili eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.

Görsel 3.55 Orman yangını

Ülkemizde görülen bir başka doğal afet ise **çığ**dır (Görsel 3.56). Eğimli arazi üzerinde birikmiş büyük kar örtüsünün, yer çekimi, deprem, şiddetli rüzgârlar, aşırı kar yağışı ya da dengesiz kar erimeleri nedeniyle büyük bir hızla kaymasına “çığ” adı verilir. Çığ tehlikesini engellemek için özellikle yamaçlardaki orman örtülerinin tahrip edilmemesi gerekir. Büyük gövdeli ağaçlar ve orman örtüsündeki diğer öğeler çığın gücünü kırabilir. Özellikle bazı dönemler çığ riski artar. Bu dönemlerde ilgili kuruluşların konuyla ilgili duyuruları ve uyarıları takip edilmelidir. Çığ gerçekleşmeden önce bazı belirtiler olabilir. Bunların başında ses gelir. Çığ kütlelerinin etkisiyle bazı ince gövdeli ağaçların kırılma sesi buna örnek olarak gösterilebilir. Böyle durumlarda çığın etkileyebileceği kesimler acilen terk edilmelidir. Çevredeki insanlar uyarılmalıdır. Çığ haberi gelir gelmez yetkililere haber vermek son derece önemlidir. Onlar gerekli ekipmanlara, yeterli eğitime ve uygun araçlara sahip oldukları için çığdan etkilenen insanların nasıl kurtarılması gerektiğini bilirler.

Görsel 3.56 Çığ düşmesi

Ülkemizde sık sık görülen bir başka afet ise **seldir** (Görsel 3.57). Sel, aşırı yağışlardan sonra toprağın suyu emme gücünü kaybetmesiyle yüzeysel akışa geçen su kütlelerinin oluşturduğu baskınlardır. Dev su kütleleri önlerine çıkan her şeyi hareket ettirerek yıkıcı bir güce kavuşur. Sel sırasında özellikle alçakta bulunan evler ve iş yerleri su ve çamur altında kalır. Çarpık kentleşmiş, betonarme yapıların çoğunlukta olduğu ve nehir yataklarına ev yapılan bölgelerde sellerin verdiği zararlar artmaktadır. Sellerden korunmak için akarsu yatakları konutlaşmaya kapatılmalı, akarsu yataklarına setler yapılmalı, toprak ve ağaç varlığına dost kentler inşa edilmelidir.

Görsel 3.57 Sel

Afetler sonrasında belirli bir süre evlerimize geri dönemeyebiliriz. Fakat ihtiyaçlarımız bu süre zarfında devam edecektir. Bunların karşılanabilmesi için afet ve acil durum çantamızı hazırlamış olmamız gerekir (Görsel 3.58). Afetten sonra ihtiyaç duyabileceğimiz malzemelerin bulunduğu bu çantanın kolay ulaşılabilir bir yerde olması önemlidir. Afet ve acil durum çantaları sadece evler için değil iş yerlerinde ve okullarda da hazırlanabilir. Afet ve acil durum çantasının içinde ailemizde varsa yaşlılar, bebekler ve engelliler için de gerekli eşyalar bulundurulmalıdır. Bakımından sorumlu olduğumuz evcil hayvanlarımızın da bizimle birlikte olacağı düşünülürse onlar için de çantada gerekli malzemelerin bulundurulması gerekir.

Afet ve acil durum çantalarına;

su konserveler kuru gıdalar meyve suları

kimlik kartı gibi önemli belgelerin fotokopileri

banka cüzdanları giyecekler dezenfektanlar

ıslak mendil tuvalet kâğıdı vb. hijyen malzemeleri

ilk yardım çantası uyku tulumu kolay kurulabilen çadır battaniye

eldiven çakı ip tornavida düdük makas kâğıt kalem

pilli radyo el feneri işıldak

her birey için yeterli miktarda konulmalıdır.

Görsel 3.58 Afet ve acil durum çantası

Bu malzemeler dışında gerekli görülebilecek başka malzemeler de çantaya eklenebilir. Bu malzemelerin çantaya konulmasının sebebi afetten sonra dışarıda geçirdiğimiz sürede yaşamımızı kolaylaştırmaktır. Bu malzemelerin bir kısmı, afet ve acil durum ekipleri gelene kadar afetten etkilenen insanlara yardımcı olmamızı da sağlayabilir.

Afetler öncesinde, sırasında ve sonrasında alınması gereken önlemler vardır. Ailemizden başlayarak okulumuz ve yakın çevremizde bu önlemlerin alınmasına katkıda bulunmalıyız.

Aşağıda Gizem arkadaşımızın ailesiyle hazırladığı afet ve acil durum aile planı paylaşılmıştır. Planı okuyunuz.

AİLEMİN AFET VE ACİL DURUM PLANI

Merhaba, ben Gizem. Annem ve babamla afet durumunda güvende kalabilmemiz için bir plan yaptık. İşte yapacaklarımız:

Afetlerden önce yapılması gerekenler şöyledir:

- Ailemiz için afet ve acil durum planı geliştirmek,
- Bir afet ve acil durum çantası oluşturmak,
- En son acil durum uyarıları hakkında bilgi sahibi olmak,
- Tahliye durumunda gidilebilecek güvenli yerleri belirlemek,
- Tahliye planlarının hazırlanmasına destek olmak ve tatbikatlara katılmaktır.

Bizim bu kapsamda yaptıklarımız şöyledir:

Bir Afet ve Acil Durum Çantası Oluşturduk

Çantamız su, yiyecek, battaniye ve ilk yardım malzemelerini içeriyor. Ayrıca fazladan kıyafet, ilaç ve diğer gerekli eşyaları da paketledik. Kuru gıdalar ve konserveleri de ekleyerek çantamızı evimizde belirlediğimiz tahliye yoluna yakın bir yerde konumlandık.

Görsel 3.59

Evimizdeki ve Yakın Çevremizdeki Güvenli Bölgeleri

Belirledik

Evimizde yaşam üçgeni oluşturabileceğimiz alanları belirledik. Bunu yaparken uzmanların önerilerini dikkate aldık. Ardından en yakın acil toplanma alanına nasıl ulaşabileceğimiz konusunda bir planlama yaptık.

Acil Durum Numaralarını Gözden Geçirdik

Ailem, bana ülkemizde birden fazla olan acil çağrı numaralarının tek numara (112) altında toplandığını ve bu numarayı nasıl arayacağımı öğretti. Numarayı yalnızca gerçek bir acil durumda kullanacağımı biliyorum.

Görsel 3.60

Afetlerle İlgili Doğru Bilgileri Takip Etmeyi Öğrendim

Ailemle yaşadığımız yerdeki olası afetlerle ilgili güncellemeleri kontrol edebileceğimizi konuştuk. Bunun için gündelik olarak okuduğumuz haberleri ve yetkililerin duyurularını bir-birimizle paylaşmaya karar verdik.

Bir İletişim Planı Oluşturduk

Acil bir durumda nerede buluşacağımızı ve kimi arayacağımızı planladık.

Acil Durum Tatbikatları Yaptık

Acil bir durumda tam olarak ne yapacağımızı bilmek için tatbikatlar yaptık.

Afet esnasında yapılması gerekenler şöyledir:

- Afet esnasında kapı ve pencerelerden uzak durmak, asansörleri kullanmamak,
- Elektriği ve gazı kapatmak,
- Afetin zararından kaçınmak için güvenli alanlara gitmek.

Ben ve ailem, afet esnasında hazırladığımız plana uygun olarak belirlediğimiz acil durum tahliye yolunu kullanacağız. Afet ve acil durum çantamızı yanımıza almayı unutmayacağız.

Afet sonrasında yapılması gerekenler şöyledir:

- Afet yardımı sağlayan yerel ve ulusal kuruluşlardan yardım istemek,
- Yetkililerin yönlendirmelerini dikkatle takip etmek ve bunlara uymak,
- Yaralanma olup olmadığını kontrol etmek ve gerekirse tıbbi yardım almak,
- Olabildiğince sakin olmaya çalışmak ve afetten etkilenen insanlara yardımcı olmaktır.

Ben ve ailem afet sonrasında güvende kalmamızı sağlayacak önlemleri biliyoruz. Planımıza uygun hareket ederek afet sonrasındaki süreci daha iyi yönetebileceğimizi düşünüyoruz.

Herhangi bir afet veya acil durumda bizi güvende tutmak için ailemin bir planı olduğunu biliyorum. Bu plan sayesinde afetlerden önce gerekli önlemleri almış olduk. Afet sırasında ve sonrasında ne yapmamız gerektiğini biliyoruz.

Söylelim

Doğal afetlere karşı çevrenizde ne gibi hazırlıklar yapılması gerektiğine ilişkin hazırladığınız sınıf gazetesini okuyup, inceleyiniz. Yukarıda değinilen afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında yapılması gerekenlerden hangilerine sınıf gazetenizde yer verdiğinizi tespit ediniz. Başka ne gibi önlemler alınabilir tartışınız.

Deneyelim

Siz de Gizem'in yaptığı gibi ailenizle birlikte bir afet ve acil durum aile planı hazırlayınız. Planınızda toplanma alanının kararlaştırılması, acil durumlarda bilgi verilecek kişilerin belirlenmesi gibi ayrıntıları mutlaka belirtiniz. Bu konuda ailenizden yardım alabilirsiniz.

Öneri

"Eğirdir Gölü" adlı etkinliği yapınız.

Sonraki Konuya Hazırlık

Günlük yaşamınızda kullandığınız teknolojik ürünlerin bir listesini çıkarınız. Çıkardığınız listeyi sınıfınıza getirerek arkadaşlarınızın listeleriyle benzerlik ve farklılıklarını karşılaştırınız.

3. ÜNİTE DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadelerin doğrularını, altlarında verilen boşluklara yazınız.

1. Yön bulma yöntemleri arasında pusula en güvenilir olanıdır. (...)
.....
2. Dağlar, ovalar ve akarsular birer beşerî unsurdur. (...)
.....
3. Afet ve acil durum çantasında bulunması gerekenlerden biri de çabuk bozulmayan gıdalardır. (...)
.....
4. Belirli bir yerde bir gün içinde meydana gelen hava olayları o yerin hava durumudur. (...)
.....

B. Aşağıda kutucuklar içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanları cümlelerde boş bırakılan yerlere yazınız.

doğal afet

GPS

kuş bakışı

kroki

beşerî unsur

1. Doğada meydana gelen yıkıcı etkileri bulunan olaylara denmektedir.
2. teknolojisi sayesinde nerede bulunduğumuzu ve gitmek istediğimiz yerin hangi yönde olduğunu öğrenebiliriz.
3. bir bölgeyi kuş bakışı gösteren ve o bölgede var olan yapıları ana hatlarıyla belirten basit çizimdir.
4. Okullar, evler, hastaneler, yollar, binalar, köprüler, parklar ve daha birçok yapı olarak adlandırılmaktadır.

C. Aşağıda verilen soruların yanıtlarını defterinize yazınız.

1. Evinizde ve okulunuzda deprem esnasında kayma, düşme yoluyla size ve çevrenizdekilere zarar verebilecek eşyaların listesini oluşturunuz. Bu eşyalarla ilgili nasıl önlemler alındı ya da alınmalı? Yazınız.
2. Ülkemizde en çok gezmek istediğiniz şehir hangisidir? Neden bu şehri seçtiniz? Bu şehirde hangi tarihî ve doğal güzellikleri görmek istiyorsunuz? Yazınız.

Ç. Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

1. Aşağıda verilenlerden doğal unsur olanı işaretleyiniz.

☐

Hastane

☐

Okul

☐

Orman

☐

Otopark

2. Kroki ile ilgili verilen bilgilerden yanlış olanı işaretleyiniz.

☐

Kuş bakışı görüntü yansıtılır.

☐

Yapıların büyüklüğü aynı olmalıdır.

☐

Sokak ve cadde isimlerine yer verilir.

☐

Yönler belirtilmelidir.

3. Aşağıda verilenlerden heyelana karşı alınabilecek önlemi işaretleyiniz.

☐

Evdeki dolaplar ve raflar duvarlara sabitlenmelidir.

☐

Ağaç dikimi özendirilmelidir.

☐

Nehir yataklarına setler yapılmalıdır.

☐

Çevre kirliliğine karşı önlemler alınmalıdır.

- 4. Ali, dedesiyle beraber tatile gitmek için arabayla yola çıkmıştı. Her zamanki gittikleri yolda yol çalışması olduğuna ilişkin uyarı aldılar. Başka yoldan gitmeye karar vermişlerdi.**

Buna göre Ali ve dedesi aşağıdaki yön bulma yöntemlerinden hangisini kullanırsa teknolojiden yararlanmış olur? İşaretleyiniz.

☐

GPS

☐

Yosun

☐

Kutup Yıldızı

☐

Güneş'in konumu

- 5. Zeynep komşu mahalleye yeni taşınan kuzeni Tuğçe'yi ziyarete gidecektir. Fakat nasıl gideceğini bilmemektedir. Tuğçe ona yolu tarif etmek için bir çizim yapmıştır.**

Tuğçe'nin yaptığı çizimin adını yazınız.

6. Öğretmeni Müge'ye "Doğal ve Beşerî Unsurlar" başlıklı bir ödev vermiştir. Müge, ödevini öğretmenine göstermiştir. Öğretmeni, Müge'nin yanlışları olduğunu söylemiştir.

- I. Ağrı Dağı – Doğal unsur
- II. Pamukkale Travertenleri – Beşerî unsur
- III. Yavuz Sultan Selim Köprüsü – Beşerî unsur
- IV. Atatürk Barajı – Doğal unsur

Müge yukarıdakilerden hangilerini yanlış eşleştirmiştir? Yazınız.

.....

7. Sosyal bilgiler öğretmeni Derya Bey, derste Meteoroloji Genel Müdürlüğünden bahsetmektedir. Öğrencilerine Meteoroloji Genel Müdürlüğünün görevlerinin ne olduğunu sormuştur. Öğrencilerinden biri soruya hatalı cevap vermiştir.

Öğrencilerden hangisi soruya doğru cevap vermiştir? İşaretleyiniz.

- ☐ Hale - Kamuoyunun ihtiyaç duyduğu meteorolojik bilgileri hazırlar.
- ☐ Cemal - Türk hava sahasında uçan uçaklara bilgi verir.
- ☐ Berke - Doğal afetlere karşı halkı uyarır.
- ☐ Şirin - Depremler konusunda halkı bilinçlendirici yayınlar yapar.

8. İpek ve Baran teneffüste inceledikleri haritada

- Yaşadıkları yeri
- Yaşadıkları şehre komşu olan şehirleri
- Başkente olan uzaklıklarını
- Türkiye'nin komşularını görmüşlerdir.

İpek ve Baran'ın incelediği haritanın ismi nedir? İşaretleyiniz.

- ☐ Siyasi Harita
- ☐ Fiziki Harita
- ☐ Deprem Haritası
- ☐ Sıcaklık Haritası

9. Depremlerin canlılar ve doğa üzerinde pek çok etkisi vardır.

- I. Diğer doğal afetleri tetikler.
- II. Hayvanların yaşam alanlarına zarar verir.
- III. Oluşumu engellenebilir.
- IV. İnsanlar psikolojik anlamda sorunlar yaşar.

Yukarıdakilerden hangileri doğrudur? Yazınız.

.....

İki Haftalık Hava Durumu Tablosu

Günler Zaman	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi	Pazar
1. Hafta	Yağmurlu 	Açık 	Parçalı Bulutlu 	Yağmurlu 	Rüzgârlı 	Parçalı Bulutlu 	Açık
2. Hafta	Yağmurlu 	Kar Yağışlı 	Yağmurlu 	Açık 	Parçalı Bulutlu 	Açık 	Açık

10 ve 11. soruları yukarıdaki tabloya göre cevaplayınız.

Efe, ailesiyle birlikte Karadeniz’de bir ili ziyaret etmek istemektedir. Ancak Efe ve ailesinin her hafta sadece 2 günlük müsaitlik durumu vardır. Efe ve ailesi gezilerini 2 haftaya yaymak istemişler ancak 2 günlük müsaitlik durumları değişmemiştir. Buna göre

10. Efe ve ailesi 1. haftanın hangi 2 gününde geziye çıkarsa yağmura yakalanmamış olur? İşaretleyiniz.

☐ Perşembe, cuma

☐ Pazartesi, salı

☐ Çarşamba, perşembe

☐ Salı, çarşamba

11. Efe 2. hafta hangi günler hava gözlemi yaptığında 2 gün boyunca havanın geziye uygun olduğunu ailesiyle paylaşabilir? İşaretleyiniz.

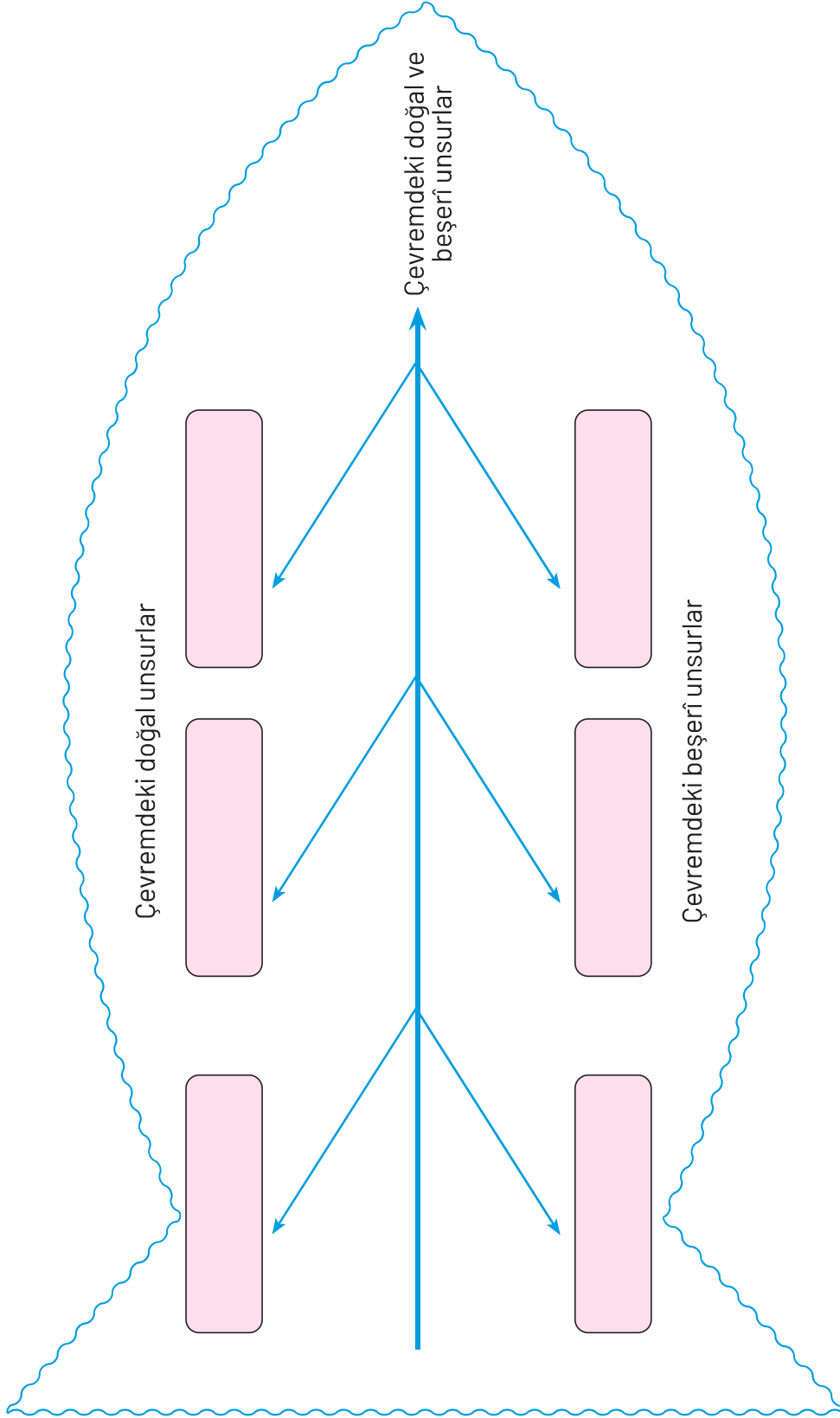
☐ Pazartesi, salı

☐ Cuma, cumartesi

☐ Salı, çarşamba

☐ Çarşamba, perşembe

D. Aşağıda verilen balık kılçığı gösterimindeki boşlukları uygun bir biçimde doldurunuz.

Ek Değerlendirme

ZAMAN İÇİNDE TEKNOLOJİ

**Nedir, Ne Yapar?
Geçmişte ve Şimdi
Teknolojinin Öyküsü**

**Benim Ürünüm
Teknolojiyi Kullanıyorum**

Neler Öğreneceğiz?

- Çevremizdeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırmayı,
- Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımlarını karşılaştırmayı,
- Kullandığımız teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırmayı,
- Çevremizdeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendimize özgü ürünler tasarlamaya yönelik fikirler geliştirmeyi,
- Teknolojik ürünleri kendimize, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanmayı öğreneceğiz.

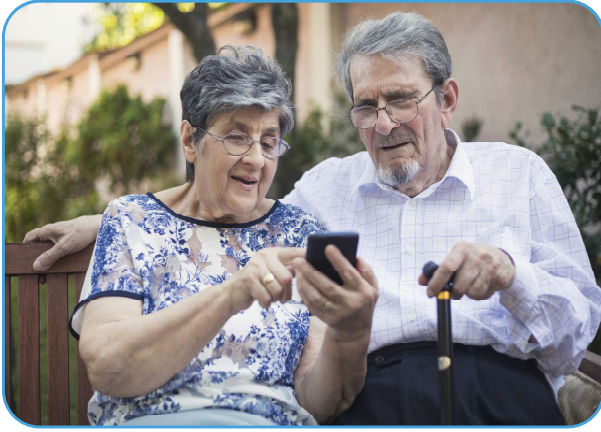
4.1. NEDİR, NE YAPAR?

Hazırlanalım

İletişim ve ulaşım teknolojileri olmasaydı yaşamımız nasıl olurdu? Teknolojik ürünlerin günlük yaşamımızdaki yeri ve önemi nedir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Teknolojik ürünler, çok çeşitli alanlarda hayatımızı kolaylaştıran ve işlerimizi hızlandıran insan yapımı araçlardır. Teknolojik ürünler; günlük yaşamımızda haberleşme (Görsel 4.1), eğitim, sağlık (Görsel 4.2), sanayi, ulaşım (Görsel 4.3), güvenlik, eğlence (Görsel 4.4), bankacılık, ticaret, iletişim, mühendislik vb. birçok alanda kullanılır.

Görsel 4.1 Çocuklarına telefon eden bir anne baba

Görsel 4.2 MR cihazına giren bir vatandaş

Görsel 4.3 Kalkış saatini bekleyen yüksek hızlı tren

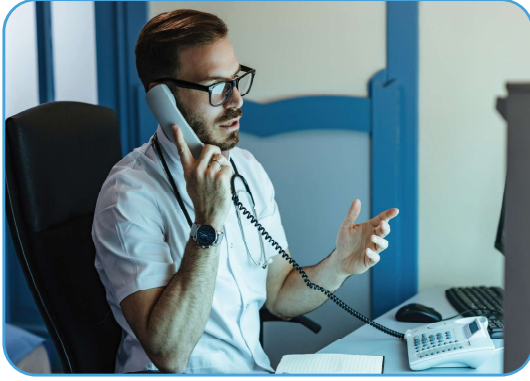
Görsel 4.4 Sanal gerçeklik gözlüğüyle oyun oynayan bir çocuk

Söyleyelim

Sınıfınızda gördüğünüz teknolojik ürünler nelerdir? Adlarını söyleyiniz.

Teknolojik ürünlerin kullanım alanlarından biri iletişimdir. İletişim kurma ihtiyacı insanlar için her zaman önemli olmuştur. Günümüzde iletişim farklı teknolojik araçlar aracılığıyla kolaylıkla sağlanmaktadır (Görsel 4.5). Ayrıca birçok insan genel ağ bağlantılı cep telefonlarını kullanmayı tercih ederek sosyal medya üzerinden de yakınları ile iletişim kurabilmektedir (Görsel 4.6).

Görsel 4.5 Telefon kullanan bir insan

Görsel 4.6 Cep telefonu kullanan bir insan

Eğitim alanında da teknolojik ürünleri kullanmaktayız. Eğitim alanında kullanılan teknolojik ürünler daha iyi bir öğrenim ortamı sunmaktadır. Örneğin bilgisayarlar (Görsel 4.7), araştırma yapmak isteyen her kullanıcı için iyi bir eğitim aracıdır. Aynı zamanda genel ağ üzerinden çevrim içi olarak ulaşılabilecek ders materyalleri, dünyanın her yerindeki öğrenciler için verimli bir eğitim ortamı sağlamaktadır. Projeksiyon cihazı, etkileşimli tahta (Görsel 4.8) gibi ürünler de eğitim alanında kullanılan teknolojik ürünlerdir. Bu ürünler, eğitim faaliyetlerinin kolaylıkla yapılmasını sağlar. Örneğin birçok öğrenci, araştırma ödevlerini yaparken kütüphanelerden yararlanır. Kütüphanelerde binlerce kitap bulunur. Bu kitaplar içinden kendilerine uygun olanları bilgisayar teknolojisi sayesinde kolayca bulabilirler.

Görsel 4.7 Dizüstü bilgisayarda ders çalışan öğrenci

Görsel 4.8 Etkileşimli tahta ile ders işlenen bir sınıf

Sağlık alanında da teknolojik ürünler ön plana çıkmaya başlamıştır. Örneğin diyaliz makinesi (Görsel 4.9), böbrek rahatsızlıkları yaşayan hastaların kanını temizleyerek onların yaşam kalitesini artırmaktadır. Röntgen (Görsel 4.10), ultrason, MR (EMAR) ve tomografi cihazları hastalıkların erken teşhisini sağlayan görüntüleme cihazlarıdır. Sağlık kuruluşları bu cihazları kullanarak hastalarına daha iyi hizmet verebilmektedir. Bu ürünler her yıl milyonlarca insana hizmet vermektedir.

Görsel 4.9 Diyaliz makinesine bağlı hasta

Görsel 4.10 Röntgen filmi inceleyen doktor

İnsanların kullandıkları alanlar her gün çeşitli sebeplerle kirlenmektedir. Tüm bu eşyaların düzen ve temizliğini sağlamak için pek çok teknolojik ürün geliştirilmiştir. Bunlar; elektrik süpürgesi (Görsel 4.11), çamaşır makinesi (Görsel 4.12), bulaşık makinesi, ütü vb. ürünlerdir.

Görsel 4.11 Elektrik süpürgesiyle temizlik yapan insan

Görsel 4.12 Çamaşır makinesine çamaşır yerleştiren insan

İnsanlar boş zamanlarında eğlenceli etkinlikler yapmaktan hoşlanır. Eğlence amaçlı olarak üretilen teknolojik ürünler; üç boyutlu görüş sağlayan gözlükler, tablet oyunları (Görsel 4.13), müzik çalar, mikrofonlu müzik kayıt cihazları vb. araçlardır.

Görsel 4.13 Tablet bilgisayarla oyun oynayan çocuk

Geçmişten günümüze, insanların bir yerden başka bir yere kolaylıkla ulaşım sağlayabilmesi için pek çok teknolojik ürün geliştirilmiştir. Bunlar; otomobil (Görsel 4.14), gemi (Görsel 4.15), tren (Görsel 4.16), uçak (Görsel 4.17) vb. araçlardır. Söz konusu teknolojik araçlar yeni özellikler eklenerek geliştirilmekte ve insanlar için daha hızlı ve güvenli hâle getirilmektedir.

Görsel 4.14 Otomobil

Görsel 4.15 Gemi

Görsel 4.16 Tren

Görsel 4.17 Uçak

Söyleyelim

Günlük yaşamınızda kullandığınız teknolojik ürünlere ilişkin hazırladığınız listeleri okuyunuz. Ardından arkadaşlarınızın listeleriyle benzerlik ve farklılıklarını karşılaştırınız.

1. Etkinlik

Defterinize aşağıdaki gibi bir tablo oluşturunuz. Evde, okulda ve sokakta kullandığınız teknolojik ürünleri ve kullanım alanlarını tabloya yazınız.

Kullandığım Teknolojik Ürün	Kullanım Alanı	Kullanıldığı Yerdeki Faydaları

Sonraki Konuya Hazırlık

En sık kullandığınız teknolojik ürünü belirleyerek bu ürünün gelişim tarihçesini, kullanma alanlarını ve sizin kullanma amacınızı dosya kâğıdına yazınız. Hazırladığınız metni sınıfınıza getiriniz.

4.2. GEÇMİŞTE VE ŞİMDİ

Hazırlanalım

Teknolojik ürünler hep aynı amaçlarla mı kullanılır? Teknolojik ürünlerin kullanımları hangi şartlarda değişir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Günlük yaşamımızda teknolojik ürünleri kullanırken onların yaşamımıza etkilerini fark edemeyebiliriz. Teknolojik ürünler yaşamımızda ve çevremizde pek çok değişikliğe yol açmıştır. Bununla birlikte teknolojik ürünler de zaman içerisinde değişmektedir.

Aşağıda bazı teknolojik ürünlerin eski ve günümüzdeki hâli verilmiştir. Bu teknolojik ürünlerin eski ve günümüzdeki hâlini karşılaştırarak aralarında ne gibi farklar olduğunu söyleyiniz.

Görsel 4.18 Saban

Görsel 4.19 Traktör

Görsel 4.20 Dokuma tezgâhı

Görsel 4.21 Kumaş üreten makine

Öneri

Teknolojik ürünlerde zaman içindeki değişimle ilgili olarak daha fazla bilgi almak için "<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

Teknolojik ürünlerin zaman içinde görünüşleri değişmiş ve kullanım alanları genişlemiştir. Örneğin cam, tarihte ilk kez kap, bilezik ve boncuk yapımında kullanılmıştır. Sonra ağız açık beherler ve yayvan tabak yapımında kullanılmıştır (Görsel 4.22). Uzun yıllar sonra camın pencere yapımında kullanılabileceği fark edilmiştir ve pencereler camdan yapılmaya başlanmıştır. 1800'lü yıllarda bilimdeki gelişmeler camın yapısının daha iyi kavranmasına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak camın kullanım alanları genişlemiştir. Cam birçok teknolojik ürünün ana işlevini görmeye başlamıştır. Gözlükler, mikroskoplar, dürbünler, kameralar ve teleskoplar cam teknolojisinden yararlanılarak geliştirilmiştir. İçecek, kozmetik ve ilaçlarda şişe olarak, sofrada bardak ve tabak olarak, evlerde pencerelerde (Görsel 4.23), bahçelerde seralarda, iç tasarımda aydınlatma ve aynalarda, elektronik eşyalarda, otomobillerde, tıp alanında, bilgilerin taşınması için oluşturulan fiber optik kablolarda kullanılır. Görüldüğü üzere pek çok teknolojik ürünün ana maddesi olan camın geçmişten günümüze kullanım alanları değişmiş ve çeşitlenmiştir.

Görsel 4.22 Osmanlı Dönemi camcı esnafı (temsili) - Nakkaş Osman / Surname-i Hümayun

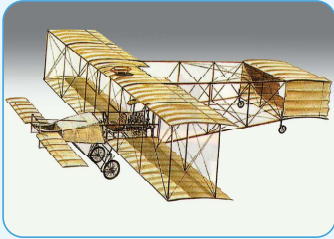

Görsel 4.23 Pencere

2. Etkinlik

Aşağıda geçmişte ve günümüzde kullanılan ulaşım araçlarının görselleri verilmiştir. Görselleri inceleyerek bu araçların zaman içerisinde ne gibi değişikliğe uğradığını ve insanların hayatlarına ne gibi etkileri olduğunu defterinize yazınız.

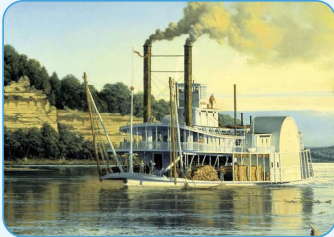
Görsel 4.24 Geçmişte uçak (işlevi hava gözlemi yapma)

Görsel 4.25 Günümüzde bir yolcu uçağı

Görsel 4.26 Günümüzde bir kargo uçağı

Görsel 4.27 Geçmişte buharlı tekne (kömür taşıma amaçlı)

Görsel 4.28 Günümüzde bir yolcu gemisi

Görsel 4.29 Günümüzde bir uçak gemisi

3. Etkinlik

Aşağıdaki çerçevelerin içerisine seçeceğiniz iki teknolojik ürünün geçmişteki ve günümüzdeki görsellerini bulup yapıştırınız. Bu ürünlerin geçmişteki ve günümüzdeki kullanım şekillerini karşılaştırarak aralarındaki farkları kısaca yazınız.

Geçmişteki Hâli

Günümüzdeki Hâli

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Söyleyelim

Konuya hazırlık kapsamında en sık kullandığınız teknolojik ürünün gelişim tarihçesini, kullanma alanlarını ve sizin kullanma amacınızı yazdığınız metni okuyunuz. Arkadaşlarınızın hazırladıkları yazıları dinledikten sonra sınıfınızda hakkında en çok yazı hazırlanan teknolojik ürünün hangisi olduğunu belirleyiniz.

Deneyelim

Tüplü bilgisayar monitörleri ve jetonlu sabit telefonların gelişim tarihçesini araştırarak bir rapor oluşturunuz. Raporunuzu sınıfınızda sununuz.

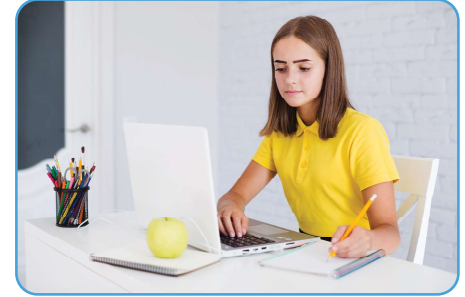
Tüm teknolojik ürünler, hayatımızda ve çevremizde değişikliklere yol açar. Bu değişimlerin bir kısmı olumluyken bir kısmı olumsuz olabilmektedir.

Aşağıda verilen görseli inceleyerek teknolojinin kişiler arası iletişime olan olumsuz etkileriyle ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.30 Cep telefonlarıyla ilgilenen çocuklar

Cep telefonlarının yaygınlaşması ve teknolojinin gelişmesi, haberleşmeyi kolaylaştırmış ancak insanlar arasındaki sosyal etkileşime olumsuz etkilerde bulunmuştur. Misafirliğe gittiğinizde insanların sohbet etmekten çok telefonlarıyla ilgilendiklerini görmüşsünüzdür. Bu durum sosyal bağları zayıflatmaktadır. Bilgisayar ve genel ağ teknolojilerinin gelişimi, öğrencilerin araştırma yapmaları için katkı sağlamış ancak bu gelişmeler aynı zamanda kitap okuma ve kütüphaneleri ziyaret etme kültürünü olumsuz yönde etkilemiştir.

Görsel 4.31 Bilgisayarda araştırma yapan öğrenci

Teknolojinin belki de en büyük zararlarından biri insanlarda bağımlılık oluşturmalarıdır. Teknolojik ürünlere vaktimizin önemli bir kısmını ayırıyoruz. Teknolojinin getirdiği kolaylıklar, insanların hareketsizleşmesine ve toplumdan soyutlanmasına neden oluyor. Dünya çapında obezite ile mücadele eden yaklaşık 700 milyon insanın önemli bir kısmının teknolojik ürünlere bağımlı olduğu düşünülüyor. Bu insanların obez olmasında hareketsiz bir yaşama sahip olmalarının büyük bir etkisi vardır. Ayrıca dünya çapında kanser vakalarının artışında teknolojik ürünlerin bilinçsiz kullanımından doğan zararların etkisi olduğu düşünülmektedir.

Ulaşım teknolojilerinin gelişmesi daha hızlı araba ve trenlerin üretilmesini sağlamıştır. Bu araçların güvenle hareket edebilmesi için yeni teknolojilerle donatılmış yollar yapılmıştır. Yol yapımı zaman zaman doğanın tahrip olmasıyla sonuçlanmaktadır. Ulaşım teknolojilerinin gelişmesi zamandan tasarruf sağlayıp olumlu bir katkı sunmuştur ancak doğanın tahrip olması olumsuz bir sonuçtur.

4. Etkinlik

Defterinize aşağıdakine benzer bir tablo oluşturunuz. Günlük hayatınızda kullandığınız ürünlerden 3 tanesinin olumlu ve olumsuz etkilerini tabloya yazınız.

Kullandığım Teknolojik Ürün	
Olumlu Etkileri	
Olumsuz Etkileri	
Olumsuz Etkilerini Ortadan Kaldırabilmek için Alınabilecek Önlemler	

5. Etkinlik

Eskiden önemli günlerde insanlar birbirlerine mektup yazar ve kartpostal gönderirlerdi. Günümüzde ise genellikle genel ağ üzerinden indirilen hazır yazılar mesaj olarak gönderilmektedir. Sizce hangisi daha sıcak ve samimidir? Hangisine daha çok emek verilmiştir? Bu durum teknolojik gelişmelerin olumsuz etkileri arasında örneklendirilebilir mi? Fikirlerinizi verilen alana kısaca yazınız.

.....

.....

.....

Sonraki Konuya Hazırlık

Farklı araçlar için uzaktan kumanda teknolojijsinin mucidi kimdir? Bu icat niçin geliştirilmiş olabilir? Bununla ilgili bir kısa bir özet yazınız.

4.3. TEKNOLOJİNİN ÖYKÜSÜ

Hazırlanalım

Tablet bilgisayar ile masaüstü bilgisayar arasında ne gibi farklılıklar vardır? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Teknolojik ürünler günümüzdeki görünüm ve işlevlerine ulaşmaya kadar pek çok aşamadan geçmiştir. Örneğin ilk bilgisayar bir oturma odası büyüklüğündeyken günümüz bilgisayar teknolojileri cebimizde taşıyabileceğimiz kadar küçülmüştür. Zamanla teknolojik ürünlerin insanların komutlarını yerine getirmesi de istenmiştir.

Günümüzde ise teknolojik ürünlerin insan komutlarına ihtiyaç duymadan özellikle yapay zeka kullanarak faaliyet göstermesi ön plandadır. Bu durum bize teknolojik ürünlerin birer öyküye sahip olduğunu göstermektedir.

Söyleyelim

Konuya hazırlık kapsamında hazırladığınız özetleri okuyunuz. Ardından uzaktan kumanda teknolojisinin ne gibi yeni teknolojiler için öncülük ettiğini tartışınız.

Aşağıda bir daktilo (Görsel 4.32) ve tablet bilgisayara (Görsel 4.33) ait verilen görselleri inceleyiniz. Sizce hangisinde yazı yazmak ve yazdıklarınızı düzenlemek daha kolay olur? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Görsel 4.32 Daktilo

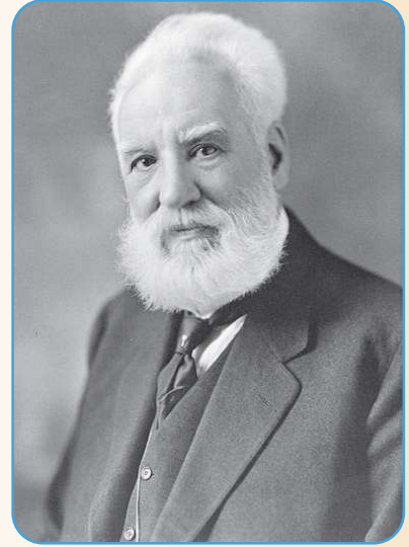

Görsel 4.33 Tablet bilgisayar

Yeni bir buluş ortaya koyarak bilim ve teknolojiye katkı sağlayan kimselere “mucit” denir. Mucitler, yepyeni bir teknolojik ürün ortaya koyabilecekleri gibi var olan bir teknolojik ürünü de geliştirebilirler. Mucitler; araştırmacı, meraklı, çalışkan ve yaratıcı düşünebilen insanlardır.

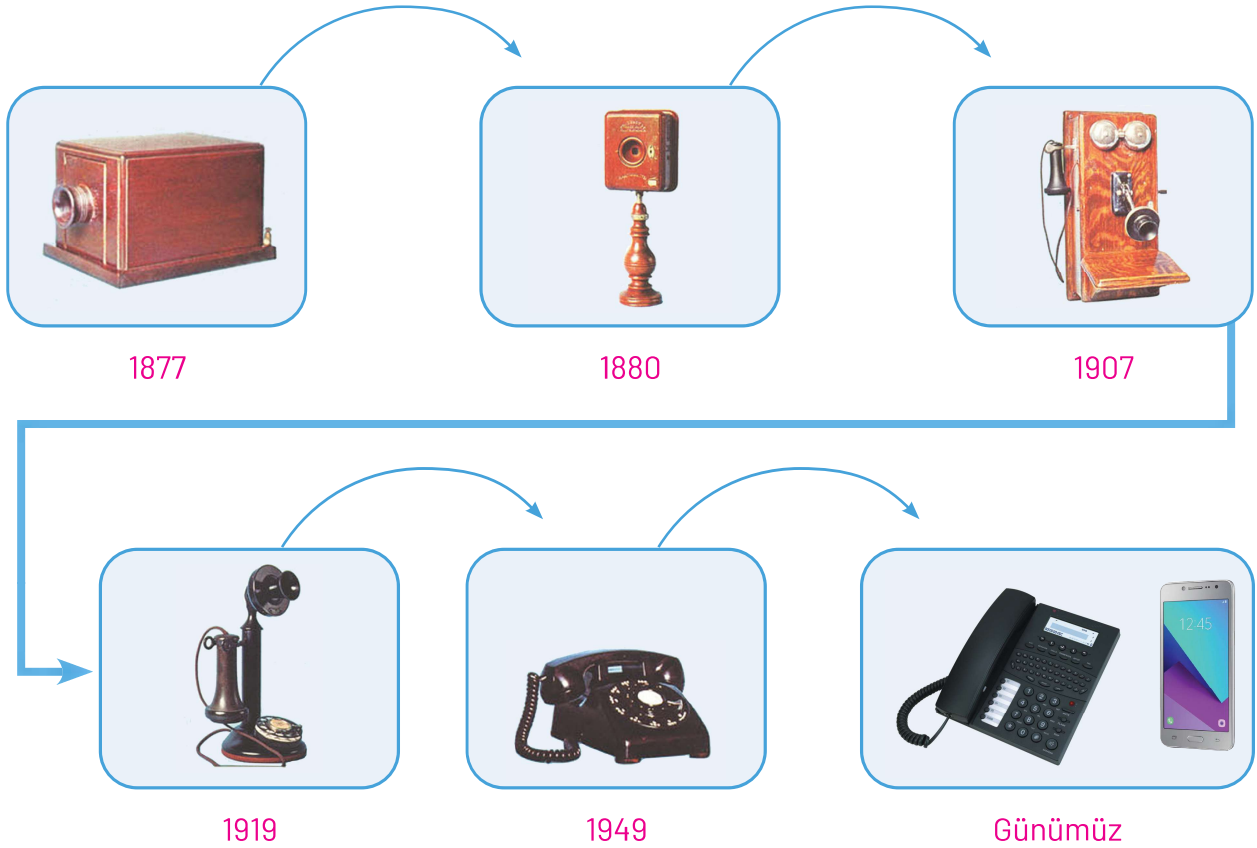
Örneğin Alexander Graham Bell (Aleksandır Gıraham Bel) 1876 yılında telefonu icat etmiştir. Televizyon, 1923 yılında John Logie Baird (Con Lagi Beyırd) tarafından icat edilmiştir. Şimdi bu iki mucidin yaşam öykülerinden kesitleri inceleyelim.

Alexander Graham Bell (Görsel 4.34), 3 Mart 1847'de İskoçya Edinburgh'da doğmuştur. 11 yaşında Edinburgh'daki Kraliyet Lisesine girmiştir. 1865 yılında ailesiyle birlikte Londra'ya taşınmıştır. 1868'de University College London'ın (Yuniversity Kolic Landın) giriş sınavlarını geçerek bu okula yazılmıştır. 1870'te ise Bell ailesi Kanada'ya taşınmıştır. 1871'de Boston'a taşınmıştır ve burada Boston Sağır Dilsizler Okulunda ders vermeye başlamıştır. Bell, öğretmenlik mesleğini sürdürürken aynı zamanda birkaç telgraf mesajını aynı anda tek bir kablo üzerinden iletmek için yöntemler araştırmaya başlamıştır. Bu konu dışında ses kaydı ve oynatma teknolojisine artan bir ilgi duymaya başladı. 1876'da yaptığı çalışmaların meyvesini alarak sesi kablolar aracılığıyla karşı tarafa aktaran bir ürün geliştirdi. Bu ürüne telefon denmiştir. 1877'de Bell Telefon Şirketi kuruldu. Bell, 2 Ağustos 1922'de Kanada'da vefat etti.

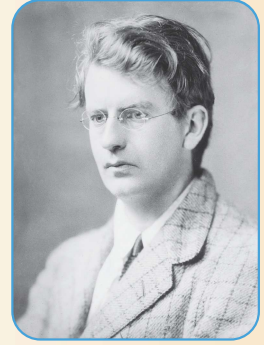
Görsel 4.34 Alexander Graham Bell

YILLAR İÇİNDE TELEFONUN GELİŞİMİ

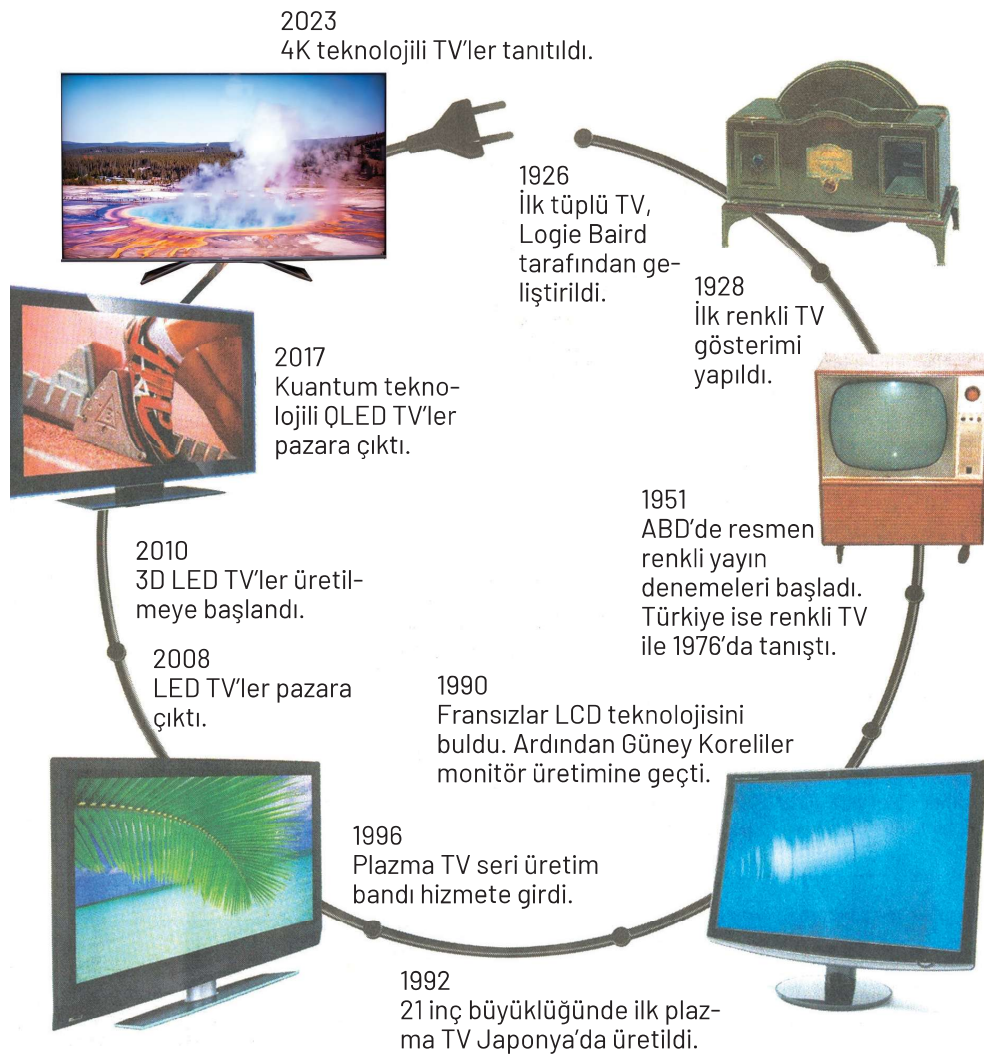

Görsel 4.35 Telefonun gelişim süreci

John Logie Baird (Jon Logi Beyird, Görsel 4.36), 13 Ağustos 1888'de İskoçya'da doğmuştur. Larchfield Academy (Lorçfiyilt Akademisi), Kraliyet Teknik Koleji ve Glasgow University (Glasgow Üniversitesi)'nde eğitim görmüştür. İnsanların hareketli görüntüleri izlemesini sağlayacak bir teknolojik ürün için gerekli araştırmalara yoğunlaşmıştır. 1924'te nesnelerin ana hatlarıyla, 1925'te tanınabilecek biçimde insan yüzlerini ve 1926'da ise hareketli nesnelerin televizyonda gösterilmesini sağlamıştır. Böylece televizyon icat edilmiştir. 14 Haziran 1946'da vefat etmiştir.

Görsel 4.36 John Logie Baird

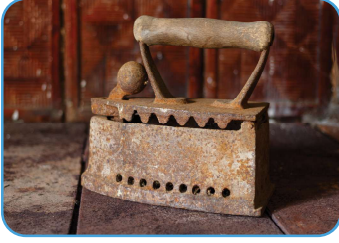
Görsel 4.37 Televizyonun gelişim süreci

6. Etkinlik

Alexander Graham Bell ile John Logie Baird'ın yaşam öykülerini ve diğer çalışmalarını genel ağdan araştırınız. Araştırma sonucunda edindiğiniz bilgileri defterinize yazınız.

Günlük yaşamımızda kullandığımız teknolojik ürünler ortaya çıktıkları ilk dönemlerden itibaren aşamalar hâlinde geliştirilmişlerdir. Örneğin ilk ütüler giysileri düzleştirmek için ısıtılmış ağır taşlardı. Daha sonra yassı demir yüzeylerin ısıtılması yoluyla ütü yapılmıştır. Bu yöntemde demir yüzeyin çabuk soğuduğu fark edilmiştir. Demir yüzeyin içine bir kap yerleştirilmiş ve bu kaba yanmış kömür atılmıştır. Böylece kullanılan demirin çabuk soğuması önlenmiş ve kömürlü ütüler doğmuştur (Görsel 4.38). Sonraki zamanlarda elektrik kullanımının yaygınlaştığı dönemlerde ütülerin de elektrikle çalışabileceği düşünülmüş ve günümüzdeki elektrikli ütülerin ilk örnekleri üretilmiştir (Görsel 4.39, 4.40).

Görsel 4.38 Geçmişte ütü

Görsel 4.39 Elektrikli ütü

Görsel 4.40 Kazanlı elektrikli ütü

Teknolojik ürünler aşama aşama geliştirilmiştir. Her bir aşamada bir önceki teknolojik ürünün eksiklikleri kapatılmaya çalışılmıştır. Her bir aşamada ürünlere yeni özellikler eklenebilmiştir. Bu sayede günümüzde pek çok teknolojik ürünü sorunsuz bir biçimde kullanabiliriz.

Aşağıda buzdolabının tarihsel gelişim aşamaları verilmiştir. İnceleyiniz.

Deneyelim

Evinizde kullandığınız teknolojik bir ürünün geçmişten günümüze hangi aşamalardan geçtiğini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri defterinize yazınız.

7. Etkinlik

Aşağıda röntgen cihazının ülkemizde ilk kullanım tarihine ilişkin bir metin verilmiştir. Metni okuyarak röntgen teknolojisinin gelişimi açısından önemli gördüğünüz ifadelerin altını çizin.

X ışınlarının, cisimlerin içinden geçebildiği keşfi, Avrupa'da röntgen cihazının üretilmesinin önünü açmıştı. Bu keşif Osmanlı'da iki tıp öğrencisi subayına ilham vermişti. Esat Fevzi ve Rifat Osman Beyler (Görsel 4.46) bu keşfi bir Fransız tıp dergisinde okumuşlardı. Kendileri fizik ve kimyaya olan merakları ile bilinen başarılı öğrencilerdi.

Görsel 4.46 Esat Fevzi ve Rifat Osman (temsili)

Çalışmaya başladılar ve kendi olanaklarıyla laboratuvarında yaptıkları pilleri kullanarak basit bir röntgen cihazı geliştirdiler. Bu cihaz sayesinde 1897-1905 Türk-Yunan Savaşı'nda Selanik'te yaralanan asker Boyabatlı Mehmet Efendi'nin el röntgenini çektiler.

Röntgen filminde Mehmet Efendi'nin sağ bileğindeki şarapnel parçasını tespit edebildiler. Daha sonra bu şarapnel parçası ameliyatla çıkartıldı. Bu uygulama, röntgen tekniğinin, tıp biliminde ve savaş yaralanmalarında (dünyada ve ülkemizde) kullanıldığı ilk uygulama olarak bilinmektedir. Türk doktorlarının röntgen teknolojisini kullanmalarını takdir eden Alman İmparatoru, Osmanlı Devleti'ne iki adet röntgen cihazı hediye etmiştir. Günümüzde röntgen teknolojisi kullanılmakla birlikte MR, ultrason ve tomografi gibi çok daha iyi görüntüleme yapan teknolojik ürünler de vardır.

Bilim Çocuk Dergisi (Özetlenmiştir.)

Deneyelim

Seçeceğiniz bir teknolojik ürünün mucidinin yaşam öyküsünü araştırınız. Edindiğiniz bilgileri defterinize yazınız.

Sonraki Konuya Hazırlık

Yakın çevrenizde hangi sorunlar için ne tür ürünler geliştirilmiştir? Araştırınız. Edindiğiniz bilgilerle araştırdığınız ürünü tanıtıcı bir metin yazıp sınıf panosuna asınız.

4.4. BENİM ÜRÜNÜM

Hazırlanalım

Bir ürün tasarlamak isterseniz bu hangi alanda olurdu? Neden? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Bir ürünü geliştirme sürecimiz bir ihtiyaç ya da problem durumundan doğmaktadır. Çevremizde gördüğümüz problemler bizden çözüm bekler. Problemlere çözüm üreterek yaşamımızı kolaylaştırma isteğimiz, bizi ürün geliştirme sürecine iter. Bazen de ihtiyaçlarımızı daha önce keşfetmediğimiz bir biçimde pratik olarak karşılamak isteriz. Problemlerin çözülmesi ve ihtiyaçlarımızın karşılanması için kendimize özgü ürünler geliştirebiliriz.

Söyleyelim

Konuya hazırlık çalışmasında çevrenizde çözüm bekleyen durumları ve geliştirilebilecek ürünlere ilişkin yazdığınız yazıları okuyunuz. Ürünlerin geliştirilebilmesi hangi aşamalardan geçmesine bağlıdır? Tartışınız.

Ürün geliştirme pek çok deney ve gözleme dayanır. Ayrıca bu süreçte çeşitli kaynaklardan bilgiler toplamak da gereklidir.

Örneğin çadır kampı yapan bireyler akşamları aydınlatma ihtiyaçlarını ışıklı şapkalar ve başlıklar üreterek karşılamışlardır (Görsel 4.47). Bunun öncesinde fenerler, ışıldaklar ya da cep telefonlarının ışıkları da kullanılmıştır ancak bu araçlar kullanılırken ellerimizden biri bu araçları tutmaktadır. Kamp yapan kişilerin aktif olarak ellerini kullanmaları gerekmesi bir ihtiyaç olarak fark edilmiş ve ışıklı şapkalar ve başlıklar tasarlanmıştır.

Görsel 4.47 Işıklı şapka

Telsiz cihazları insanların birbirlerine acil olarak ulaşmak istedikleri anlar için tasarlanmıştır (Görsel 4.48). Acil durumlarda vakit geçirmeden karşı tarafla iletişim kurulmasını sağlar. Telsiz cihazları her koşulda çalışabildikleri için özellikle güvenlik ve ulaşım sektöründe çalışan kişiler tarafından kullanılır. Telsizler telefonlar gibi çekmeme sorununa sahip değildir. Kablosuz olması, kolay taşınabilmesi ve genel ağ bağlantısı gerektirmemesi sebebiyle kullanım alanı son derece fazladır.

Görsel 4.48 Telsiz cihazı

Bir ürün geliştirilmeden önce o ürünün hangi eksikliği, ihtiyacı ya da problemi gidereceğini net olarak ortaya koymalıyız. Ardından konuyla ilgili kaynakları taramalıyız. Ürün geliştirme sürecinde bazen deneyler yapmamız gerekebilir. Ürün geliştirilirken gerekli güvenlik önlemlerini almalı, çevreye ve başka insanlara zarar vermemeliyiz (Görsel 4.49).

Görsel 4.49 Güvenlik önlemleri olarak deney yapan öğrenciler

Ürün geliştirme sürecinde titizlikle çalışmalı ve plan yapmalıyız. Ürün geliştirme sürecinde gözlem yapmamız ve bunları not etmemiz çok önemlidir. Ürün ya da ürünler, yapılan plana uygun şekilde aşamalar hâlinde geliştirilmelidir. Yeni bir ürün geliştirme sürecinde daha önce buna benzer ürünler yapıp yapılmadığını kontrol etmeliyiz. Ürün geliştirme sürecinde çalışmalar her zaman yolunda gitmeyebilir. Başarıya ulaşmak için düzenli çalışmalı ve sabırlı olmalıyız (Görsel 4.50). Bunun için uygulanabilir bir çalışma planı yapmalıyız.

Görsel 4.50 Ürün geliştiren öğrenciler

Ülkemizde öğrencilerin araştırma ve buluşlarını destekleyen birçok kurum ve kuruluş vardır. Bu kurum ve kuruluşlar, zaman zaman çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Bunlara katılım sağlamak ve oluşturduğumuz ürünleri ilgili etkinliklerde sunmak, gelişimimiz açısından önemlidir.

8. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyunuz. Konuya hazırlık olarak yaptığınız araştırmadaki bilgileri hatırlayınız. Ardından ürün geliştirme sürecinin başlangıcı ile ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

<

>

↺

GENEL AĞ HABERİ

ÖĞRENCİLERİN İCATLARI ŞAŞIRTTI

İlkokul öğrencilerinin birbirinden ilginç buluşları görenleri şaşırttı. Projeler arasında balığı yakalayınca sinyal veren elektronik olta, denizdeki kirli atığı ayrıştıran arıtma gemisi, gıdalarda radyasyon olup olmadığını ölçen radyasyon savar gibi ürünler dikkat çekti.

Buluşlar arasında kaybolan uzaktan kumanda aletini bulmaya yarayan buluşuyla şenlikte yer alan 2. sınıf öğrencisi Birge M. G., uzaktan kumanda aletlerinin sık sık kaybolduğunu ve insanların da bulmak için uzun süre çaba sarf ettiklerini anlattı. "Ben de bundan yola çıkarak, bu aleti yaptım. Artık insanlar rahatlıkla uzaktan kumanda aletlerini bulabilecek" şeklinde konuştu.

Genel ağdan özetlenerek alınmıştır.

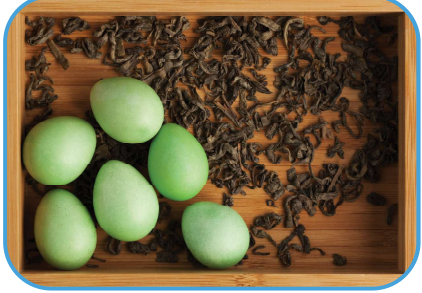
9. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberlerini okuyunuz. Girişimci insanların sayısının artmasında devlet destekli projelerin önemi hakkındaki görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

< > ↺

GENEL AĞ HABERİ

Samsun'un Çarşamba ilçesinde bir kadın girişimci, komşusundan kuluçkalık olarak aldığı yumurtanın rengi yeşil çıkınca bu alanda başladığı üretimde başarıyı yakaladı. Alibeyli Mahallesi'nde yaşayan Hatice D., 2015 yılında önce kuluçka olarak kullanmak üzere bir komşusundan yumurta aldı. Hatice Hanım, yumurtanın rengi yeşil çıkınca bu yumurta türünden haberdar oldu. Çocuklarının yeşil kabuklu yumurtanın normal yumurtaya göre daha yüksek fiyata alıcı bulunduğunu öğrenip kendisine söylemesi üzerine bu alanda üretim yapmaya karar veren Hatice Hanım'ın, kısa zamanda yeşil yumurta yumurtlayan 100 tavuğu oldu.

Görsel 4.51 Yeşil yumurta

İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün kadınlara yönelik hazırladığı ve 30 kişinin katıldığı proje kapsamında örnek girişimci olarak gösterilen Hatice Hanım, yeşil yumurtlayan tavuk sayısını artırıp daha büyük bir tesis kurmayı hedefliyor.

Genel ağdan özetlenerek alınmıştır.

< > ↺

GENEL AĞ HABERİ

Özgür T. ve Ferhat E. isimli iki arkadaş, Anadolu Üniversitesi (AÜ) Teknoparkı'nda kurdukları şirkette 4 yıl boyunca sıkı çalışarak bir video oyunu tasarladılar. Dünya çapında faaliyet gösteren önemli bir teknoloji şirketinden tasarım ödülü alan gençlere ayrıca Eskişehir Sanayi Odası'na (ESO) "örnek genç girişimci" ödülü de verildi. Genç girişimciler yaptıkları çalışma nedeniyle Eskişehir ve Türkiye'nin adını dünyaya duyurmuş oldu. Genç girişimciler, video oyununu geliştirmeden önce birçok kişinin kendilerine yatırım alamayacaklarını ifade etmelerine rağmen yatırım aldıklarını ve video oyununu çok kısa bir sürede geliştirdiklerini ifade ettiler.

Genel ağdan özetlenerek alınmıştır.

10. Etkinlik

Aşağıdaki gazete haberini okuyunuz. TEKNOFEST 2022'ye hangi fikirlerinizi projelendirmek için katıldınız? Söyleyiniz.

< > ↺

GENEL AĞ HABERİ

TEKNOFEST 2022

2022 yılında Samsun Çarşamba Havalimanı merkezli olarak Karadeniz Bölgesi'nde gerçekleşen TEKNOFEST Karadeniz kapsamında geleceğin odak alanları üzerine 40 farklı teknoloji yarışması gerçekleşmiştir. Bu yarışmalara 81 il, 107 ülkeden 154.000'den fazla takım ve 600.000'den fazla yarışmacı başvurmuştur.

Genel ağdan özetlenerek alınmıştır.

Görsel 4.52

Öneri

Ürün geliştirme süreciyle ilgili daha fazla bilgi almak için "<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

Deneyelim

Siz de günlük hayatınızda gördüğünüz bir problem durumundan hareketle kendi ürününüzü geliştiriniz. Ürününüzün gelişim aşamalarını aşağıda verilen başlıklardan hareketle raporlaştırınız.

Ürünün Adı

Problem Durumu

Ürünün Karşıladığı İhtiyaç

Ürünü Oluşturan Malzemeler

Ürünle İlgili Çizimler

Ürünle İlgili Slogan

Ürünün Yapılış Aşamaları

a) Ön Araştırma

b) Uygulanan İşlemler

c) Sonuç

Sonraki Konuya Hazırlık

Günlük yaşamınızda kullandığınız bir teknolojik ürünü kullanmayı nasıl öğrendiğinizi anlatan bir hikâye yazınız. Hikâyenizi sınıfınıza getirerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.5. TEKNOLOJİYİ KULLANIYORUM

Hazırlanalım

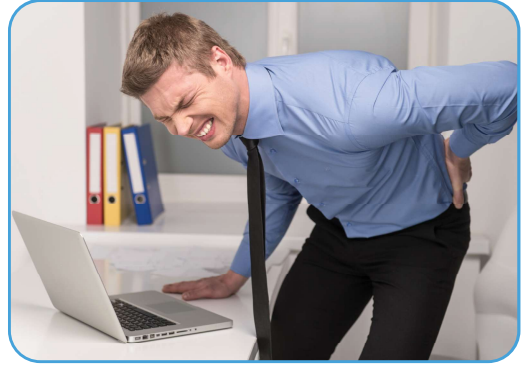
Bir teknolojik ürünü hangi durumlarda kullanmayı bırakıyorsunuz? Kullanmayı bıraktığınız ürüne sonra ne oluyor? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Yaşamımızı kolaylaştırmaya odaklanan teknolojik ürünler bize olumlu katkılar sunsa da bilinçli kullanılmadığında insanlar ve doğa üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır.

Teknolojik ürünlerle gereğinden fazla vakit geçirmemiz önemli görevlere odaklanma zorluğu, dikkat dağınıklığı, kendini izole hissetme gibi psikolojik sorunları yaşamamıza yol açabilmektedir. Ayrıca depresyon gibi daha ciddi sağlık sorunlarıyla da karşılaşabiliriz.

Teknolojik ürünlerden özellikle bilgisayar, oyun konsolu, tablet ve telefonların fazlaca kullanımı fiziksel sağlık problemlerine de neden olmaktadır. Her şeyden önce biz söz konusu teknolojik ürünleri kullanırken hareketsizleşmekteyiz. Bu durum, dolaşım ve sindirim sistemimizi olumsuz etkileyebilmektedir. Teknolojik ürünlerle gereğinden fazla vakit geçirmemiz beslenme düzenimizin alt üst olmasına yol açabilir. Bu durum, ani kilo kaybına ya da kilo artışına neden olabilir. Ayrıca teknolojik ürünleri kullanırken uzun süre aynı pozisyonda durmak kas ve iskeletlerimizde ağrılara, bel, boyun ve omurga rahatsızlıklarına neden olabilmektedir (Görsel 4.53). Söz konusu sağlık problemlerinin yaşanmaması için teknolojik ürünlerle gerektiği kadar vakit geçirmemiz gerekir.

Teknolojik iletişim araçlarının gereğinden fazla kullanılması uzun süreler ekrana bakmamıza neden olur. Uzun süre ekrana bakmak gözlerimizin yorulmasına, bir süre sonra odaklanma problemi yaşamamıza sebep olabilir (Görsel 4.54). Bu durum gözlük kullanmamızı gerektirecek rahatsızlıkları beraberinde getirebilir. Göz sağlığımızı koruyabilmek için ekrana baktığımız her 20 dakikalık süre sonunda birkaç dakika en az 20 metre uzaklıktaki bir cisme bakmalıyız.

Görsel 4.53 Uzun süre bilgisayar başında aynı pozisyonda durmaktan bel ağrısı yaşayan insan

Görsel 4.54 Ekrana uzun süre bakmaktan gözleri yorulmuş insan

11. Etkinlik

Aşağıdaki genel ağ haberini okuyarak oyun bağımlılığının neden olabileceği sorunlar hakkında fikirlerinizi söyleyiniz.

GENEL AĞ HABERİ

BİLGİSAYARDA OYUN BAĞIMLILIĞI HASTANEDE BİTTİ

Antalya'nın Aksu ilçesinde yaşayan S.C.D., yaz tatilinde günde 5-6 saat bilgisayarda oyun oynadı. Yaklaşık bir hafta önce sol bacağında şişkinlik ve ağrı oluşan S.C.D., bir gün sonra da bacağının üzerine basamamaya başladı.

Önce topallayan, sonra da yürüyemez hâle gelen S.C.D., ailesiyle Atatürk Devlet Hastanesine başvurdu. S.C.D. hastanede yapılan operasyon sonrasında sağlığına kavuştu.

Genel ağdan alınmıştır.

12. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyunuz. Teknolojik ürünlerin doğaya haberdekinden başka ne şekilde zarar verebileceğini söyleyiniz.

GENEL AĞ HABERİ

"ATIKLAR ORMAN OLSUN" PROJESİ ANKARA'DA BAŞLIYOR

Elektrik ve Elektronik Geri Dönüşüm ve Atık Yönetimi Derneği (ELDAY) öncülüğünde, atık elektrikli ve elektronik eşyalardan elde edilecek gelirle ağaç dikilmesi hedeflenen "Atıklar Orman Olsun" projesi Ankara'da başlayacak.

Elektronik atıkların günümüzün en önemli sorunlarından biri olduğunu ifade eden ELDAY başkanı, "Eski ürünlerin kullanımı enerji sarfiyatını artırırken atık hâlini almış elektrikli ve elektronik eşyaların düzgün şekilde geri dönüştürülmemesi kurşun, cıva, brom ve krom gibi zehirli materyallerin salınımına, insan ve doğa sağlığına zarar vermesine sebep olur." dedi.

Genel ağdan alınmıştır.

Söyleyelim

Konuya hazırlık kapsamında yazdığınız hikâyeleri okuyunuz. Seçtiğiniz teknolojik ürünü kullanmayı öğrenme hikâyenizde neler yaşamıştınız? Onu yanlış ya da gereğinden fazla zaman kullandığınızda konu içinde değinilen sorunları yaşadınız mı? Böyle sorunlar yaşayan insanlar tanıyor musunuz? Söyleyiniz.

Teknolojik ürünleri doğru kullanmamız kendimize olduğu kadar başkalarına ve doğaya karşı da sorumluluğumuzdur. Bu konuda her tüketicinin aynı bilinç düzeyine sahip olmayacağı düşünülerek çeşitli önlemler alınmıştır. Bunların başında ürünlerle birlikte sunulan kullanma kılavuzları gelir.

Kullanma kılavuzunda teknolojik ürünlerin doğru kullanımı anlatılmaktadır. Kullanım kılavuzunda cihazın bakımı ve güvenli çalıştırılmasıyla ilgili bilgiler de yer alır. Bilindiği gibi ülkemizde pek çok teknolojik ürünün Türkçe tanıtma ve kullanma kılavuzuyla satılması zorunludur. Tüketiciler olarak bizim de kullanım kılavuzuna uygun şekilde ürünleri kullanma sorumluluğumuz vardır. Kullanım kılavuzuna uygun kullanılmayan teknolojik ürünlerin verimliliği düşmekte, çabucak bozulmakta, çöpe dönüşmekte, belli bir süre sonra insan yaşamına ve doğaya zarar verebilmektedir.

13. Etkinlik

Aşağıdaki tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

Kullandığım Teknolojik Ürün	Bu Ürünü Kullanırken Nelere Dikkat Ediyorum?

Deneyelim

Bazı ürünlerde neden “Bu cihaz yalnızca evde kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Dükkân, ofis, iş yeri vb. alanlarda kullanımı uygun değildir.” uyarısı bulunmaktadır? Araştırınız. Edindiğiniz bilgilere ilişkin bir afiş hazırlayarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kullanma kılavuzu, teknolojik ürünleri amaçlarına uygun olarak kullanmamızda yardımcı olur. Kullanma kılavuzunda cihazları tanıtan görseller de yer almaktadır. Cihaz pille çalışıyorsa bu pilin nasıl şarj edileceği bilgisi de anlatılır. Cihazda bir problem oluştuğunda başvurulacak merkezlerin listesi de sunulan bilgiler arasındadır.

Aşağıda bir kullanım kılavuzunda bulunması gereken bölümler verilmiştir. İnceleyiniz.

MY Tablet Bilgisayar Kullanma Kılavuzu	Bakım Bilgileri
İÇİNDEKİLER Genel Bilgiler Tabletin Kurulumu Tabletin Kullanımı Bakım Bilgileri Sorun Giderme Sık Sorulan Sorular İletişim	Genel ağa bağlıyken aygıt yazılım güncellemesi olduğunda kontrol edip yazılımı güncelleyin.
Genel Bilgiler	Sorun Giderme
Bu tablet PC yalnızca setle birlikte verilen şebeke adaptörü ile çalıştırılabilir.	Tabletinizi bilgisayarınıza usb kablo ile bağlayın. "Sorun Giderme" butonunu tıklayın. Bu işlem 3-5 dakika sürecektir ve işlem bittiğinde tabletiniz kendi kenide kapanıp açılacaktır.
Tabletin Kurulumu	Sık Sorulan Sorular
Bilgisayarınızı başlatın ve tableti USB kabloyu kullanarak bilgisayarınıza bağlayın. Güç açık modunda 3 saniye boyunca "Güç düğmesine" uzun basın. Yaklaşık 100 sn. sonra sistem otomatik olarak cihazı açacaktır.	Tam dolum şarj süresi ne kadardır? En iyi sonuçlar için tam gücü doğrulamak ve ardından cihazı kullanmak üzere ilk kullanım öncesinde yaklaşık 7 ila 8 saat şarj ediniz.
Tabletin Kullanımı	İşletim sistemi nedir? General F. 7.1.2 işletim sistemine sahiptir.
Kurulum tamamlandıktan sonra modül menü simgesine tıklayın. "Tamamla" butonunu tıklayın.	İletişim ... Elektronik İşletmesi ... Mah. ... Cad. No:... İvedik/ANKARA

Kullanım kılavuzunda yer alan bilgiler bazen kullanıcılar tarafından göz ardı edilir. Oysa yeni aldığımız bir üründen uzun yıllar doğru bir şekilde yararlanabilmemiz için kullanım kılavuzundaki uyarıları dikkate almamız gerekir.

Teknolojik ürünlerin kullanım kılavuzlarının yanında bir de garanti belgesinin bulunduğu görmüşüzdür. Birçok teknolojik ürün garanti belgesine sahiptir. Üretici firmalar ürettikleri teknolojik ürünlere belli zaman aralıkları için garanti vermektedir. Fakat bir üründe oluşan bir arıza için garanti belgesinin sunduğu hizmetlerden yararlanmak belli şartlara bağlıdır.

Söyleyelim

Bilinçli tüketicilerin teknolojik ürünlerin kullanımı konusunda bilgisi ve duyarlılığı nasıldır? Fikirlerinizi söyleyiniz.

14. Etkinlik

Aşağıda garanti belgelerinden yararlanmak için gereken koşullara örnekler verilmiştir. Aralarında daha önceden bildiğiniz koşullar varsa onların yanına (✓) işareti koyunuz. Garanti koşullarının teknolojik ürünlerin doğru kullanımıyla nasıl bir ilişkisi vardır? Fikirlerinizi söyleyin.

☐ Ürün, kullanma kılavuzuna uygun olarak kullanılmış olmalıdır.	☐ Ürün, ürün sahibi dışında biri tarafından kullanılmamalıdır.
☐ Ürünün içi, yetkili olmayan biri tarafından açılmamış olmalıdır.	☐ Ürün, zarar göreceği ortam ve şartlarda bırakılmamalıdır.
☐ Ürünün gerekli bakımları yaptırılmış olmalıdır.	☐ Ürüne bilerek zarar verilmemelidir.
☐ Ürün, amacı dışında kullanılmamış olmalıdır.	☐ Ürünün faturası ve garanti belgesi bulunmalıdır.
☐ Ürün, aşırı zorlanarak kullanılmamış olmalıdır.	☐ Ürün, özgün parçalarıyla kullanılmış olmalıdır.
☐ Ürün, dikkatli taşınmış olmalıdır.	☐ Ürün, sadece kendi yapısına uygun farklı ürünlerle birlikte kullanılmalıdır.

Bilgi Notu

Bazı teknolojik ürünler her yıl sigorta edilmektedir. Bir ürün sigorta edildiğinde ürünün insan hatasından kaynaklanmayan sorunları, ödenen ücret karşılığında üretici firma tarafından giderilir.

Öneri

Garanti belgesi ve kullanma kılavuzu ilgili daha fazla bilgi almak için "<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

Sonraki Konuya Hazırlık

Dosya kâğıdına bir tablo oluşturarak istek ve ihtiyaçlarınızı yazınız. Hazırladığınız tabloyu sınıf panosuna asınız.

4. ÜNİTE DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadelerin doğrularını, altlarında verilen boşluklara yazınız.

1. Garanti belgesi ile kullanım kılavuzu aynı içeriğe sahiptir. (...)
.....
2. Alexander Graham Bell, telefonu icat eden mucittir. (...)
.....
3. Ürün geliştirme sürecinin ilk aşaması sonuçların raporlanmasıdır. (...)
.....
4. Bilimsel ve teknolojik ilerlemeler, düşünce özgürlüğüyle yakından ilişkilidir. (...)
.....
5. Röntgen ve tomografi gibi cihazlar, hastalıkların erken fark edilmesini sağlar. (...)
.....

B. Aşağıda kutucuklar içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanları cümlelerde boş bırakılan yerlere yazınız.

ihtiyaç

temizlik

icat

mağaralarda

sigorta

1. İnsanlığın ilk dönemlerinde, yiyecek ve içecekler serin kalmaları için tutulmaktaydı.
2. Çamaşır makinesi, bulaşık makinesi ve ütü gibi teknolojik ürünler alanında kullanılmaktadır.
3. Bir ürün edildiğinde ürünün ileride karşılaşılabileceği zarar önceden ödenen ücret karşılığında giderilir.

C. Aşağıda verilen soruların yanıtlarını defterinize yazınız.

1. Pille çalışan teknolojik ürünlerin uzun ömürlü olması için alınması gereken önlemler nelerdir? Araştırınız. Ulaştığınız sonuçları yazınız.
2. Çevre dostu ulaşım araçları hangileridir? Araştırınız. Ulaştığınız sonuçları yazınız.
3. Bir ürün geliştirilirken en önemli aşamalarından biri ürünü geliştirmemize yarayacak bilgileri araştırdığımız aşamadır. Bu aşama için çevrenizde hangi merkezler var? Bu merkezlerin ve bilgi kaynaklarının listesini oluşturunuz.

Ç. Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi evlerde kullanılan teknolojik ürünlerden biridir? İşaretleyiniz.

- ☐ Elektrik süpürgesi
☐ Röntgen makinesi

- ☐ Pos cihazı
☐ Ultrason cihazı

2. Aşağıda ürün tasarlama süreci öncesindeki işlemler verilmiştir.

İşlem döngüsünde boş bırakılan yere getirilmesi gerekeni işaretleyiniz.

- ☐ Denemeler yapma
☐ Ürünü tanıtmak

- ☐ Kaynakları araştırma
☐ Malzemeleri alma

3. Aşağıdakilerden hangisi eğitimde kullanılan teknolojilerden biridir? İşaretleyiniz.

- ☐ Etkileşimli tahta
☐ Radyo

- ☐ Steteskop
☐ Ütü

4. Aşağıdakilerden hangisi teknolojinin olumlu sonuçlarından biridir? İşaretleyiniz.

- ☐ Trafik tıkanıklığı artmıştır.
☐ Mesafeler kısalmıştır.
☐ Bazı canlıların nesli tükenmiştir.
☐ Bazı sağlık sorunları artmıştır.

5. Eda sıcak yaz günlerinde giyilmek üzere klimalı kıyafetler tasarlamıştır. Bu kıyafetlerin içinde nanoteknoloji kullanılmıştır. Eda'nın bu tasarımına sıcak ülkelerden çok fazla talep olmuştur.

Eda'nın bu tasarımı yapma nedenini işaretleyiniz.

- ☐ Boş vakitlerini değerlendirmek için
☐ Teknolojiyi sevdiği için
☐ İhtiyaçlara önem verdiği için
☐ Ünlü olmak istediği için

6. Teknolojinin insanlara ve çevreye pek çok zararı bulunmaktadır.

**Aşağıda verilenlerden hangisi teknolojinin insanlar arası iletişime verdiği zararlar-
dandır? İşaretleyiniz.**

- ☐ Ürünlerin radyasyon yayması
- ☐ Sosyal ilişkileri etkilemesi
- ☐ Taşıtların gürültüye yol açması
- ☐ Atık ve çöplerin artması

7. Sporcuların kullandığı akıllı teknolojilerin birincil kullanım amacını işaretleyiniz.

- ☐ Nabız ve uyku düzeninin izlenmesi
- ☐ Sosyal medyanın taranması
- ☐ Fotoğrafların ve videoların düzenlenmesi
- ☐ E-postaların ve belgelerin yönetilmesi

8. Aşağıdakilerden hangisi ilk kişisel bilgisayarların birincil kullanım amacını işaretleyiniz.

- ☐ Genel ağa erişim sağlamak
- ☐ Video oyunları oynamak
- ☐ Hesap tabloları ve belgeler oluşturmak
- ☐ Fotoğraf ve video çekmek

9. Bir ürün geliştirilirken karşılaşılan sorunu çözmek için yapılması gerekeni işaretleyiniz.

- ☐ Vazgeçilerek yeni bir ürünün geliştirilmesine başlanır.
- ☐ Ürün sorun yokmuş gibi tanıtılır.
- ☐ Üründeki sorunun kendi kendine çözülmesi beklenir.
- ☐ Yakın çevredeki bilgili ve deneyimli bireylerden yardım istenir.

10. Teknolojiyi çevre dostu bir şekilde kullanmanın yolu nedir? İşaretleyiniz.

- ☐ Elektronik cihazları kısa bir süre sonra çöpe atmak
- ☐ Eski elektronik cihazları çöpe atmak yerine geri dönüştürmek
- ☐ Dijital kopya yerine kâğıt kullanmayı tercih etmek
- ☐ Elektronik cihazları gece gündüz açık bırakmak

D. Aşağıda verilen metinden hareketle soruları yanıtlayınız.

Masanın üstündeki ders notlarımı toplamaya çalışıyordum fakat bir türlü beceremiyordum. Notlarımı defter yerine birbirinden bağımsız bir şekilde duran kâğıtlara yazmıştım. Kendi kendime “Allah’tan sayfa numarası vermişim yoksa bu notları düzenleyemeyecektim.” dedim. Ardından odaya ablam geldi:

– Ne yapıyorsun Ahmet?

– Notlarımı düzenlemeye çalışıyorum ablacığım fakat düzenledikten sonra yine karışıyor!

Ablam bu cümlem üzerine tebessüm ederek şöyle dedi:

– Neden zimba kullanmıyorsun (Görsel 4.55)? Yüzyıllar önce icat edilmiş bir ürün. Fransa’da dava dosyalarının karışmaması için 1700’lü yıllarda icat edildiğini okumuştum. Dava dosyalarının karıştığını düşünsene! İnsanlar için ne kadar büyük bir vakit ve enerji kaybı olurdu. Al bakalım ben kendi zimbamı sana vereyim. Güle güle kullan.

Görsel 4.55

– Teşekkür ederim ablacığım, bu ders notları ile başım dertte. Offf!

– Herhâlde dersler seni birazcık yordu. Hadi gel dışarı çıkıp biraz hava alalım. Döndüğümüzde de notlarını zimbalarız, olur mu?

– Olur, tabii ki. Teşekkürler ablacığım.

– Rica ederim canım, dedi ablam. Sonra birlikte parka gittik.

Tolgahan AYANTAŞ

1. Zimba başka hangi alanlarda kullanılıyor olabilir? Söyleyiniz.
2. Ahmet’in yaşadığı durumu siz yaşıyor olsanız neler yapardınız? Söyleyiniz.
3. Zimbanın tarihsel süreç içinde gelişimi nasıl olmuştur? Araştırınız. Ulaştıklarınızı maddeler hâlinde yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

E. Aşağıdaki bulmacada verilen kavramları bularak işaretleyiniz. Ardından bu kavramlarla ilgili öğrendiklerinizi defterinize yazınız. Aşağıda olmayan ancak bulmacada keşfettiğiniz kelimeyi altta verilen boşluğa yazınız.

• Kullanma kılavuzu

• Ulaşım

• Tablet

• Etkileşimli tahta

• Teknoloji

• Mucit

• Bilgisayar

• Cihaz

• İletişim

• Sigorta

• Teknofest

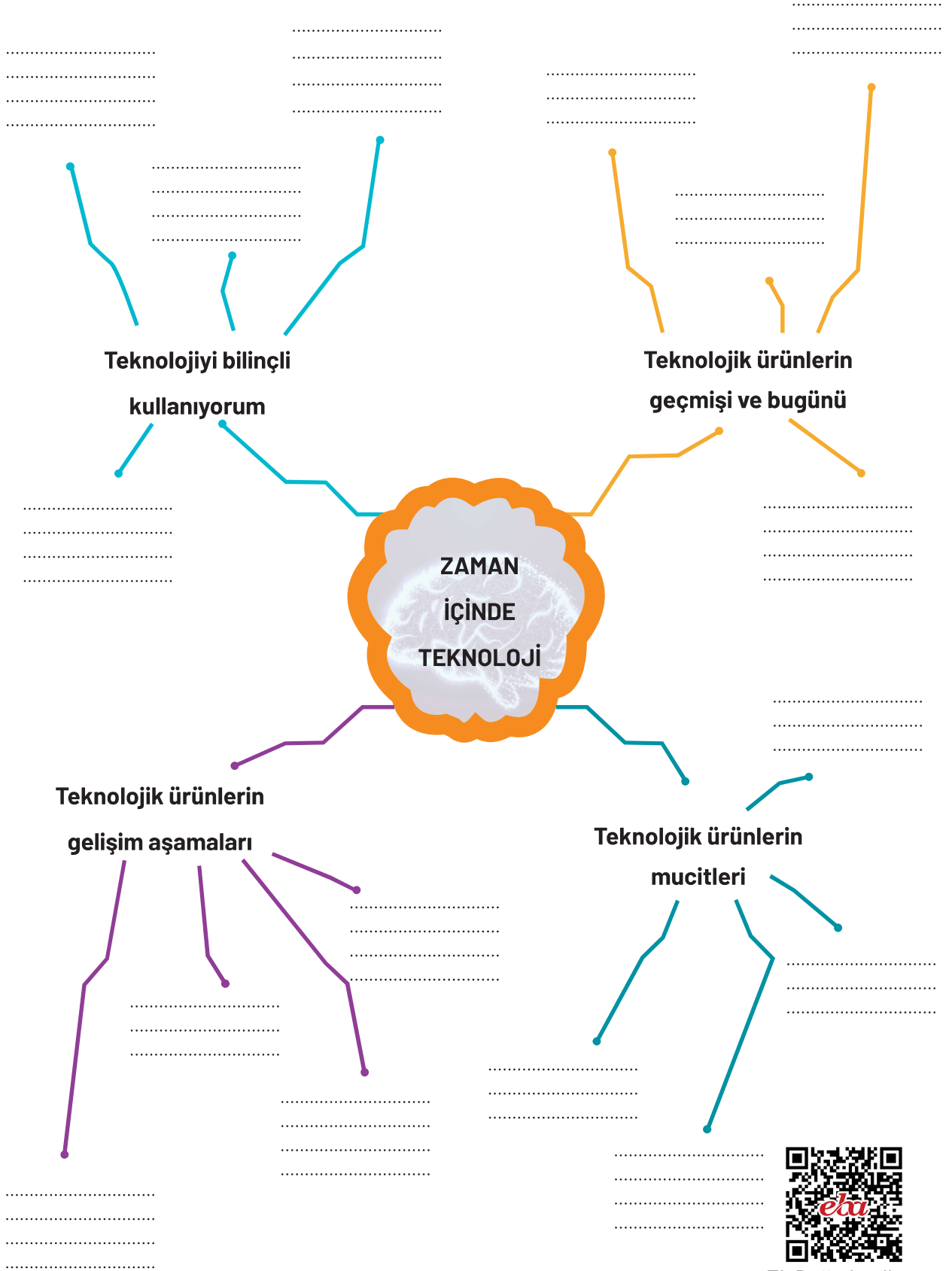
• Proje

E	T	K	İ	L	E	Ş	İ	M	L	İ	T	A	H	T	A
K	U	L	L	A	N	M	A	K	I	L	A	V	U	Z	U
İ	F	Ğ	H	T	A	B	L	E	T	D	Ö	F	L	R	G
L	D	B	İ	L	G	İ	S	A	Y	A	R	P	A	H	M
E	R	G	P	D	Ş	C	İ	H	A	Z	Ü	N	Ş	A	U
T	P	N	H	T	O	T	G	I	K	R	D	P	I	O	C
İ	H	Y	T	E	K	N	O	L	O	J	İ	U	M	J	İ
Ş	I	R	N	Ğ	I	P	R	O	J	E	H	F	Ğ	I	T
İ	D	G	O	Y	A	H	T	E	K	N	O	F	E	S	T
M	K	Ü	T	Ü	P	H	A	N	E	A	Ş	Ü	Ö	D	F

Kelime:

.....

F. Aşağıda verilen zihin haritasını uygun şekilde doldurarak bu ünite de öğrendiklerimizi gösterelim.

EKONOMİK FAALİYETLER

**İstek ve İhtiyaçlarımız
Ailemizin Ekonomisi
Bilinçli Tüketiciyiz**

**Kendi Bütçem
İsrafa Karşı El Ele**

Neler Öğreneceğiz?

- İstek ve ihtiyaçlarımızı ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapmayı,
- Ailemiz ve yakın çevremizdeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanımayı,
- Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergilemeyi,
- Kendimize ait örnek bir bütçe oluşturmayı,
- Çevremizdeki kaynakları israf etmeden kullanmayı öğreneceğiz.

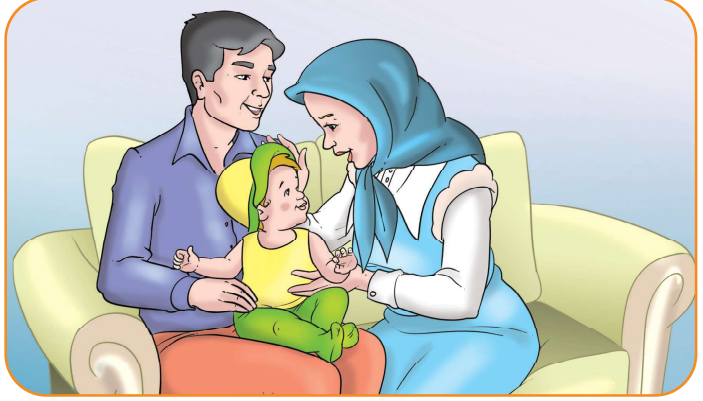
5.1. İSTEK VE İHTİYAÇLARIMIZ

Hazırlanalım

Ailenizle birlikte alışveriş yaparken en çok neye dikkat ediyorsunuz? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Tüm insanların beslenme, barınma, giyinme ve güvenlik gibi temel ihtiyaçları vardır. Yaşamımızı sürdürebilmemiz için ihtiyaçlarımızın karşılanması gerekir. İhtiyaçlarımızın bir kısmı biz küçükken ailemiz tarafından karşılanır (Görsel 5.1). Biz büyüdükçe kendi ihtiyaçlarımızı karşılar hâle geliriz.

Görsel 5.1 Anne, baba, bebek

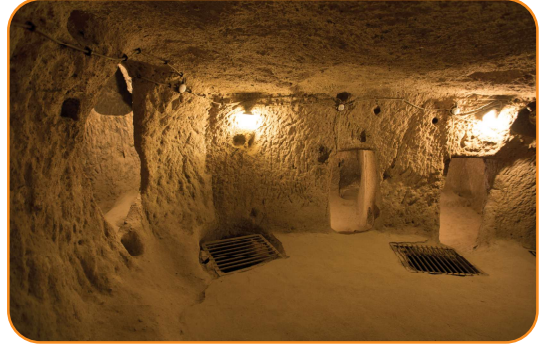
Tüm canlılar gibi insanlar da yaşamlarını devam ettirebilmek için beslenmeye ihtiyaç duyarlar. Doğru beslenmek vücudumuzun ihtiyaç duyduğu besinleri düzenli ve doğru oranlarda almak demektir. Ayrıca vücudumuzun bir su dengesi vardır. Sağlıklı bir yaşam için temiz su tüketimi hayati bir önem taşımaktadır. İnsanlar, yaşamlarını sürdürebilmek için farklı besinler tüketmektedir. (Görsel 5.2).

Görsel 5.2 Çeşitli besinler

İnsan vücudu, soğuktan ve sıcaktan çabucak etkilenen bir yapıdadır. Bu yüzden eski zamanlardan beri vücudumuzu dış etkilere korumak için çeşitli malzemeler kullanmışızdır. Vücudumuzun belli bölümlerini örtmemiz, dış etkenlerden korunmak için yeterli olmamıştır. Hava olaylarının olumsuz etkilerinden ve vahşi hayvanlardan korunmak için bir yerlere sığınma ihtiyacı hissetmişizdir.

Örneğin mağaralar ve ağaç kovukları, çok eski zamanlarda insanların barınma ihtiyaçlarını karşıladıkları yerler olmuştur (Görsel 5.3). Giyinme ve barınma ihtiyaçlarını karşılayan insan, kendini güvende hissetmeye başlamıştır. Sonraki zamanlarda korunaklı yerler inşa edilerek güvenlik ihtiyacı da karşılanmıştır. Yaşamımızı sürdürmemiz, temel ihtiyaçlarımızın düzenli ve doğru bir şekilde karşılanmasına bağlıdır.

Görsel 5.3 Derinkuyu yer altı şehri - Nevşehir

Örneğin Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre günümüzde dünya genelinde yaklaşık 2 milyar kişi temiz su tüketemiyor. Birleşmiş Milletler verilerine göre günümüzde dünya genelinde yaklaşık 815 milyon insan açlık çekiyor. Dünya nüfusunun 7'de 1'i kadar insanın aşırı kilolu ve obezite hastalığı ile mücadele ettiği görülmektedir. Tüm bu verilerden yola çıkarak temel ihtiyaçlarınızın doğru karşılanmasının ne kadar önemli bir konu olduğunu anlayabilirsiniz.

Söyleyelim

Konuya hazırlık kapsamında hazırladığınız sınıf panosunu inceleyiniz. İstek ve ihtiyaçlarınız arasında ne gibi farklılıklar tespit ettiniz? Söyleyiniz.

1. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyunuz. Ülkemizde böyle bir sorun olsaydı neler yapmamız gerekirdi. Fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

<

>

↺

GENEL AĞ HABERİ

Sakarya Büyükşehir Belediyesi ile Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası, Afrika ülkesi olan Gana'da açacakları su kuyuları ile yaklaşık 10 bin kişinin su ihtiyacının giderileceğini bildirdi. Ormanpark'ta gerçekleşen su kuyusu tanıtma programında bu projenin amacının tüm dünyanın dikkatini Afrika'da yaşanan susuzluk konusuna çekmek olduğu vurgulandı.

Genel ağdan özetlenerek alınmıştır.

Görsel 5.4 Temiz su sıkıntısı yaşanan Gana'da bir çocuk

İnsanlar, bazen temel ihtiyaçlarını göz ardı edip isteklerini ön plana alırlar. İsteklerimiz, karşılanması zorunlu olmayan ancak karşılandığında kendimizi mutlu hissettiğimiz taleplerimizdir. İstek ve ihtiyaçlarımız konusunda bazen zorlu seçimler yapmak durumunda kalırız. İhtiyaçların karşılanması zorunludur fakat isteklerin karşılanması ertelenebilir. Bu nedenle ailemize karşı istek ve ihtiyaçlarımızı belirtirken dürüst olmalı, gereksiz harcamalardan kaçınmalıyız. Örneğin kış mevsiminde kaban, bot ve eldiven gibi ihtiyaçları olan bir bireyin yeni bir bilgisayar almak istemesi ya da yeni bir oyuncak almak istemesi uygun olmaz. Çünkü ihtiyaçların karşılanması önceliklidir. İhtiyaçlarımız ve isteklerimiz arasında seçim yapmak durumunda kaldığımızda ihtiyaçlarımızı seçeriz. Böyle yaparak bilinçli davranmış oluruz.

Aşağıda Beren ve annesi arasında geçen bir konuşma verilmiştir, bu konuşmayı okuyunuz. Siz olsanız nasıl davranırdınız? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Görsel 5.5 Beren ve annesi

Söyleyelim

Gereksiz harcamalar yapan bir birey istekleri ve ihtiyaçları arasında bilinçli seçimler yapıyor olabilir mi? Gereksiz harcamalardan kaçınmak için alınabilecek önlemler nelerdir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Öneri

İhtiyaç ve isteklerimiz hakkında daha fazla bilgi almak için "https://ders.eba.gov.tr" genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

Kaynaklarımızı tasarruflu kullanmalı, ihtiyaçlarımızı ön plana alarak özellikle lüks sayılabilecek isteklerimizin önüne geçmeliyiz. Gereksiz harcamalardan kaçınmalıyız. Böyle yaparak dünya kaynaklarının adil paylaşımı amacının gerçekleşmesine yardımcı oluruz.

Yeni bir çanta, bisiklet, tablet ya da giysi istemek en doğal hakkımızdır. Ancak isteklerimiz arasında bir önem sırası yapmamız gerekebilir. Ardından ailemizin bütçesini düşünmemiz gerekir. Alışverişlerimizde alacağımız ürünün kalitesine, bütçemize uygun olup olmadığına ve bu ürüne gerçekten ihtiyacımız olup olmadığına bakmalıyız. Bu ürünün bize sağlayacağı fayda ve bu ürün için ödeyeceğimiz bedel arasında bir uyumun olmasını gözetmeliyiz. Bunu yaptığımızda ihtiyaç ve isteklerimiz arasında bilinçli seçimler yapmış oluruz. Aldığımız ürünlerde problem çıktığında bilinçli tüketiciler olarak gerekli adımları atmamız.

2. Etkinlik

Aşağıda verilen örnek olay ve görselleri inceleyerek kendi seçiminizi işaretleyiniz. Neden bu seçimi yaptığınızı söyleyiniz.

İhtiyacım olan ürün	Önemli gördüğüm bilgileri not almamı sağlayacak çizgili büyük bir defter	Toplam param: 20 TL
İstediğim ürün	Süslü, çizgili bir defter	

9 TL 16 TL 20 TL

Görsel 5.6 Kırtasiye ürünleri

Söyleyelim

İstek ve ihtiyaçlarımızı karşılarken ürünün sağlayacağı faydalara ve bedeline göre karar vermek neden önemlidir? Söyleyiniz.

Sonraki Konuya Hazırlık

Aile bütçesinin korunması için neler yapılması gerektiğiyle ilgili bir liste hazırlayınız. Listenizi sınıfınıza getiriniz.

5.2. AİLEMİZİN EKONOMİSİ

Hazırlanalım

Yakın çevrenizdeki kişiler hangi meslekleri yapmaktadır? Söyleyiniz.

Yaşamımızı sürdürebilmemiz için ihtiyaçlarımız karşılanmalıdır. Ailemiz ihtiyaçlarımızı karşılamak için çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunur. Bu ekonomik uğraşlar karşılığında kazandıkları para ailemizin gelirini yani ekonomik kazancını oluşturur. Bu gelirlerle istek ve ihtiyaçlarımız karşılanır.

3. Etkinlik

Aşağıda verilen görselleri inceleyerek görsellerde örneklendirilen ekonomik faaliyetleri söyleyiniz.

Görsel 5.7

Görsel 5.8

Görsel 5.9

Görsel 5.10

Görsel 5.11

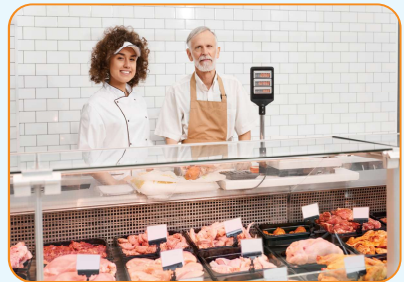
Görsel 5.12

Görsel 5.13

Görsel 5.14

Görsel 5.15

İnsanların gerçekleştirdikleri ekonomik faaliyetler çok çeşitlidir. Ekonomik faaliyetler temelde üçe ayrılır. Bunlar üretim, dağıtım ve tüketimdir. Üretim; mal ve hizmetlerin yetiştirildiği, hazırlandığı ya da oluşturulduğu etkinliktir.

Tarım, hayvancılık ve sanayi faaliyetleri üretim kapsamına girmektedir. Her mal ya da hizmet, üretildiği yerde tüketilemeyeceği için zamanla bunların tüketicilere ulaştırılması konusunda farklı ekonomik uğraşlar ön plana çıkmıştır. Mal ve hizmetlerin bize ulaştırılması için yapılan bu faaliyetler dağıtım kapsamına girmektedir. Örneğin üretilen otomobillerin sipariş eden bir ülkeye deniz ya da kara yoluyla gönderilmesi bir dağıtım faaliyetidir. Tüketim ise mal ve hizmetlerin tüketici olan bizim tarafımızdan kullanılmasıdır.

Aşağıda pamuğun üretiminden tüketimine kadar hangi aşamalardan geçtiği ile ilgili bir metin verilmiştir. Metni okuduktan sonra pamuğun üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarında hangi mesleklerden insanların çalıştığını söyleyiniz.

Görsel 5.16 Pamuğun üretim, dağıtım, tüketim diyagramı

4. Etkinlik

Günlük hayatınızda en çok kullandığınız ürünlerden birinin üretimden tüketime kadar tüm aşamalarını öğrenerek aşağıya diyagram şeklinde çizin.

Günümüzde ürünlerin üretimi ve bize sunulması, farklı aşamalara sahip büyük bir küresel organizasyon şeklindedir. Örneğin bir ürünün hazırlanması için gereken teçhizatlar ve ham madde farklı ülkelerden sağlanabilmektedir. Ürünün üretildiği fabrikaların bulunduğu ülkeler ve tüketiciye sunulduğu ülkeler de farklılaşabilmektedir. Tüm bu büyük organizasyon ve ekonomik ağ yeni mesleklerin doğmasına yol açmıştır. E-ticaret uzmanlığı bunlardan biridir (Görsel 5.17).

Görsel 5.17 E-ticaret (temsili)

Günümüzde daha önce hiç duymadığımız mesleklerin ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin giyilebilir teknoloji tasarımcısı, sosyal medya uzmanlığı ve veri güvenliği uzmanlığı bunlardan birkaçıdır. Bazı meslekler yavaş yavaş öncelikli konumunu kaybetmektedir. Örneğin ahşap oymacılığı (Görsel 5.18), bakırcılık (Görsel 5.19) ve çömlekçilik bunlardan birkaçıdır.

Görsel 5.18 Ahşap oymacılığı

Görsel 5.19 Bakırcılık

İnsanlar, çocukluk dönemlerinden itibaren çeşitli okullara giderek eğitim görürler. Eğitimlerinden sonra seçecekleri mesleğe yönelik hazırlıklar yapar ve meslek sahibi olurlar. Meslekler, ekonomik kazanç elde ettiğimiz uğraşlardır. Meslek sahibi insanlar, yaptıkları işler karşılığında para kazanırlar.

Ailemizde ve yakın çevremizde farklı mesleklere sahip insanlar vardır. Ailenin ekonomik durumu ailedekilerin meslekleri ve kazançlarıyla yakından ilişkilidir.

Öneri

Ekonomik faaliyetlerle ilgili daha fazla bilgi almak için "https://ders.eba.gov.tr" genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

Ailemizin gerçekleştirdiği ekonomik faaliyetler gelir elde etmemizi sağlar. Ailemizin bir ay boyunca ihtiyaç duyacağı her şeyin gelir ve gider durumuna göre hesaplanması için aile bütçesi oluşturulmalıdır (Görsel 5.20). Aile bütçemiz oluşturulurken tüm gelir ve giderler hesaplanır. Ardından giderler için gereken paralar ayarlanır. Aile bütçemizi hazırlarken gereksiz harcamalardan kaçınmalıyız. Ailenin her üyesi, gelir ve gider durumları ile ilgili bilgi sahibi olmalıdır. Ailedeki herkes, giderlerin azaltılması için gereken önlemleri alabilmelidir. Aile üyelerinin tamamının görüşü alınmadan yapılan bütçeler kısa zamanda bozulur ve planlandığı gibi uygulanamaz.

Görsel 5.20 Aile bütçesi yapan baba, anne, çocuk

5. Etkinlik

Çevremdeki Ekonomi

Malzemeler: Kâğıt ve renkli kalemler

- Okulunuza gelirken yol boyunca gördüğünüz çeşitli işletmeleri, ürünleri ve hizmetleri hatırlayınız. Bunlardan 3 tanesini kâğıda yazınız ve hatırladığınız kadarıyla dış görünüşlerini kalemlerinizi kullanarak resmediniz.

- Her işletmenin ne tür bir iş yaptığına ilişkin birkaç cümlelik yazı yazınız.

Ardından aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Tüm bu ürün, iş ve faaliyetler neden ekonominin bir parçası olarak değerlendirilir?
2. Söz konusu işletmeler toplumdaki hangi ihtiyaçlara yönelik faaliyet göstermektedir?
3. Bu işletmelerden ne tür ürünler ya da hizmetler satın alınabilir?
4. Bu işletmelerde hangi meslekler faaliyet göstermektedir?

Deneyelim

Aileniz ve yakın çevrenizde gerçekleştirilen ekonomik faaliyetleri gözlemleyiniz. Gözlemlerinizin sonuçlarını gelir, gider, bütçe, üretim, dağıtım, tüketim ve meslek gibi kavramları kullanarak sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

Sonraki Konuya Hazırlık

Bilinçli tüketicilerin özelliklerini araştırarak bu konuyla ilgili bir kompozisyon yazınız. Kompozisyonunuzu sınıfınıza getiriniz.

5.3. BİLİNÇLİ TÜKETİCİYİZ

Hazırlanalım

Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin sonuçları neler olabilir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

İnsanların gıda, temiz su ve enerji ihtiyacını karşılamak için doğal kaynaklar günden güne tüketilmektedir. Bilinçsiz tüketimden kaynaklanan kirlilik çevre sorunlarına neden olmaktadır.

Dünyayı kirleten ve onun kaynaklarını tüketen her şey aslında bizim yaşamımıza da olumsuz etki yaratacaktır. Bizim doğal kaynakların korunması konusunda sorumluluk almamız yani bilinçli tüketiciler olmamız gerekmektedir.

Aşağıda bilinçli bir tüketicinin yapması gereken davranışlar verilmiştir. Bunları okuyarak alışveriş yaparken nelere dikkat ettiğinizi söyleyiniz (Görsel 5.21).

Görsel 5.21 Market alışverişi yapan anne ve çocuğu

- Alışverişe çıkmadan önce liste yapılmalıdır. Liste oluşturulurken önce ihtiyaçlar, sonra istekler dikkate alınmalıdır.
- Alışveriş yapmadan önce fiyat ve kalite araştırması yapılmalıdır.
- Alışveriş sırasında alınacak ürünlerin üretim ve son kullanma tarihleri kontrol edilmelidir. Yıpranmış, ezik, paketi açılmış ürünler alınmamalıdır.
- Alışveriş sonrasında satış fişi, fatura ve garanti belgesi gibi belgeler alınıp saklanmalıdır.

Söyleyelim

Hazırladığınız kompozisyonları okuyarak sizin değindiğiniz bilinçli tüketici davranışları ile konuda ele alınan davranışlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar hakkındaki fikirlerinizi söyleyiniz.

Bir müşterinin bir ürünü satın aldığı anda satış fişi alması birkaç nedenden dolayı önemlidir. İlk olarak fiş (Görsel 5.22) bir satın alma kanıtı işlevi görür ve ürünün belirli bir mağazadan satın alındığını doğrulamak için kullanılabilir. İkincisi, garanti ve iade süreçlerinin izlenmesine yardımcı olur. Bir satış fişi ile müşteriler, ürünün ne zaman satın alındığını ve ödenen fiyatı kolayca kanıtlayabilir. Üçüncüsü, satış fişleri, kayıt tutma ve bütçe yapmak için önemlidir. Fişleri saklayarak tüketiciler satın alımlarını ve harcamalarını takip edebilir.

TARİH	: 20/05/2025
SAAT	: 17:59:05
Fiş NO	: 0012
İçecek %10	%10 *120,00
TOPKDV	*10,91
TOPLAM	*120,00

Görsel 5.22 Satış fişi

6. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyunuz. Haberdan hareketle gıda etiketlerini neden okumanız gerektiğini söyleyiniz.

< > ↺

GENEL AĞ HABERİ

“TÜKETİCİ GIDA ETİKETLERİNİ OKUMALI”

Tarım ve Orman Bakanlığı, gıdaların güvenli tüketimi konusunda büyük önem taşıyan gıda etiketleri konusundaki mevzuatı yeniden düzenledi.

Yeni düzenleme ile beslenme yönünden etiketleme hazır ambalajlı bütün gıdalarda zorunlu hâle getiriliyor.

Hazır ambalajlı gıdaların etiketlerinde gıdanın 100 g veya 100 ml’inde bulunan enerji ile besin ögesi (yağ, doymuş yağ, karbonhidrat, şeker, protein, tuz) miktarlarının yer alması zorunlu oluyor.

Kimsenin önemsemediği tehlike...

Görsel 5.23

Genel ağdan özetlenerek alınmıştır.

Bir ürün satın alırken ürün etiketleri dikkatli bir biçimde incelenmelidir.

Görsel 5.24 Salça kutusu

Satın alacağımız gıdaların tazeliğini kontrol etmenin en güvenilir yolu üretim ve son kullanma tarihlerine bakmaktır. Son kullanma tarihi, ürünün tüketilebileceği son günü gösterir. Son kullanma tarihi geçmiş olan ürünleri almamalı ve tüketmemeliyiz.

5.4. KENDİ BÜTÇEM

Hazırlanalım

Bütçemizi planlamak neden gereklidir? Kendi bütçenizi planlarken nelere dikkat edersiniz? Fikirlerinizi söyleyiniz.

İnsanlar, çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunarak karşılığında para kazanırlar. Kendilerinin üretilmediği ama ihtiyaç duydukları mal ve hizmetler için ise para harcarlar (Görsel 5.27). Böylece kendi ekonomileri ölçüsünde bir hareket alanı oluştururlar. Bu ekonomik hareketlilik, hazırlanan bütçe planlamaları sayesinde işlemeye devam eder. Örneğin maaşlı bir çalışan, hizmetleri karşılığı belli bir miktar para kazanır. Beslenme ve barınma ihtiyacı için ise kazandığı bu paradan belli bir miktar parayı harcar. Hangi alana ne kadar para harcaması gerektiğini planlayarak hayatını sürdürmeye devam eder.

Görsel 5.27 Alışveriş

Hayatımızı sürdürürken aldığımız her mal ve hizmet için bir bedel öderiz. Bu bedel, tüm dünyadaki değişim aracı olan paradır. Para, aldığımız mal ve hizmet için karşı tarafa verdiğimiz ödeme aracıdır. Bu araç kâğıt ve madenî olmak üzere iki çeşitten oluşur. Bununla birlikte kredi ve banka kartları ile akıllı telefonlardaki mobil bankacılık ve mobil ödeme yöntemleri de paranın dolaşımına yardımcı olan diğer araçlardır.

Bizim bir bütçemizin olması, hayatımızı kolaylaştırır. Bütçemizi doğru planlayamazsak harcamalarımıza gerekli özeni gösteremeyiz. Bugün sahip olduğumuz tüm kaynaklar, doğru bir şekilde değerlendirildiğinde bize yarar sağlar. Elimizdeki kaynakları doğru kullanmadığımızda ise yarardan çok zarar oluşturabilecek durumlar ortaya çıkar.

Söyleyelim

Konuya hazırlanırken harçlığınızı nasıl kullandığınıza ilişkin hazırladığınız metni okuyunuz. Harçlığınızı doğru kullanıp kullanmadığınızla ilgili arkadaşlarınızdan görüş isteyiniz.

7. Etkinlik

“Ayağını yorganına göre uzat.” ve “Sakla samanı, gelir zamanı.” atasözlerimizin ne anlama geldiğini örnek olaylar üzerinden defterinize yazınız.

Gelir: 150 TL	Gider
	Kalan para:

- Tamir ya da bir müdahale sonrası yeniden kullanılabilir hâle gelebilecek durumda olan ürünlerimizi atmamalıyız. Bir ürünün yenisini almaktansa var olan ürünü hizmet verebileceği son aşamaya kadar kullanmak bütçemize katkı sunacaktır.

143

5.5. İSRAFA KARŞI EL ELE

Hazırlanalım

Tasarruflu lambalar neden üretilmiş olabilir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Gıda, su ve enerji israfı yıllardır tüm dünyanın gündeminde olan önemli bir sorundur. Bildiğimiz gibi amaçlarına uygun ve doğru bir şekilde kullanılmayan her kaynak zamanla tükenir. İstiraf etmek, kaynakları gereksiz yere harcamaktır. Aynı zamanda doğru kullanılmayan her kaynağın fayda veremeyecek duruma düşürülmesidir.

Gıda israfı, besinleri doğru saklamadığımızda ve zamanında tüketmediğimizde ortaya çıkmaktadır. Tarladan pazara gelirken ezilen domatesler de bir bireyin bir restoranda yarım bıraktığı yemek de gıda israfıdır. Gıda israfının önüne geçebilmemiz için tüketebilecek kadar besin maddesi almak, yemekleri kişi sayısına göre yapmak, gıdaların daha güvenli taşınması için gereken önlemleri almak ve gıdaların tazeliğini sürekli olarak kontrol etmek gerekir.

Gıda israfında dikkat çeken ürünlerin başında ekmek gelmektedir. Ekmek, undan yapılan temel besin kaynaklarımızdan biridir. Fakat her gıdada olduğu gibi ekmeğin de belli bir dayanıklılık süresi vardır. İhtiyacından fazla ekmek alan bir aile düşünelim. Zamanında tüketilmeyen ve korunmayan ekmekler en geç ikinci gün bayatlayacaktır. Ekmekler bir hafta dolmadan küflenmeye başlayacaktır. Bayat ve küflenmiş ekmekler, tüketilemeyeceği için çöpe atılacaktır (Görsel 5.29).

Görsel 5.29 Ekmek israfı afişi

Su israfı da önemli bir sorundur. Dünyadaki tüketilebilir su kaynakları farklı nedenlerle tükenmektedir. Bu nedenle bazı ülkelerde akıllı evler tasarlanarak her evin çatısına düşen yağmur sularından içme dışındaki su tüketiminde yararlanmasını sağlayacak bazı düzenekler kurulmuştur. Su israfının önüne geçebilmek için duş süresi kısaltılmalı, çeşmelerin doğru çalışıp çalışmadığı kontrol edilmeli, çeşmeler açık bırakılmamalı, açık bırakılanlar kapatılmalı, arabalar hortumla değil kovayla yıkanmalı, bulaşık ve çamaşırlar makinelerde yıkanmalıdır.

Söyleyelim

Konuya hazırlık kapsamında yazdığınız raporları okuyunuz. Dünyadaki tüketilebilir tatlı su kaynaklarının miktarı ve su israfının önüne geçilmesi için alınabilecek önlemler hakkındaki fikirlerinizi söyleyiniz.

Görsel 5.30 Elektrik tasarrufu afişi

Elektrik üretilmesi için büyük bütçeler ayrılmakta ve artan dünya nüfusunun elektrik ihtiyacının karşılanabilmesi için büyük yatırımlar yapılmaktadır. Bu nedenle elektrik enerjisini son derece dikkatli kullanmalıyız. Elektrik israfının önüne geçebilmemiz için gereksiz yere ışıklar yakılmamalı, yakılmışsa söndürülmeli, kullanılmayan elektronik cihazların fişleri çekilmeli, tasarruflu elektronik cihazlar ve ışıklandırma tercih edilmelidir (Görsel 5.30).

9. Etkinlik

Aşağıda israfı önlemek için alınabilecek bazı önlemler sunulmuştur. Bunlardan evinizde ya da yakın çevrenizde yapılanların yanlarındaki kutucuklara "X" işareti koyunuz.

- ☐ Musluklar açık bırakılmamalıdır.
- ☐ İhtiyaçtan fazla gıda alınmamalıdır.
- ☐ Gereksiz yanan ışıklar söndürülmelidir.
- ☐ Tasarruflu elektronik cihazlar kullanılmalıdır.
- ☐ Kâğıt, cam ve plastik ürünler geri dönüşüme gönderilmelidir.

10. Etkinlik

Aşağıdaki genel ağ haberini okuyunuz. Bu ve benzer kampanyalar insanlar arasındaki dayanışmayı ne şekilde etkiler? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

< > ↺

GENEL AĞ HABERİ

İSRAF ETME, İHYA ET

Keçiören Belediyesi "İsraf etme, ihya et." sloganıyla başlattığı uygulama ile binlerce aile arasında yardım köprüsü oluşturuyor. Vatandaşlardan gelen bildirimler doğrultusunda ihtiyaç fazlası malzemeleri yerinden teslim alan belediye, beyaz eşya, mobilya ve giyecek ayrımı yapmaksızın verilen her türlü eşyayı incelemeden geçiriyor, onarılması gerekenlerin tamirini üstleniyor. Daha sonra bu malzemeler Sosyal Yardım Müdürlüğüne gelen başvurular içinden seçilen ihtiyaç sahiplerine iletiliyor.

Genel ağdan alınmıştır.

11. Etkinlik

Aşağıdaki genel ağ haberini okuyunuz. Zaman israfını azaltmak için haberde yazılanlardan başka neler yapılabileceğini söyleyiniz.

< > ↺

GENEL AĞ HABERİ

İSRAF EDİLEN DEĞER: ZAMAN

Modern zamanlar denilen bir çağda yaşıyoruz. Geçmiş nesillerin hayal bile edemediği bazı şeyleri bugün çok sıradan olaylar hâlinde yaşıyoruz. Eskiden aylar alan mesafeleri birkaç saatte alabiliyoruz. Problemlerimizi bir tuşa basarak halledebiliyoruz. İnsanlar uzayın sınırlarını zorluyor.

Tüm bu gelişmelere karşın değişmeyen, azalmayan ve çoğalmayan tek şey zaman. Değerini bilmediğimiz ve çoğu zaman da israf ettiğimiz bir değer olan zaman.

ZAMAN İSRAFI NASIL ÖNLENEBİLİR?

Saat kullanarak, yaptığımız işleri ne kadar sürede yaptığımızı belirlemeliyiz. Televizyon karşısında veya genel ağ başında geçirdiğimiz zamanı belirlemeliyiz. Zamanımızı en çok nerede geçirdiğimizi ve ne yaptığımızı belirlemeliyiz.

Genel ağdan alınmıştır.

Görsel 5.31 Zaman israfı

12. Etkinlik

Aşağıda verilen soruların yanıtlarını defterinize yazınız.

1. Evimizde veya okulumuzda su israfını önlemenin yolları nelerdir?
2. Elektrik kullanımımızı azaltmak için neler yapmamız gerekir?
3. Seyahat ederken nasıl enerji tasarrufu sağlayabiliriz?
4. Plastik şişeler veya kâğıtlar gibi genellikle çöpe attığımız şeyleri nasıl yeniden kullanabiliriz?
5. Kâğıt kullanımımızı nasıl azaltabiliriz ve bunu yapmak neden önemlidir?

Öneri

Kaynakları israf etmeden kullanmakla ilgili daha fazla bilgi almak için “<https://ders.eba.gov.tr>” genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

Sonraki Konuya Hazırlık

İnsan hakları kavramının tarihçesini araştırınız. Ulaştığınız sonuçları bir rapor hâline getirerek sınıfınızda sununuz.

5. ÜNİTE DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadelerin doğrularını, altlarında verilen boşluklara yazınız.

1. Alışverişe çıkılmadan önce liste oluşturulması gereksiz harcamaları önler. (...)
.....
2. İstek ve ihtiyaçlarımız arasında sıralama yaparken isteklerimize öncelik veririz. (...)
.....
3. Her istediğini satın almak bilinçli tüketici davranışlarından biridir. (...)
.....
4. Her birey kendi bütçesini oluşturmaktan sorumludur. (...)
.....
5. Sahip olduğumuz kaynakları kullanma konusunda tasarruflu olmalıyız. (...)
.....

B. Aşağıda kutucuklar içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanları cümlelerde boş bırakılan yerlere yazınız.

bütçe	meslekler	tasarruflu	sınırlı	kullanma kılavuzuna
-------	-----------	------------	---------	---------------------

1. Doğal kaynaklar ancak insanların istekleri sonsuz olduğundan ikisi arasında bir denge kurmak gerekir.
2. İnsanlar geçmişten günümüze farklı iş kollarında uzmanlaşmış ve ortaya çıkmıştır.
3. Satın aldığı bir ürünü uygun kullanan bir birey bilinçli tüketicidir.
4. bir bireyin gelir ve giderlerini gösterir.

C. Aşağıda verilen soruların yanıtlarını defterinize yazınız.

1. Gıda israfının en çok olduğu mekânlar hangileridir? Buralarda gıda israfının önüne geçebilmek için neler yapılmalıdır? Araştırarak yazınız.
2. Tüketiciyi Koruma Kanunu'nu araştırınız. Ulaştığınız sonuçları özetleyiniz.

Ç. Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi bilinçli bir tüketicinin özelliklerinden biri değildir? İşaretleyiniz.

- ☐ Haklarını bilen bir bireydir.
- ☐ Her çeşit israfa karşı duran biridir.
- ☐ Tüketici örgütlerini bilir.
- ☐ Ucuz ürünleri tercih eder.

2. Yeni aldığı bilgisayarda sorunlar yaşayan Neslihan Hanım öncelikle aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır? İşaretleyiniz.

- ☐ Tüketici Mahkemesine başvurmalıdır.
- ☐ Faturasıyla birlikte satın aldığı yere başvurmalıdır.
- ☐ Durumu belediyeye bildirmelidir.
- ☐ Yeni bir bilgisayar almalıdır.

3. Aşağıdaki ifadelerden hangisi üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarıyla ilgili doğru olan ifadeyi işaretleyiniz.

- ☐ Ürünlerin satın alınıp kullanılmasına üretim denir.
- ☐ Ürünler tüketicilere farklı ulaşım araçlarıyla ulaştırılır.
- ☐ Tüketim, kullanılmayan ürünlerin imha edilmesidir.
- ☐ Bir telefon tasarım uzmanı o ürünün dağıtıcısıdır.

4. Selim'in annesi Zonguldak'ta kömür çıkarma işiyle uğraşmaktadır.

Defne'nin babası Ordu'da fındık işçisi olarak çalışmaktadır.

Mehmet'in dayısı Erzurum'da inek yetiştiriciliği yapmaktadır.

Yukarıda verilen öğrencilerin yakınları sırasıyla aşağıdaki hangi ekonomik faaliyetlerle uğraşmaktadır? İşaretleyiniz.

- ☐ Tarım-sanayi-hayvancılık
- ☐ Madencilik-tarım-hayvancılık
- ☐ Hayvancılık-sanayi-madencilik
- ☐ Sanayi-hayvancılık-madencilik

5. Barış ailesiyle bayram alışverişi yapmıştır. Aldıkları pantolonun eve geldiğinde yırtık olduğunu görmüştür. Barış, pantolonu aldığı mağazaya götürmüştür. Yetkililer pantolonu geri alamayacağını söylemişlerdir.

Bu durumda Barış ne yapmalıdır? İşaretleyiniz.

- ☐ Pantolonunu dikmelidir.
☐ Pantolonu çöpe atmalıdır.
☐ Yeni bir pantolon almalıdır.
☐ Tüketici haklarını kullanmalıdır.

6. Veli'nin aylık harçlığı 150 liradır. Ailesi bu harçlığı dikkatli kullanmasını söylemiştir. Fakat Veli harçlığını kullanarak çok istediği saati almıştır ve parası kalmamıştır. Ailesinden tekrar para istemek zorunda kalmıştır.

Veli, aşağıdakilerden hangisin yapsaydı ailesinden para istemek zorunda kalmazdı?

- ☐ Kendine ait örnek bir bütçe oluşturarak
☐ Harcamalarını hızlıca yaparak
☐ Sadece isteklerine önem vererek
☐ Parasının tamamına farklı bir ürün alarak

7. Gereksiz yere para, zaman, emek vb.nin boş yere harcanmasıdır.

Yukarıda tanımı verilen kavramı işaretleyiniz.

☐ İsrar	☐ İstek
☐ Tüketim	☐ Üretim

8. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi tutumlu olmakla ilgili değildir? İşaretleyiniz.

☐ Sakla samanı gelir zamanı.	☐ Damlaya damlaya göl olur.
☐ Ak akçe kara gün içindir.	☐ Davulun sesi uzaktan hoş gelir.

9. Aşağıdakilerden hangisi doğal kaynakların korunmasına yardımcı olmanın bir yolu değildir? İşaretleyiniz.

- ☐ Enerji tasarruflu ampuller kullanmak
☐ Sızıntıları gidererek su israfını azaltmak
☐ Duşta uzun bir süre kalmak
☐ Kâğıt yerine e-posta kullanmak

D. Aşağıda verilen metinden hareketle soruları yanıtlayınız.

BİR PİRİNÇ TANESİ

10 yaşındayken bir yaz günü öğleden sonra canım sütlaç çekmişti. Anneannemden rica ettim, "Canım çok çekiyor." dedim. O zamanlar rahmetli anneannem bizimle yaşıyordu. Örgüsünü bıraktı ve "Peki, oğlum." dedi. Mutfağa yöneldi. On dakika sonra yanına gittim ve pirinç ayıkladığını gördüm. Uykumun geldiğini söyledim. Sütlaç hazır olunca beni uyandırmasını istedim. Bu arada, üstüne mutlaka tarçın ilave etmesini söyledim. O sırada benim yüzüme baktı ve dikkati dağıldı. Bir tane pirinç tanesi, parmaklarının arasından kayarak yere düştü. Anneannem sandalyeden kalktı, yere eğildi, diz çöktü ve pirinç tanesini aramaya başladı. Yüzü bir anda asıldı. Eli ile halıyı yokluyor ama o pirinç tanesini bir türlü bulamıyordu. Bana "Selim oğlum, bir pirinç tanesi düştü, gözlerim görmüyor, bir bakıver nereye gitti bu?" dedi. Anneanneme "Anneanne bir pirinç tanesinin ne önemi var ki? Niçin vakit kaybediyorsun? Haydi sütlacı yap bir an önce." dedim. Sabırsızlanıyordum. Anneannem bana çok kızdı. "Oğlum sen hiç pirinç tarlası gördün mü? İnsanlar pirinç tarımını dizlerine kadar gelen su içinde yapıyorlar. Her bir pirinç tanesinde onca emek ve alın teri var. Hiçbiri asla israf olmamalı. Yazıktır, günahdır. Dünyada çok fazla aç insan var. Bir pirinç tanesine, bir ekmeğe muhtaç insanlar var. Elimizdekilerin kıymetini bilmeliyiz." dedi. Çok utanmıştım. Hemen ben de yere eğildim ve o pirinç tanesini bulana kadar aradım. Akşam yaşadığım bu olayla ilgili bir afiş hazırladım ve ertesi gün okula götürdüm. Öğretmenimden izin alarak afişimi sınıfımıza astım. Arkadaşlarıma, israfa karşı herkesin bilinçlenmesi gerektiğini anlattım.

Tolgahan AYANTAŞ

1. Selim, anneannesinin niçin acele etmesini istiyor? Söyleyiniz.
2. Selim'in anneannesi, pirinç tanesinin üretimi ile ilgili neler anlatıyor? Söyleyiniz.
3. Gıda israfı konusunda Selim'in anneannesi ne gibi uyarılar yapıyor? Söyleyiniz.
4. Aynı olay sizin başınıza gelseydi siz de o pirinç tanesini arar mıydınız? Neden? Açıklayınız.

E. Aşağıdaki tabloda verilen işlerin hangi ekonomik faaliyet grubunda olduğunu belirleyerek işaretleyiniz.

Yapılan iş	Tarım	Hayvancılık	Madencilik	Ormancılık	Sanayi	Turizm
a. Zonguldak'ta maden kömürü çıkarılması						
b. Mersin'de seracılık yapılması						
c. Ankara'da bir fabrikada otobüs üretilmesi						
ç. Bilecik'te ipek böcekçiliği yapılması						
d. Kastamonu'da yaşlanmış ağaçların kesilmesi ve kabuklarının soyulması						
e. İzmir'de turistler için yeni oteller açılması						
f. Kayseri'deki bir fabrikada çimento üretilmesi						
g. Erzurum'da dana yetiştiriciliği yapılması						
ğ. Edirne'de ayçiçeği yetiştirilmesi						
h. Uşak'ta altın madeni çıkarılması						

152

EBA

Ünite
Tanıtımı

BEN BİR VATANDAŞIM

**Haklarımız
Sorumluluklarımız**

**Etkinliklere Katılıyorum
Özgürlüğümüzün Değeri**

Neler Öğreneceğiz?

- Çocuk olarak sahip olduğumuz haklara örnekler vermeyi,
- Aile ve okul yaşamımızdaki söz ve eylemlerimizin sorumluluğunu almayı,
- Okul yaşamımızda gerekli gördüğümüz eğitsel ve sosyal etkinlikleri önermeyi,
- Ülkemizin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğümüz arasındaki ilişkiyi açıklamayı öğreneceğiz.

6.1. HAKLARIMIZ

Hazırlanalım

İnsan hakları ve özgürlükleri neden yasalarca güvence altına alınmıştır? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Devletler tarafından bizim özgürce kullanımına sunulan ve o ülkede uygulanan yasalarca korunan kazanımlara “hak” denir. Haklarımız, doğuştan sahip olduğumuz kazanımlarımızdır. Biz de tıpkı yetişkinlerde olduğu gibi belli haklara sahibiz. Bu haklar, hem anayasamız hem de uluslararası anlaşmalarla güvence altına alınmıştır.

Söyleyelim

İnsan haklarının tarihçesiyle ilgili yaptığınız araştırmadan oluşturduğunuz metni okuyunuz. İnsan haklarının hangi mücadeleler ve evreler geçirdiğini söyleyiniz.

Günümüzde insan haklarını sadece devletler değil uluslararası organizasyonlar da gözetmektedir. Bu organizasyonların başında Birleşmiş Milletler gelir.

“Birleşmiş Milletler Örgütü” 1945 yılında dünya toplumlarının barış içinde yaşaması, ilişkilerin geliştirilmesi ve toplumsal sorunların çözümünde iş birliği yapabilmek için kurulmuştur. 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda insanların adil, özgür, barış içinde yaşayabilmesi için eşit ve başkalarına devredilemez haklara sahip oldukları “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”yle ilan edilmiştir. İlerleyen dönemlerde çocukların yetişkinlerden farklı haklara sahip olduğu, bu hakların da uluslararası antlaşmalarla güvence altına alınması gerektiği düşünülmüş, 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” kabul edilmiştir.

Haklarımızı Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin maddelerini inceleyerek öğrenebiliriz. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin aşağıdaki maddelerini inceleyiniz. Çocukların sahip olduğu haklarla ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.

Görsel 6.1 Birleşmiş Milletler logosu

Madde 1

Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

Görsel 6.2

Görsel 6.3

Madde 2

1. Taraf Devletler, bu Sözleşme’de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanırlar ve taahhüt ederler. (...)

Madde 6

1. Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler. (...)

Görsel 6.4

Görsel 6.5

Madde 13

1. Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke sınırlarına bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir. (...)

Madde 16

1. Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişim keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz. (...)

Görsel 6.6

Görsel 6.7

Madde 24

1. Taraf Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. (...)

Görsel 6.8

Madde 28

1. Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler. (...)

Madde 31

1. Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar. (...)

Görsel 6.9

Görsel 6.10

Madde 23

1. Taraf Devletler zihinsel ya da bedensel özürli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler. (...)

Madde 32

1. Taraf Devletler, çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul ederler. (...)

Görsel 6.11

Öneri

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin bazı maddelerini incelediniz. "https://www.unicef.org" genel ağ adresinden Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin tamamını inceleyerek haklarınızı ve bu hakları nasıl kullandığınızı gösteren bir tabloyu defterinizde oluşturunuz.

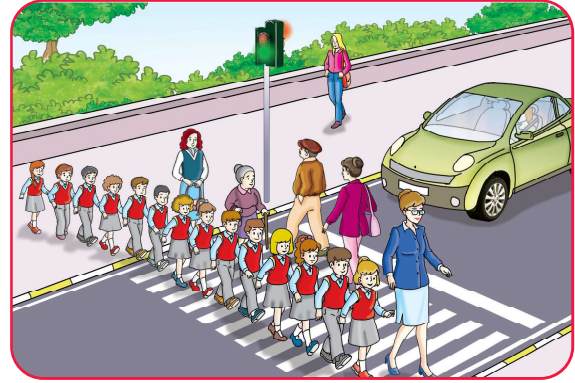

Çocukluk dönemimizde ailemizdeki yetişkinlerin yardımıyla ihtiyaçlarımızı karşıladığımızı öğrenmiştik. Dünyanın dört bir tarafındaki çocuklar da bizimle aynı durumdadır. Fakat bazen çocukların temel ihtiyaçlarının giderilmesinin ihmal edildiği örnekler yaşanır veya çocuklar güvenlikten yoksun alanlarda yaşamaya zorlanır. Çocukların kararlarına saygı duyulmadığı, çocuklar arasında ayrımcılık yapıldığı ve çocukların zorla çalıştırıldığı örnekler görülür. Devletler tüm bu kötü olayların önüne geçebilmek için çocuk haklarını tanımışlardır.

Çocuk olarak haklarımızı bilmemiz yeterli değildir. Haklarımızı korumamız ve arkadaşlarımızın haklarını da gözetmemiz gerekir. Örneğin kantinden bir şeyler almak için sıraya girmek, hem kendi haklarımızı hem arkadaşlarımızın haklarını korumaktır (Görsel 6.12). Trafik kurallarına uymak da hem kendimizin hem diğer insanların haklarını koruduğumuzun bir göstergesidir (Görsel 6.13).

Görsel 6.12 Kantinde sıra bekleyen çocuklar

Görsel 6.13 Trafik kurallarına uyan insanlar

Söyleyelim

Çocuk haklarının korunması için sözleşmeler dışında ne gibi önlemlere ihtiyaç vardır? Söyleyiniz.

1. Etkinlik

Aşağıda verilen alana, sahip olduğunuz hakların dokunulamaz ve devredilemez olduğunu vurgulayan sloganlar yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Etkinlik

Aşağıdaki tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

Haklarım	Nasıl Kullanıyorum?

Sonraki Konuya Hazırlık

Okulunuza ait eşyaları kullanırken nelere dikkat etmektesiniz? Okuldaki eşyaları dikkatli kullanmanın önemi nedir? Size bu konuda ne tür sorumluluklar düşmektedir? Bununla ilgili bir afiş hazırlayarak sınıf panonuza asınız.

6.2. SORUMLULUKLARIMIZ

Hazırlanalım

“Bu kişi sorumluluk sahibi bir bireydir.” dediğiniz kişiler ne gibi özelliklere sahiptir? Sorumluluk sahibi olmak neden önemlidir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Daha önceki konularda devletler tarafından bize tanınan ve doğuştan sahip olduğumuz temel haklarımızın olduğunu öğrenmiştik. Her hak ve özgürlüğün beraberinde bir sorumluluk getirdiğini de bilmeliyiz. Örneğin hepimizin eğitim alma hakkı vardır. Bu hak, okul kurallarına uymamızı gerektirerek bize bazı sorumluluklar yükler. Okuldaki eşyaları korumamız, ödevlerimizi yapmamız ve sınıfımızı temiz tutmamız bu sorumluluklardan bazılarıdır.

Söyleyelim

Sınıf panosundaki afişleri inceleyiniz. Afişlerde en çok dikkatinizi çeken bilgi ya da görseller hangileri oldu? Neden? Söyleyiniz.

Hepimizin ailesiyle birlikte yaşama hakkı vardır. Mutlu bir aile ortamında yaşamamız için görev ve sorumluluklarımızı yerine getirmemiz gerekir. Örneğin aile üyelerimizi üzmemek, onları kırmamak, verdiğimiz sözleri tutmak, odamızı temiz ve düzenli tutmak, aile bütçemize uygun harcama yapmak vb. bizim ailemize karşı sorumluluklarımızdandır.

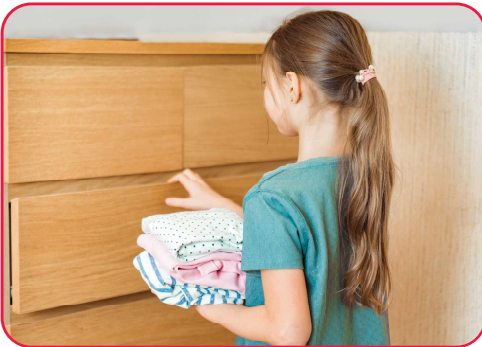
Aşağıda verilen görselleri inceleyiniz. Temel sorumluluklarımızın neler olduğu ile ilgili fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 6.14

Görsel 6.15

Görsel 6.16

Görsel 6.17

Sorumluluk sahibi bir birey olmak çok önemli bir özelliktir. Bu özelliğe sahip bireylere toplumda saygı duyulur. Sorumluluk sahibi bireyler güvenilir insanlar olarak kabul edilirler.

Sorumluluk sahibi bireyler, sözlerinin ve davranışlarının da sorumluluğunu alırlar. Derste söz hakkı aldığımızda sözlerimizi doğru seçmemiz, dersin konusuyla ilgili konuşmamız ve saygılı olmamız buna örnektir. Sorumluluk sahibi bireyler kullandıkları cümlelerin sorumluluğunu alır. Bu nedenle ayrımcı, hakaret içeren ya da ilgisiz cümleler kullanmazlar. Sorumluluk sahibi bireyler davranışlarının da sonuçlarını düşünerek hareket ederler. Davranışları sonucunda istemeden de olsa olumsuz bir durum ortaya çıkmışsa bunun sorumluluğunu alıp gerekli adımları atarlar. Örneğin okulumuzun içinde merdivenlerden inip çıkarken kurallara uymamız bizim davranışlarının sonucunu düşünen bireyler olduğumuzu gösterir. Çünkü merdivenlerden kurallara uygun olmayan şekilde inip çıkmak bir kazaya yol açabilir ya da arkadaşlarımıza zarar verebilir.

Söyleyelim

“Yalnızca yaptıklarımızdan değil, yapmadıklarımızdan da sorumluyuz.” sözüyle anlatılmak istenen nedir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

3. Etkinlik

Aşağıda verilen metni okuduktan sonra soruları yanıtlayınız.

HEPİMİZİN SORUMLULUĞU

Selin, Gamze ve Deniz üç iyi arkadaşdır. Bu üç arkadaş, sokak hayvanlarına karşı müthiş bir sevgi besliyorlar, yardıma muhtaç hayvanlara el uzatıyorlardı. Teneffüslerde dışarı çıkıyor ve bu hayvanların ihtiyaçları konusunda fikir alışverişi yapıyorlardı.

O sene kış mevsiminin sert geçeceğini haberlerde okumuşlardı. İnsanlar kışın akşam olduğunda evlerine gidiyorlar ve sıcak yataklarında uyuyorlardı. Oysa kışın sokak hayvanlarının sığınabilecekleri yerler çok sınırlıydı. “Kışın bir köpek 17 saat, bir kedi 6 saat aç kalırsa maalesef donarak ölüyormuş.” dediler.

Üç arkadaş, kış gelmeden bu hayvanları soğuktan korunmak ve onlara kolayca yiyecek bulabilmek için alınabilecek önlemleri araştırmaya başladılar.

Gamze, arkadaşlarına kartondan barınaklar yapma fikrini verdi. Ertesi gün bu fikri öğretmenlerine sordular. Öğretmenleri Çağatay Bey, kartondan yapılmış

Görsel 6.18 Kedi

barınakların çok dayanıklı olmayacağını, isterlerse konuyla ilgili olarak belediyeye başvurmalarını söyledi. Öğretmenlerinden belediyeye başvurma konusunda gerekli bilgileri alan üç arkadaş, ertesi gün belediyeyi aradılar.

Belediyedeki görevliler, sokak hayvanlarının yaşamını düştüren bu üç öğrenciye teşekkür etti. Sokak hayvanları için kendilerinde bulunan plastikten yapılmış sağlam barınaklarla birlikte yiyecek veeceklerini ifade ettiler. Çocukların istediği bölge için beş tane barınak ve bir çuval mama gönderdiler. Belediyeden gelen yetkililer okul çevresine barınakları yerleştirdi ve çocuklara mama bittiğinde kendilerine ulaşmaları görevini verdi.

Üç arkadaşın çabası okul müdürünün de dikkatini çekti. Çocuklara hayvan haklarını önemsedikleri için teşekkür etti ve kendilerine başarı belgesi verdi. Çocuklardan birini kürsüye davet etmek istedi. Deniz, arkadaşları adına kürsüye çıktı: "Hayvanlar da tıpkı bizim gibi sıcak bir yuvaya ve gıdaya ihtiyaç duyarlar. Sert kış mevsiminde bu ihtiyaçlarını karşılayamayacakları için onlara yardım etmek istedik. Tüm canlılara yardım etmek herkesin görevidir. Hayvanları sevmeye ve onlara yardım etmeye devam edeceğiz. Bu hepimizin sorumluluğudur." dedi.

Tolgahan AYANTAŞ

Görsel 6.19 Köpek

1. Selin, Gamze ve Deniz neden hayvanların korunmasının tüm insanların sorumluluğu olduğunu düşünmektedir?
2. Çağatay Öğretmen'in öğrencileri belediyeye yönlendirmesi yapılan faaliyetin başarısını nasıl etkilemiştir? Çağatay öğretmen sorumluluk sahibi bir birey gibi davranmış mıdır? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Öneri

"<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoyu izleyerek aile içindeki sorumluluklarımızla ilgili farklı bilgiler öğrenebilirsiniz.

Sonraki Konuya Hazırlık

Okulunuzda hangi etkinlikler gerçekleştirilmektedir? Konuyla ilgili okul yöneticileri ve öğretmenlerinizle görüşmeler yapınız. Bunları raporlaştırarak sınıfına getiriniz.

6.3. ETKİNLİKLERE KATILIYORUM

Hazırlanalım

Sosyalleşmek ne demektir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Görsel 6.20 Şiir okuyan öğrenciler

Görsel 6.21 Tiyatro oyunu sergileyen öğrenciler

Görsel 6.22 Fidan diken öğrenciler

Biz öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda takip ettiği bazı etkinlikler vardır. Her okulda bizim için gerçekleştirilen etkinlikler olur. Örneğin şiir okumada yetenekli bir grup arkadaşımızın öğretmenlerimizin yardımıyla bu ilgi ve yeteneklerini geliştirdikleri toplantılar düzenlediklerini duymuşuzdur (Görsel 6.20). Okullarda kurulan satranç grupları arasındaki turnuvalar da her zaman dikkat çekici olmuştur. Bu ve bunlara benzer birçok etkinlikte ilgi ve yeteneklerimizi gösterir ve bunları geliştiririz.

Okullarda gerçekleştirilen etkinliklerden bir diğeri kurs etkinlikleridir. İzcilik, yabancı dil, drama, tiyatro (Görsel 6.21), halk oyunları, fotoğrafçılık ve akıl oyunları gibi kurslarda eğitim gören arkadaşlarımız yeteneklerini belli aralıklarla gösterme fırsatı buldukları etkinliklere katılırlar. Derslerimiz kapsamında oluşturduğumuz ürünleri de sergileyebiliriz.

Okul kütüphanelerini zenginleştirmek için kitap toplama kampanyaları yürütmek, TEMA ile iş birliği hâlinde fidan dikmek (Görsel 6.22), halk oyunları gösterisi düzenlemek eğitsel ve sosyal açıdan gelişmemize yardımcı olur. Bu nedenle ilgi ve yeteneklerimiz doğrultusunda okulumuzda gerçekleştirilen etkinliklere katılım sağlamamız önemlidir.

Görsel 6.23 Müze gezisi yapan öğrenci

Okullarda son zamanlarda teknoloji ile sıkı sıkıya ilişki gerektiren etkinlikler de ön plana çıkmaya başlamıştır (Görsel 6.24). Örneğin bilgisayar kursları, 3D tasarım kursları, bilgisayar kullanarak çizgi roman ve karikatür çizme kursları bunlardan birkaçıdır.

Görsel 6.24 Bilgisayarda tasarım yapan öğrenci

Görsel 6.25 Futbol oynayan öğrenciler

Okullarda ön plana çıkan bir başka etkinlik alanı ise spordur. Yüzme, futbol (Görsel 6.25), basketbol ve voleybol başta olmak üzere sporun hemen hemen her dalında etkinlikler yapılmaktadır. Okullar arasında gerçekleştirilen spor müsabakaları da son derece keyifli vakitler geçirmemizi sağlayabilir.

Okullarımızda yapılan etkinlikler bizim gelişimimize katkı sağlamak amacıyla düzenlenmektedir. Sadece okullarımızın değil bazen valilik ve belediyelerin de çocuklar için okullara sağladıkları bazı etkinlikler olabilir. Okulları ziyaret eden animasyon film, tiyatro ve deney grupları bunlara örnek olarak verilebilir. Okullarda gerçekleştirilen eğitsel ve sosyal etkinliklere katılmamız, sosyalleşmemize yardımcı olur.

Söyleyelim

Konuya hazırlık kapsamında hazırladığınız raporları okuyunuz. Okulunuzda gerçekleştirilen etkinlikler ile ders kitabınızda örneklendirilenler arasında ne gibi benzerlik ve farklılıklar vardır? Okulunuzda yapılmasını istediğiniz başka hangi etkinlikler var? Bu etkinlikler, ilgi ve yeteneklerinizle nasıl bir ilişkiye sahiptir? Söyleyiniz.

4. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyarak soruları yanıtlayınız.

GENEL AĞ HABERİ

6 Şubat'ta Kahramanmaraş'ta 20 Şubat'ta Hatay'da olan depremlerin yaraları sarılmaya devam ediyor. Depremlerden etkilenen çocuklara yönelik destekler sürüyor. Hatay'da Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı psikososyal destek ekibi, Numuneevler Mahallesi'ndeki barınma merkezinde kalan ailelerin çocukları ile bir araya geldi. Görevliler, çocuklarla müzik eşliğinde eğlendi, çeşitli oyunlar oynadı, yüz boyama etkinliği gerçekleştirdi. Gönüllü ekibinde yer alanlar depremden etkilenen çocuklara moral ve motivasyon olması için oyunlar oynadıklarını, çocukların daha iyi vakit geçirmelerini sağlamaya çalıştıklarını ifade etti.

Genel ağdan özetlenerek alınmıştır.

1. Genel ağ haberine göre çocuklar için hangi etkinlikler düzenlenmiştir?
2. Depremden etkilenen çocuklara yönelik sizce başka hangi etkinlikler düzenlenebilir? Düzenlenmesini istediğiniz etkinliğin özellikleri ve faydalarını içeren bir metin hazırlayarak öğretmeninize veriniz.

5. Etkinlik

Defterinize aşağıdaki tabloya benzer bir tablo çizerek tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

Okulumda Katıldığım Etkinlik	Öğrendiklerim	Farklı Okullarda Uygulanmasını Öneriyor muyum?	Düşüncelerim

Sonraki Konuya Hazırlık

Atatürk, yönetim şekli olarak neden cumhuriyeti seçmiştir? Öğretmeninizden yardım alarak küçük bir piyes hazırlayınız.

6.4. ÖZGÜRLÜĞÜMÜZÜN DEĞERİ

Hazırlanalım

İnsanların kendilerini yönetecek kişileri seçimlerle belirlemesinin önemi nedir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Bağımsızlık ya da özgürlük birçok kez duyduğumuz kavramlardır. Hiçbir kimseye ya da devlete bağlı olmadan kendi gelecekleri ile ilgili kararları kendileri alan ülkeler, bağımsız ülkelerdir. Ülkemiz olan Türkiye Cumhuriyeti de bağımsız bir ülkedir. Ülkemizin bağımsızlığını, Millî Mücadele'mizi başarıya ulaştıran başta Ulu Önder Atatürk ve silah arkadaşları olmak üzere, şehitlerimize, gazilerimize ve yüce milletimize borçluyuz.

Bildiğiniz gibi Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yurdumuz işgallere uğramış ve kendi vatanımızda özgürce hareket etme hakkımız elimizden alınmıştı. Yurdumuzun işgaline karşı tepkiler gecikmemiştir. Yurdumuzu kurtarmak için kadın, erkek, çocuk, genç ve yaşlı demeden tüm milletimiz elinden gelen her şeyi yapmak için Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer almıştır.

Söyleyelim

Aşağıda ikinci meclis binamızın toplantı salonunun içi görünmektedir. Bu görselde kürsünün tam üstünde yazan "Hakimiyet Milletindir" ifadesi ne anlama gelmektedir? Meclisimiz ile özgürlüğümüz arasındaki bağlantı nedir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Görsel 6.26 İkinci Meclis Binası (Cumhuriyet Müzesi) - Ankara

Söyleyelim

Yanda verilen fotoğrafı inceleyiniz. Bu fotoğraf 1933'te Uşak'ta çekilmiştir. Fotoğraftaki pankartta anlatılmak istenen nedir? Tartışınız.

Görsel 6.27 Cumhuriyet Bayramı (1933) - Uşak

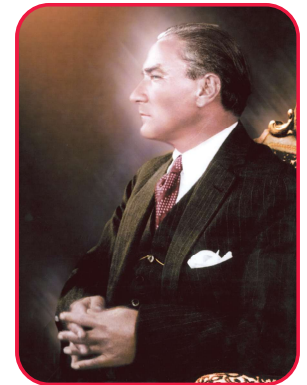
Toplumdaki her bireyin toplumun geleceği ile ilgili kararlara her zaman bireysel olarak katılması mümkün değildir. Bu nedenle parlamentolar yani meclisler kurulmuştur. Meclislerde halkın seçtiği milletvekilleri görev yapar. Milletvekilleri ulusal egemenliği gerçekleştirmek üzere orada bulunurlar ve halkın menfaatine olacak yasalar çıkarırlar. TBMM'nin açılması (23 Nisan 1920) ile birlikte ulusal egemenlik gerçekleşmiş ve özgürlüğe emin adımlarla yürünmüştür (Görsel 6.28). Millî Mücadele'miz meclisimiz tarafından yürütölüp başarıya ulaştırılmıştır. Bu nedenle meclisimiz zaman zaman "Gazi Meclis" olarak anılmaktadır. Günümüzde Türkiye'nin insan uygarlığı içindeki saygın yeri, bu özgürlük mücadelesinden doğmuştur.

Görsel 6.28 TBMM genel kurul salonu

Mustafa Kemal Atatürk'ün aşağıdaki sözünü okuyunuz. Sizce Atatürk bu sözü ile ne anlatmak istemiştir?

• Bütün cihan bilmelidir ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır. O da millî egemenliktir. Yalnız bir makam vardır. O da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir.

Görsel 6.29 Mustafa Kemal Atatürk

Ülkemizi, bayrağımızı ve başta özgürlüğümüz olmak üzere tüm değerlerimizi korumalıyız. Bir öğrenci ve vatandaş olarak sorumluluk sahibi olduğumuzda, kurallara uyduğumuzda, haklarımızı bilip onlara sahip çıktığımızda, insanlara karşı sevgi ve saygı beslediğimizde, vatani-mizi sevdiğimizde, çalışkan ve düzenli olduğumuzda, özgürlüğümüze sahip çıkacak bireyler olarak yetişiyoruz demektir.

Bir birey olarak ülkemizin bağımsızlığını sürdürmesi için yapabileceklerimiz vardır. Önce-likle kişiliğimiz ve davranışlarımızla toplumda örnek olarak gösterilen bireylerden olmalıyız. Geleceğe ilişkin hedeflerimizi net olarak belirlemeliyiz. Hedeflediğimiz meslek için gitmemiz gereken okulları ve yapmamız gereken çalışmaları belirlemeliyiz. Bir birey olarak haklarımızı ve sorumluluklarımızı bilmeli ve çalışkan olmalıyız. Kendimizi geliştiren etkinliklere katılmalı-yız. Dışa dönük olmalıyız, yabancı diller öğrenerek farklı ülkelerin ve dünyanın gündemini takip etmeliyiz. Ülkemizi ilgilendiren sorunları araştırmalı ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmalı-yız. Millî bayramlarımıza ve tarihimiz açısından önemli günlere değer vererek bizden küçükle-re örnek olmalıyız. Özgürlüğümüze ve bağımsızlığımıza sahip çıkmalıyız.

Deneyelim

Hazırladığınız piyesi öğretmeninizden yardım alarak canlandırınız.

6. Etkinlik

Bir birey olarak ülkemizin bağımsızlığı için üstlenebileceğiniz diğer rolleri aşağıdaki alana kısaca yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Birçok ülke son yıllarda terör olayları ile sarsılmaktadır. Terör, insanların özgürlüğünü elinden almaya çalışan ve onların huzurunu bozan yıkıcı faaliyetlerden biridir. Güzel yurdumuz ne yazık ki çok yakın bir zamanda böyle bir terör eylemi ile karşılaşmıştır. 15 Temmuz 2016'da, dünyada başarılarıyla örnek alınan ordumuzun içine ne yazık ki sızmış olan bir grup terörist, ülkemizin yönetimine ve halkımızın özgür iradesine el koymaya kalkışmıştır.

Aşağıda 15 Temmuz gecesi, 15 Temmuz Şehitler Köprüsü'nde yaşananlara ilişkin bir fotoğraf verilmiştir (Görsel 6.30). Milletimizin bağımsızlığına ve bayrağına sahip çıktığı anları yansıtan bu fotoğrafı inceleyerek fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 6.30 15 Temmuz Şehitler Köprüsü - İstanbul

Teröristler iletişimi ve ulaşımı engelleyerek, F16 uçaklarıyla alçak uçuşlar yaparak, vatan-sever askerlerimize, polislerimize ve sivil halka ateş açarak, devlet kurumlarını bombalayarak etkili olmaya çalışmıştır. Devlet büyüklerimiz, olaylara müdahale ederek çeşitli yayın organları yoluyla halkımıza ulaşmış ve seçilmiş hükûmetin görevi başında olduğunu duyurmuştur. Teröristlere geçit verilmemesi için vatanını seven herkes meydanlara, ana caddelere ve devlet kurumlarına çağırılmıştır. Türk milleti özgürlüğüne ve bağımsızlığına meydan okuyan bu kişileri püskürtmüştür.

Söyleyelim

Atatürk'ün "Özgürlüğün de eşitliğin de adaletin de dayanağı ulusal egemenliktir." sözü hakkındaki fikirlerinizi söyleyiniz.

15 Temmuz günü, Demokrasi ve Millî Birlik Günü olarak kabul edilmiştir (Görsel 6.31, 6.32).

Görsel 6.31 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü afişi

Görsel 6.32 15 Temmuz Şehitleri anı parası

7. Etkinlik

Bağımsızlığımızın Önemi

Malzemeler: Afiş kâğıtları, renkli kalemler, bayrağımız, bant gibi yapıştırıcılar.

1. Cumhuriyetimizin kuruluşunun anlamını ve önemini açıklayan bir yazı hazırlayınız.
2. İkili ya da üçlü gruplar olarak Millî Mücadele'yi yansıtan afişler hazırlayınız.
3. Bayraklarımızı kullanarak afişlerinizi süsleyiniz ve 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü'nün önemini vurgulayan bir metin hazırlayınız.
4. Yazdığınız yazıları afişlere uygun şekilde yapıştırarak çalışmanızı tamamlayınız.

Darbeler toplumların on yıllarca geriye gitmesine neden olur. Çünkü özgürlükler kısıtlanır, adalet duygusu zedelenir ve demokrasinin ilkeleri uygulanamaz olur. Halk en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamayacak duruma gelir. Millet iradesi asla ve asla bir grup kişiye teslim edilemez. Millî iradeye darbe yapılamaz. Milletimiz, kendi iradesini yok sayan her türlü girişimi boşa çıkaracak bir kuvvete sahiptir.

Türkiye Cumhuriyeti demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Türk milleti bağımsızlığının, özgürlüğünün ve kendi iradesinin önünde duran engelleri birer birer aşmasını bilmiştir. Türk milletinin anayasası ulusal egemenliğin en temel dayanağıdır. Hiçbir şey millet iradesinden üstün değildir. Türk milleti kendisini yönetecek insanları seçimler yoluyla belirlemekte ve onları denetlemektedir. Halkın seçtiği bir hükûmete karşı hiçbir kuvvet zor kullanamaz, yöneticileri zorla görevden uzaklaştıramaz ya da çalışmalarını engelleyemez. TBMM ulusal egemenliğimizin sembolüdür ve devletimizin en yüce kurumudur. Hiçbir kuvvet, TBMM'nin çalışmalarını engelleyemez.

Aşağıdaki "Bayrak" şiirini okuyunuz. Bayrak şiirinde hangi millî değerlerimizden bahsedilmektedir? Şiiri okurken neler hissettiğinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

BAYRAK

Ey mavi göklerin beyaz ve kırmızı süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım!
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.

(...)

Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder...
Gölgede bana da, bana da yer ver.
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar:
Yurda ay yıldızının ışığı yeter.

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
Kızılığında ısındık;
Dağlardan çöllere düştüğümüz gün
Gölgene sığındık.

Ey şimdi süzgün, rüzgârlarda dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı
Yüksek yerlerde açan çiçeğim.
Senin altında doğdum.
Senin altında öleceğim.

Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim:
Yer yüzünde yer beğen!
Nereye dikilmek istersen,
Söyle, seni oraya dikeyim!

Arif Nihat ASYA

Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor

Sonraki Konuya Hazırlık

Hangi ülkeye seyahat etmek isterdiniz? Neden? Bununla ilgili olarak atlasınızı inceleyerek bir seyahat planı oluşturunuz. Planınızı sınıfınıza getirerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

6. ÜNİTE DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadelerin doğrularını, altlarında verilen boşluklara yazınız.

1. Çocuklar ancak yetişkin olduklarında temel haklara sahip olur. (...)
.....
2. İstmeden de olsa birini kırdığımızda özür dilememiz gerekir. (...)
.....
3. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre çocuklar işlerde çalıştırılabilir. (...)
.....
4. Eğitsel ve sosyal etkinliklere katılmak sosyalleşmemizi sağlar. (...)
.....
5. Bir birey olarak ülkemizin bağımsızlığı için yapabileceklerimiz vardır. (...)
.....

B. Aşağıda kutucuklar içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanları cümlelerde boş bırakılan yerlere yazınız.

yeteneklerini

özgürlük

Birleşmiş Milletler

hak

sorumluluk

1. Devletler tarafından insanların özgürce kullanımına sunulan ve o ülkede uygulanan yasalarca korunan kazanımlara adı verilir.
2., kişinin gerçekleştirdiği tüm eylemlerin sonuçlarını üstlenebilmesidir.
3. Eğitsel ve sosyal etkinlikler öğrencilerin geliştirmelerine yardımcı olur.
4. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 20 Kasım 1989 tarihinde tarafından kabul edilmiştir.

C. Aşağıda verilen soruların yanıtlarını defterinize yazınız.

1. Vatanımızda özgür yurttaşlar olarak yaşamamızı neye borçluyuz? Kısaca açıklayınız.
2. Meclisimizin, ulusal egemenlik ve millî birliğimiz için önemini kısaca yazınız.
3. Eğitim hakkınızı hangi yasalara dayalı olarak kullanmaktasınız? Bununla ilgili bir araştırma yaparak ulaştıklarınızı yazınız.
4. Bağımsızlık ve özgürlükle ilgili iki şiir bularak yazınız.

Ç. Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan bir hak değildir? İşaretleyiniz.

☐ Çalışma hakkı

☐ Eğitim hakkı

☐ Sağlık hakkı

☐ Yaşama hakkı

2. Aşağıdakilerden hangisi okuldaki sorumluluklarımız arasında olmayanı işaretleyiniz.

☐ Okulu temiz tutmak

☐ Alışverişe yardım etmek

☐ Sınıf araç gereçlerini korumak

☐ Bayrak törenine katılmak

3. Sorumluluk sahibi bireylerin özelliğini işaretleyiniz.

☐ Dağınık ve düzensiz olurlar.

☐ Güvenilmez olurlar.

☐ Tembellik yaparlar.

☐ Yardımlaşmayı severler.

4. Selin, Ahmet ve Kubilay'ın Sosyal bilgiler dersinde aldıkları bir ödevi grup çalışmasıyla yapmaları gerekmiştir. Yaptıkları çalışma planına göre

- Selin, ödev konusuyla ilgili kaynakları araştıracaktır.
- Ahmet, Selin'in ulaştığı bilgileri genelden özele doğru sıralayarak özetleyecektir.
- Kubilay ise Ahmet'in özetlediği bilgileri etkileşimli tahtada gösterebilecekleri biçimde sunum hâline getirecektir. Sonra ödevlerini arkadaşlarına sunacaklardır. Ödevin sunum günü geldiğinde Kubilay bir mazereti nedeniyle sunumu yapamadığını bildirmiştir. Selin ve Ahmet hemen bir sunum hazırlayarak Kubilay'ın yapması gereken işi yapmıştır. Kubilay derse son anda yetişmiş ve sunum başlamıştır.

Kubilay aşağıdakilerden hangisini yaparsa hem eylemlerinin sorumluluğunu almış hem de arkadaşlarına yardımcı olmuş olur? İşaretleyiniz.

☐ Arkadaşlarına teşekkür edip yerine geçerek

☐ Öğretmeninden özür dileyip sınıftan ayrılarak

☐ Sunumda daha fazla görev alıp arkadaşlarına yardım ederek

☐ Ödevi bireysel olarak yapıp sonra teslim edeceğini bildirerek

5. 4/B öğrencisi Selda, okulundaki bir etkinliğin duyurusunda şu ifadelerle karşılaşmıştır:

- Dekor ve kostümlerin sade ve doğal olmasına özen gösterilecektir.
- Doğa sevgisinin geliştirilmesi amaçlanacaktır.

Bu bilgiden hareketle Selda, okulundaki hangi etkinliğin duyurusuna bakıyor olabilir? İşaretleyiniz.

☐ Kermes

☐ Film gösterimi

☐ Konser

☐ Tiyatro

6. Yıldız Mahallesi çocukları oyun oynamak için parka gittiklerinde parkta iş makinelerini görmüşlerdir. Çalışanlara ne yaptıklarını sorduklarında parkın yıkılacağını öğrenmişlerdir. Bunu duyan çocuklar, parkın yıkılmaması için pankartlar hazırlayıp düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Çocuklar böyle davranarak aşağıda verilen haklardan hangisini savunmuşlardır?

☐ Eğitim hakkı

☐ Oyun hakkı

☐ Yaşama hakkı

☐ Sağlık hakkı

7. 4-C sınıfı öğrencilerinden Işın, Gamze ve Utku, 23 Nisan'da yaptıkları tiyatro gösterilerinde çok başarılı olmuşlardır. Herkes bu gösteriyi çok beğenmiştir.

Sizce bu öğrenciler aşağıdaki topluluklardan hangisine katılarak tiyatro yeteneklerini geliştirebilirler? İşaretleyiniz.

☐ Müzik kulübü

☐ Satranç kulübü

☐ Drama kulübü

☐ Resim kulübü

8. I. Vatanına sahip çıkar.
II. Milletine sevgi duyar.
III. Hak ve özgürlüklerine sahip çıkar.

Özgürlüğüne önem veren bir birey yukarıdakilerden hangisine dikkat etmelidir? Yazınız.

.....

9. Çocuk olarak haklarımızı bilmemizin önemi aşağıdakilerden hangisidir? İşaretleyiniz.

☐ Boş zamanlarımızı daha iyi değerlendirmek

☐ Sosyal ve doğal çevremizi tanıyabilmek

☐ Ailemize karşı sorumluluklarımızı bilmek

☐ Gerektiği durumlarda haklarımızı talep etmek

Tutum Ölçeği

Aşağıdaki tutum ölçeğinde size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

😊 : Katılıyorum.

😐 : Kararsızım.

😞 : Katılmıyorum.

İfadeler	😊	😐	😞
Her insanın doğuştan devredilemez ve vazgeçilemez haklara sahip olduğunu düşünüyorum.			
Evrensel barışın, toplumların uyum içinde çalışması ve gelişmesinin insan haklarına saygıyla olacağını biliyorum.			
İnsan haklarının, her insanın bu haklara saygı göstermesiyle korunabileceğinin bilincindeyim.			
İnsan hakları devletler tarafından korunmalı ve her devlet vatandaşına bu konuda güvence vermelidir.			
Herkes insan haklarına saygı göstermek zorundadır.			
Tüm insanlar özgür ve eşit doğmuştur.			
İnsan haklarının geliştirilmesi için toplum ve devlet el ele çalışmalıdır.			

Ek Değerlendirme

EBA

Ünite
Tanıtımı

DÜNYA AİLESİ

**Farklı Ülkeleri Tanıyorum
Komşularımız**

**Farklı Kùltürler
Saygı Esastır**

Neler Öğreneceğiz?

- Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanımayı,
- Türkiye'nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavramayı,
- Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırmayı,
- Farklı kùltürlere saygı göstermeyi öğreneceğiz.

7.1. FARKLI ÜLKELERİ TANIYORUM

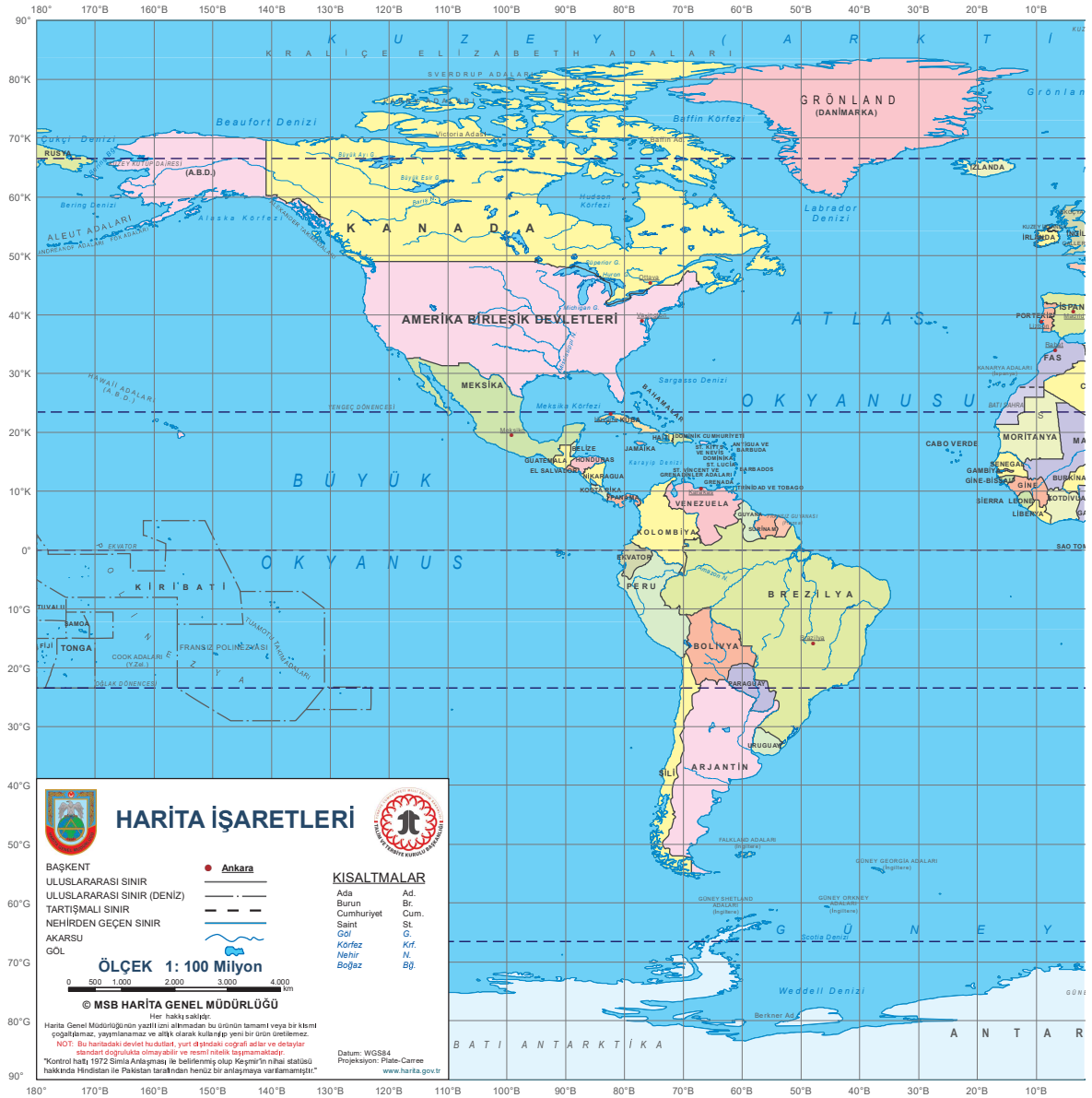

Hazırlanalım

Bildiğiniz farklı ülkeler hangileridir? Bu ülkelerin ne gibi özellikleri vardır? Söyleyiniz

Aşağıdaki Dünya haritasını incelediğimizde Dünya'nın bir bölümünün kara parçalarından, kalan kısımların ise sulardan oluştuğunu görürüz (Harita 7.1). Yeryüzünü oluşturan büyük kara parçaları "kıta" olarak adlandırılır. Ülkeler bu kıtalar üzerinde yer alır.

Dünya Siyasi

Harita 7.1 Dünya

Dünya üzerinde Asya, Afrika, Avrupa, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Avustralya ve Antarktika adında yedi kıta vardır. Yeryüzünde yaşayan yaklaşık sekiz milyar insan bu yedi kıtaya dağılmıştır. Günümüzde bu kıtalar üzerinde insanların kurduğu iki yüzden fazla devlet vardır. Dünya üzerindeki ülkeler farklı özelliklere sahiptir. Tüm bu ülkeler, birbirlerinden farklı olsa da tek ve en önemli ortak özellikleri dünya ailesinin birer parçası olmalarıdır.

Söyleyelim

Hazırladığınız seyahat planını arkadaşlarınızla paylaşınız. Aşağıdaki haritada gitmek istediğiniz ülkeyi gösteriniz. Ardından ziyaret etmek istediğiniz ülkeyi neden tercih ettiğiniz konusundaki fikirlerinizi söyleyiniz.

Haritası

Siyasi Haritası

Aşağıda bazı ülkelerle ilgili bilgiler ve görseller verilmiştir. İnceleyiniz.

Görsel 7.1

MISIR

Mısır, Afrika kıtasının kuzeydoğu köşesinde yer alır (Görsel 7.2). Türkiye'nin güneyinde yer almaktadır. Başkenti Kahire'dir (Görsel 7.3). Mısır'da resmî dil Arapçadır. Yönetim şekli çok partili ve iki meclisli cumhuriyettir. Mısır'da para birimi Mısır lirasıdır. Mısır batıda Libya, kuzeydoğuda İsrail ve güneyde Sudan ile sınır komşusudur. Akdeniz, ülkenin kuzeyine doğal bir sınır sağlarken Süveyş Körfezi ve Kızıldeniz, Mısır'ın doğudaki sınırının bir parçasını oluşturur. Mısır'ın nüfusu 2024 yılı verilerine göre yaklaşık 113 milyondur. Mısır dendiğinde aklımıza köklü tarihini yansıtan yapılar olan büyük piramitler gelmektedir. Piramitler 4600 yaşındadır. Her yıl binlerce turist söz konusu yapıları ziyaret eder. Mısır, genel inancın aksine yer şekilleri tamamen sade bir ülke değildir. Kızıldeniz boyunca uzanan dağlara ek olarak, Batı Çölü'nün güneybatısında ve Güney Sina Yarımadası'nda dağlık alanlara sahiptir. Mısır'da geniş çöller de bulunmaktadır. Mısır'da zengin bir bitki ve hayvan varlığı vardır. Mısır'ın en önemli doğal unsuru, binlerce yıl önce burada büyük bir uygarlık kurulmasının ana nedeni olan bereketli Nil Nehri'dir. Nil Nehri; ülkenin güneyinden kuzeyine doğru akarak, Nil Deltası'nda sona erip Akdeniz'e dökülmektedir. Mısır'ın iklimi genellikle kurak bir iklimdir. Akdeniz'e kıyısı olan kesimlerinde Akdeniz iklimi görülür. Mısır halkı, ağırlıklı olarak İslam dinine inansa da ülkede Hristiyan nüfus da vardır. Mısır'da sanatsal ve mimari anlayış da gelişmiştir. Mısır; gelirlerinin önemli bir kısmını tarım, balıkçılık, petrol satışı, turizm ve sanayi üretiminden elde etmektedir.

Görsel 7.2 Mısır'ın dünya üzerindeki yeri

Görsel 7.3 Kahire'den bir görünüm

Söyleyelim

1. Sizce Mısır'ın tarihî dokusu bu ülkeye ne gibi katkılar sunuyor olabilir? Fikirlerinizi söyleyiniz.
2. Günümüzde Mısır'daki başlıca ekonomik faaliyetler nelerdir?
3. Mısır'ın Doğu Akdeniz'deki konumunun önemi nedir?

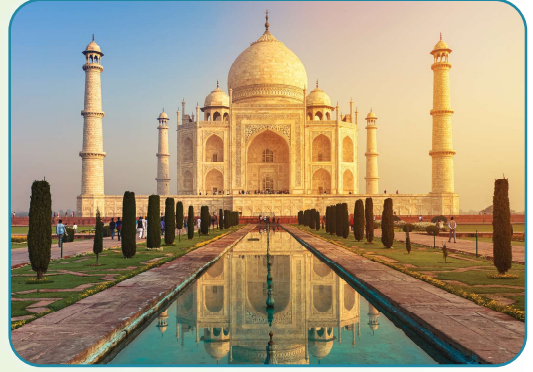
Görsel 7.4

HİNDİSTAN

Hindistan, Güney Asya'nın büyük bir bölümünü kaplayan ve esasen Asya kıtasındaki en büyük yarımadalardan biri olan Hindistan Yarımadası üzerinde kurulmuş bir ülkedir (Harita 7.5). Türkiye'ye oldukça uzak ve büyük bir ülkedir. Başkenti Yeni Delhi'dir. Hindistan'da Hintçe ve İngilizce olmak üzere iki resmî dil vardır. Yönetim şekli çok partili ve iki meclisli federal cumhuriyet şeklindedir. Hindistan'da para birimi Hindistan rupisidir. Hindistan, kuzeybatıda Pakistan, kuzeyde Nepal, Çin ve Bhutan ve doğusunda Myanmar (Burma) ile komşudur. Hindistan'ın güneydoğusunda bir ada ülkesi olan Sri Lanka yer almaktadır. Hindistan'ın nüfusu 2024 yılı verilerine göre yaklaşık 1 milyar 440 milyondur. Hindistan, Çin'den sonra en kalabalık ikinci ülkedir. Hindistan dendiğinde aklımıza Tac Mahal (Görsel 7.6), Mahabodhi Tapınağı, Ganj Nehri ve baharatlar gelmektedir. Her yıl binlerce turist Hindistan'ın ilginç tarihî ve doğal güzelliklerini görebilmek için bu ülkeyi ziyaret eder. Hindistan'ın kuzey kesimlerini dünyanın en yüksek sıradağları yani Himalayalar çevrelemektedir. Hindistan'ın orta ve güney kesimleri düz ovalardan oluşur. Hindistan'da zengin bir bitki ve hayvan varlığı vardır. Hindistan'ın önemli doğal unsurlarının başında Ganj Nehri gelmektedir. Bu nehir, ülkede en yaygın inanç olan Hinduizm açısından da önemlidir. Hindistan'da yazlar yağışlı, kışlar ise kurak geçmektedir. Son yıllarda Hindistan'da teknoloji yatırımları gelişmiş ve ülke bu alanda atılımlar yapmaya başlamıştır. Hindistan, gelirlerinin önemli bir kısmını tarım, madencilik, ormancılık, balıkçılık, turizm, sanayi üretimi, ticaret ve taşımacılık sektörlerinden elde etmektedir.

Görsel 7.5 Hindistan'ın dünya üzerindeki yeri

Görsel 7.6 Tac Mahal

Söyleyelim

1. Hindistan'ın nüfus büyüklüğünün avantaj ve dezavantajları neler olabilir?
2. Hindistan'ın iklim özelliklerinin toplum yaşamına etkisi nasıldır? Fikirlerinizi söyleyiniz.

1. Etkinlik

Aşağıda Meksika, Peru, Polonya ve Avustralya ile ilgili bazı bilgiler ve görseller verilmiştir. Bu bilgileri ve görselleri inceleyiniz. Ardından bu ülkelerle ilgili burada ifade edilmeyen bazı bilgileri (en önemli şehirler, en önde gelen meslekler, ülkedeki dünyaca ünlü isimler vb.) genel ağıdan araştırınız. Araştırma sonucunda edindiğiniz bilgileri de kullanarak ülkeleri tanıtıcı afişler hazırlayınız. Hazırladığınız afişleri sınıf panosunda sergileyiniz.

MEKSİKA

Görsel 7.8 Meksika'nın dünya üzerindeki yeri

Görsel 7.7

Meksika, Kuzey Amerika'da yer alan, Türkiye'ye oldukça uzak bir ülkedir. 2024 verilerine göre nüfusu yaklaşık 128 milyondur. Başkenti Meksiko'dur. Meksika dendiğinde aklımıza acısı bol yemekleri ve dünyaca ünlü Chitcen İtza (Çiçen İtza) piramidi gelmektedir.

PERU

Görsel 7.10 Peru'nun dünya üzerindeki yeri

Görsel 7.9

Güney Amerika kıtasının batısında bir ülkedir. Dünyanın en büyük sıradağlarından And Dağlarına ev sahipliği yapar. Dünyanın en uzun nehirlerinden biri olan Amazon Nehri Peru'da yer alır. Ülkenin başkenti Lima, resmî dili İspanyolcadır. Ülke başta altın ve bakır olmak üzere zengin yer altı kaynaklarına sahiptir. Türkiye'ye oldukça uzakta olan Peru, Türkiye'ye göre güneybatı yönündedir.

POLONYA

Görsel 7.12 Polonya'nın dünya üzerindeki yeri

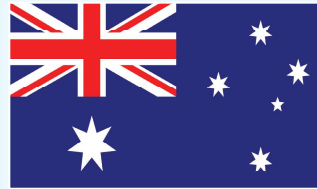
Görsel 7.11

Polonya, Türkiye'nin kuzey batısında kalan ve Avrupa kıtasında yer alan bir ülkedir. Başkenti Varşova'dır. Nüfusu 2024 verilerine göre yaklaşık 40 milyondur. Polonya mutfağının dünyaca ünlü yemeği et, patates, lahana veya elma ile yapılan ve Pierogi ismi verilen bir çeşit mantıdır.

AVUSTRALYA

Görsel 7.14 Avustralya'nın dünya üzerindeki yeri

Görsel 7.13

Avustralya, kıtanın büyük bölümünü kaplar. Hiçbir ülkeyle kara sınırı yoktur. Yüz ölçümü bakımından dünyanın en büyük yedinci ülkesidir. Başkenti Canberra (Kanberra) olan ülkenin anayasasında belirtilen resmî bir dili yoktur. Nüfusun büyük çoğunluğu İngilizce konuşmaktadır. Sydney (Sidney), Avustralya'nın en bilinen şehirlerindendir. Türkiye'ye oldukça uzakta olan Avustralya, Türkiye'ye göre güneydoğu yönündedir.

2. Etkinlik

Konuya hazırlanırken oluşturduğunuz seyahat planınızdan ve dünya siyasi haritasından yararlanarak hakkında bilgi sahibi olmak istediğiniz bir ülke belirleyiniz. Belirlediğiniz ülkeyle ilgili araştırma yaparak aşağıda istenen bilgileri yazınız.

Belirlediğim ülke :

Bulunduğu kıta :

Ülkenin başkenti :

Yönetim şekli :

Nüfusu :

En ünlü mimari yapıları:

.....

.....

Ülkenin farklı yerlerinden görseller:

Ülkenin tanıtımı için yazdığım yazı:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sonraki Konuya Hazırlık

Türkiye'ye komşu ülkelerdeki insanların günlük yaşamı nasıldır? Araştırınız. Ulaştıkları-
nızla ilgili metin ve görsellerden oluşan bir rapor hazırlayınız. Hazırladığınız raporu sınıfınıza
getirerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hazırlanalım

Türkiye dışında Türklerin yaşadığı farklı ülkeler hangileridir? Vatandaşlarımız bu ülkelere hangi amaçlarla gitmiş olabilir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Türkiye; Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının birbirlerine en çok yaklaştıkları yerdedir. Tarihi çok eskilere dayanan ülkemiz, komşu devletlerle olan ilişkisine her zaman önem vermiştir. Özellikle Ulu Önder Atatürk'ün girişimleri ile Cumhuriyet Dönemi'nde komşu devletlerle tam bir barış ve uyum içinde ilişki geliştirmek önemli görülmüştür.

Ülkemizin hem Asya kıtasında hem Avrupa kıtasında toprakları bulunmaktadır. Türkiye'nin Asya kıtasındaki topraklarına Anadolu, Avrupa'daki topraklarına ise Trakya adı verilmiştir. Türkiye sekiz devletle sınır komşusudur.

Aşağıdaki Türkiye'nin mülki idare bölümleri ile kara ve deniz komşuları haritası (Harita 7.2) üzerinde Türkiye'nin sınır komşularını gösteriniz. Türkiye'nin sınır komşularının Türkiye'ye göre hangi yönlerde olduğunu söyleyiniz.

Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri İle Kara ve Deniz Komşuları Haritası

Harita 7.2 Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri İle Kara ve Deniz Komşuları Haritası

Söyleyelim

Ülkemizin komşu ülkelerle iyi ilişkiler kurması neden önemlidir? Açıklayınız.

Türkiye'nin batıdaki yani Trakya'daki komşuları Bulgaristan ve Yunanistan'dır.

Bulgaristan, Türkiye'nin kuzeybatısında yer alan bir Balkan ülkesidir. Başkenti Sofya'dır. 2024 verilerine göre nüfusu yaklaşık 7 milyondur.

Yunanistan, Türkiye'nin batısında bulunan bir Balkan ülkesidir. Başkenti Atina'dır (Görsel 7.15). 2024 verilerine göre nüfusu yaklaşık 10 milyondur.

Türkiye'nin güney komşuları Suriye ve Irak'tır.

Suriye, ülkemizle arasında en uzun sınır hattına sahip ülkedir. Akdeniz'e kıyısı olan bu ülkenin başkenti Şam'dır. 2024 verilerine göre nüfusu yaklaşık 23 milyondur.

Irak, Türkiye'nin güneyindeki komşusudur. Başkenti Bağdat olan bu ülkenin 2024 verilerine göre nüfusu yaklaşık 42 milyondur (Görsel 7.16).

Türkiye'nin doğudaki komşuları İran, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti (Azerbaycan'a bağlı), Ermenistan'dır.

İran, Türkiye'nin doğusunda yer alan büyük bir ülkedir. Başkenti Tahran'dır. 2024 verilerine göre nüfusu yaklaşık 90 milyondur.

Türkiye'nin doğusunda yer alan komşularından biri de Azerbaycan'dır. Bakü, kardeş ülke Azerbaycan'ın başkentidir (Görsel 7.17). 2024 verilerine göre nüfusu yaklaşık 10 milyondur.

Doğuda bulunan bir diğer komşumuz Ermenistan'dır. Başkenti Erivan olan ülkenin 2024 verilerine göre nüfusu yaklaşık 3 milyondur.

Türkiye'nin kuzeydoğusunda bulunan komşusu ise Gürcistan'dır. Ülkenin başkenti Tiflis'tir (Görsel 7.18). 2024 verilerine göre nüfusu yaklaşık 4 milyondur.

Görsel 7.15 Atina'dan bir görünüm

Görsel 7.16 Bağdat'tan bir görünüm

Görsel 7.17 Bakü'den bir görünüm

Görsel 7.18 Tiflis'ten bir görünüm

3. Etkinlik

Aşağıda verilen tabloyu ülkemize komşu ülkelerden birini seçerek ve onunla ilgili araştırma yaparak doldurunuz.

Belirlediğim ülke :

Bulunduğu kıta :

Ülkenin başkenti :

Yönetim şekli :

Nüfusu :

En ünlü mimari yapıları:

.....

.....

Ülkenin farklı yerlerinden görseller:

Ülkenin tanıtımı için yazdığım yazı:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Türkiye'nin komşu ülkelerle sosyal, kültürel, askerî ve ticari ilişkileri vardır. Türkiye'nin sahip olduğu konum ticari ilişkilerde önemli bir avantaj sağlamaktadır. Komşu ülkelerle aramızdaki ticari ilişkiler değerlendirildiğinde Suriye ile aramızdaki ilişkiler uzun yıllar üst düzeyde gerçekleşmiştir. Ancak bölgedeki iç savaş ve kargaşa durumu nedeniyle ticaretimiz olumsuz yönde etkilenmiştir. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ticari ilişkiler son derece üst düzeyde gerçekleşmektedir. Türkiye ile Irak, İran, Gürcistan ve Yunanistan arasındaki ticari ilişkiler de yeterli ölçüdedir. Komşumuz Bulgaristan konumu nedeniyle Türkiye'nin Avrupa'ya açılmasında önemli bir ülkedir. Komşumuz Ermenistan ile ilişkilerimiz gelişmekle birlikte ticari anlamda son derece sınırlıdır.

Söyleyelim

Türkiye'ye komşu ülkelerdeki insanların günlük yaşamı hakkında oluşturduğunuz raporu okuyunuz. Komşu ülkelerdeki insanlarla bizim yaşamımız arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar vardır? Söyleyiniz.

Öneri

Komşularımızla olan ticari ilişkilerimizle ilgili bilgi almak için "<https://ders.eba.gov.tr>" genel ağ adresindeki videoyu izleyebilirsiniz.

Türkiye komşularıyla ve diğer ülkelerle kurduğu ilişkilerde akılcıdır. Sadece kendi yararını değil tüm insanlığın yararını gözetmektedir. Farklı ülkelerle olan ilişkilerimiz barışçı bir temele dayanır. Komşularımız ve farklı ülkelerde gerçekleşen olumsuz olaylara karşı ülkemiz çözüm odaklıdır. Çeşitli nedenlerle mağdur olan farklı ülkelere insanlara yardımcı olması da bunun bir göstergesidir. Milyonlarca Suriyeli, ülkelerindeki iç savaş nedeniyle başta Türkiye olmak üzere birçok ülkeye göç etti. Suriye'den Türkiye'ye gelen ailelerin çocukları yarım kalan eğitimlerine devam edebiliyorlar ve temel ihtiyaçlarını ülkemizde karşılayabiliyorlar (Görsel 7.19). Böylelikle savaşın yaraları sarılmaya çalışılıyor.

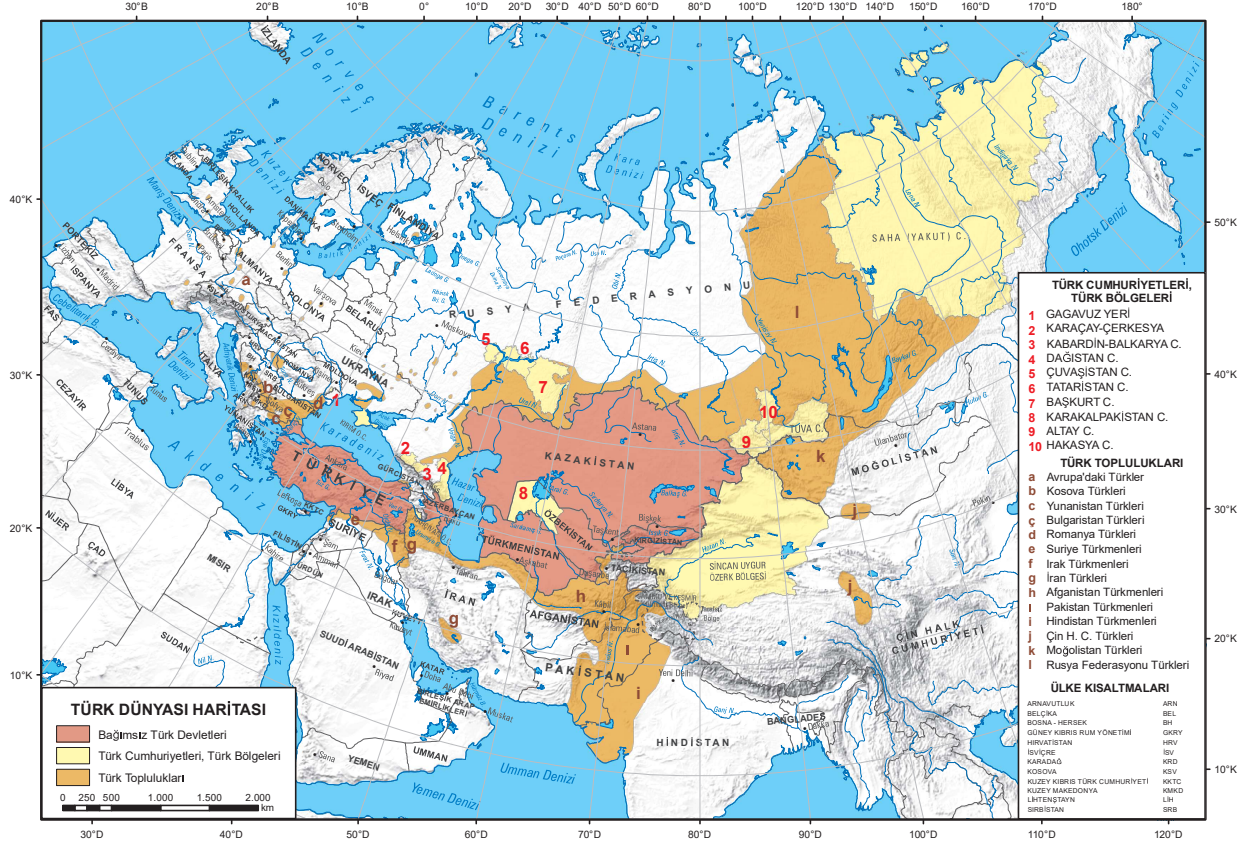

Görsel 7.19 Suriye'den göç eden insanlar için Kızılay tarafından kurulan çadırkent

Suriyeli komşularımız, ülkemize geldikten sonra onlara daha iyi nasıl yardımcı olunabileceğine ilişkin planlamalar yapılmıştır. Suriyelilere sunduğumuz yardımlar; sadece onlara karşı tarihsel ve kültürel yakınlık hissetmemizden değil medeni dünyanın empati kurabilen, insan haklarına saygılı ve değerleri olan bir ülkesi olmamızdan kaynaklanmıştır. Türkiye, söz konusu yaklaşımıyla komşularıyla olan ilişkilerine verdiği önemi göstermiştir.

Türkiye tıpkı komşu ülkelerle arasındaki ilişkilerde olduğu gibi kardeş ülke olarak tabir ettiği altı bağımsız Türk Devleti ile de çok yakın ilişki içerisinde. Aşağıdaki haritayı ve verilen bilgileri inceleyiniz. Ülkelerin yerlerini harita üzerinde bularak gösteriniz.

Türk Dünyası Haritası

Harita 7.3 Türk Dünyası Haritası

Azerbaycan

Azerbaycan'ın başkenti Bakü'dür. İki ülke arasında ticaret ve turizm faaliyetleri Azerbaycan'a bağlı olan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile olan sınır kapısından sağlanır. Azerbaycan, petrol ve doğal gaz gibi doğal kaynaklara sahiptir. Bu ürünlerin dünya pazarına sunulmasında kullanılan boru hatları Türkiye üzerinden geçmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Akdeniz'de bulunan Kıbrıs adasının kuzey kısmında, Türkiye'ye yaklaşık 65 km mesafede bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin başkenti Lefkoşa'dır. Resmî dili Türkçe, para birimi Türk lirasıdır. İki ülke arasında her alanda çok yakın iş birliği vardır.

Kırgızistan

Başkenti Bişkek olan Kırgızistan'da halk geçimini tarım ve madencilik yaparak sağlar. Ülkenin doğal güzellikleri sebebiyle turizm faaliyetleri artmaktadır. Türkiye ile Kırgızistan arasında askerî ve ticari faaliyetler başta olmak üzere birçok alanda iş birliği yapılmaktadır.

Söyleyelim

Kardeş ülkelerimiz olan Türk Cumhuriyetleriyle ilişkilerimizin daha iyi gelişebilmesi için neler yapılması gerekir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Kazakistan

Başkenti Astana olan ülke doğal maden yatakları bakımından dünyanın önde gelen ülkelerindendir. Yüz ölçümü bakımından en büyük Türk devletidir. Türkiye ile arasında ticaret ve eğitim başta olmak üzere birçok alanda iş birliği vardır.

Özbekistan

Özbekistan'ın başkenti Taşkent'tir. Maden yatakları bakımından zengin olan ülkede halk geçimini madencilik ve tarımsal faaliyetlerle sağlar. Türkiye ile Özbekistan arasında birçok alanda iş birliği vardır.

Türkmenistan

Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat'tır. Dünyanın en büyük dördüncü doğal gaz üreticisi konumundadır. Türkiye ile arasında eğitim ve kültür başta olmak üzere birçok alanda iş birliği vardır.

Sonraki Konuya Hazırlık

Dünya kültür haritası neden oluşturulmuş olabilir? Bu haritayı genel ağdan araştırarak inceleyiniz. Harita üzerinde farklı kültür bölgelerine ilişkin bulduğunuz bilgileri not ediniz. Dünya kültür haritası ile ilgili bulduğunuz bu bilgileri sınıf panosuna asınız.

4. Etkinlik

Aşağıda verilen tabloyu Türki Cumhuriyetlerden birini seçerek ve onunla ilgili araştırma yaparak doldurunuz.

Belirlediğim ülke :

Bulunduğu kıta :

Ülkenin başkenti :

Yönetim şekli :

Nüfusu :

En ünlü mimari yapıları:

.....

.....

Ülkenin farklı yerlerinden görseller:

Ülkenin tanıtımı için yazdığım yazı:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7.3. FARKLI KÜLTÜRLER

Hazırlanalım

Farklı kültürlerin özel günleri ile bizim kültürümüzdeki özel günler arasındaki benzerlik ve farklılıklar neler olabilir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Dünya üzerinde farklı kültürlere sahip yüzlerce toplum vardır. Her toplumun kendine özgü özellikleri vardır. Toplumumuzda sık kullanılan söz ve davranışlar başka toplumlarda bilinmiyor olabilir. Aynı zamanda yabancı toplumlardaki kültürel özelliklerin bizim toplumumuzda yeri olmayabilir. Toplumların en çok farklılaştıkları noktalar; kullandıkları diller, inandıkları dinler, mimari yapıları, giyim tarzları, yeme içme kültürleri, düğün gelenekleri, aile ilişkileri, müzik zevkleri, yaşam tarzları vb. özelliklerdir.

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görsellerdeki kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırınız. Aradaki benzerlik ve farklılıkları söyleyiniz.

Görsel 7.20 Venedik'teki iki sokak satıcısı - İtalya

Görsel 7.21 Geleneksel yeni yıl kutlamalarından bir görünüm - Çin

Görsel 7.22 Belçika mimarisinden bir örnek

Görsel 7.23 Geleneksel kıyafetler ve çalgılar - Kazakistan

Söyleyelim

Dünya kültür haritasıyla ilgili sınıf panosuna astığınız bilgi kâğıtlarını okuyunuz. Farklı kültürlerle ilişkin dikkatinizi çeken unsurlar hakkındaki fikirlerinizi söyleyiniz.

Ülkelerin kendilerine özgü kültürel özellikleri vardır ve o ülke akla geldiğinde bu tarz özellikleri de akla gelebilir. Örneğin bazı ülkelerde insanların sade yaşamı ve eski geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olması dikkat çekici bulunur. Japonya bu ülkelerden biridir (Görsel 7.24). Bazı ülkeler sokak müzisyenleriyle, fuar ve festivalleriyle ünlüdür. Bunlara Almanya ve Brezilya'yı örnek verebiliriz. Bazı ülkeler sahip oldukları hayvan ve bitki varlığıyla

Görsel 7.24 Japon kiraz ağaçları, geleneksel Japon mimarisi ve Japonların kutsal saydığı Fuji dağı

ön plana çıkar ve bunun kültüre yansımaları görülür. Buna Avustralya ve Kenya'yı örnek verebiliriz. Bazı ülkeler öyle köklü bir tarihî dokuya sahiptir ki zaman zaman birer açık hava müzesi olarak nitelenebilirler. Bunlara Türkiye ve İtalya örnektir.

Toplumların kültürel özellikleri, kıyafet tercihlerini de belirlemektedir. Örneğin Güney Kore'de insanlar, düğün ve cenaze gibi özel törenlerde geleneksel kıyafetlerini giymeyi tercih ederler (Görsel 7.25). Suudi Arabistan'da, serin tutan geleneksel rahat kıyafetler tercih edilir (Görsel 7.26). Almanya'da erkekler uzun çorap, deri askılı şort; kadınlar kabarık kollu bluz ve işlemeli, uzun etekli elbiselerden oluşan geleneksel kıyafetlerini günümüzde sadece festivallerde giyerler (Görsel 7.27).

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görsellerdeki kişilerin kıyafetlerini geleneksel Türk kıyafetleriyle karşılaştırınız. Aralarındaki benzerlik ve farklılıkları söyleyiniz.

Görsel 7.25 Geleneksel Kore kıyafeti

Görsel 7.26 Geleneksel Arap kıyafeti

Görsel 7.27 Geleneksel Alman kıyafetleri

Yeme-içme kültürü de toplumdan topluma değişiklik gösterir. Örneğin İtalyan mutfağında makarnanın önemli bir yeri vardır. İran mutfağında kırmızı et ve tahıllar (buğday, arpa gibi) ön plandadır. Örneğin İranlıların en ünlü yemeklerinden olan “Abgoosht” isimli yemek kuzu eti ve nohutla yapılan bir güveçtir. Kore mutfağında deniz ürünleri ve pirinç önemli yer tutar. Deniz yosunu ve pirinçle hazırlanan “Kimbap” adlı yemek Kore mutfağının en ünlü yemeklerindendir. Türk mutfağında sebze, et ve tahıllar ön plandadır. Kafkaslarda yemekler ağırlıklı olarak darı, mısır, patates, kuru et, kuru yağ, sakatat, kaymak, süt, yaban hayvanları ve kanatlı hayvanlardan yapılır.

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görsellerden ve yukarıdaki bilgilerden yararlanarak bu ülkelerin yemek kültürleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyleyiniz.

Görsel 7.28 İtalyan mutfağının vazgeçilmezi
makarna

Görsel 7.29 Orta Doğu'ya özgü yemekler;
güveç, pilav üstü et ve kebaplar

Görsel 7.30 Meksika mutfağının vazgeçilmezi
baharat ve biberler

Görsel 7.31 Türk mutfağının önemli öğeleri
yaprak sarması, içli köfte ve turşu

Söyleyelim

Türk mutfağı, dünyanın en zengin mutfaklarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bunun kültürel nedenleri hakkındaki fikirlerinizi söyleyiniz.

Çocukların oynadıkları geleneksel oyunlar da kültürden kültüre değişmektedir. Bununla birlikte isimleri farklı olsa da pek çok oyun birbirine benzer. Örneğin saklambaç, seksek, ip atlama, ebelemece, sessiz sinema ve bilye oyunu farklı kültürlerdeki çocuklar tarafından bilinen ve oynanan oyunlardır.

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görsellerdeki çocukların oynadıkları oyunların adlarını söyleyiniz.

Görsel 7.32

Görsel 7.33

Avrupa'da çocukların oynadığı geleneksel oyunlardan biri "Kasnak" oyunudur. Oyuncular kare ya da daire şeklinde işaretlenmiş bir alanda karşılıklı olarak dururlar ve birbirlerine kasnağı atarlar. Buradaki amaç, kasnağı eldeki çubukla yakalamaya çalışmaktır. Kasnağı düşüren oyunu kaybeder. Düşürmeyen ise kazanır. "Bayrağı Yakala" oyunu da özellikle Avrupa ve Amerika'da bilinen bir başka geleneksel oyundur ve çok eğlencelidir. Bu oyun, büyük bir grupla oynanır. Oyuncular iki gruba ayrılır ve her grup kendi grubunu temsil eden bir bayrak belirler. Oyunda amaç diğer takımın bölgesine girmek, onların bayrağını ele geçirmek ve güvenli bir şekilde kendi bölgesine geri döndürmektir. Oyun bütünüyle hızlı hareket etmeye dayalıdır. Karşı grubun herhangi bir üyesi size dokunursa yakalanmış sayılırsınız. Bu oyuncular tek bir şartla kurtulabilirler. Kendi gruplarından biri gelip onlara dokunmayı başırırsa serbest kalmış sayılırlar. Oyun bir grubun diğerinin bayrağını ele geçirip başarıyla kendi alanına getirmesiyle sona erer.

Uzak doğuda ve özellikle Japonya'da çocukların oynadığı geleneksel oyunlar da son derece ilgi çekicidir. Bunlardan biri "kagome kagome" oyunudur. Bu oyun kalabalık bir çocuk grubuyla oynanır. İçlerinden biri ebe yani "Oni" olur ve gözleri bağlanır. Diğer çocuklar, el ele tutuşur ve oyuna özgü şarkıyı söyleyerek ebenin çevresinde dönmeye başlar. Şarkı durdurulduğunda ebe tam arkasındaki çocuğun ismini tahmin eder. Tahmini doğru olursa ismini bildiği çocuk ebe olur. Tahmin yanlışsa aynı ebeyle oyuna devam edilir. Ta ki doğru tahminde bulunana kadar... Bu geleneksel oyunun farklı kültürlerde pek çok benzeri vardır.

Deneyelim

Farklı kültürlerden örneklendirilen çocuk oyunlarını okulunuzun bahçesinde oynamayı deneyiniz.

[illegible]

194

7.4. SAYGI ESASTIR

Hazırlanalım

Farklı kültürlere sahip insanlarla ilişkilerimiz nasıl olmalıdır? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Dünya üzerinde pek çok ülke, toplum ve kültür olduğunu öğrenmiştik. Farklı kültürlere sahip bu toplumların barış ve düzen içinde yaşaması birbirlerine duydukları saygıyla mümkündür.

Kültürel özellikleri ve yaşayış biçimleri ne olursa olsun tüm toplumlara saygıyla yaklaşmamız büyük bir erdemdir. Türk kültüründe misafirperverlik, başkalarının kültürel özelliklerine saygı ile yaklaşmak vardır. Türk kültürü, bu özellikleri sayesinde yüzyıllarca ayakta kalmış ve günümüze kadar gelebilmiştir.

Farklı coğrafyalarda birbirinden farklı pek çok toplum ve kültür yaşar. Bununla birlikte öyle değerler öyle figürler vardır ki kültürler arasındaki farklılıkları unutturarak kültür kavramına saygımızı artırır.

Örneğin Anadolu'da Keloğlan adıyla bilinen karakter; Kazakistan'da Taşza Bala, Azerbaycan'da Keçel Memed, Kerkük'te Keçeloğlan, Türkmenistan'da Kelcebatır, Kırım'da Tazoğlan, Altay Bölgesi'nde Tastarakay, İran'da Çeçel, Gürcistan'da Kel Kafalı Kaz Çoban olarak bilinir (Görsel 7.34). Bu durum, kültürün farklı coğrafyalarda farklı özelliklere sahip olsa da temelde aynı kökten beslendiğinin göstergesidir. Bu nedenle aslında kendi kültürümüze olduğu kadar farklı kültürlere de saygı duymalıyız.

Görsel 7.34

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyarak kültürler arası saygı, iletişim ve iş birliği ile ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

< > ↺

GENEL AĞ HABERİ

Adana Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Beyrut Belediye Başkanlığı arasında yapılan toplantı sonrası, Adana ve Beyrut'un kardeş şehir olacağı belirtildi. Yapılan açıklamada, Adana ile Beyrut'un aynı coğrafyada yer alan ve birbirine çok yakın kültürleri paylaşan iki şehir olduğu ve kardeş şehir anlaşmasının çok yerinde bir adım olduğu ifade edildi. Her iki şehrin belediye başkanları, Adana ile Beyrut'un kardeş şehir olmasıyla birlikte iki şehir arasındaki turistik ve ticari ilişkilerin daha da hızlanacağını belirttiler.

Genel ağdan özetlenerek alınmıştır.

Türkler, tarih boyunca farklı kültürlerle saygı ile yaklaşmış bir millettir. Örneğin Fatih Sultan Mehmet 1463 yılında Bosna-Hersek'i fethettikten sonra bölgede yaşayan Hristiyan halka güvence olarak Ahitname vermiştir. Bu Ahitname ile bölgede yaşayan Hristiyanları, dini inançlarını özgürce yaşamaları konusunda koruma altına almıştır. Bu da Türk geleneğinde farklı toplumların inançlarına olan saygıyı gösteren örnek bir davranıştır.

6. Etkinlik

Aşağıda verilen metni okuduktan sonra soruları yanıtlayınız.

Ben Cemile. Bu sene 23 Nisan şenlikleri kapsamında evimizde yabancı bir öğrenciyi misafir ettik. O'nun adı Rosalinda. Rosalinda ülkemize Meksika'dan geldi. Rosalinda ve okulunun dans topluluğu şenlikler kapsamında geleneksel danslarını sergilemek için ülkemize gelmişti. Rosalinda son derece neşeli, dışa dönük biriydi. Rosalinda ile anlaşabilmemiz zor olmadı. Kendisinin ana dili İspanyolca. İkimiz de temel düzeyde İngilizce biliyoruz. Rosalinda'ya geleneksel Türk yemeklerinden sunduk ancak kendisi sebze ve meyveleri bir arada tükettiğini ve yemeklerin bol salçalı ve acılı olmasını sevdiğini söyledi. Bu onun kültürel bir özelliğiydi. Annem ve babam onun istediği tarzda bir yemek hazırlamak için bazı hazırlıklar yaptı ancak Rosalinda buna gerek olmadığını Türk yemeklerini denemekten hoşlandığını ifade etti. Rosalinda bizde kaldığı sınırlı süre boyunca her fırsatta Türk tarihine olan ilgisini, Atatürk'e olan hayranlığını, Türk misafirperverliğinin ne kadar güzel olduğunu vurguladı. Rosalinda Meksikalıların da misafirleri çok sevdiğini ve misafir eve girdiğinde bunu ona yansıttıklarını söyledi. Rosalinda akşam üzeri ülkesini ve ailesini özlediğini söyledi. Ülkesini hatırlatan müzikler dinlemeye başladı. Bize yabancı gelse de ona saygıyla eşlik ettik. Gece yatmadan önce ailesi ve sevdikleri için Tanrı'ya dua ettiğini söyleyerek yalnız kalmak istedi. Biz de onu yalnız bıraktık. Kahvaltıdan sonra Rosalinda'yı kafilesine teslim etmek için yola çıktık. Rosalinda geleneksel şapkasını takmak istediğini söyledi. Komşularımız ve bizim için alışık olmadığımız bir giyim tarzı olsa da onun süslü şapkası gerçekten çok güzeldi. Onun kültürüne saygı duyduğumuzu her fırsatta dile getirdik ve davranışlarımızla bunu yansıtmaya çalıştık. Birbirimizi çok sevdik ve ilk fırsatta Meksika'da onu ziyaret edeceğimize dair söz verdik.

Görsel 7.35 Meksikalı öğrenciler

1. Rosalinda gibi bir misafiriniz olsa siz nasıl davranır, onu nasıl ağırlardınız?
2. Rosalinda ile Cemile arasındaki kültürel farklılıklar hangi konulardadır?
3. Cemile ve ailesi Rosalinda'ya nasıl davranmıştır?

Söyleyelim

Hazırladığınız insan hakları belgesini arkadaşlarınıza tanıtınız. Ardından onlardan bu belgeye ilişkin görüşlerini isteyiniz. İnsan hakları belgenizin özelliklerine ilişkin fikirlerinizi söyleyiniz.

Bilgi Notu

Günümüzde ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmiş olması mesafeleri kısaltmıştır. Bu durum dünyanın daha küçük bir yer olarak algılanmasına yol açmıştır. Kültürlerin, buluşların ve ekonomik gelişmelerin kısa sürede buluşabildiği bu sürece küreselleşme adı verilmiştir. Küreselleşme bazı kültürler üstünde olumsuz etkilere sahip olabilmektedir. Bu nedenle farklı kültürlere saygı duymamız ve kendi kültürümüze sahip çıkmamız önemlidir.

7. Etkinlik

Kültürel Kolajlar

Malzemeler: Farklı kültürleri tanıtan resimli ve baskılı dergiler ya da broşürler, makas, yapıştırıcı, poster panosu ve el işi kâğıdı.

- İkişer ya da üçer kişilik gruplara ayrılınız. Her grubun farklı kültürlerle sahip bir toplumu seçmesini sağlayınız (Örneğin; Çin, Meksika, Hint, Afrika gibi.).
- Öğretmeniniz farklı kültürleri tanıtan dergi ve broşürleri sizlere dağıtacaktır. Bu materyallerden seçtiğiniz toplumun kültürünü temsil eden yemek, müzik, moda, sanat ve ünlü yerler gibi bilgileri ve bu bilgileri destekleyecek görselleri araştırınız.
- Her grup seçtiği görselleri ve cümleleri kesip bir kolaj oluşturmak üzere poster panosuna veya el işi kâğıdına yerleştirecektir.
- Gruplar gerek duyarlarsa görsellerin altına kendi açıklamalarını ekleyeceklerdir.
- Kolajlar bittiğinde her gruptan çalışmalarını sınıfa sunmaları ve üzerinde çalıştıkları kültür hakkında neler öğrendiklerini açıklamaları istenecektir.
- Herkesin saygıyı hak ettiği ve farklı kültürlerden çok şey öğrenebileceğimiz fikrini vurgulayan örnek kolaj çalışmaları okul yönetiminden izin alınarak okulun farklı yerlerinde sergilenecektir.

7. ÜNİTE DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadelerin doğrularını, altlarında verilen boşluklara yazınız.

1. Mısır, Asya kıtasında yer alan bir ülkedir. (...)

.....

2. Farklı kültürleri Türk kültürüne benzetmek için çalışmalıyız. (...)

.....

3. Türkiye ve Azerbaycan birbirlerini kardeş ülke olarak tanımlar. (...)

.....

4. Farklı ülkelerdeki insanların yaşam biçimleri aynıdır. (...)

.....

5. Özbeklerin kültürüyle kültürümüz aynı köklere sahiptir. (...)

.....

B. Aşağıda kutucuklar içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanları cümlelerde boş bırakılan yerlere yazınız.

barış

Anadolu

deniz ürünleri

Trakya

1. Türkiye'nin Asya kıtasındaki topraklarına adı verilmiştir.

2. Türkiye'nin tüm komşularıyla olan ilişkileri öncelikle temeline dayanır.

3. Kore mutfağında ve pirinç önemli yer tutar.

C. Aşağıda verilen soruların yanıtlarını defterinize yazınız.

1. Türkiye ve İran'ın dostluğunun bir simgesi olan Özsoy Operası'nı araştırarak bulduğunuz bilgileri defterinize yazınız.

2. Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı'nın (TİKA) faaliyet alanlarını araştırarak defterinize yazınız.

3. Dünya barışının korunması için Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan projelere örnekler yazınız.

Ç. Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin sınır komşularından biridir? İşaretleyiniz.

☐

Almanya

☐

Avustralya

☐

İran

☐

Mısır

2. İletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi farklı ülkeleri birbirine yakınlaştırmıştır. Bu durum, ülkeler arasındaki ekonomik ilişkileri arttırmıştır. Böylece bir buluş, kültürel bir simge ya da bir haber çok hızlı bir biçimde dünya çapında yaygınlaşabilir olmuştur. Bunlar, dünyanın daha küçük bir yer gibi algılanmaya başlamasına yol açmıştır. Günümüzde bu kavram olarak nitelenmektedir.

Paragrafta boş bırakılan yere getirilmesi gereken kavramı işaretleyiniz.

☐

Millî kültür

☐

Küreselleşme

☐

Uluslararası ilişkiler

☐

Sosyalleşmek

3. Aşağıdakilerden hangisi Batı'da yer alan komşularımızdandır? İşaretleyiniz.

☐

Bulgaristan

☐

Gürcistan

☐

Irak

☐

Azerbaycan

4. 23 Nisan için farklı kültürlerden öğrenciler ülkemize davet edilmiştir. Bu öğrenciler ülkelerinin yerel danslarını sergileyeceklerdir. Türk öğrenciler yabancı öğrencileri evlerinde misafir edeceklerdir. Anıl ve ailesi, Japonya'dan gelen Sakura'yı evinde misafir olarak ağırlamıştır.

Yapılan bu uygulamanın amacı aşağıdakilerden hangisi olabilir? İşaretleyiniz.

☐

Farklı kültürlerle etkileşim kurmak

☐

Japonlara Türkçe öğretmek

☐

Farklı dans gösterilerini izlemek

☐

Yerel dansların önemini göstermek

5. Tac Mahal, Mahabodhi Tapınağı ve Ganj Nehri hangi ülkeye aittir? İşaretleyiniz.

☐

Polonya

☐

Avustralya

☐

Hindistan

☐

Belçika

6. Ülkemizin komşularıyla ve farklı ülkelerle olan ilişkilerinde temel aldığı ilkeler arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz? İşaretleyiniz.

☐

Türkiye, komşularıyla ve diğer ülkelerle kurduğu ilişkilerde akılcıdır.

☐

Farklı ülkelerle olan ilişkilerimiz barışçı bir temele dayanır.

☐

Komşularımızla olan ilişkilerimizin temelinde ekonomik çıkarlarımız vardır.

☐

Farklı ülkelerde gerçekleşen olumsuz olaylara karşı ülkemiz çözüm odaklıdır.

SÖZLÜK

A

adres: Herhangi bir kişi ya da mekânın bulunduğu şehir, ilçe, mahalle, cadde, sokak, kapı veya daire numarasının belirtildiği; bulunak.

ahitname: Geçmişte bazı şahıs ve gruplara tanınan hak ve imtiyaz belgesi, antlaşma belgesi.

alay: Bir kimsenin, bir şeyin, bir durumun gülünç, kusurlu, eksik vb. yönlerini küçümseyerek eğlenme konusu yapma.

ambalaj: Eşyayı sarmaya yarayan mukavva, kâğıt, tahta, plastik vb. malzeme.

araç: Bir iş yapmakta veya sonuçlandırmakta gücünden yararlanılan nesne.

arazi: Yeryüzü parçası.

B

baharat: Yiyecek ve içeceklerle hoş koku ve tat vermek için kullanılan tarçın, karanfil, zencefil, karabiber vb. maddeler.

beceri: Elinden iş gelme durumu.

bildiri: Bilimsel bir konuyu ele alan ve bilimsel bir toplantıda okunup tartışılan yazı.

bileşen: Bir bütünü oluşturan, bütünden ayrıştırıldığında da kendi başına anlam taşıyan parça.

bilim: Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi.

boyut: Bir cismin herhangi bir yöndeki uzantısı.

buluş: İlk defa yeni bir şey yaratma, icat.

burs: Bir öğrencinin öğrenimini sürdürebilmesi veya bir kimsenin bilgi ve görgüsünü artırması için belli bir süre devlet veya özel kuruluşlarca ödenen aylık para.

bütçe: Devletin, bir kuruluşun, bir aile veya bir kimsenin gelecekteki belirli bir süre için tasarladığı gelir ve giderlerinin tümü.

C-Ç

cadde: Çevredeki yolların kendisine açıldığı geniş yol.

cephane: Ateşli silahlarla atılmak için hazırlanan her türlü patlayıcı madde.

cephe: Üzerinde savaşın sürdüğü bölge.

çarpık: Gerektiği gibi olmayan, düzgün olmayan.

D

demokrasi: Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi.

deneyim: Bir kimsenin belli bir sürede veya hayat boyu edindiği bilgilerin tamamı.

devlet: Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu varlık.

devrim: Belli bir alanda hızlı, köklü ve nitelikli değişiklik, inkılap.

E

egemenlik: Milletin ve onun kişiliği olan devletin yetkilerinin hepsi.

empati: Aynı duyguları paylaşma.

engel: Bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep.

entegrasyon: Bütünleşme, uyum.

etken: Etki eden şey.

evcil: Eve ve insana alışmış.

F

fırtına: Yağmur ve kasırga getiren çok güçlü rüzgâr.

figür: Bir dansı veya oyunu oluşturan ölçülü adımlarla beliren zincirleme hareketlerden her biri.

form: İstenilen şeylerin yazılması, doldurulması için hazırlanmış basılı belge.

G - Ğ

gelenek: Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar.

gelir: Bir kimseye veya topluluğa belli zamanlarda, belli yerlerden gelen para.

genelge: Yasa ve yönetmeliklerin uygulanmasında yol göstermek, herhangi bir konuda aydınlatmak, dikkat çekmek üzere ilgililere gönderilen yazı.

gider: Bir iş için harcanan paranın bütünü.

görenek: Bir şeyi eskiden beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığı.

grafik: Bir olayın çeşitli durumlarını göstermeye veya birkaç şey arasından karşılaştırma yapmaya yarayan çizgilerden oluşmuş biçim; çizelge.

H

hafıza: Yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü.

hâkimiyet: Milletin ve onun tüzel kişiliği olan devletin yetkilerinin hepsi.

harçlık: Ufak tefek gereksinimler için harcanacak para.

hatıra: Geçmişte yaşanmış çeşitli olaylardan belleğin sakladığı her türlü iz.

hikâye: Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türü, öykü.

I-İ

ibre: Ölçü aletleri, saat ve göstergelerde sayı veya işaret göstermeye yarayan hareketli iğne.

iklim: Yeryüzünün herhangi bir yerinde hava olaylarına bağlı olarak gerçekleşen etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durumu.

ilçe: Yönetim bakımından yurt bölümlenmesinde ilden sonra gelen bölüm.

ilgi: Dikkati öncelikle belirli bir şey üzerinde toplama eğilimi.

imkân: Yararlanılan uygun şart veya durum.

irade: Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü.

isyan: Herhangi bir amaçla kurulu düzene veya devlet güçlerine karşı gelme.

işgal: Bir yeri ele geçirme.

işlev: Bir nesne veya bir kimsenin gördüğü iş.

J

jeton: Gişelerde, telefon ve türlü oyunlarda para yerine kullanılan küçük, metal veya plastik nesne.

K

kale: Düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askerî önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı yapı.

kandil: İçinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı.

kılavuz: Yol gösteren, tarihî ve turistik yerleri gezerken bilgi aktaran kimse, rehber. Herhangi bir alanda ve konuda bilgi veren, yol yöntem gösteren kitap vb.

kolaj: Kumaş, tahta vb. malzemelerle yapılan, kâğıt veya kartona yapıştırılan resim.

kuruluş: Topluma hizmet, üretim, tüketim vb. amaç ve görevlerle kurulan her şey, tesis.

kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğin ölçüsünü gösteren araçların bütünü.

L

lüks: Giyimde, eşyada, harcamada aşırı gitme, gösteriş, şatafat.

M

mağdur: Haksızlığa uğramış (kimse).

mağlup: Savaş veya yarışmada yenilmiş, yenik.

mareşal: En yüksek askerî rütbe ve bu rütbede bulunan kişiye verilen ünvan.

medeni: Kentlileşmiş, kırsallıktan kurtulmuş, uygar.

medrese: İslam ülkelerinde, genellikle İslam dini kurallarına uygun bilimlerin okutulduğu yer.

N

nüfus: Bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı; popülasyon.

O-Ö

obezite: Çok şişmanlık.

olasılık: Bir şeyin olabilmesi durumu, olabilirlik; ihtimal.

P

piyes: Seslendirilmek veya sahnede oynanmak için hazırlanmış eser.

R

randevu: Belli bir saatte, belli bir yerde iki veya daha çok kişi arasında kararlaştırılan buluşma.

rapor: Herhangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme, araştırma sonucunu, düşünceleri veya tespit edilenleri bildiren yazı.

rekabet: Aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme.

rütbe: Subay, astsubay ve polislerin sahip olduğu derece.

S

salgın: Bir hastalığın veya başka bir durumun yaygınlaşması ve birçok kimseye birden bulaşması.

sanayi: Ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü.

saygın: Saygı gören.

söyleşi: Arkadaşça, dostça karşılıklı konuşma.

Ş

şarapnel: Patladığında etrafa küçük parçalar saçan bir tür top mermisi.

şefkat: Acıyarak ve koruyarak sevmek.

şehit: Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse.

şerbet: Belli törenlerde konuklara sunulan şekerli içecek.

T

tahıl: Buğday, arpa, mısır, yulaf, çavdar, pirinç vb. hasat edilen ürünler ile tohumlarının genel adı.

takdir: Beğenme, beğenip belirtme, değer verme.

talep: Bir kimseden bir şeyi yapmasını veya yapmamasını isteme.

tanık: Gördüğünü ve bildiğini anlatan, bilgi veren kimse; şahit.

tarım: Bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, kalite ve verimlerinin yükseltilmesi, uygun koşullarda korunması, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlanması.

teşhis: Belirleme, tanı.

ticaret: Ürün, mal vb. alım satımı.

toplum: Aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü; cemiyet.

tsunami: Deniz tabanında deprem vb. nedenlerle meydana gelen büyük kırılmalar sonucunda karada oluşan dev dalgalar.

turizm: Bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü.

U-Ü

unsur: Bir bütünü oluşturan, bütünden ayrıştırıldığında da kendi başına anlam taşıyan parça.

uygarlık: Uygar olma durumu; medeniyet, medenilik.

ünvan: Bir kimsenin memuriyetindeki rütbesini, makamını veya mevkisini gösteren ad.

üretim: Belirli faaliyet ve işlemler sonucu yeni bir mal veya hizmet meydana getirme.

üye: Herhangi bir topluluğu oluşturan bireylerden her biri.

V

vakit: Zaman, bir işe ayrılmış veya bir iş için ayrılmış saatler.

vatan: Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası.

vatandaş: Yurtları veya yurt duyguları bir olanlardan her biri.

Y

yamaç: Dağın veya tepenin herhangi bir yanı.

yapı: Barınmak veya başka amaçlarla kullanılmak için yapılmış her türlü mimarlık eseri.

yasa: Toplumsal hayat içinde kendiliğinden oluşan ve uyulması toplum içinde yaşamının bir mecburiyeti olan alışkıların bütünü.

yerel: Sınırlı bir yerle ilgili olan.

yetenek: Bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği.

yöre: Bir bölgenin belli bir yer ve çevresini kapsayan sınırlı bölümü.

Z

zafer: Savaşta kazanılan başarı.

zemin: Bir şeyin en alt bölümü.

KRONOLOJİ

- Telefon icat edildi. 1876
- Türk Yunan Savaşı. 1897-1905
- Elektrikli çamaşır makinesi üretildi. 1908
- Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandı. 30 Ekim 1918
- İstanbul İtilaf Devletlerince fiilen işgal edildi. 13 Kasım 1918
- Fransızlar Adana'yı işgal etti. 20 Aralık 1918
- İngilizler Antep'i işgal etti. (Sonrasında Fransızlara veriyorlar.) 15 Ocak 1919
- İngilizler Maraş'ı işgal etti. (Sonrasında Fransızlara veriyorlar.) 22 Şubat 1919
- İngilizler Urfa'yı işgal etti. (Sonrasında Fransızlara veriyorlar.) 24 Mart 1919
- İtalyanlar Konya, Kuşadası, Bodrum, Fethiye, Marmaris'i ve Akşehir'i işgal etti. 26 Nisan - 14 Mayıs 1919
- Yunanlılar İzmir'i işgal etti. 15 Mayıs 1919
- Mustafa Kemal Paşa Samsun'a çıktı. 19 Mayıs 1919
- Amasya Genelgesi yayımlandı. 22 Haziran 1919
- Erzurum Kongresi yapıldı. 23 Temmuz - 4 Ağustos 1919
- Sivas Kongresi yapıldı. 4-11 Eylül 1919
- Mustafa Kemal Paşa ve Temsil Heyeti Ankara'ya geldi. 27 Aralık 1919
- Misak-i Millî son Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından kabul edildi. 28 Ocak 1920
- İstanbul İtilaf Devletlerince resmen işgal edildi. 16 Mart 1920
- Ankara'da Büyük Millet Meclisi açıldı. 23 Nisan 1920
- Radyo icat edildi. 1920
- Birinci İnönü Savaşı. 6-11 Ocak 1921
- İkinci İnönü Savaşı. 23 Mart-1 Nisan 1921
- Kütahya-Eskişehir Savaşları. 10-21 Temmuz 1921
- Sakarya Meydan Muharebesi başladı. 23 Ağustos 1921
- Büyük Taarruz başladı. 26 Ağustos 1922
- Mudanya Ateşkes Antlaşması imzalandı. 11 Ekim 1922
- Lozan Barış Antlaşması imzalandı. 24 Temmuz 1923
- Televizyon icat edildi. 1923
- Birleşmiş Milletler (BM) kuruldu. 1945
- Çocuk Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edildi. 20 Kasım 1989
- Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) kuruldu. 1992
- Bilgisayarlı çamaşır makinesi üretildi. 1998

KAYNAKÇA

Apa 6.0 atıf sistemine göre yazılmıştır.

Acun, İ. (2014). *İnternet Destekli Etkin İnsan Hakları Demokrasi ve Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Adıgüzel, Ö. (2013). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Asya, A. N. (2016). *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor*. Ankara: Elips Kitap.

Ata, B. (2010). *Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Atalay, İ. (2011). *Genel Beşerî ve Ekonomik Coğrafya*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık.

Besim, A., Başekim Ç. (2018). *Dr. Esad Feyzi Bey - Türk Radyolojisinin Öncüsü*. Eskişehir: Nisan Yayınevi.

Çakmak, Z. (2015). *Türk Mânilerinden Seçmeler*. İstanbul: İskele Yayıncılık.

Diken, İ. H. (2010). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Gömeç, S. (2006). *Türk Kültürünün Ana Hatları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Güven, İ. (2020). *Uygarlık Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

İnalcık, H. (2011). *Osmanlı İmparatorluğu: Klasik Çağ (1300-1600)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Karabağ, S. (2011). *Türkiye Beşerî ve Ekonomik Coğrafyası*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kepenekçi, Y. (2008). *Eğitimciler İçin İnsan Hakları ve Vatandaşlık*. Ankara: Ekinoks Yayınları.

Lewis, B. (2011). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Tillman, D. (2014). *Yaşayan Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Timur, T. (2008). *Türk Devrimi ve Sonrası*. Ankara: İmge Kitabevi.

Türk Dil Kurumu. (2015). *İmla Kılavuzu*. Ankara: TDK Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (2015). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

Yıldız, A. (2016). *Anadolu Efsaneleri*. İstanbul: Venedik Yayınları.

Öğretim Programı

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları. (<http://mufredat.meb.gov.tr/>)

CEVAP ANAHTARI

GÖRSEL KAYNAKÇASI

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

TÜRK DÜNYASI HARİTASI

